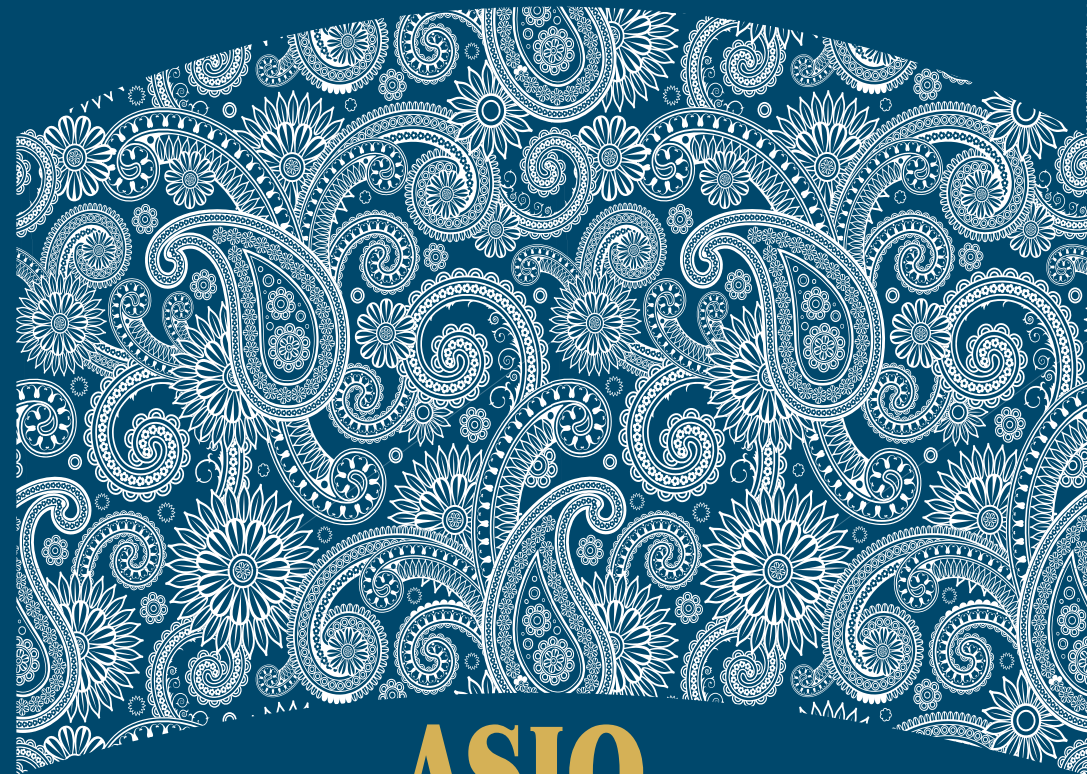

AŞIQ TƏCNİSLƏRİ

AŞIQ
TƏCNİSLƏRİ

AZƏRBAYCAN AŞIQLAR BİRLİYİ

AŞIQ TƏCNİSLƏRİ

BAKI – 2022

Elmi məsləhətçi: *Məhərrəm QASIMLI*
Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin sədri
Dövlət Mükafatı Laureatı

Hazırlayanlar: *Məhərrəm QASIMLI*
Əməkdar elm xadimi, professor

Mahmud ALLAHMANLI
filologiya elmləri doktoru, professor

Altay MƏMMƏDLİ
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Redaktoru: *Aynur XƏLİLOVA*
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

AZƏRBAYCAN AŞIQLAR BİRLİYİ.
“AŞIQ TƏCNİSLƏRİ” ŞEİR ANTOLOGİYASI
Bakı, Azərbaycan Aşıqlar Birliyi, 2022, 408 səh.

“Aşiq təcnisləri” antologiyası ilkin cinaslı nümunələrdən günümüzə qədərki ustad sənətkarların yaradıcılığından ən mükəmməl örnəkləri olan aşiq təcnislərini coxsaylı çeşidləri ilə əhatə edir. Zəngin cinas örnəkləri və biçimlərini əhatələyən poetik nümunələr indiyə qədər toplu səviyyəsində bir yerə yığılıb antoloji hala . Klassik saz-söz ustadlarından başlamış çağdaş zamanda yazıb-yaradan təcnis sənətkarlarının yaradıcılığını əhatə edən örnəklər də burada özünə yer almışdır.

Mürəkkəb məzmun və forma zənginliyi ilə səciyyəli təcnislər bu adla sənət aləmində tanınacaq “təcnis ustaları”nı formalaşdırmışdır. Kitabda ayrı-ayrı dövrlərdə yaşamış aşıqların, el şairlərinin təcnislərindən seçkin örnəklər cəmləşmişdir. Sənət meydanında söz yükünün möhtəşəmliyini əhatələyən bu örnəklər xalqın dil zənginliyinin əvəzsiz göstəricisi olaraq da böyük əhəmiyyət kəsb edir. Belə bir zəngin xəzinənin bir araya gətirilərək antologiya səviyyəsində gələcək nəsillərə çatdırmaq ən ümdə məsələlərdən biri kimi uzun illər aşıqsünəslərin qarşısında durmuşdur. Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin ərəşəyə gətirdiyi sözü gedən antoloji toplu zəngin sənət xəzinəsini aşıqlara və geniş ictimaiyyətə təqdim etmək zərurətindən yaranmışdır.

AŞIQ TƏCNİSLƏRİ

Azərbaycan aşıq poeziyasının və saz havalarının içərisində poetik dolğunluğu və melodik təkrarsızlığı ilə seçilən “təcnis” şeir biçimi və “təcnis” saz havası həm onun yaradıcı və ifaçısının, həm də dinləyici və oxucusunun yüksək səviyyədə duyğu, düşüncə və qavrayış həssaslığına malik olmasını tələb edir. Qoşma və digər aşıq şeir qəliblərindəki poetik mətnlərin cinas qafiyələr üzərində qurulması ilə ortaya çıxan təcnislər, adından da göründüyü kimi, eyni “cins”dən olan söz və ifadələrin omonim qaydada, yəni biri-birinə tələffüz bənzərliyi olsa da, məzmun-mahiyyət etibarilə ayrı-ayrı anlamları daşması şərti daxilində qafiyə sisteminə girə bilər.

Böyük ehtimalla “təcnis” saz havasının melodik gedişatındakı musiqi cümlələrinin səs düzümündə də bu keyfiyyət ana axarı təşkil edir. Olsun ki, oradakı musiqi cümlələri də cinas səslər üzərində nizamlanır. Əgər belə olmasaydı “Təcnis” havası üstündə oxunmaq üçün istisnasız olaraq “təcnis” şeir biçiminin seçilməsi vacib sayılmazdı. Burada “Təcnis” saz havasının “təcnis” şeir şəklini tələb etməsi və ya ifa prosesində “təcnis” poetik mətninin “Təcnis” havası üstündə oxunması zərurəti sözü gedən melopoetik mənzerənin aydınlaşmasına müəyyən ipucları verir. Aşıq musiqisi araşdırıcıları musiqidə “cinas səslər” problemi üzərində yəqin ki, sistemli şəkildə düşünüb lazımi elmi dəyərləndirmə aparacaqlar...

Təcnislər ilkin zamanlarda cinas qafiyəli beytlər, bənd parçaları şəklində klassik yazılı poeziya örnəklərindən (qəzəl beytləri, rübai, tuyuq, qitə və məsnəvi hissələrindən), eləcə də cinas bayatılar kimi tanınan ədəbiyyat nümunələrindən hərəkətlənərək tədrici təkamül yolu ilə aşıq poeziyasında ayrıca şeir biçimi halına gəlmişdir. Unutmayaq ki, əski çağlara aid klassik şərq poeziyasında, o cümlədən həm də Azərbaycan-Türk divan ədəbiyyatında cinas qafiyəli beytlər, bəndlər, məsnəvi parçaları olduqca çoxdur. Qazi Bürhanəddin, Nəsimi, Xətayi, Fizuli və başqa böyük sənətkarların qələmə aldıkları poetik mətnlərin bəzi məqamlarında cinas qafiyələrdən istifadə etmələri diqqət önündə

Aşıq təcnisləri

saxladığımız tarixi ənənənin zaman baxımından xeyli uzaqlardan gəldiyini göstərir. Cinaslı el bayatlarının kökləri də eyni dərinlikdən gəlməkdədir.

Zənnimcə, cinas qafiyələrə doğru gələn yolda “Dədə Qorqud” boylarından təkan götürən alliterasion söz uyuşmaları da mühüm rola malik olmuşdur. Belə ki, ozan nitqindəki melodik axarı öz üzərinə alan və biri-birinə yaxın tələffüz biçimləri ilə diqqətçəkici poetik mənərə ortaya gətirən alliterasion təqdimat üsulları da sonralar aşıq poeziyasında meydana gələn cinaslaşma prosesinin ana qaynaqlarından sayılmalıdır: “**D**əmirqapı **D**ərvəndin **d**əmir qapuyi **t**əpüb alan... **D**əli **D**ondar” və ya “**B**arasarın **B**ayburd hasarından **b**arlayıb uçan... **B**oz ayqırlı **B**eyrək” təqdimatlarını ozan “d” və “b” səs düzümlərinin alliterasion irəliləyişləri üzərində heç də təsadüfən qurmur. Bu gedişat müəyyən müddətdən sonra eyni cinsdən-omonim tərzində qurulan və alliterasion keyfiyyətlərə malik unikal bir poeziya örnəyinin-aşıq təcnislərinin meydana gəlməsinə şərait yaradan əsas amillərdən birinə çevrilir.

Ozan nitqinə məxsus alliterasion səs düzümünü çevrələyən həmin cümlə tipləri zaman içində aşıq şeirinin xüsusi bir tipində-təcnislərdə eyni melopoetik görşənişləri xatırladan bir mənərə ilə üzə çıxır:

*Sağdan vurdu, soldan çıxdı sağa ləm,
Sağ qoşundu, sol ləşkərdi, sağ ələm.
Sagümanam, çətin bu dərddən sağalam,
Təbib birdi, dərd min birdi, yara yüz.*
(Qurbani)

*Abbasam, dövrənim ay belə keçdi,
Dolandı ruzigar, ay belə keçdi.
Sallandı bir Pərim, Ay belə keçdi,
O səbəbdən dedim, Ay bu yanda dur.*
(Abbas Tufarqanlı)

Gördündüyü kimi XVI-XVII yüzilliklərin ustad sənətkarları olan Qurbani və Abbas Tufarqanlının cinas sistemi əsasında düzüb qoşduqları

poetik mətnin qafiyə axarı (“*sağa ləm*”- sağa vuran işıq, parıltı; “*sağ ələm*”- sağda bayraq; “*sağalam*”- şəfa tapam), (“*ay belə keçdi*”- bax belə keçdi; “*ay belə keçdi*”- ilin ayı-günü belə keçdi; “*Ay belə keçdi*”- göydəki Ay bu yana keçdi) öz uyuşum xəttini bütün başqa cəhətlərlə yanaşı, həm də alliterasion ahəngə kökləmişdir. Bənd keçidlərini nizamlayan cinas rədiflərdə də eyni axar və ardıcılıq qorunmaqdadır.

Cinaslı uyuşum-omonim və alliterasion səs və ifadələrin ardıcıl şəkildə nizamlanması hesabına yaranan şeir çeşidinin-təcnisin daha geniş yayılmış biçimi heca vəzninin on birlik ölçüsü ilə bağlıdır. Doğrudur, cinas bayatılar (yeddilik), cinas gəraylılar (səkkizlik), cinas divanilər, cinas müxəmməslər (on beş və on altılıq olmaqla burada əruz vəzninə məxsus keyfiyyətlər də müşahidə olunur), eləcə də cığalı təcnislər (cinas bayatı və həmin cinaslara uyğun saya-qara təcnisin üzvi sintezi-on birlik-yeddilik-on birlik ardıcılığıyla) və onların çoxsaylı təqdimat üsulları (dodaqdəyməz, dildönməz, hərf üstə əvvəl-axır, döşəmə, gedər-gəlməz, gələr-getməz, kölgəli, kölgəsiz və s.) olsa da normal təcnis ölçüsü qoşma qəlibidir. Sadə qoşma qəlibi üzərində qurulan təcnislər “qara təcnis” və ya “saya təcnis” adlanmaqla bu şeir biçiminin aparıcı xəttini təşkil edir. Qoşma qəlibi üzərində qurulan sadə-saya-qara təcnislər üzərində poetik, üslubi və formal-texniki axtarışlar aparılmaqla sözü gedən şeir çeşidi ayrı-ayrı zamanlarda müxtəlif istiqamətlərdə mürəkkəbləşdirilmişdir.

Təcnisin cığalı, dodaqdəyməz, dildönməz, əvvəl-axır döşəmə, nəfəsalmaç çeşidləri, habelə müəmma-təcnis, qıfılənd-təcnisi kimi dolaşdırıcı, sorğu-sual dolu rəmzi-məcəzi səciyyəli sənət imtahanları həmin mürəkkəbləşmə prosesində ortaya çıxarılmışdır. Aşıqlar arasında işlənən məşhur bir tarixi ifadə - “çəkərəm səni şərxətə təcnisə”- deyimi sözü gedən yaradıcılıq prosesini xatırladır. “Şərxətə təcnis”- müəmma-təcnis, qıfılənd təcnis, hərf üstə əvvəl-axır, döşəmə, gedər-gəlməz, dodaqdəyməz, dildönməz təcnislər bu sıradan olan mürəkkəb poetik biçimlərə işarə edir. XVIII əsrin böyük söz ustası Xəstə Qasım məhz bu səbəbdən təcnisin xüsusi bir söz-sənət statusu kəsb etməsini heç də təsadüfən ayrıca vurğulamır:

Aşıq təcnisləri

*Xəstə Qasım, sözüün yetir tamama,
Gündoğan, günbatan gəlsin salama.
Nə alim işidir, nə də üləma,
Təcnis mənasının çox hünəri var.*

Dini-ürfani bilik sahiblərinin-alim və üləmaların özlərinin belə “təcnis mənası” qarşısında acizliyi buradakı rəmzi-məcəzi işarələrin təkcə islam-təsəvvüf fəlsəfəsi ilə deyil, həm də həyati təcrübə və məntiqdən gələn mətnaltı eyhamlara, əşya və hadisələrin dolayı, üstüörtülü mənalandırılma imkanlarına bağlıdır. Xatırlayaq ki, Aşıq Alı ilə Aşıq Ələsgərin bir neçə saat davam edən deyişməsi təcnislə yekunlaşmışdır. Məcburiyyət qarşısında qalan Aşıq Ələsgər deyişmənin gedişində elə bir “şərxətə təcnis”ə əl atır ki, Aşıq Alı həmin təcnisin qarşısında aciz qalır... Belə hadisələr aşıq sənəti tarixində dəfələrlə baş vermişdir. Bu səbəbdən də bir çox müəmma-təcnis və ya qıfılənd-təcnislər ya yarandığı vaxtdan xeyli sonralar açılmış, yaxud da indiyə qədər də bağlı vəziyyətdə qalmaqdadır.

Aşıq təcnislərinin xüsusi vurğulanmalı bir cəhəti də orada Azərbaycan türkcəsinə məxsus dil zənginliklərinin, üslub çalarlarının böyük ustalığ və sənətkarlıqla canlandırılmasıdır. Omonim söz, ifadə və tərkiblərin cinas quruculuğundakı istifadə imkanlarını ortaya qoymaqda Qurbani, Abbas Tufarqanlı, Sarı Aşıq, Xəstə Qasım, Hüseyn Şəmki, Aşıq Ələsgər, Molla Cuma, Hüseyn Bozarqanlı kimi klassik ustaların yolunu XX yüzillikdə Növrəs İman, Aşıq Şəmşir, Əlimərdanlı Nəcəf, Mikayıl Azafı və başqaları uğurla davam etdirmişlər.

Abbas Tufarqanlının bənd boyundakı bütün misraları çevrələyən aşağıdakı cinas gəraylısındakı sənətkarlıq qüdrəti qarşısında necə heyretlənməyəsən:

*Yarı ağ libada gördüm,
Yarı ağılı bada gördüm,
Yarı ağılı bada gördüm,
Gülgəz indi, Gülgəz indi.*

Birinci misrada yarın-sevgilinin ağ libasda olmasından söz açılır. İkinci misrada isə onun əlində yarıya qədər dolu olan ağılı-zəhərli badə tutduğu xatırlanır. Üçüncü misrada isə bilmədən bu zəhər dolu badəni Abbasa-sevgilisinə təqdim edən Gülgəz Pərinin “ağlının bada getdiyi” dilə gətirilir. Burada təkcə qafiyələr cinas deyildir, bütün misralar cinas üstündə qurulmuşdur. Şeirın sonrakı bəndlərində də cinaslardan yoğrulmuş poetik biçimlənmə bu möcüzəli usulla davam edir. Zənnimizcə, sözü gedən şeirdəki cinas sənətkarlığı təkcə aşıq poeziyamız çevrəsində deyil, bütövlükdə milli ədəbiyyatımız tarixində də təkrarsız və unikal bir hadisədir.

Cinas sənətkarlığından söz düşmüşkən hər bayatısında Azərbaycan türkcəsinin yeni bir heyrət heykəlini yaradan Sarı Aşığın cinas axtarırları da dilimizin və poetik ruhumuzun ucalığından əlçatmaz bir zirvə kimi boy göstərir:

*Aşığın baxtı yarım,
Neyləsin, baxtı yarım.
Üzündə göz izi var-
Sənə kim baxdı, yarım.*

*Zülfün suda mar kimi,
Oynar su damar kimi.
Sızıldatdın Aşığı-
Yağa su damar kimi.*

*Mən Aşıq tərsinə qoy,
Tər tənə tər sinə qoy.
Yaxşını qibləsinə,
Aşığı tərsinə qoy.*

Sadə-qara təcnislər üzərində çeşidli poetik və formal-texniki əməliyyatlar aparılmaqla cinaslı aşıq şeirlərinin otuzdan yuxarı çeşidi ərsəyə gətirilmişdir. Bu istiqamətdə Şəmkirli Hüseyn, Molla Cuma və Mikayıl Azaflının axtarırları daha diqqətçəkicidir.

Aşıq təcnisləri

Şəmkirli aşıq Hüseyinin düzüb qoşduğu üçbaşı təcnis həmin sənət axtarıqlarının mükəmməl və mürəkkəb bir örnəyidir. Bənd daxilinə cinaslı çığa –bayatlar yerləşdirilən bu təcnis çeşidinin hər bəndi üç misra ilə başlanır, cığalar da daxil olmaqla hər bənd üç cinaslı rədif sistemi ilə tamamlanır:

*İbtida əlifdən dərsim alanda
Göstərdilər mənə nə qarə yaxşı,
Oxudum dərsimi hər ayə qərəz.
Yox aşıq hər ayinə,
Xalların hərayi nə?
Aşıq Söyün nə dedi?–
Dostu yetdi hərayinə.
Görsə canım bəyənməz hər ayinə,
Seyraqib geyinsin nə qarə yaxşı,
Nələsi yetişsin hərayə qərəz.*

Dodaqdəyməz, diltərpənməz, hərf üstə əvvəl-axır, gedər-gəlməz, gələr-getməz, cıqalı təcnislər hər zaman yaradıcı ustad aşıqların üz tutduğu poetik çeşidlər kimi saz-söz məclislərində xüsusi rəğbətlə qarşılanmışdır. Məsələn, “b”, ”p”, “m”, “v” və “f” samitlərinin işlədilməməsi şərti ilə düzümlənən dodaqdəyməz təcnisləri yaratmaqda Aşıq Ələsgərin göstərdiyi məharət qərinələr boyudur ki, öz sənət möhürünü uca bir mərtəbədə saxlayır:

*Qışda dağlar ağ geyinər, yaz qara,
Sağ dəstinlə ağ kağıza yaz qara.
Əsər yellər, qəhr eləyər yaz qara,
Axar çaylar, gələr daşlar çataçat.*

Belə poetik sənət axtarıqlarının növbənöv təqdimatı Molla Cumanın düzüb-qoşduğu mürəkkəb səciyyəli təcnislərdə də özünü göstərir. Böyük söz ustasının hərf üstə nizamladığı əvvəl-axır divani-təcnislərdəki mənzərə doğrudan da hey-rət doğuracaq dərəcədə mükəmməl bir söz-sənət abidəsidir:

*Yuxlamadım, tifişkən anam çaldı a laylay,
Yandırdı hicran mənim cəsədim a lay-lay.
Yuma, məşhər günü xalq duranda alay-alay,
Yarım sənə dad eyləyir, a yarım, haray-haray.*

Bu divani-təcnisin bütün bəndləri “y” hərfi ilə başlayıb həmin hərflə də bitir. Molla Cumanın təqribən on beşə yaxın eyni hərflə başlayıb bitən təcnisləri vardır. Belə bir zənginlik Mikayıl Azaflının düzüb qoşduğu təcnis çeşidlərində də mövcuddur. Onun yaratdığı təcnis çeşidlərinin sayı iyirmi doqquzdur. Burada da cığalı, ayaqlı, kölgəli-kölgəsiz, hərf üstə əvvəl-axır təcnislər əsas yerləri tutur: Məsələn, “z” hərfi üstə əvvəl-axır təcnis:

*Zatı naxələfdə etibar olmaz,
Zayıl oğul ana, atanı saymaz.
Zalımda, namərddə namus, ar olmaz,
Zər nadana çatsa, atanı saymaz.*

Mürəkkəb və mükəmməl aşıq təcnisləri içərisində zirvə məqamını böyük ehtimalla “gedər-gəlməz, gələr-getməz ayaqlı təcnis” öz əlində saxlayır. Bu təcnis çeşidinə “nəfəsçəkmə təcnis” adı da verilir. Şərtə görə bu cinaslı şeir bəndinin dördüncü misrasının sonunda elə bir söz və ya ifadə seçilməlidir ki, onun tələffüzündə nəfəs ağızdan içəriyə alınsın və geri verilməsin. Bundan sonra bəndə əlavə olunan yardımcı hissədə əməliyyat tərsinə həyata keçirilir: nəfəs çölə verilir və içəriyə alınmır. Əlimərdanlı Nəcəfin yaratdığı nadir bir örnək həmin təcnis çeşidinin ən kamil nümunəsi sayıla bilər:

*Elə danış, deməsinlər səy sənə,
Bir dərdimi yetirmisən səksənə.
İnsan oğlu yuxusundan səksənə-
Oyanıb yuxudan eyləməzmi **İSSS...**
Mərd igidin sərəncamı pozulsa,
Dost görər yurdunu, ay eylər **of-of!***

Göründüyü kimi burada “ısss” ifadəsi işlədilərkən nəfəs içəri alınır, geri verilmir. “Of –of” deyimi tələffüz edilərkən isə nəfəs çölə verilib içəriyə alınmır. Belə keyfiyyətləri gerçəkləşdirmək olduqca çətin sayıldığından bu qəbildən olan təcnislər “şərxətə təcnislər” siyahısına daxil edilir.

Mənsub olduğu xalqın dilinə dərinləndən bələd olmadıqda, ayrı-ayrı söz, deyim və ibarələrin üslubi incəliklərinin ilk baxışdan sezilməyən alt qatlarına baş vura bilmədikdə təcnis sənətkarlığının ecazlarını nümayiş etdirmək mümkün deyildir. Ustad aşıqlarımız və saz şairlərimiz məhz sözü gedən poetik-üslubi gözəllikləri kəşf edib ortaya çıxarmaqla öz istedadları gücünə ağıl və könül qüdrətlərini ortaya qoyublar.

P.S. İstəkli oxucular! Azərbaycan Aşıqlar Birliyi uzun və gərgin axtarışlardan sonra iri həcmli və sanballı “Aşıq təcnisləri” antoloji nəşrini saz-söz ictimaiyyətinə, elm və sənət adamlarının ixtiyarına təqdim edir. Burada təqribən otuza qədər təcnis çeşidini əhatə edən beş yüzə yaxın poetik örnək yer alır. Bu, “Aşıq təcnisləri” adı altında təqdim olunan ilk antoloji nəşrdir. Qurbani, Abbas Tufarqanlı, Xəstə Qasım, Şəmkirli Hüseyn, Aşıq Ələsgər, Molla Cuma, Hüseyn Bozalqanlı, Növrəs İman, Aşıq Şəmsir, Mikayıl Azaflı kimi nəhəng söz ustalarından üzü bu yana ta XX yüzilliyin təcnisə meyil göstərən saz şairlərinə qədər çoxsaylı söz və qələm sahiblərinin istedad göstəricilərini əhatə edən bu aşıq təcnisləri inşallah ki, dilimizin, könümüzün əzbərinə çevriləcəkdir.

*Məhərrəm Qasımlı
Əməkdar Elm Xadimi,
Dövlət Mükafatı Laureatı, professor*

Qeyd: Saz şairlərinin son 30-40 ildəki təcnis örnəklərini təqdim etməkdə bizə dəyərli yardım göstərən Aşıq Şəhriyar Qaraxanlıya və folklorçu Elnur Baxışa dərin təşəkkürümüzü bildiririk.

QURBANİ

XVI-XVII yüzilliklərə məxsus Azərbaycan aşıq şeirinin bizə məlum olan ilk nümayəndələrindəndir. «Qurbani», «Dirili Qurban» imzaları ilə söz-sənət inciləri düzüb qoşmuşdur. Cəbrayıl rayonunun Diri kəndində anadan olmuşdur. Nəsillərinin Qaradağdan Qarabağa gəldiyi söylənilir. Anadan olmasının 500 illiyi münasibətilə «Qurbani saz bayramı» keçirilmişdir (1980). Qurbani haqqında ilk məlumatı Salman Mümtaz vermişdir. Qurbani Şah İsmayıl Xətayiyyə bir neçə şeir həsr etmişdir. S.Mümtaz, H.Araslı, M.H.Təhmasib, Əzizəğa Məmmədov, Qəzənfər Kazımov, Məhərrəm Qasımlı, Taryel Abbaslı və başqalarının ustad sənətkarlarla bağlı ciddi elmi – nəzəri qənaətləri vardır. Aşığın təcnisləri də öz dolğunluğu və mükəmməlliyi ilə seçilir. Böyük ustadın ömür və sənət yolundan bəhs edən «Qurbani» dastanı üç versiya (Gəncə-Təbriz, Zəncan-Şirvan, Diri-Arazbarı) və iyirmidən yuxarı variantı çevrələyir.

YARA ÜZ

Gözəl adam, gər Allahı sevərsən,
Daldalanma, bir də görkəz yara yüz!
Astana gör, yarın astanasında,
Qulluq eylə, xidmət eylə, yara yüz!

Sağdan vurdu, soldan çıxdı sağa ləm¹,
Sağ qoşundu, sol ləşkərdi, sağ ələm²,
Nagümanam mən bu dərdədən sağalam,
Təbib birdi, dərd minbirdi, yara yüz!

Qurbani der: bura gəldim yar için,
Kəs ciyərim, doğra bağrım yar, için,
Yar odur ki, yardan sonra yar üçün,
Zülf dağıda, yaxa yırtı, yara yüz!

1. sağa işıq saldı

2. sağda bayraq

YAR ALA MƏNİ

Dedim, Pərim, yandım eşqin oduna,
Demədim atəşdən yar ala məni³ .
Dedim, şəfa üçün loğmana gəldim,
Demədim, oxlayıb yarala məni.

Dedim, niyə tərsə döndü, baxdı⁴ yar,
Demədim, çölləri gəzə, bax diyar⁵ .
Dedim, aşıqinə ola baxdiyar⁶ ,
Demədim ha sata yar ala⁷ məni.

Dedim, Qurbaniyəm, bir gül⁸ istədim,
Demədim, buluddan bir gül⁹ istədim.
Dedim əllərindən bir gül istədim,
Demədim, çatdırsın yar ala¹⁰ məni.

BİR DƏ YAZ

Gecə-gündüz bulud keçir havalar,
Belə getməz, əlbət, gəli bir də yaz.
Oxuyur bülbüllər gözəl, havalar,
Sızıldaşır yaram, aman, bir də yaz.

Bulud olan qalxar havada əzər¹¹ ,
Aşıq olan yarın bağırını əzər,
Qəvvas olan girər dərində üzər,
Bir dərin var, bir dərgə var, bir dayaz.

3. *atəşdən ala məni*

4. *tərs baxdı*

5. *diyara, çöllərə bax*

6. *bəxtiyar*

7. *hiyləyə*

8. *gülüş*

9. *bir parça*

10. *alaq, ot*

11. *gəzər anlamında*

Qurbani gül dəstə bağlar oxuna,
Sinəm buta yarın müjgan oxuna.
Bir namə yaz hər divanda oxuna,
Görən desin, var əllərin, bir də yaz!

AY ƏSƏR İNDİ

Səhər-səhər bir gözələ uğradım,
Ondan dəydi mənə ay əsər indi.
Ağlım zail oldu, halım digərgün,
Nə ki var bədənim ay əsər, indi.

Bahar olcaq dağlar ay lələləndi,
Bulud zülf üzünə ayələləndi¹²,
Biznən mey içənlər ayələləndi¹³,
Tökülüb sədrüvə ayə, sərindi.

Örtübdü başına şol qəzayışın,
Qoymuyun dannıya şol qəza işin¹⁴,
Qurbani der: Get gör şol qəza işin¹⁵,
Tər lan avın almış, ayə, sar indi?

İNDİ

Ayın lam içində, sin arasında¹⁶,
Yar mənə göndərdi bir cəviz indi.
Aylar, illər həsrətini çəkdiyim,
Lütf eylə ləbinə bircə üz indi.

12. *quran ayələri kimi yayıldı*

13. *daha dərinliklərə vardılar*

14. *şal növü, qəzayış şalı*

15. *qəzanın işinə bax*

16. *“əsəl” sözüdür, “bal” deməkdir*

Gözəllər yığılıb qıya baxanda,
Zülfü dal gərdəndə qıya baxanda,
Nigar pəncərədən qıya baxanda,
Ömrümün rişəsin bircə üz indi.

Gözəllər oturmuş göz bulağında,
Sürmə tək qovruldu göz bulağında,
Hicran dəryasında, göz bulağında,
Qurbani, çalxanıb bircə, üz indi.

BİR DALA

Əlif qəddin, bey qamətin, sey saçın,
Necə bənzər hər içində bir dala¹⁷ !
Hər muyinə min gövhərdi tay saçın,
Qəvvas olan yek dəryada bir dala¹⁸ !

Qəvvas olan dəryalara dalıbdı,
Sərraf ləli qiymətində alıbdı¹⁹ .
Çün bülbülü ara yerdə alıbdı²⁰ ,
Zağı görüb dolanıbdı bir dala²¹ .

Süsənlisən, sünbüllüsən, yara, sən²²,
Tiği alıb bağrım başın yarasan.
Qurbani der: canı verdin yara sən,
Haçaq olur, biz də verək bir dala²³!?

17. *ərəb əlifbasında “dal” hərfi*

18. *suya baş vura*

19. *oxunmalıdı: “sərrsf ləli qiymətindəlıbdı*

20. *oxunmalıdı: “ara yerdalıbdı”*

21. *geriyə qayıdıb budağa dolanıb*

22. *ey yar, sən*

23. *xəlvətə çəkilkək*

XAL-XALA

(təcnis əlamətli qoşma)

Yazıcılar yazıları yazanda,
Bizim də yazını yazdı xal-xala²⁴.
Cəfa çəkdim, can çürütdüm, yar sevdim,
İnsafdırmı, mən almayam, xalx ala?

Göydə bir ulduz var, adı Talıbdı,
Sən gözəlin dərdi məni alıbdı.
Əlimi sinəndə şahmar çalıbdı,
Dərman dedim, buyurdular xalxala²⁵.

Qurbaniyəm, mən də bir tağ yetirdim,
Onun suyun dağdan, daşdan gətirdim.
Zəhmət çəkdim, tər şamama yetirdim,
İnsafdımı, şamaməni xal xala²⁶?

PƏRİM

(təcnis əlamətli qoşma)

Bu gün bir gözəlin seyrinə vardım,
Tutubdu dəstində ağ lamə²⁷, Pərim!
Bu gözəllik sana kimdən verildi?
Ver əlinlə bir dəm ağ lamə²⁸, Pərim!

Doldurginən nargiləni təzələ,
Gül irəngim solub döndü xəzələ.
Ağ nazik əlinlə qoysan məzarə,
Onda da üstümdə ağılama, Pərim!

Qurbani yar deyər oda, atəşə,
Oxu vacibəti, oda, atəşə.
Cəbrayıl qər q oldu oda, atəşə,
Dərs alıb olardan ağılama, Pərim!

24. *hərf-hərf, nöqtəbənöqtə*

25. *ilan növü*

26. *xal salmaq mənasında*

27. *ağ dəsmal*

28. *ağ işıq*

LƏLƏ

XVI – XVII əsrlər arasında yaşadığı ehtimal edilir. Bayatı ustadı, el şairi kimi tanınmışdır. S.Mümtaz, M.Həkimov, S.Paşayev, P.Əfəndiyev, İ.Abbaslı, F.Şükürbəyli və başqaları Lələnin bayatlarından çıxış etməklə mülahizələr yürütmüşlər. “Nəğmələr” kitabında Lələ bayatlarından nümunələr verilmişdir. Matendaranda Lələnin 60-a yaxın bayatı əlyazma şəklində saxlanılır. Lələ bayatı ustadının imzasıdır. Onun nə vaxt anadan olması, harada yaşaması və s. haqqında məlumat yoxdur. “Qarabulaq, Füzuli folkloru antologiyası” (Tərtib edən F.Şükürbəyli) kitabında Lələnin bayatlarından nümunələr verilmişdir. Xalq arasında Lələ ilə bağlı çoxlu rəvayətlər də vardır. Lələnin bayatları əsasında “Lələ dastan-rəvayəti” yaranmışdır.

CİNAS BAYATILAR

Ələmin Lələ dağı,
Dəyişməm lələ dağı.
Nə dağ onu unudar,
Nə də ki, Lələ dağı.

Lələ deyir daşan mən,
Qaynadıqca daşan mən.
Fələk tutub yaxamdan,
Söyləyir ki, daşam mən.

Lələ der: od adamı,
O cənnət, o da damı.
Sən ki, məni yandırdın,
Yandırmaz od adamı.

Lələnin dünyası nə,
Aldanma dünyasına,
Dünya mənim deyən,
Dün getdik dün yasına.

Dəyirmanın püskünə,
Çaxçaxına, püskünə.
Ay Lələ, Yaxşı öldü,
Səni qoydu pis günə.

Lələ mənəm, lələ mən,
Yük altdayam hələ mən.
Fələk çəkdiyi dağı,
Gəzdirirəm hələ mən.

Lələ bir kümə tikdi,
Ağzını günə tikdi.
İçinin sahibi yox,
Kim bilsin kimə tikdi?

Aman ahı Lələnin,
Qibləgahı Lələnin.
Ya gec tutar, tez tutar,
Bir gün ahı Lələnin.

Lələ deyir sən yara,
Bu dərdimə sən yara.
Mənim dövlətim yoxdur,
Nə verəyim sən yara.

Lələ deyir, al malı,
Yaxşı tanı, al malı.
Neçin bağa gəlmirsən,
Yanaqları almalı.

Lələ der, yan gözəlim,
Çəkil bir yan gözəlim.
Mən çox yandım, sən necə?
Sən də bir yan, gözəlim.

ABBAS TUFARQANLI

XVII əsr Təbriz-Qaradağ aşıq mühitinin görkəmli sənətkarlarından. Ustad aşıqların qənaətinə görə, aşıqlığın padşahı Abbas Tufarqanlı, vəziri Qurbani, vəkili Xəstə Qasımdır. Orta əsrlərin digər ustad aşıqları kimi Abbas Tufarqanlının da ömür və sənət yolu çoxsaylı rəvayətlərlə doludur. Onun bədii irsinin yaratdığı təəssürata görə Şah Abbas Səfəvinin zamanında yaşadığı güman edilir. «Qul Abbas», «Şikəstə Abbas», «Aşıq Abbas», «Abbas» təxəllüsləri ilə yazıb yaratmışdır. Aşıq sənətində Tufarqanlı Abbas kimi tanınmışdır. Şeirlərindən aydınlaşır ki, o, Təbriz yaxınlığındakı Tufarqan qəsəbəsində anadan olmuşdur. Aşıq Abbas ərəb və fars dillərini bilmiş, dini elmləri, Quranı mükəmməl mənimsəmişdir. Ayrı-ayrı şeirlərində də islam dininin dərinliklərinə, təsəvvüf simvolikasına dərindən bələdliyi aydınlıqla görünür. «Abbas-Gülgəz» dastanı ustad sənətkarın həyat və yaradıcılığı əsasında yaranmışdır. Bu dastanda 400 qatardan çox aşıq şeiri yer almışdır.

Abbas Tufarqanlının təcnisləri də öz dolğunluğu ilə seçilir.

GÜLGƏZ İNDİ

(bənd boyu hər misrası cinas olan gəraylı)

Atasınnan, anasınnan,
Gül gözindi, Gül gözindi.
Atasından, anasından
Gül, göz, indi, Gül, göz, indi.

Sən məni ağlama da gör¹,
Sən məni ağlamada gör²,
Sən məni ağlamada gör³,
Gülgəz indi, Gülgəz indi.

1. sən ağlama, məni də gör.

2. sən məni ağlamada gör.

3. sən məni ağulama (zəhərləmə) də, gör

Yarı ağ libada gördüm⁴,
Yarı ağılı badə gördüm⁵,
Yarı ağılı bada gördüm⁶,
Gülgəz indi, Gülgəz indi.

Bir işdə Abbas dayandı⁷,
Bir işdə Abbas da yandı⁸,
Bir işdə Abbas da yandı⁹,
Gül, gəz indi, gül, gəz indi.

GÜL, PƏRİ

Nə gülürsən, mənim kimi gülüncə,
Sən mənə gülüncə, dərdə gül, Pəri!
Alişan otaqda, zərnişan bağda,
Süsəni, sünbülü dərdə, gül, Pəri!

Bir zaman gəzirdik Təbrizdə dağı,
Sinəmə çəkirsən dağ üstəndən dağı.
Bənd edibsən mənim kimi dustağı,
Sən məni qoyubsan darda, gül, Pəri!

Abbas gətirildi dar ayağına,
O qulaş qolların sal ayağına.
Qanından xına yax əl-ayağına,
İndi mənim kimi mərdə gül, Pəri!

4. yarı ağ libasda gördüm.

5. yarı ağılı (zəhərli) badə gördüm.

6. yarı ağılı bada gedən gördüm.

7. Abbas dayandı

8. Abbas da yandı (kənardı)

9. bir işdə yandı, sıradan çıxdı

HA MƏN DEYİLƏM

Nə baxırsan gözü qanlı haramı?
Sən deyən günahkar ya mən deyiləm.
Hər şəhərin bir adı, bir sanı var,
Mən Misir şəhriyəm, Yəmən deyiləm.

Yarın qapısında üz qan eylədim,
Əl uzatdım, çəkdim üz qan eylədim,
Bir könülə dəydim, yüz qan eylədim,
Mən ki, bir kəs ilə yaman deyiləm.

Abbas ağlar, libasmı soydular,
Zülm eyləyib qönçə gülün soydular,
Hərcayilər qaş oynadıb soydular,
Elə deyil, yarım, ya mən deyiləm.

DƏRD AYAĞINDAN

Başına döndüyüm, ay Gülgəz Pəri,
Çəkərəm hicranı dərd ayağından.
Elin töhmətindən, fələk cəbrindən,
Düşmüşəm çöllərə dərd ayağından.

Pərim, sənin üçün görən tər salar,
Hicrindən məşq alar, qəmdən dərs alar.
Öldürsələr meyli dönməz tərsalar¹⁰,
Sən mənə dərd verdin dərd ayağından.

Qabaq aydır, zülf buluddur, üz gündür,
Sənsiz mənim bir saatım yüz gündür,
Heç demirsən: qul Abbasım üzgündür,
Qəm başından tutar, dərd ayağından.

NƏ QƏLƏM İNDİ

Mən olmuşam dərdü qəmin barkəşi¹¹,
Qəmdən tikdirmişəm nə qalam indi.
İstədim ki, yara bir namə yazım,
Nə mürəkkəb tapdım, nə qələm indi.

Leyli Məcnun məskənini dağ etdi,
Sinəsi üstün düyün etdi, dağ etdi.
Fələk vurdu, ləşkərimi dağıtdı,
Ləşkərim qalmadı, nə qalam indi.

Bir ərzim var, mən də deyim şahana,
İlahiyə şükr eylərəm, şaha nə?
Qorxuram ki, nazlı yarı şah ana,
Nə qovğayam indi, nə qalam indi.

Kitablar oxuyub, cimadə getdi,
Məhəmməd meraca cumada getdi,
Abbas ağlar, Gülgəz Cuma da getdi,
Pərisiz dünyada nə qalam indi.

HALISAN BARI

Müşərrəfəm, dilbər, sənin yolunda,
Dünya şövkətinnən xalı san barı.
Uğradıbsan məni Əyyub dərdinə,
Dərmanım səndədir, halısan barı?

Sallana-sallana oda gedərsən,
Yandırıb cismimi oda gedərsən,
Nahaq dilbər, sən da oda gedərsən,
Od budu - sinəmdə xalis anbarı.

Xalı yıxşırılır var ayağına,
Yoxsul üzün sürtür var ayağına.
Abbas, əlin yetsə yar ayağına,
Döşən payandaz, ol xalı, sən barı.

AY AĞA, HARAY

Xaliqi ləm-yəzəl, vahidi-yekta,
Salma nəzərindən, ay ağa, haray!..
Mən ki, qovruluram tənə sözüynən,
Pərvanə tək yandım, ay ağa, haray!..

Başına döndüyüm ala yapışır,
Zər-zərbaf geyinib, ala yapışır.
Mərdin qaydasıdı - ələ yapışır,
Seyrağıb əl atar ayağa, haray!..

Kəbədən gələnin bu müşk gülünə,
Bülbül, əhvalmı demiş gülünə,
Şikəstə Abbasın bu müşkülünə,
Sən özün yet dada, ay ağa haray!..

VARSAGINI GÖR

Əttar dükanında bir molla gördüm,
İtirib imanın varsağını gör!
Əcəl piyaləsin dutub dəstində,
Doldurub zəhrinən var sağını¹² gör!

Bitib dost bağında canım alması,
Üzmə, kamil deyil, canım, alması.
Necə qəbul elər, canım alması
Doğram-doğram eylər varsağını¹³ gör!

Qıvlagahım başım üstən baş bular,
Hamılardan artıq bular, baş bular.
Mənim pərim fəqan eylər, baş bular,
Tilazar sırğanın varsağını¹⁴ gör.

12. *get saqini gör*

13. *qılnc növü*

14. *sırğanın çeşidi*

O kəkil bitəndə, bu can itəndə,
O canda tapılar bu canitəndə.
Abbas, necə ki, var bu canı təndə,
Ara könüllərin var sağını gör!

GÖZ ALA
(cığalı təcnis)

Bir gözəlin şövqü düşüb cahana,
Yoxdur sənin kimi gözəl, göz ala.
Mən aşıqəm Cahana,
Canım qurban Cahana,
Haqqın əziz bəndəsi,
Xoş gəlmisən cahana.
Yaradıb yaradan salmış cahana,
Yoxdu sənin kimi gözəl, göz ala.

Bağbansan bağa bax, bax işini gör,
Bağ bəslə, bağ becər, bax işini gör,
Aşıq, bax, işini gör,
Bağa bax, işini gör,
Nə yatdın, kamil ovçu,
Maralın baxşını gör.
Hələ sən tərmanın baxışını gör,
İstəyir canımı gözəl göz ala.

Abbas deyər: mən qurbanam sənə yar,
Uzun boylu, tuti dilli sənə yar.
Mən aşıqəm sənə yar,
Sənəd verdim sənə yar,
Qərrib aşıq, qürbət el
Canım aldın sən a yar.
Dolandım dünyanı neçə sənə yar,
Görmədim sən kimi gözəl, göz ala.

AŞIQ ABDULLA

XVII əsrdə yaşadığı ehtimal edilir. Həyatı haqqında elə bir məlumat yoxdur. Əlimizdə olan şeirləri istedadlı sənətkar olmasını deməyə əsas verir. Müxtəlif toplularda şeirləri çap olunmuşdur. XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq folklorşünaslar onun şeirlərindən nümunələr vermişlər. “Abdulla-Cahan” dastanı da Aşıq Abdullanın şeirləri əsasında yaranmışdır. Aşıq Abdullanın şeirlərində Şirvan, Kür, Ərəş, Şəki adları tez-tez xatırlanır. Güman etmək olar ki, Abdulla bu ərazilərdə yaşamışdır.

Eləmi, küncü haray!
Ərəsbər küncü haray!
Bir vəfalı həmdəmnən
Gəzəydim küncü haray.

NEYLƏR

Əzəl başdan məni dərdə salan yar,
Nə doğrusun söylər, nə sağı neylər?
Eşqin piyaləsin tutub dəstində,
Doldurmuş zəhrənən, nəş ağı neylər?

Katiblər dərs alar, vədə sin gözlər,
Ömür başa yetən vədə sin gözlər,
Məcnun da Leylinin vədəsin gözlər,
Baş verib xirqadan nəş ağı neylər?

Abdullayam, mən də yaram, o da yar,
Kimə gedim yar əlindən oda, yar,
Qıya baxdın, məni saldın oda yar,
Gözlər sağı gözlər, nəsağı neylər?

SARI AŞIQ

XVII əsrin ustad sənətkarlarından olan Sarı Aşığın ömür yolu sağlığında və özündən sonra yaranmış çoxsaylı rəvayətlər tülünə bürünmüşdür. XVII-XVIII əsrə aid cümlərdə onun bayatlarına rast gəlinir.

Deyilənlərə görə, «Sarı Aşıq» sənətkarın təxəllüsüdür. Haqqında olan rəvayətlərdə Abdulla, Abduləli, Sarıca Nəbi, Qərib və s. adlarla xatırlanır. Olsun ki, bu adlardan hansısa biri onun əsl adıdır. “Sarıca Nəbi” daha ağılabatan görünür.

Sarı Aşıq haqqında ilk məlumat Əndəlib Qaracadağının «Təzkiyə-i Qaracadağı» (XIX yüzillik) təzkiyəsində verilmişdir. Ə. Qaracadağının verdiyi bilgiyə görə, Sarı Aşıq əslən Qaradağ mahalındandır. Sonradan köçüb Zəngəzura gəlmiş, Həkəri çayının sahilində Güləbürt adlı yerdə məskunlaşmışdır. S. Mümtaz Sarı Aşıq bayatlarının ilk nəşrini “Aşıq Abdulla” adı altında hazırlamış və kitab şəklində geniş ictimaiyyətə təqdim etmişdir.

Sarı Aşığın həyatı və yaradıcılığı haqqında Bəhlul Behcətin «Sarı Aşığın bayatları» (1936) adlı kitabı ciddi fakt bolluğu ilə səciyyəlidir. S. Mümtaz, B. Behcət, Ə. Axundov, H. Kürdoğlu, S. Pirsultanlı, İ. Qəhrəman və başqaları Sarı Aşığın bayatlarını toplayaraq bir neçə dəfə ayrıca kitab şəklində nəşr etdirmişdir. Həmin bayatlı rəvayət və əhvalatların əsasında sonradan «Yaxşı və Aşıq» dastan-hekayəti yaranmışdır.

Sarı Aşığın bayatları böyük əksəriyyətlə cinaslı bayatlardır.

CİNAS BAYATILAR

Aşığam Güləbirdə,
Şeh qonub gülə bir də.
Bir quş olub uçaydım,
Düşəydim Güləbirdə.

Aşığın Nəbidi adı,
Qəm məni nə budadı.

Ad mənim, yar özgənin,
De, neynəyim bu dadı.

Aşığın baxtı yarım,
Neyləsin baxtı yarım.
Üzündə göz izi var,
Sənə kim baxdı yarım?!

Mən Aşığam nə qaldı,
Nə qovğadı, nə qaldı.
Fələk mənim başıma
Gətirməmiş nə qaldı?!

Mən Aşıq yara bağlar,
Yar meylin yara bağlar.
Yaramı yar bağlasın,
Yar yaxşı yara bağlar.

Mən Aşığam bularmış,
Əcəb çeşmə bularmış¹.
Əzrayıl yalan imiş,
Can alan bular imiş².

Aşıq yamanı görüm,
Ölsün yamanı görüm.
Nə Yaman məni görsün,
Nə mən Yamanı görüm.

1. taparmış

2. bunlar imiş

Aşığam, bir dəm arə,
Neştər vur bir dəmarə.
Məni zülfün vurubdu
Vurdurma bir də marə.

Mən Aşıq ağzındayam,
Aləmin ağzındayam.
Əslim Qaradağlıdır,
Məzməzək ağzındayam.

Mən Aşığam yüz qandı,
Əlli qandı, yüz qandı.
Kəbə yıxmaq bir evdi,
Könül yıxmaq yüz qandı.

Aşığam Yaxşı qala,
Ocağı yaxşı qala.
İstərəm bu dünyada,
Pis ölə, yaxşı qala.

Zülfün suda mar kimi,
Oynar su damar kimi.
Sızıldatdın Aşığı
Yağa su damar kimi.

Aşığam bu dağınan,
Sallan gəl bu dağınan.
Sənə Yaxşı deməzlər
Mən ölsəm bu dağınan.

Mən Aşıq dolan bağı,
Göz bağı, dolan bağı.
Zülfündən öyrənmişəm
Boynuna dolanmağı.

Mən Aşıq qara baxtım,
Ağ baxtım, qara baxtım.
Sinən yadıma düşdü,
Dağlarda qara baxdım.

Aşığam belə bağlar,
Kəmərin belə bağlar.
Üzmədim gül qönçəsin
Qurusun belə bağlar.

Aşıq yamana gələ,
Dərdin Yamana gələ.
Yaxşı yaxşıya gedə,
Yaman yamana gələ.

Aşıq Qaramanlıdı,
Xalın qaramanlıdı.
Yaxşının tənəsindən,
Dağda qar amanlıdı.

Mən Aşıq tərsinə qoy,
Tər tənəni tər sinə qoy.
Yaxşımı qibləsinə,
Aşığı tərsinə qoy.

Mən aşıq bu dar gündə,
Qəm məni budar gündə.
Könlüm çağırar yarı
Gələydi bu dar gündə.

Mən aşıqəm qanlı gül,
Qanlı seviş, qanlı gül.
Yemiş bülbül bağrını,
Çıxmış ağzı qanlı gül.

Arazın altı novlar,
Bəy gələr, altın ovlar.
Bəxtəvərdi zülflərin,
Buxağın altın ovlar.

Mən aşıq gülüstandı
Aç oxu “Gülüstan”dı.
Bülbülün göz yaşından
Bağçada gül istandı.

Aşığam yara mən də,
Sızıldar yara məndə.
Ölmüş olsam dirilləm,
Ləbindən yar, əməndə.

Sarılib tikən gülə,
Köynəyin tikən gülə.
Çoxları göz tikibdir,
Aşıq göz tikən gülə.

Mən Aşıq qalınca bağ,
Bar verməz qalınca bağ.
Viranə qalsa yeydir,
Düşməyə qalınca bağ.

Mən Aşıq qəlbi yerdə,
Su durmaz qəlbi yerdə.
Gedirsən mən ilə get,
Getmirsən, qal bu yerdə.

Aşığam, yüz ha sarı,
Qalanın yüz hasarı.
Mərdin bir əl kölgəsi,
Namərdin yüz hasarı.

Aşığam ol diyara,
Can dərdən oldu yara.
Ağla, həsrət gözlərim,
Əl yetməz ol diyara.

Gözəllik soy iləndi,
Şahmar da soy ilandı.
Nəsimitək bu aşığı,
Yolunda soyulandı.

Aşığın Yasəməni,
Gey, sallan yasəməni.
Özü toy-düyündədi,
Göndərir yasə məni.

Aşığın dalda yeri,
Meh vurar dalda yeri.
İki könül bir olsa,
Tez tapar dalda yeri.

Yetgin bağdan üz barı,
Sonam, göldə üz barı.
Can peşkəş eylər Aşıq,
Yaxşı gəlsə üzbarı.

Atlanan, düşən yeri,
Oxu, bil düşən yeri.
Aşığın səcdəgahı,
Zülfünün düşən yeri.

Aşıq gördü ha maral,
Ovsun qurub ha, mar al.
Belə can almaq olmaz,
Alırsansa hamar al.

Mən Aşıq yara baxar,
Bayqular yara baxar.
Bir göz ki, kirpik çala,
O necə yara baxar?!

Aşıq yaxşı dən gözlər,
Mürğün yaxşı dən gözlər.
Baxdıqca şirin düşər,
Doymaz Yaxşından gözlər.

Mən Aşıq o gün eylər,
O qüzey, o güneylər.
Yar yara qovuşanda,
Bayramın o gün eylər.

Geyinibsən yar, sarı.
Gəl yaramı, yar, sarı.
Kəbədə ölsə aşıq,
Üzün qoyun yar sarı.

Mən Aşığam ala gəz,
Ala yaylaq, ala gəz.
Getmə gözüm önündən,
Canım ala-ala gəz.

Yar olmaz yara yağı,
Doldur ver, yar, əyağı³ .
Astanan qurbanıyam,
Dəyibdir yar ayağı.

Ovçular busa dağı,
Boşaltma bu sədağı.
Çıxmaz Aşıq könlündən,
Yaxşının busə dağı.

CİNASLI EL BAYATILARI

Əziznəm, bu dağlar,
Bu qayalar, bu dağlar.
Qamətin sərv ağacı,
Zülfün onu budaqlar.

Mən aşiq incə belə,
Ay belə, incə belə.
Qulpun sınsın, ay səhəng,
Minibsən incə belə.

Əzizim, belə bağlar,
Kəmərini belə bağlar.
Bülbül ötər, gül açar,
Yaşasın, belə bağlar.

Əzizim, özgə şana,
Zülf üzdə özgə şana.
Ləblərin zənburuyam,
Getməyəm özgə şana.

Əzizim, yüz qanadı,
Sonanın yüz qanadı.
Yel əsdi, zülf dağıldı,
Tel dəydi, üz qanadı.

Əzizim, gözəl alma,
Bağında gözəl alma.
Əsil al, çirkin olsun,
Bədəsil gözəl alma.

Mən aşiq gül üşüdü,
Şeh düşdü, gül üşüdü.
Güldün aqlım apardın,
Bu necə gülüş idi?

Əzizim, yar arxına,
Su gəlib yar arxına.
İncədir barmaqların,
Qorxuram yarar xına.

Əzizim sərin ayaz,
Göy bulud sərin ayaz.
Dosta gələn qadanı
Düşmənin sərinə yaz.

Əzizim, kasad olmaz,
Mərd əli kasad olmaz.
Yüz namərdin çörəyin
Doğrasan kasa dolmaz.

Mən aşiq, kim sayada,
Tor qurub kimsə, yada?
Gözdə, könüldə sənsən
Düşərmə kimsə yada?!

Mən aşiq, gül əndama,
Çıxıbdır gülən dama.
Olam bir atlas köynək
Yaraşam gül əndama.

Əzizim, bu sabaha,
Söz verdi bu sabaha.
Yar yardan necə doysun
Can ucuz, busa baha.

Mən aşiqəm, yad üzə,
Ya çəmənə, ya düzə.
Sənsən ömrüm qönçəsi
Qoyarammı yad üzə.

Əzizinəm, Tərtərə,
Bu yol gedir Tərtərə.
Üz qoyum üzün üstə
Qoy qarşısın tər tərə.

Əzizim, oda salmaz,
O Xoydur, o da Salmas.
Səməndər də mənimtək
Özünü oda salmaz.

Eləmi, yara dəydi,
Dəymədim, yara dəydi.
Dilim-ağzım qurusun
Nə dedim yara dəydi.

Bu dağlar incidəndi,
Dürdəndi, incidəndi.
Kəsərəm mən dilimi
Bilsəm yar incidəndi.

Əzizim, üzüm dəydi,
Bağında üzüm dəydi.
Qiyamət qopmadı ki,
Üzünə üzüm dəydi.

Əzizim, mərdə tası,
Doldur ver mərdə tası.
Oğul biqeyrət olsa
Neyləsin mərd atası.

Əzizinəm, ya dəli,
Ya divanə, ya dəli.
Məhşərim o gün qopar
Yara dəysə yad əli.

Əziziyəm, narın al,
Heyvasın al, narın al.
Gəl mənə bir rəhm elə,
Ürəyimin narın al.

Əziziyəm oyan gül,
Oyan bülbül, oyan gül.
Bu yan zülmətxanadır
Bəs necədir o yan, gül?!

Mən aşiq, incimənəm,
Dür mənəm, inci mənəm.
Baş qoyum dizin üstə
Can versəm, incimənəm.

Eləmi, üzəsən can
Zülfünü üzə sancan.
Biləsən dost vəfasın,
Yolunda üzəsən can.

Yol keçir Kəsəməndən,
Su səndən, kəsə məndən.
Qorxuram qərib öləm
Yar ümid kəsə məndən.

Mən aşiqəm, keşgə sən,
Körpü üstədən keş, gə sən.
Gəldin dərdim artırdın
Gəlməyəydin keşgə sən.

Mən aşiq, oda giryən,
Mən giryən, o da giryən.
Dedim: könlüm odun al,
Demədim: oda gir, yan.

Əzizinəm, nərgizlər,
Bənövşələr, nərgizlər.
Ərsəmiş maya gördüm,
Daldasında nər gizlər.

Əzizim, gördü günü,
Ay doğdu, gördü günü.
Namərddə sirr əylənməz,
Mərd deməz gördüyünü.

Əzizim, tərsi nədir,
Üzü nə, tərsi nədir?
Məni bu dərdə salan,
Ağ buxaq, tər sinədir.

Əziziyəm, yasa bax,
Qara geymiş, yasa bax.
Əzrayıla borclu can,
Ya bu gündü, ya sabah.

Eləmi, yara yağı,
Yar olub yara yağı.
Astanamı toz basıb,
Kəsilib yar ayağı.

Əzizim, oda damı,
O bağı, o da damı.
Elə ki, sən yandırdın,
Yandırmaz od adamı.

Mən aşğam, Salyana,
Dara zülfün sal yana.
Necəsən bir ah çəkəm,
Kür quruya, sal yana!

Əziziyəm. Salmasa,
Xoydan gedər Salmasa.
Bəndə bəndəyə neylər,
Fələk gözdən salmasa?

Eləmi, Qarqamışa,
Qar yağıb Qarqamışa.
Yüz min təbib neyləsin,
Bir fələk qarğamışa?!

Əzizim, buda məni,
Xəncər al buda məni.
Gör nə günə qalmışam,
Bəyənmir bu da məni.

Eləmi, dərdə Kərəm,
Bağlanıb dərdə Kərəm.
Qoşaram qəm cütünü,
Sürərəm, dərd əkərəm.

Əziziyəm, vay dərdim,
Vay doğradım, vay dərdim.
Xalq gül əkdi, gül dərdi,
Mən gül əkdim, vay dərdim.

Əziziyəm, obalixnan,
Dəryada o balixnan.
Bir vədəsiz yel əsdi,
Biz yandıx obalixnan.

Aşıq, yaza nə qaldı?
Ərzim yazana qaldı.
Qələmdə nə günah var,
İnsaf yazana qaldı.

Dağlarda qar qalandı,
Qar yağdı, qar qalandı.
Qarğalar laçın oldu,
Laçınlar qarğalandı.

Yol gedir Ordubada,
Salmasdan Ordubada.
Çərkərdə qoçaq olsa,
Heç verməz ordu bada.

Əziziyəm, mərdana,
Sözüm dedim mərdana.
Qorxağa oğul deməz,
Qoçaq ata, mərd ana.

Zülfünü bağda dara,
Düşübdü bağda dara.
Vəfalı bir dost üçün,
Rumu gəz, Bağdad ara.

Ovçuyam, Təklədənəm,
Tək evli Təklədənəm.
Arazbar tərləniyəm,
Sonalar təklədənəm.

Əzizim, Minayə dəyər,
Xalın minayə dəyər.
İl var bir günə dəyməz,
Gün var min ayə dəyər.

Əzizim, gündə dara,
Zülfünü gündə dara.
Səndən əlim üzümə:
Çəksələr gündə dara.

Dərmanını dərddə qıl,
Başda qoymaz dərd ağıl.
Səni ki, mehman açmır,
Xana, yurd ol, dər, dağıl.

Aşıqə, yaz incə gül,
Görübdür yaz incə gül.
Bülbül yüz kitab oxur,
Bir əlif yazınca gül.

Aşıqin yaxası var,
Təşnəyəm, yaxa suvar.
Fələk, əlin dəyməmiş,
De kimin yaxası var?!

Aşıqi qəm əridir,
Ay yüzün qəməridir.
Atı məhmiz öldürür,
İyidi qəm əridir.

Mən aşıqəm ya xandan,
Ya sultandan, ya xandan.
Bir dəstə gül olaydım,
Asılaydım yaxandan.

Mən aşıqəm, gül əllər,
Ağ biləklər, gül əllər.
Dəryaca ağlın olsa,
Yoxsul olsan güləllər.

Mən aşıq, narın ələ,
Narın üz, narın ələ.
Bağı bərk, bağçası bərk,
Heç verməz narın ələ.

Aşıqəm, alma məndən,
Bağ səndən, alma məndən.
Dərmanın sənin olsun,
Tək dərdim alma məndən.

Qarşıda oda damı,
O cənnət, o da damı⁴ .
Elə ki, yar yandırır,
Yandırmaz, od adamı.

Əzizyəm, şan bağlar,
Şam ağacı şan bağlar.
Könlüm elə virandır,
Arı gəlsə şan bağlar.

Əzizim, yaza dərdim,
Katib yox yaza dərdim.
Fəqir bülbüllər kimi,
Qalıbdır yaza dərdim.

Mən aşiq, qazan ağlar,
Od yanar, qazan ağlar.
Qərbləkdə ölənün,
Qəbrini qazan ağlar.

Mən aşiq, yaxşı sına,
At oxun, yaxşı sına.
Can qurban, baş sadağa,
İgidin yaxşısına.

ORDUBADLI KƏRİM

Aşıq sənətinin görkəmli ustadlarındanır. Haqqında elə bir məlumat yoxdur. “Kərim və Süsən” dastanı onun adı ilə bağlıdır. Ordubadlı Kərim haqqında olan bilgilər demək olar bu dastana əsaslanır. Dastanda ustadın həyatının müəyyən məqamları əksini tapmışdır. “Ordubad” saz havasının da yaradıcısının Ordubadlı Kərim olduğu ehtimal edilir.

AYAZA QARŞI

Səhər-səhər günəş pərtov salanda,
İstər ki, səmadan ay aza qarşı.
Gah münəvvər olur, artırır kamal,
Gah özün yetirir ayaza qarşı.

Eşq bəhrinə daldım, dərində qaldım,
Mənsur tək çəkildim, dərində qaldım,
Kəlbin tək yaslandım, dərində qaldım,
Gecələr sızlaram ayaza qarşı.

Gir bağa gəşt eylə olanda yar hey!
Sözün bülbül kimi olanda yar hey!
Özün Sultan Mahmud olanda yar hey!
Kərimi də oxşat Ayaza qarşı.

XƏSTƏ QASIM

Təbriz-Qaradağ aşıq mühitinin XVIII əsrdə yetişdirdiyi ustad sənətkarlardandır. O, 1702-ci ildə Güney Azərbaycanın Tikmədaş mahalında ruhani ailəsində anadan olmuşdur. Mükəmməl mədrəsə təhsili almış, ərəb və fars dillərini, dövrünün din, fəlsəfə, tarix elmlərini dərinləndən öyrənmişdir. Şərq ədəbiyyatını, klassiklərin yaradıcılığını yüksək səviyyədə mənimsəmişdir. «Xəstə Qasım» təxəllüsündə özünə yer alan «xəstə» sözü simvolik-ürfani, məcazi mənə tutumu ilə daha çox səciyyəlidir.

El söyləmələrinə görə, Xəstə Qasım təqribən qırx yaşlarında ikən Tikmədaş mahalından ayrılıb Qafqaza getmək məcburiyyətində qalmışdır. Azərbaycan aşıqlığında «Təcnis» saz havasının müəllifinin Xəstə Qasım olduğu vurğulanır. Onun poetik irsi olduqca zəngindir. O, aşıq şeiri şəkillərinin böyük əksəriyyətindən yüksək sənətkarlıqla istifadə etmiş, qoşma, qoşma-müstəzad, gəraylı, təcnis, cığalı təcnis, ayaqlı təcnis, müxəmməs, bayatı və başqa formalarda poetik nümunələr yaratmışdır.

*Xəstə Qasım, sözü yetir tamama,
Gündoğan, günbatan gəlsin salama,
Nə alim işidir, nə də üləmə,
Təcnis mənasının çox hünəri var.*

Xəstə Qasım 1778-ci ildə vəfat etmişdir. Haqqında yaranan «Xəstə Qasım» dastanı təsəvvüf dünyagörüşü ilə daha çox bağlıdır.

SƏNƏM AL

Lal olur bülbüllər sovulanda gül,
Lalə libas geyinmisən Sənəm, al.
Ləblərindi mənə sayi-səlsəbil,
“La” demərəm bir canım var, Sənəm, al.

Yoxsul üçün lazım olur bircə mal,
Laf eyləmə, var saqıdən bir cam al.
Leyli, göstər mən Məcnuna bir camal,
Leysan çeşmim məni eylər sənə mal¹ .

Aç süfrəni hər məclisdə sini sal,
Oxu dərsi, lam, mimdən sini sal²,
Bir o günü, var yadına sini sal,
Ləşərikdən sirdaş olmaz, Sənəm, al.

HƏMAYIL OLDU

Yatmışdım üstümə gəldi bir pəri,
Yenə yar sevdası ha mayıl oldu.
Dərdi-qəmim cana əsər elədi,
Qolların boynuma həmayil oldu.

Təbib görsün yaralarım, sinəm aç,
Öz əlinlə bu düyünüm, Sənəm, aç.
Demiş idin hər gün verrəm sənə maç,
Günüm aya döndü, həm ay il oldu.

Vardım dost kuyinə, sək³ sana durdu,
Dərdim tək bir ikən, səksənə durdu.
Qasımı görən tək səksənə durdu,
Gözəllər qəflətən həm ayıl oldu.

1. sənə mail

2. ləms, dil-ləms öyrən

3. it

TƏR GÜLƏR, SƏNƏM
(döşəmə təcnis)

Tər getdim tər yarın tər xanəsinə,
Tər mehman, tər eylər, tər gülər Sənəm.
Tər xubdur, tər şuxdur, tər nazənistir,
Tər deyər, tər söylər, tər gülər Sənəm.

Tər zülfün, tər bulmuş tər buxağında,
Tər bəyaz tər əhmər, tər yanağında.
Tər şəkkər, tər damar, tər dodağında,
Tər tutub, tər dişlər, tər gülər Sənəm.

Tər qəmzən, tər xədəng, tər sinəsində,
Tər atmış, tər peykan, tər sinəsində.
Tər asmış, tər narın, tər sinəsində,
Tər dəyməz, tər saxlar tər gülər Sənəm.

Tər bülbül tər qonar tər budağında,
Tər Məcnun tər gəzər, tər budağında,
Tər lalə tər bitər tər budağında,
Tər Qasım, tər dərər, tər gülər, Sənəm!

YAYI NUR

Bir gözəlin camalına mayılam,
Nə müddətdir gözəl məndən yayınur.
Mən qurbanam ağ üzündə o xala,
Zənəxdanın şöləgahı yayı nur.

Xəstə könlüm yar bəsləmiş, həmdərdir,
Dərd bilməzsə demək olmaz həm dərdi.
Bir igidin yaxşı olsa həmdərdir,
Qışı nurdur, yazı nurdur, yayı nur.

Xəstə Qasım bu Ləzgini yaratar,
Çətin gündə çətin səni yar atar.
Üz çevirsə müjgan oxun yar atar,
Əli nurdur, oxu nurdur, yayı nur.

YAYILAN MƏNİ

Payız dərdim, qış möhnətim, yaz mənim,
Hicran tapdaq etdi yayılan⁴ məni.
Götür qələm, sərxəttimi yaz mənim,
Qoyma dərgahından yayılan⁵ məni.

Hüsn içində yar almısan, yar alım⁶ ,
Soruşmadın halın nədir yar alım⁷ .
Gəncin⁸ üstədən götürməyəm yar əlim,
Ya əqrəb dişləyə, ya ilan⁹ məni.

Məhrum olmaz, şəcər qucub nar əmən¹⁰ ,
Sənsiz getməm behiştə mən, narə¹¹ mən.
Təcüb qaldım qoynundakı narə mən,
Niyə atar sərxoş, yay ilan¹² məni?

Xəstə Qasım gördü, əmanə¹³ gəldi,
Qəvvaslar dürr üçün Əmanə¹⁴ gəldi.
Sinəm ox zərbindən əmanə gəldi,
Dəxi nə tapdarsan yayılan¹⁵ məni.

4. *yay fəsli*

5. *yayınmağa qoyma*

6. *yar alimsən*

7. *soruş yar halım*

8. *xəzinən*

9. *ilan*

10. *bar götürən mənasında*

11. *oda*

12. *yayla, oxla*

13. *imana*

14. *yəmən*

15. *oxun yayınan*

BİR İNCƏ

Ey sevdiyim, naməhrəmə görünmə,
Çək niqabın, gir laçına bir incə.
Gecə-gündüz həsrətini çəkməkdən,
Dərdim oldu o dağların birincə.

Abı döndü, yaşıl qofta, qara bağ,
Seyr eyləsən çox dağlarda qara bax.
Üç cülyədə məskən salıb Qarabağ,
Biri Xaçın, biri Tərtər, bir İncə.

Xəstə Qasım qulluq eylər damağa,
Qulluq eylə, ta yetəsən damağa.
Ləbin şəhdi ləzzət verər damağa,
Necə röğən¹⁶ ləzzət verər birincə¹⁷.

ÇAPHAÇAP

Bu gün iki sultan bir taxta çıxmış,
Ox atarlar bir-birinə çaphaçap.
Nazlı dilbər mənə sitəm eylədi,
Könlümün şəhrinə saldı çaphaçap.

Ağlaram didəmdən yaş, irin gələr,
Əmərəm ləbindən ya şirin gələr.
Deyərlər, qəsrindən ya Şirin gələr,
Fərhad kimi nur dağları çaphaçap.

16. yağ

17. düyü

Xəstə Qasım deyər, yar dada¹⁸ gəlsin,
Eşqin atəşindən yar dada¹⁹ gəlsin.
Bir namə göndərin yar dada²⁰ gəlsin,
Qurban ollam sənə, qasid, çaphaçap.

AHULAR MƏNİ

Gecə-gündüz ağlaram mən dərinədə,
Qocaltdı nalalar, ahular²¹ məni.
Yarəbim, bu dərdi-nalam eşidib,
Gəlibdur qarında ahular²² məni.

Həkkək istər həkk etməyə qaimdir,
Həqiqətin qarısında qaimdir.
Çox yaxşıdır öz dinində qaimdir,
Cahil müsəlmanlar ahular²³ məni.

Xəstə Qasım, kim yaraşır əğyara,
Bayqunu gör, məskən salmış ağ yara,
Bilmənəm ki, neyləmişəm əğyara,
Yatar, durar hər dəm ahular²⁴ məni.

18. həsrət zara gətirsin

19. həzz almağa

20. köməyə gəlsin

21. Ah-uf

22. çağırar

23. lağa qoyar

24. qarğış tökər

AY HAYIF-HAYIF
(cığalı təcnis)

Səhər tezdən əzmi gülşən elədim,
Qəm məni çulğadı, ay hayıf-hayıf!
Aşıq deyər: ay hayıf,
Kimlər oldu ay hayıf.
Sən ilə mən sevişdim,
Ayrı düşdüm, ay hayıf!
Bağban oldum, bağ bəslədim nə fayda,
Dərmədim güllərin ay hayıf-hayıf!

Sərrafın dəstində nə danə gördüm²⁵,
Mürfü dəhanında nə danə gördüm²⁶.
Aşıq, nə danə gördüm,
Xalın nə danə gördüm,
Tülək tərlan tuş oldu
Axır nadana gördüm.
Gövhəri verdilər nadana gördüm,
Bilmədi qiymətin, ay hayıf-hayıf!

Oxudum dərşimi çıxdım yasinə²⁷,
İyid olan ixlas bağlar yasına.
Aşıq deyər: yasına,
Namərd boynun ya sına,
Nanəcibə sirr vermə,
Ya inciyə, ya sına.
Qasım ölər, dostlar gələr yasına,
Eşidənlər deyər: ay hayıf-hayıf.

25. sərrafın əlində bahalı bir daş gördüm

26. quşun ağzında gözəl bir dən gördüm

27. yasin – surə

ÜZHAÜZ
(ciğalı təcnis)

Həqiqət bəhrində qəvvasam deyən,
Qəvvas isən, gir dəryaya üzhaüz.

Aşıq deyər: üzhaüz,
Sonam göldə üzhaüz,
Qarı düşmən dost olmaz,
Yalvarasan üzhaüz.

Bir mərd ilə ilqarını vur başa,
Namərd ilə kəs ülfəti üzhaüz.

Parçalandı gənim qaldı dərində,
Qərq oldu ümməna qaldı dərində.

Aşıq deyər: dərində,
Dayazında, dərində,
Sidqi, qəlbi düz olan,
Hərgiz qalmaz dərində.

Qismət olsa o mövlanın dərində,
Üz döşəyək, səcdə qılaq üzhaüz.

Xəstə Qasım cananına can deyə,
Can danışa, can eşidə, can deyə.

Aşıq deyər: can deyə,
Vəfaliya can deyə.
Görmədim hərcayilər,
Cananına can deyə.

Yox vəfalım, can deyənə can deyə,
Bivəfasan çək əlini, üzhaüz.

GÖRÜNCƏ
(cığalı təcnis)

Gözəllər gözəli sənsən gül-bədən,
Didəm ağlar mah camalın görüncə.
Yox, aşiq görüncə,
Siyah telin görüncə.
Get bir mərdə qul ol sən
Namərd üzün görüncə.
Mina gərdən, büllur buxaq, diş incə,
Çəkilib hilala qaşlar gör incə.

Kim yetikdir Həqiqətin evinə,
Həqiqətin, mərifətin evinə.
Yox, aşiq evinə,
Xanəsinə, evinə.
Yağıb qəmlər yağışı
Viran könlüm evinə.
Dolanmayın heç namərdin evinə,
Gözü çıxar bir qonağı görüncə.

Çoxlar qaldı bu cahanda avara,
Dolandı dünyanı qaldı avara.
Yox, aşiq avara,
Məcnun gəzər avara.
Uyma namərd felinə
Səni qoyar avara.
Xəstə Qasım, nə gəzirsən avara,
Ölüm yeydir belə günü görüncə.

VARXIYANLI MƏHƏMMƏD

XVIII yüzilliyin ustad sənətkarlarındanır. O, Zaqatala rayonunun Varxiyan kəndində (təx. 1770 – 1860-cı illərin axırı) yaşayıb yaratmışdır. Atası din xadimi olmuşdur. Məhəmməd Şəkiddə mollaxanada təhsil almışdır. Beş il dini təhsil aldıqdan sonra Şuşaya gedib M.P.Vaqifin açdığı məktəbdə oxumuşdur. M.P.Vaqifin, M.V.Vidadinin təsiri altında şeirlər yazmışdır. Folklorşünas Ə.Axundov Aşıq Hüseyn Şəmkirlinin nəslindən topladığı materiallarda Varxiyanlı Məhəmmədlə Aşıq Hüseyn Şəmkirlinin görüşməsinə xüsusi olaraq vurğulayır.

Aşıq Məhəmməd sənətdə olduqca tələbkar, həm də ciddi bir ustad kimi tanınmışdır. Aşıq şeirinin müxtəlif şakillərində qoşma, gəraylı, müxəmməs, divani və s. yaratmışdır. Varxiyanlı Məhəmmədin şeirlərinin toplanması, nəşri sahəsində H.Əlizadə mühüm işlər görmüşdür. Şeirləri müxtəlif toplularda və ayrıca kitab kimi nəşr olunmuşdur.

BAĞLARI

Bir gözəl görmüşəm bizim ellərdə,
Üzündə sezmişəm busə bağları.
Yaşılbaşlar cəm-kəm eylər göllərdə,
Tərən şikarında busə bağları.

Nəzər saldım xanəsində a dərə,
Zəhmətimdən süzüləndə a dərə¹,
Könül istər güllərini a dərə,
Qorxum budur bağban busa bağları.

Məhəmmədəm, çəksəm gəlməz ayarım²,
Dolu badəm indi oldu a yarım,
Nə səbəbdən pərişansan, a yarım?
Səni qəmgin gördüm bu sabahları.

1. tər

2. əyyar

YA “DAL”A

İbtida əlifdən dərsim alanda,
“Əlif”dən oxuyub gəldim ya “dal”a.
Açılarda fəslə-bahar mövsümü,
Bülbül meylim uçar qonar ya dala³.

Kamandarın oxu dər yaya düşdü,
Qışın çilləsində dər yaya düşdü,
Dəli könlüm yenə dəryaya düşdü,
İstəyir ki, qəvvəs kimi ya dala.

Məhəmməd, yenə də ayyarı sevdin,
Bayğu tək yaslanıb ay yarı sevdin,
Eşqə cünun oldun, ay yarı sevdin,
Layiqdirmi indi onu yad ala?

MÜCRÜM KƏRİM

XVIII əsrin axırlarında Krmanşah mahalından Cəbrayıl bölgəsinə köçmüşdür. Əvvəl Horavlı, sonra Hovu kəndində yaşamışdır. Aşıq şeir tərzində yazıb yaratmışdır. Müxtəlif mövzularda yazdığı şeirləri onun yüksək yaradıcı təbi olmasının göstəricisidir. Cəfərabad kəndində vəfat etmişdir.

HA BULAR, BULAR

Səhər dost zülfünə şənə çəkəndə,
Yayılar aləmə ha bular, bular.
Hər kəs ki, sidq ilə murad istəyə,
Əlbəttə mətləbin ha bular, bular.

Sərrafın dəstində nə danə dedim,
Xalın can quşuna nə danə dedim,
Sirrin dərdin bilməz nədanə dedim,
Anlamaz, başını ha bular, bular.

Bayqu üçün məskən oldu o diyar,
Qəmzən ilə bağrın başın odduyar,
Evdən çıxdı yalın qılınc odu yar,
Bilirəm qanıma ha bular, bular.

Aşığ kəlbin tək kim dərdə saldı?
Könlünün şəbnəmin kim dərdə saldı?
Bu Mücrüm Kərimi kim dərdə saldı?
Ah çəkib gözlərin ha bular, bular.

XƏSTƏ HASAN

Çıldır-Ağbaba aşıq mühitinin yetişdirdiyi ustad sənətkarlardandır. XVIII əsrin sonu XIX əsrin birinci yarısında yaşamışdır. Xəstə Hasanın yaşadığı dövrdə bölgədə Ürfani, Qul Qarani, Usta Polad, Küfdadi, Molla Xəlis, Aşıq Teyfi, Dəli Tammı və b. aşıqlar olmuşlar. Xəstə Hasan beş aşıqla – Aşıq Polad, Qul Qarani, Öməri, İrfani (Ürfani), Sefili ilə deyişmişdir. Xəstə Hasandan bəhrələnən Aşıq Nuru, Aşıq Şenlik, Aşıq Abbas, Aşıq Summani, Aşıq Mustafa, Aşıq Cebecili, Aşıq Zülal, Aşıq İzani bölgədə olduqca güclü bir mühit yaratmışdılar.

Müxtəlif biçimlərdə düzüb qoşduğu şeirlər Borçalı, Çıldır-Ağbaba və Qars aşıq mühitlərində geniş yayılmışdır.

BAX BİRİSİNƏ

Əvvəl dörd kitabdan, hər bir hesabdan,
Siftə qələm çalmış Hax birisinə.
Kəbeyi-şərifdə, Sami mehrabda,
Oxuyur katiblər: bax birisinə.

Əzizim, Həbibim “Ya Rəsul” – dedi,
Əyyub dərdə düşdü “yara sil” -dedi.
Axdı qanlı hicran “yarasil” - dedi,
Niyə nəhlət endi, bax birisinə.

Xəstə Hasan deyər: bir budağ üstə,
Bayqunun məskəni bir budağ üstə.
İki alma bitmiş bir budağ üstə,
Biri şöylə verdi, bax birisinə.

BİR GÜNƏŞ

Yetişdi hesablar, doldu mətləbə,
Şükür üstümüzə çatdı bir günəş.
Çılpaqdı cəsədim, zəifdi atım,
Genə derlər, min, dağları bir gün aş.

Nə oğuldu, nə uşaxdı, nə bala,
Nə xətdi, nə qəzadı, nə bəla.
Könlüm yoxdu nə şikəstə, nə bala,
İstədilər çirələr bir gün aş.

Baxtı siyah taleyində olduğun,
Açammazlar bağladığın ol düğün.
Eşitsələr Xəstə Hasan öldüğün,
Çağırarlar, gəl, məzarı bir gün aç.

GÖZƏL

Ömrü bada verdin, günü talana,
İndi sən ömrümün ayağı, gözəl.
Sənnən qeyri mənim yeyib-içdiyim,
Tamam mənə oldu ay ağı, gözəl.

Get bazara, gəl qəbrini qazana,
İyid odur malı özü qazana.
Qurtarıbdı su tökginən qazana,
Otur, biç kəfənim, o ağı, gözəl.

Xasta Hasan deyər: xasta sinnidi,
Gey-qurşan əyninə, xasta sinnidi.
Ölüm Haqdan gələr xasta sinnidi,
Gəl kəsmə üstündən ayağı, gözəl.

QARA HEY
(cığalı təcnis)

Mən deyirəm bu dünya da beş gündü,
Mən bilirəm beşini də qara hey!
Mən aşığam qara hey,
Oxu dərsin qara hey.
Seyrağubu görmüşəm,
İxfət ilə qamatəni qara hey.
Sağlıq xəbərimi yara versələr,
Dost sevinər, düşmən geyər qara hey.

Xəstə düşdüm döşək ilə dər saldım,
Cəfa çəkdim dünya üçün dər saldım.
Eyləmi dərs aldım,
Eşiyinə dər saldım.
Eşitdim seyrağub gəlir,
Onun üçün dərs aldım.
Ağlı kamil bir ustaddan dərs aldım,
Oxumuşam əlif, əbcət, qara hey.

Bayqu məskən salıb, yara deməzlər,
Leylidən Məcnundur yara deməzlər.
Aşıq, yara deməzlər,
Sirri yara deməzlər.
Sizlərdə necə qaydadır,
Dərdə çara deməzlər.
Xəstənin öldüyün yara deməzlər,
Baxarsan ki, məzarımdı, qara hey!

MƏHƏMMƏD BƏY AŞIQ

XIX əsrin birinci yarısında Qarabağ mühitində yaşayıb yaratmışdır. Aşıq şeir üslubunda yazdığı gəraylı, qoşma, təcisləri və s. vardır. Zəngilan rayonunda anadan olmuşdur. Klassik üslubda və xalq şeiri üslubunda yazdığı poetik örnəkləri geniş yayılmışdır. Aşıq Pəri, Cəfərqulu xan Nəva ilə sıx yaxınlıqları olmuşdur. Ayrı-ayrı toplularda, təzkiyələrdə şeirlərindən örnəklər yer almışdır.

SƏNƏM

Nə müddətdi həsrətini çəkirəm,
Bircə üzün görüm ay ağa Sənəm!
Hicranın əlindən xəstə düşmüşəm,
Daha dura bilməm ayağa, sənəm!

Cavan ömrüm necə verdin bada gör,
Firqətindən nə xətt, qəddim bada gör,
Ləlin ilə bəhs eləmiş bada gör,
Onunçün tez düşər ayağa, Sənəm!

Cadu gözlü, oxşar üzün sər aya,
Xalü-xəttü-zülfü-ruyin, sar aya,
Yüz naz ilə sən çıxanda səhraya,
Gün gizlənir, olur ay ağa, Sənəm!

Gör nələr xəlq edib Tarı¹ zülfündə,
Görməyibdi eyni, tarı² zülfündə,
Mürği-dil bağlanıb tari-zülfündə³,
Qoymagilən düşsün a yağa, Sənəm!

Aşıqəm hüsnünə ay aman, gözəl!
Baxmaram zərrəcə aya mən, gözəl!
Ləblərin şəhdindən ay əmən gözəl,
Meyl eləməz qəndə, bal, yağa, Sənəm!

1. tanrı

2. tarı - qara

3. zülfün sinar

AĞ AŞIQ ALLAHVERDİ

Göyçə mahalının Kərkibaş kəndində (XVIII əsrin sonu, XIX əsrin ortaları arasında) yaşayıb yaratmışdır. Əsl Mərənddəndir. Əsl adı Allahverdidir. Rənginin ağılığına görə Ağ Aşıq təxəllüsü ilə çağırılmışdır. Ustad bir sənətkar olmuşdur. Göyçə aşıq mühitinin formalaşmasında mühüm xidmətləri vardır. Yanlış olaraq Şərur mahalının Kosacan kəndindən olan Ağ Aşıqla eyniləşdirmişlər. Aşıq Alı Ağ Aşığın şagirdi olmuşdur. Həyatı, demək olar, əfsanə, rəvayət tülünə bürünmüşdür. Şeirlərindən nümunələr ayrı-ayrı toplularda çap olunmuşdur.

AYƏ MƏNDƏDİ

Bu gün seyraqıbdan bir söz eşitdim,
Bu dostdan deyil ,ayə məndədi.
Dedim: Nədir sədrin, üstə bəslənən?
Dedi: Tifil ikən, ayə məndədi.

Sevdiciyim təzə geymiş buxara,
İnsafdımı bülbül baxa bu xara,
Kəşt eylədim Bəsrə, Bağdad, Buxara,
İndi də gəlmişəm ay Yəməndədi.

Allahverdi, pirdən içdi nə camı,
Nə axunddu, nə molladı, nə cami,
Nə Firdovsi, nə Hafizi, nə Cami,
Təcnis, sinədəftər, ayə məndədi.

MƏLİKBALI QURBAN

XIX əsr Azərbaycan şairidir. Göyçay qəzasının Məlikbalı kəndində yaşayıb yaratmışdır (1790 – 1865). Mədrəsə təhsili almış, dövrünün elmlərini mükəmməl şəkildə mənimsəmişdir. S.Mümtaz “El şairləri” kitabında Məlikbalı Qurbanın qoşma, müxəmməs, təcislərini və s. qoşmalarını təqdim etmişdir. “Azərbaycan aşıqları və el şairləri” kitabında və digər toplularda şeirləri verilmişdir.

GÖR

Məcnun olub səhralara düşmüşəm,
Zeydşən, Leylinin sorağını gör.
Dağdan-dağa səngixarə çəkmişəm,
Şikəstə əndamın sorağını gör.

Hicran gəldi, ver sevdiyini bustana,
Qoynun için əcəb dönüb bustana,
Abi-zülal bulanıbdı büstana,
Təşnəsən durma gəl, sor ağını gör.

İstəsən ki, eşq içində üzəsən,
Nəzər etmə nakəs olan üzə sən.
Qəsdin olsa iqrarını üzəsən,
Məlikbalı Qurban sorağını gör.

GƏRƏK

Gözəl olan verir özünə bəzək,
Gözü nərgiz, şümşad ayağı gərək.
Giribani hər tərəfdən ola çak,
Görünə sinənin ay ağı gərək.

Gəl, gir bağçaya lələsin bilək,
Görək qönçələrin, lələsin bilək,
Gəlməz təkəllümə lələsin bilək,
Gər olmuş əğyara a yağı gərək.

Geyin al yaşılı, gəl olma binənk,
Gəşt eylə səhranı, gəl olma binənk,
Məlikbalı Qurban, gəl olma binəng,
Kababın yanmağa a yağı gərək.

NƏDİR

Camalını görgəc mail olmuşam,
Bilmədim gözəlim, ay adın¹ nədir?
Səbrim aldı tamam türfə² gözəllər,
Sənəmlərdə məzhəb, aya din nədir?

Bu dünyada varmı yar, dı³, yoldaşın,
Fərhad külüng çaldı, yardı yol daşın,
Aləmlər cəm olsa yardı yoldaşın,
Qonumun, qardaşın, a yadın nədir?

Qurban deyər, yarsız günə gün dəmə⁴,
Xızrə yetər ləblərindən gündəmə⁵,
Ziyarətin hüsnə varmı gündə mən,
Tamam günlərimiz ay adinnədir⁶?

1. adın

2. hüsnü-bərabəri olmayan

3. de

4. gün demənəm

5. gündə əmə

6. cümə günü

ALI QIZILVƏNGLİ

Aşıq Alı XIX əsr aşıq sənətinin ən görkəmli nümayəndələrindəndir. O, 1800-cü ildə Göyçə mahalının Qızılvəng kəndində anadan olmuşdur. Atası Mirzə əkinçiliklə məşğul olmuş, kasıb bir həyat yaşamışdır. Alı erkən yaşlarından sazə - sözə maraq göstərmişdir. Göyçənin Kərkibaş kəndində Ağ Aşığa (Aşıq Allahverdiyə) on il şəyirdlik etmişdir. Sənətin sirlərini ondan öyrənərək bir sənətkar kimi yetişmişdir. Qafqazda, Türkiyədə, İranda, Şərq ölkələrində tanınıb, ustad kimi məşhurlaşmışdır. Ərəb, fars dillərini bilmiş, islam dəyərlərinə dərindən bələd olmuşdur. Fitri istedadı, zəngin yaradıcılığı ilə aşıq yaradıcılığına özünün töhfələrini vermişdir. "Aşıq Alının Türkiyə səfəri"ndə ustadın həyatının mühüm məqamları öz ifadəsini tapmışdır. O, 1911-ci ildə vəfat etmişdir. Aşıq Məhərrəm (Alalı kəndi), Aşıq Qulu, Aşıq Məsim (Qızılvəng), Aşıq Meydan (Canəhməd), Aşıq Ələsgər və bir sıra başqaları onun yanında aşıqlığın sirlərini öyrənmişlər. Deyilənə görə, onun iyirmidən çox şagirdi olmuşdur.

AY BELƏ SİNƏ

Sərraf eyni seyr eyləyə zibani,
Nadan əsla bilməz ay beləsi nə?
Camalın şövqündən ay, gün xof edə,
Günəş beləsinə, ay beləsinə.

Sin içində oxumuşam ağa lam,
Yar sədrinə müqabilədi ağ alam,
Əbcəd ilə qulluğunda "a" qalam,
Qul olam ilinən, ay beləsinə.

Aşıq Alı, çıx gülşənə nərgiz dər,
Sərraf maya ağuşunda nər gizdər,
Olmaz tayı züleyxalar, nərgizdər,
Əsla yox kimsədə ay belə sinə.

AYAQ ALMASIN

Bimürvət yar məni candan eylədi,
Tutubdur dəstində ay, ağ almasın.
Gəzdim, dostun bağçasını seyr etdim,
Görmədim bağında ay ağ almasın.

Katiblər oxuyar dərsin hər aya,
Bayram ayı demək olmaz hər aya.
Şahlar-şahı özün yetiş haraya,
Düşmən bu günümdə ayaq almasın.

Aşıq Alı sözün yara bağlaya,
Yaxşı təbib gərək yara bağlaya.
Bir yar meylin qeyri yara bağlaya,
Düşmən bu günümdə ayaq almasın.

DOLANDI

Həbibimdi, təbibimdi Bəsdı yar,
Uydu könlüm o dildara dolandı.
Vəfasız dünyanın vəfalı yarı,
Əmr eylədi, düz ilqara dolandı.

Tay olmaz sədrinə bir qeyri sinə,
Qoymadı qoynuna bir qeyri sinə,
Yarı meyl etmədi bir qeyrisinə,
Gəldi neçə zülfü qara dolandı.

Yazı haxdan oldu, o doldu yandı,
Hərdən əbru təki o doldu yandı,
Sevda aləmində od oldu yandı,
Alı səməndərdi, nara dolandı.

BUDAĞI SEÇƏR

Leyli peymanından rəncidə Məcnun,
Ömrə məskən eylər bu dağı seçər.
Mürğü-ruhum cövlan etsə səmada,
Yenə Leyli qonan budağı seçər.

Cünun fəsilləri dağda dağladı,
Nakləsindən çəkdi dağ dad, ağladı.
Yar firqəti sədrin dağda dağladı,
Nabinə seyr etsə bu dağı seçər.

Oxu, Aşıq Alı, həm çal Kərəmi,
Sal yadına sən bir Əsli-Kərəmi.
Üryana zimistan etməz kərəmi,
Əsər badi-sərsər bud¹ ağı seçər.

YARASAN MƏNİ

Əl çəkmərəm, baba, əhdi-peymannan,
Əldə şəmşir tutub yarasan məni.
Mürği Şəmistanam fəhmən uçaram,
Sanasan zülmətdə yarasan məni.

Sər düşdsü nagahan dara çəkindi,
Mübtəla ahından Dara çəkindi,
Tənəf gərdənimdə dara çək indi,
Ya yetir vüsala, yara sən məni.

Alı xəcil oldu, ayağa baxdı,
Sərsəri didədən ay ağ ab baxdı,
Hər kəsin dəstində ay ağa, baxdı,
Qurtarar bu qəmdən yar asan məni.

ŞAIR MƏMMƏDHÜSEYN

Göyçə mahalının Daşkənd kəndində (1800 – 1884) yaşayıb yaratmışdır. Şair Məmmədhüseyn, Daşkəndli Məmmədhüseyn adı ilə tanınmışdır. Güclü təbə, zəngin yaddaşa malik olmuşdur. Gəraylı, qoşma, təcnis, divaniləri bu gün də xalq arasında, ustadların repertuarında yaşamaqdadır. Haqqında maraqlı əhvalat, hekayə və rəvayətlər söylənir. “Oyanmaz” gəraylıtı ilə bağlı danışılan hekayət buna nümunədir. Deyilənə görə, məclis aparmasa da, yaxşı saz çalmaq qabiliyyəti olmuşdur. Mahir ovçu kimi xalq arasında da tanınmışdır. Şeirleri müxtəlif toplularda nəşr olunmuşdur. “Sazlı-sözlü Göyçə” (1999) kitabında qoşma, gəraylı, təcnis, divaniləri verilmişdir.

KÖNÜL

Yenə yada düşdü əhdi-peymanım,
Vəsfini sinəmə a yaza könül.
İstər idim sənə ömür-gün görəm,
Aldı çovğun, düşdü ayaza könül.

İş əyildi əldən çıxdı Güləndam,
Bir şirindi lələ yanaq, gül əndam,
Zaman vurdu sevinən dəm, gülən dəm,
Həsrətdi bahara, a yaza könül.

Fələk salıb üzən gənim çəngələ,
Məmmədhüseyn, ha yapış, ha çəngələ,
Qəsdı buymuş duman gələ, çən gələ,
Eşqin dəryasında a aza könül.

VAR İSTƏ MƏNDƏN

Dedim gəl qəlbimə, düz ilqar ara,
Demədim, əl çirki, var istə məndən.
Utanma yolunda gərəksə canım,
Belə xoş səxavət var, istə məndən.

Göründün gözümə təravətli sən,
Dedim eşqində də təravətli sən,
Saf bir eşqə bağlı təravəti sən,
Könlümün evinə var, istə məndən.

Məmmədsöynü yanar oda qaladın,
Peyman etsən var, ömrümdə qaladın.
Uymasın bu qədər qeyli-qal adın,
Çirgiməsin qəlbin var istə məndən.

BAŞABAŞ

Anlamazı, nadürüstü, nadanı,
Dəyişəsən bir qoyuna başabaş.
Mərifət gözləsə, anlağın bilsə,
Kim qurban eyləməz belə başa baş.

Yaltaq üzə gülər, çapar arxada,
Üz bir olar, nə ki, çapar arxada.
Olma nanəcibə çapar, arxa da,
Budur nəsihətim sənə, baş, a baş.

Məmmədsöyün, uyma yaxşı-yamana,
Qoyma saxta dostlar sənə yamana.
Al bir gözəl, göz dağıdır yamana,
Ömr eylə onunla müdam, başabaş.

DOLANAR

Bir gözəl ki, qəsdə dura, can üzə,
Ömrə-günə qəm kəsilər, dolanar.
Yar deməsə daldada “çor”, “can” üzə,
Mehribandı, mehriban da dolanar.

Nola eşqin ovlayasan, çalasan,
Könlüm istər al sazını, çal asan,
Bu ömrümü öz ömrünə calasan,
Dodaq gülər, can başına dolanar.

Yar yarını çətin gündə sınayar,
Bu mən, o sən, istəyirsən sına, yar,
Məmmədsöynün qıyma qəlbi sına, yar,
Xəstəsiyəm, sinəm üstə dola nar.

YAŞA YAR

Cavan ömrüm bada gedir əlindən,
İnsaf eylə gözdən axan yaşa, yar.
Nola, bir yol xoş söz çıxa dilindən,
Qürrələnib mən də deyəm yaşa, yar!

Qurban dedim bu canımı yara mən,
Yar incitdi, aldım min cür yara mən.
Dodağından dərmanını, yar əməm,
Düşgün xəstə yüz illəri yaşayar.

Məmmədsöyün əldən verməz gülünü,
Sənin kimi xoş camallı Güllünü.
Sovur göyə intizarım külünü,
Solur ömür, artır bir-bir yaş, a yar.

HÜSEYN ŞƏMKİRLİ

XIX əsr aşıq yaradıcılığının ən parlaq nümayəndələrindəndir. Aşıq Hüseyn Şəmkirli 1811-ci ildə Şəmkir mahalının Qapanlı kəndində doğulmuş və sonra Qaracəmirlə kəndinə köçmüşdür. Ömrünün sonuna qədər Qaracəmirlə kəndində yaşayan sənətkar 1891-ci ildə Gədəbəyin Ağbulaq yaylağında vəfat etmiş, Qalakəndin qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur. Aşıq Hüseyn Şəmkirli ərəb, fars dillərində mükəmməl təhsil görmüş ustadlardandır. Aşıq Hüseyn Göyçədə Aşıq Ələsgərlə görüşmüş, istedadını görüb ona sənət xeyir-duası vermişdir. “Aşıq Hüseyn və Reyhan xamm”, “Aşıq Hüseyn və Bəyçoban”, “İbahim”, “Yəhya bəy Dilqəm və Dostu xanım” dastanlarının yaradıcısıdır. “Hüseyni”, “Dilqəmi”, “Sarayı”, “Zeynalabini”, “Şimayi”, “Şəmkir gözəlləməsi”, “Zarıncı” saz havaları da onun adı ilə bağlıdır. O özünün məşhur bir şeirində zəngin poetik irsi barədə aşağıdakı bilgini verir:

*Altı yüz varımdı divani-təcnis,
Yeddi yüz müəmma, qıfılənd, təxmis,
Səksən bəhri-təvil demişəm hərgiz,
Yük bağlayıb İrəvana gəlirəm.*

Poetik örnəyin verdiyi informasiya ustadın aşıq şeirinin çeşidlərindən istifadə etməklə möhtəşəm bir sənət yolu keçdiyini aydınlaşdırır. Üçbaşı təcni şeir çeşidini Hüseyn Şəmkirli yaratmışdır.

DÜRÜST DƏR MƏNİ

*Ey şahı zülfüqar, Düldüləsüvar,
Səndədir dərdimin dürüst-dərməni.
Hicran bağçasında xub yetişmişəm,
Dərmək istəyirsən dürüst dər məni.*

*Qanana qul, qanmayana yamanam,
Baxtı qara ya dostumdu, ya mənəm.
Sərrafın dəstində yaqut, yamənəm,
Zərgər zərə tutar dürüstdər məni.*

Aşıq Hüseyn sözün deyər bu dağa,
Oxu dərsin əzəl başdan bu dağa.
Müxənnəsin təpəsindən buda, ağa,
Onlardan yaxşıdı dürüst erməni.

ON BEŞ İL

Bəlkə məni nəzərindən salan var,
Yada salmaz üç il, beş il, on beş il.
Heç deməmzi mənim dərdim çəkən var,
Həsrət qalar, üç il, beş il, on beş il.

Dost olmamış niyə dönsün o yada,
Öz fəryadım öz baxtımı oyada,
Göz görməsə mənə düşməz o yada,
Dolansa da üç il, beş il, on beş il.

Aşıq Hüseynəm, otdum dar ayağında,
Xəstə şəfa bular dar ayağında,
Ahu seyr eyləyər dar ayağında,
Ovçu gözlər üç il, beş il, on beş il.

ÇATA-ÇAT

(dodaqdəyməz təcni)

Həllac gələr, dağlar atar yayıman,
Qayalardan səngi salar çata-çat.
Ya qanginən, deyilənə ya inan,
Xeyir, şərin çəkəcəklər çata-çat.

Dilin dəysə o narazı nara hey,
Ərəsətdə atacaqlar nara, hey,
Nar içində ha çəkərsən nara, hey,
Ətin ərir, əzan yanar çata-çat.

Yazıq Hüseyn, yaşın yetdi daha sən,
Cəhd elərsən, yekin yetər dəha, sən,
Nə anlarsan, nə qanarsan daha sən?
Səksən il də dərs alasan çata-çat.

NƏ BİLƏR

Nəs gündə yaranan nəs günə düşər,
Nəs gedər dünyadan nəs aqi bilər.
Ömür başa yetsə vaxtın ötürməz,
Nə xəstə sağalar, nə saqi bilər.

Bağ pozulsa, bağban nara hey yanar,
Ağlar fəğan çəkər, nara hey yanar,
Günahkar kimsənə nərə hey yanar,
Nə kövsəri görər, nə saqi bilər.

Hüseyn əhvalını yara deginən,
Təbib yoxdur yara-yara deginən,
Gəlməsə sağalmaz yara deginən,
Özü eylədiyi nə saqi bilər.

QIJ-QIJ

(dodaqdəyməz təcnis)

Qış çiləsi Xıdır İlyas gələndə,
Hərlənir gərdişi, ay elər qij-qij.
Qar selə dönəndə, yaz açılanda,
Şaqqıllar leysanı, ay eylər qij-qij.

Sədağınan qayıdırlar xəyatı,
Köhlən deyil, hayla getsin xay atı.
Ağlıgərlər qayıdırlar xəyatı,
Çərxinən hərlənir, ay eylər qij-qij.

Əğyarına acıqlandı: nəşən ki?!
Artdı eşqi, hər yanadı nəşəngi.
Səng altında qayırdılar nə səngi,
Ayaqda şəcarən, ay eylər qıj-qıj.

Hicran oldu aşıqlərin əğyarı,
Yar saçında qara yarı, ağ yarı.
Qarşı gəlsə Aşıq Söynün ağ yarı,
Xəyalı sellənər, ay eylər qıj-qıj!

NƏ ALƏM İNDİ

Eşqin şəhərində dəllal olmuşam,
Bilmirəm yar üçün nə aləm indi.
Siyah zülfün can çəkilməmiş kənd üstə,
Nə bayraq görsənir, nə ələm indi.

Eşq şəhrində ya səni gör, ya məni,
Sərraf çəkər ləli-gövhər, yaməni.
Öldürürsən pünhan öldür, ya məni,
Nə alim eşitsin, nə aləm indi.

Mən Hüseyinəm həmi dərddən bəyanəm,
Eşq əhliyəm, həmi dərddən bəyanəm,
İstədim ki, qəm gülünə boyanam,
Nə yaşıla çaldım, nə aləm indi.

QƏRƏZ *(üçbaşlı təcni)*

İbtida əlifdən dərsim alanda,
Göstərdilər mənə nə qara yaxşı.
Oxudum dərsimi haraya qərəz.
Yox aşıq harayına,
Xalların harayına.

Aşıq Hüseyn nə dedi
Dost getdi harayına.
Yar üzünə layiqmi hər ayına,
Seyrağıb geyinsin nə qara yaxşı,
Haləsi yetişsin haraya qərək.

Ələ alıb tiri-kaman atanda,
Həllac gəlib bu dağları atanda.
Yox aşiq atanı,
Müjgan oxun atanı.
Aşıq Hüseyn neyləyir,
Öz dostunu atanı.

Oğul xalis olsa, neylər xalis atanı,
Mənsuru çəkdilər nə dara yaxşı,
Dağlar səcdə qıldı haraya qərək.

Sevdiyim, cananım gündə gələndə,
Büllur pəncərədən gün də gələndə.
Aşıq gündə gələndə,
Xalın gündə gələndə,
Hüseyni yada salıb,
Dostu, gündə gələndə.
Dost istər ki, dostu gündə gələndə,
Otaqda vurulsun nəqqarə yaxşı;
Ləzzəti yetişsin haraya qərək.

Aşıq Hüseyn deyər Nizami keçdi,
Firdovsi, Füzuli, Nizami keçdi.
Aşıq, Nizami keçdi,
Xalın nizami keçdi.
Aşıq Hüseyn hesaba
Gəldi nizami, keçdi.
Hesabdar hesabın nizami keçdi,
Ömrünü yazarlar nə qara yaxşı,
Cəsədım qoyarlar haraya, qərək?!

AŞIQ ƏLƏSGƏR

Aşıq sənətinin görkəmli ustadlarından olan Aşıq Ələsgər Göyçə mahalının Ağkilsə kəndində (1821 -1926) yaşayıb yaratmışdır. Qızılvangli Aşıq Alının yanında beş il şagird durmuş və ondan sənətin sirlərini mənimsəmişdir. Göyçə, Gəncə, Naxçıvan, Qarabağ, Qazax-Şəmşəddin, Borçalı, Dərələyəz, Çıldır-Ağbaba mahallarında ustad kimi məşurlaşmışdır.

Aşıq Ələsgər mollaxana-mədrəsə təhsili almasa da, öz fitri istedadı sayəsində Qurani-Kərimi, islam elmlərini, təsəvvüf simvolikasını yüksək səviyyədə mənimsəmişdir.

Haqqında «Ələsgərlə Səhnəbanının hekayəti», «Dəli Alının əhvalatı», «Aşıq Ələsgərin Gəncə səfəri», «Həcər xanımın hekayəti», «Qozqara kötüyü ilə deyişmə», «Aşıq Ələsgərin Naxçıvan səfəri», «Aşıq Ələsgərin Qarabağ səfəri» və s. dastan-rəvayətlər yaranmışdır.

Deyilənlərə görə, iyirmiə yaxın şagirdi olmuşdur. Növrəs İman, Aşıq Əsəd, Aşıq Nəcəf, Aşıq Mikayıl, Aşıq Qurban, Aşıq Talib və başqaları ondan ustad dərsi almışlar. Qardaşı Çoban Məhəmməd, qardaşı oğlu Növrəs İman, oğlanları Bəşir, Əbdüləzim və Talib Aşıq Ələsgər ocağının yetişdirdiyi istedadlardır. Aşıq Ələsgərin mühiti, həyatı, yaradıcılığı ilə bağlı çoxsaylı məqalələr, kitablar yazılmışdır.

H.Əlizadə Aşıq Ələsgərin şeirlərini toplayaraq ilk dəfə kitab kimi («Aşıq Ələsgər». Azərnəşr, 1934) nəşr etdirmişdir. 1935, 1937-ci illərdə bir sıra əlavələrlə H.Əlizadə həmin kitabı yenidən təkrar çap etdirmişdir. Aşıq Ələsgərin 150, 175, 190 və 200 illiyi dövlət səviyyəsində qeyd olunmuşdur. Kitablari dönə-dönə nəşr edilmişdir.

AYAĞA QARQAR

Var olsun Qarabağ, əcəb səfədi,
Başa Xaçın axar, ayağa –Qarqar.
Göyçə qar əlindən zara gəlibdi,
Muğan həsrət çəkir: a yağa qar, qar.

Ahən gəzər, səngə verər mər dana,
Mərd oğulun qəhrin çəkər mərd ana,
Mərd iyid meydanda durar mərdana,
Müxənnət yapışar ayağa, qarqar.

Ələsgəri çəkməyinən ala sən,
Geyinibsən, yar, qəddinə ala sən,
Lazımdı ki, qərrib könlü alasan,
İncidərsən, sənə ay ağa qarqar.

AY ANA, ANA

Qarlı dağlar gəldi düşdü araya,
Qalmışam qürbətdə, ay ana, ana!
Təbib yoxdu dərman edə yaraya,
Sızıldaşır yaram, a yana-yana.

Mən qurban eylərəm yara canımı,
Götürüb doğraya, yara canımı.
Qlıb təpə-dırnaq yara canımı,
Bilmirəm dərmanı, aya nə, a nə.

Geyibdi qəddinə yar alacanı,
At müjgan oxunu, yarala canı.
İstər Ələsgərdən yar ala canı,
Tökəndə zülflərin a yana, yana.

AY ÜZƏ, ÜZƏ

Ay nazənin, dərdin mənim dərdimi,
Az qalıb incəldə ay üzə, üzə.
Alıbsan əlimdən din – imanımı,
Müştaq eyləyibsən ay üzə, üzə.

Yar məskənim astanamı, dərdimi¹?
Kamil bağban gülü bağdan dərdimi?
A bimürvət, dərdin mənim dərdimi,
Artırıb, yetirib a yüzə, yüzə.

Yazıq Ələsgəri oda salıbdı,
Fələk gözdən salıb, o da salıbdı,
Çəsmə kənarında oda² salıbdı,
Cumub sona kimi ay üzə-üzə.

A YƏMƏNDƏDİ

Ahəngar deyiləm, naşı bəzirgan,
Gözüm dürdanədə, a yəməndədi.
Sinəmdədi eşqin şirin çeşməsi,
Ləzzəti meyl edib ay əməndədi.

Bir sazım var - nə pərdəsi, nə simi³,
Kim çalıb, tərpedər de nə simi?
Fizuli, Firdovsi, Hafiz, Nəsimi,
Onlardan yazdığı aya, məndədi.

Kişi gərək zəhmət çəksin, dər salsın⁴,
Ad qazansın, süfrə salsın, dər salsın.
Dərsi azlar Ələsgərdən dərs alsın,
Altı min altı yüz ayə məndədi.

1. qapı

2. oda- otaq

3. hansı simi

4. tər töksün

BİRİ “SİN”

İsmim üç hərifdi, ay çeşmi-xumar,
Biri “mim”di, biri, “nun”du, biri “sin”⁵
Həsərətindən yüz min dərdim var mənim,
Kimsəm yoxdu, açam deyəm birisin.

Saldın məni atəşə hey, nara⁶ hey,
Gözüm ağlar, dilim çəkər nara⁷ hey,
Müşdəriyəm dost qoynunda nara hey,
Beymürvət, satmırsan, alam birisin.

Siyah zülfün nə tökübsən yana sən?
Ya hürüsən, ya pərisən, ya nəsən?
Demirəm ki, eşq oduna yanasan,
Mən dedim ki, dur qırxndan bir isin.

Ələsgərin yaz sözünü varağa,
Yuyar qəssəl, bükər qəddin var ağa.
Bu səfərdə üç ehtiyat var, ağa,
Biri mizan, biri sirat, biri “sin”.

NƏ QANAM İNDİ

İbtida xəlq oldu külli kainat,
İnsan naqə mindi, naqə nə mindi?
Gözlərin afəti alır canımı,
Müjgan kirpiyindən nə qanam indi?

Nə artıq gül, nə əskik din, nə danlan,
Zəhər olmur hərcayıya nədən nan?
Səryaqıbdan, dilbilməzdən, nadandan,
Əzəl nə qanmışam, nə qanam indi.

5. *sənəm*

6. *oda*

7. *nərə*

Ələsgəri çəkməginən yar ala,
Layiq budu yar könlünü yar ala.
Sınmış dəndən nə yar ləbin yar ala,
Əmmək də istəsən nə qan, əm indi.

HƏMAYIL EYLƏ

Şahmar zülfün bədnəzərdən dalda,
Çinlə gərdənində həmayıl eylə.
Aç niqab altından mah camalını,
Aləmi hüsnünə ha mayıl eylə.

Fərhad Şirin sevdi, Aşıq Yaxşı yar,
Təbib sənsən, gəl yaramı yaxşı yar.
Yaxşı yara qismət olmur yaxşı yar,
Həm sözdən mətləb qan, həm ayıl eylə.

Ələsgər, dər bağdan yaxşıca nanı,
Mərd iyid gəc baxmaz yaxşıca nana,
Yaxşı can yetişsə yaxşı canana,
Həm günü xoş keçər, həm ay-il eylə.

SİNİ-SİN

Hicran tüccarıyam, qəm şikəstəsi,
Axtarıram bu dünyanı sini-sin.
Mürği-ruhum getməz səndən irəğa,
Qonşu ollam, qəbul etsə sini sin.

Bülbül qonub dost bağında ad ala,
Siyah zülfün nə tökülmüş a dala.
Mərd istər ki, çörək verə, ad ala,
Namərd gözlər mərd iyidin sinisin!

Ələsgərəm, mən də içdim bada hey,
Əbcəd hesabından seçdim bada hey.
Xəstə cismim tab gətirməz bada hey,
Heç demirsən, gir qoynunda sin, isin.

DAL-DALA

Gözəllər sultanı, mələklər şahı,
Şahmar zülfün nə tökmüsən dal-dala.
Boyun sərv üstündə budağa bənzər,
Mugu ruhun uçar qonar dal-dala.

Geydin qəm libasın yasin içində,
Gələcək nəkrəyün ya sin içində.
Doxsan min kəlmədə, Yasin içində
Neçə yerdə müttəsildi “dal-dala”.

Dərs almışam, oxumuşam hər ayə,
Bayram ayı demək olmaz hər aya.
Şahlar şahı özün yetiş haraya,
Mən yalqızam, düşmən verib dal-dala.

Bil, ehtiyac deyil sənə mal indi,
Geyibsən qəddinə, sənəm, al indi.
Can alansan, canım, Sənəm, al indi,
Əzrailin çəngəlindən dal-dala.

Ələsgər, əlindən getdi buta yar,
Huşum gedib, aqlım olmaz buta yar.
Sinəm qoydun müjganına buta yar,
Əsirgəmə, at oxların dal-dala.

NARIN ÜZ

Könül, sən ki, düşdün eşqin bəhrinə,
Narın çalxan, narın silkin, narın üz!
Dost səni bağına mehman eyləsə,
Almasın dər, gülün iylə, narın üz!

Tikdiribsən qəsr, eyvan, oda sən,
Bu nökrin, o sevdiyin, o da sən,
Qıya baxdın, məni saldın oda sən,
İnsaf eylə, gəl könlümü narın üz!

Aşıq olan sözün deməz tərsinə,
Tər gəzən dünyada gedər tər sinə.
Tər sinəyə qismət olsun tər sinə,
Narın üzə qoy söykənsin narın üz!

Ürüsxət ver, sözüm deyim, Qayım ağa!
Yuyar qəssal qəddim, bükər qayım ağa.
Ləzzət verər bal qatanda qaymağa,
Onlardan da ləziz olar narın üz.

Tərlansan, ovlətma sarı, dur gedək,
Bu sınıq könlümü sarı, dur gedək!
Ələsgərəm, bizə sarı dur gedək!
Bir dərdimi eyləyibsən, Narın, üz!

ÇATA-ÇAT

(dodaqdəyməz təcni)

El yeridi, yalnız qaldı səhrada,
Çək atını, çal çatığın çata-çat.
Hərcayılar səni saldı irəgə,
Həsərət əlin yar əlinə çata-çat.

Qışda dağlar ağ geyinər, yaz qara,
Sağ dəstinlə ağ kağıza yaz qara.
Əsər yellər, qəhr eyləyər yaz qara,
Daşar çaylar, gələr daşlar çata-çat.

Ələsgərin xəttin çıxdı çal indi.
“Hey”i “yey”ə, “dal”ı “rey”ə çal indi⁸,
Hərcayının kəlləsindən çal indi,
Çal çəngəlin, çək ciyərin çata-çat.

AY EYLƏR QIJ-QIJ
(dodaqdəyməz)

Qeyz eyləyər, çən çəkilər dağlara,
Qəhrindən yelləri ay eylər qij-qij.
Qarşı gəlsə həsrət çəkən yar yara,
Ağlı çaşar, səri ay eylər qij-qij.

Şin şəhər axtarar, şəcarə dəyər,
Şeytan şər eyləyər, şəc ara dəyər.
Daşar çaylar, qalxar şəcarə dəyər,
Hərlənər daşları, ay eylər qij-qij.

Aşıq çaşsa, dildə qara qar qalar,
Dağlar sinəsində qara qar qalar.
Gəştə çıxsə ərşə qara qarğalar,
Çalar qanadların ay eylər qij-qij.

Yazıq Ələsgər, əlin yetsə nə nara
Nə həsrət çək, nə ah eylə, nə nara.
Nə insandı səngi salır nə nara,
Qaynadar dərya tək ay eylər qij-qij?

8. Hərflərin düzülüşü “Heydər adını ifadə edir. Həzrəti Əlinin adlarından biridir.

GÖTÜRÜB SAZIMI MƏRDÜ MƏRDANA
(ayaqlı təcnis)

Götürüb sazımı mərdü mərdana,
Girirəm meydana, gəl eyliyək bəhs.
Sən toxundun, mən də sənə toxunnam,
Şəriətdə halal qisasa-qisas,
Qoy ucalsın səs.

Bir xoş günü əvəz min ayə billəm,
Boyun nəqqaş çəkib minaya, billəm.
Pirimim dərsin verib, min aya billəm,
Bir sözünə min söz deyim dəsbədəs,
Sən eylə həvəs.

Mən dərdliyəm, mən ağlaram, bu da ağlar,
Eşq ucundan sinəmdə var bu dağlar.
Bir tərlanam, ovlağımı bu dağlar,
Sənsən şahı-zərzər, şikarın məkəs,
Hökmün kəsakəs.

Ovçusuyam, ovsun sallam ha mara,
Bəna olsan, tərkini axtar, him ara.
Səmin diraz, ləhcən bənzər himara,
Aləmə bədtərdir bu nitqü nəfəs,
Vüsali-hədəs.

Aşqı gərək bu meydanda bir qal,
Eşq ocağın bir ətəklə, bir qala.
Ələsgərdir Xeybər kimi bir qala,
Bacara bilməzsən, danışma əbəs.
Dur yerində pəs!

BAŞA-BAŞ
(cığalı təcnis)

A bimürvət, həsrətini çəkməkdən,
İllər ilə xəstə düşdüm başa-baş.
Mən aşğam başa-baş,
Oxu dərsin başa-baş.
Eşqindən səməndərəm,
Oda yandım başa-baş.
Can deyənə can deyinən mərdana,
Baş qoyanın qoy yolunda başa-baş.

Səndən ayrı hicran geysəm al, inci,
Geyinibsən, yar, qəddinə al, imci.
Mən aşğam, al inci,
Göy qəddinə al, inci.
Dosta xəyanət olmaz,
Qurma mənə al, İnci!
Bir canım var, alacaqsan al, İnci!
Bir busə ver, seva vuraq başa-baş.

Ələsgərəm, dərdin budu, ay ağa!
Eynim yaşı neysan kimi a yağa.
Mən aşğam, ay ağa!
Piltə yanar a yağa.
Mərd sözün üzə söylər,
Heç yapışmaz ayağa.
Gah baş olan, gah da düşər ayağa,
Kimsə vurmaz fələk ilə başa-baş.

PADARLI ABDULLA

XVIII əsrin sonu XIX əsrin birinci yarısında yaşayıb yaratmışdır. Oğuz rayonunun Padar kəndindəndir. Adı Abdulla, ləqəbi Padardır. Təzkiyə və cünglərdə iyirmiyə qədər şeiri gəlib çatmışdır. Yüksək təbi ilə mühitində seçilib sevilmişdir. Xalq şeiri üslubunda söz qoşan sənətkarlardandır. Çaylı İsmayıl gəndərdiyi qoşma-məktubu dövründə və sonrakı onilliklərdə daha çox yayılmışdır. “Gəlmişəm”, “Olsun”, “Görmədim”, “Qayıtdı”, “Gəl indi” rədifli şeirləri onun yüksək istedadının nümunəsidir. S.Mümtaz “El şairləri” kitabında Padarlı Abdullanın qoşma və təcnislərindən nümunələr vermişdir. Ə.Cəfərzadə görkəmli sənətkarın şeirlərini toplayıb kitab kimi (1979) çap etdirmişdir.

QARABAĞ

Ey sevdiyim, məni öz astanandan,
Ayrı saldı səg sifətli Qara, bağ.
Demədim qəmə qərqəm, tut əlimdən çək,
Demədim ki, gəl başıma qarabağ.

Gəştə çıxıb süsən, sünbül dərundə,
Gül üzünə inci düzmüş dərundə,
Kəlbin olub yaslanmışam dərundə,
İnanmasan, sal boynuma qarabağ.

Görün dövrən bizə ayə tən edər,
Alim olan oxur ayə, tən edər,
Münəvvər camalın ayə tən edər,
Ağ sinən istiqna qılar qarabağ.

Sərrafam, istərəm gərək dürr mənə,
Lütf ilə birgəyin gərəkdir mənə,
Yar səndən ayrılısam gərəkdir mənə,
Bir molla, bir tabut, bir də qara bağ.

Eşqin mənə verir hay ağlar gözüm,
Dərdü-qəmin gəlib ay ağlar gözüm,
Abdulla der durmaz ay ağlar gözüm,
Xəyalıma hər düşəndə Qarabağ.

A SAYƏLƏNDİ

Təşrif-i-yarımın sədası gəldi,
Şikəstə çırağım a sayələndi.
Fuladi-qəm idim nar içindəykən,
Küllü-şərarım da a sayələndi.

Məst oluban durub ayağa, gedər,
Şərab-i-nabdan ayağa gedər.
Vaxt oldu ki, bir gün ay ağa gedər,
O kimdir ki, Haqdan a sayələndi?

Dedilər, yarımın yox müşabehi¹,
Dedim ki, yalandır, yoxmuş a behi.
Görəydim aləmdə yoxmu şabehi,
Abdulla, gülşəndi a sayələndi.

ZABİT

Həyatı haqqında dəqiq məlumat yoxdur. Ehtimal olunur ki, Qazax mahalının Hacı Əmirli kəndində yaşayan Hacı Əfəndi Zabitdir. Tiflisdə yaşaması da söyləmələr içərisində yer alır. Ərəb və fars dillərini mükəmməl bilmişdir. Aşıq şeiri tərzində əlimizə gəlib çatan şeirləri onun istedadlı sənətkar olmasının göstəricisidir.

CİNAS BAYATILAR

Qarşıda sarı gördüm,
Tərlanı, sarı gördüm,
Zabit, yarın meyl elər,
Rəqibə sarı gördüm.

Qarşıda yaman bala,
Dil vurma yaman bala,
Zabit der: görüm dəysin,
Yamana yaman bala.

Yol düşdü belə dağa,
O Çənlibelə, dağa,
Zabitdən qeyri, qazılar,
Km dözər belə dağa.

Qarşıda ağarmasın,
Rəqiblər ağarmasın.
Zabit, bir tək mən ölüm,
Dost zülfü ağarmasın.

Qarşıda yasa məni,
Dərə gör yasəməni.
Zabit, kəlbin yerinə,
Qapında yasa¹ məni.

Qarşımızda bir sinə,
Biri qaşdı, birisi nə?
Zabit deyər seyrəğib,
Tez quylansın bir sinə².

1. yasa - saxla

2. sin – qəbir

MUSA AĞKİLSƏLİ

Aşıq Musa 1830-cu ildə Göyçə mahalının Ağkilsə kəndində anadan olmuşdur. İlk təhsilini mollaxanada almış, ərəb, fars dillərini öyrənmişdir. Aşıq Musanın atası Səfər və əmisi Cəfər XIX əsrin əvvəllərində Qazax rayonunun Tatlı kəndindən Göyçənin Zod kəndinə köçmüşlər. Bir qədər sonra Ağkilsə kəndində məskunlaşmışlar. Ömrünün axırına qədər də orada yaşamışdır. Aşıq Musa ilə Aşıq Ələsgər arasında möhkəm yaxınlıq olmuşdur. Aşıq Talibin və Aşıq Ağayarın dediyinə görə, dolu bədənli bir sənətkar olmuşdur. Ağkilsə kəndində dəfn edilmişdir (1912). Qəbir daşında cüt (xış) şəkli vardır. Bu da onun həm də rəncbər olduğunu göstərir. Koroğlu havalarını zamanında onun qədər heç kəs oxuya bilməmişdir. Həyatının mühüm bir qismini səfərlərdə keçirmişdir. Türkiyəyə, İrana səfərlər etmişdir. Aşıq Ələsgərlə Türkiyə səfərinə aid dastan da yaranmışdır.

DE BİR ÜZ, BİR ÜZ

Arif olan diqqət elə, fəhm elə,
Qövr elədi yaram de bir üz, bir üz.
Fələk saldı məni hicran xəstəsi,
Yatıram yan yerdə de bir üz, bir üz.

Yaralıyam, çətin qalam bu yaza,
Ərz eliyəm, dərdi-dilim bu yaza.
Yetir xəbərimi gərdən bəyaza,
Görünsün gözümə de bir üz, bir üz.

Aşıq Musa, səni dərd az alımı?
Görüm düçar olsun dərdə zalımı.
Dərmansız xəstədən dərd azalımı?
Loğman tək deyirəm de bir üz, bir üz.

AĞLAR

Kəmənd əldə, səyyad ov bərəsində,
Ovçusu da ağlar, maral da ağlar.
Oxun sədasından, güllə səsindən,
Ürküdüb əyləməz maralı dağlar.

Mənim dərdim budu öz balasına,
Gözəl məni saldı öz bəlasına,
Yaradan qıyarmı öz balasına,
Ox dəysə tiflinə mar alı dağlar.

Musa, nə dərdin var yara mən dedi,
Ləzzəti gözəlin yar əməndədi,
Təzə, köhnə nə var yara məndədi,
Zənbur tək sinəmdə mar alı dağlar.

MƏNNƏN

Vaxt dolandı, gəldi keçdi zamana,
Niyə əl çəkmədin a yara mənnən?
Nə əcəl gəlmədi, yetmişəm cana,
Nə xəbər getmədi, a yara mənnən.

Can deyən Fərhadı Şirin də hana,
Ləblərin də söylər şirin dəhana,
Gəlibdi ləblərin şirin dəhana,
Görmüşəm ləzzətin a yar əmənnən.

Musa qələm çalır, nə xoş səf adı,
Nə nizam yoxumdu, nə xoş səf adı.
Pərişan xəyalım nə xoş səfadi,
Xain bəd qandırar a yara mənnən.

ƏYƏR-ƏYƏR
(dodaqdəyməz, çığalı təcnis)

Çən gəlsə dağlara yellər əsdirər,
Qış da çətin gəlsə dal əyər-əyər.
Aşıq deyər Əyərdən,
Nə gətirdin Əyərdən.
Laçın getdi şikara,
Gətirərsə əyər dən.
Elin səsin qayalardan kəsdilər,
Eşitsə qəddini dal əyər-əyər.

Yəqin kəsər zəhri zəhrin salsalı,
Qəza cana zəhrin zəhri sal salı.
Aşıq gəzər sal salı,
Yar qəddinə sal salı.
Canan caanı nəzərdən
Əyər yaxşı slasalı.
İçində qardaşı zəhrin salsalı,
Səslərdi dilində dal əyər-əyər.

Yazıx cana canan gətdin əyanə,
Danışsan dərdini salsan əyanə.
Aşıq gəzər əyanə,
Dilin eşqə əyanə,
Xain nədən qaralı,
Gəzir eldən əyanə.
Musa istər cahan gəzə əyanə,
Yaralı sinəsin dal əyər-əyər.

ŞENLİK ÇILDIRLI

Aşıq Şenlik (Həsən Qədir oğlu) 1853-cü ildə Çıldır mahalı, Suxara kəndində anadan olmuşdur. Erkən yaşlarından sazla meylli olmuşdur. Borçalıda Aşıq Nurunun yanında şagird durmuşdur. Həmin vaxtlar Borçalıda Dollu Mustafası, Dollu Abuzər, Ağacan, Xəstə Həsən, Nuru, Şair Nəbi kimi qüdrətli söz sahibləri fəaliyyət göstərmişlər. Gənc yaşlarında mollaxanada ərəb və fars dillərini öyrənmişdir. Yaradıcılığında dinə, dinin qanun və qaydalarına tez-tez müraciət etməsi bunu aydınlıqla göstərir. “Lətif şah”, “Sevdəgar şah və Gülnaz”, “Salman bəy və Durna”, “Məhəmməd və Güldanə”, “Əhməd və Gözəl” dastanları vardır. “Lətif şah” qəhrəmanlıq və məhəbbət hüdudlarında dayanan dastandır. “Səməd bəy” dastanı da onun adı ilə bağlıdır. Aşıq Şenliyin şeirləri Azərbaycanda və Türkiyədə bir neçə dəfə çap olunmuşdur. Aşıq Şenlik 1912-ci ildə vəfat etmişdir.

BİR YARA

(cığalı təcnis)

Eşq odunna atası alıb yanırım,
Ərzi-halım yetirsəniz bir yara.

Əzizinəm bir yara,
Bir hicrandı, bir yara,
Dərd bilən təbib gəlsə,
Məlhəm sevər bir yara.

Gecə-gündüz ahu-fəryad eylərəm,
Leyli- nahar intizaram bir yara.

Varmı mənim kimi şamu-səhər ləliyəm,
Şirin canı eşq oduna talıyan.

Əzizinəm talıyan,
Talan düşüb talıyan,
Deyirlər murad alar,
Haqqdan dilək diliyəm.

Məni belə dəli dərviş eliyəm,
Bir hicrandı, bir əfkardı, bir yara.

Qul Şenliyəm qara baxtım ağ deyil,
Sinəm üstə çalın-çarpaz dağ deyil,
Əzizinəm dağ deyil,
Düyün deyil, dağ deyil,
Keçdi dövrü zamanə,
Zatı münkir sağ deyil.
Var əndamım başdan-başa sağ deyil.
Yüz min yerdən şan-şan olub bir yara.

BİR YANA
(cığalı təcnis)

Ala gözlüm, məni Məcnun eylədin,
Xumarranıb sərxoş baxma bir yana.
Əzzinəm, bir yana,
Dara zülfün bir yana,
Sən od saldın könlümə,
Qorhuram ki, bir yana.
Əgər bənd olmasam zülfün telinə,
Baş götürrəm bu ölkədən bir yana.

Haqqın əmri ikrarı var bu canda,
Üzər nəfis çarxı müddət bu canda.
Əzizinəm, bu canda,
Bu cəsddə, bu canda,
Mələkül mövt yeksanı,
Qılar mənə bu canda.
Çox çəkmişəm cəbri-cəfa bu canda,
Göz önündən pünhan olma bir yana.

Biçarə Şenliyin gəlmir qərarı,
Sevda damu yanar narı qararı.
Əzizinəm, qərarı,
Qəhir çəkən qərarı.

Sinəm evgah yayladı,
Səfalansam qərarı.
Səbirsiz könlümün gəlmir qərarı,
Kərəm qılıf, gedəm basma bir yana.

YASINI GÖZLƏR
(cığalı təcnis)

Bu dünyada Tanrı kefi çəkən gul,
Cəhənnəm narının yasını gözlər,
Aşıq, yasını gözlər,
Yanar yasını gözlər.
Dünyaya meyil verməz,
Axrət yasını gözlər.
Bəzi günahkarlar uyar nəfsinə,
Cilvəli gözlərin yasını gözlər.

Kəlamı Kadime Quran duası,
Neçə kəlmə hərfdi Quran duası,
Aşıq, Quran duası,
Ayət Quran duası,
Asi qullar düşünməz,
Neçin Quran duası.
Bir gün lazım olur Quran duası,
Gözüm son nəfəsdə yasını gözlər.

Lisanı ibarə ərəb dilincə,
Mələklər zikr edər ərəb dilincə,
Aşıq, ərəb dilincə,
Farsi ərəb dilincə.
Münkirnən Nekir gəlir,
Sorar ərəb dilincə.
Səfil Şenlik bilməz ərəb dilincə,
Bir çift kəlmə cavap yasını gözlər.

MOLLA CUMA

Azərbaycan aşıq sənətinin inkişafında misilsiz rol oynamış ustadlardan biri Molla Cumadır. 1854-cü ildə Şəkiddə anadan olub. Uşaqlıqdan saza-sözə xüsusi maraq göstərən Cuma təqribən on beş-on altı yaşlarından saz çalmağa başlamış, el arasında söyləndiyinə görə, elə həmin yaşlarda da ona vergi verilmişdir. Şəki-Zaqatala-Balakən bölgəsi və Dərbənd-Dağıstanda el-oba məclislərində saz-sözüylə ad çıxarmışdır. Poetik irsi zəngin və çoxşaxəliliyi ilə mühüm önəm daşıyır. Beş hecalıdan on altı hecalıyadək elə bir aşıq şeiri şəkli yoxdur ki, Molla Cuma ondan istifadə etməsin. Özünəqədərki bəlli aşıq şeiri şəkillərindən əlavə o, bir çox yeni biçimlərdə şeirlər də yaratmışdır. Onun gəraylı, qoşma, təcnis, divani və müxəmməs kimi biçimlər üzərində apardığı yeniləşmələr klassik Şərq poetikasına məxsus fiqur və qaydaların aşıq şeiri şəkillərinə tətbiq edilməsi nəticəsində baş vermişdir. İki mindən çox şeir düzüb qoşmuşdur. Poetik irsinin mühüm bir qismini də təcnislər təşkil edir. 1920-ci ildə erməni-bolşeviklər tərəfindən güllələnmişdir.

SƏN DƏ

Göründün gözümə mələk simalı,
Geyibsən qəddinə ay ağı sən də.
Pirimin verdiyi qədəh misalı,
İçirdin bir qədəh ay ağı sən də.

İki mim, hey ilə a dalı yazdım¹,
Aydın lam ismilə a dalı yazdım,
Zay etdin ağılımı a dalı yazdım,
Olubsan canıma ay yağı səndə.

Çətin mən də bu sevdaya yanaşım,
Dostluq üçün bir yanına yanaşım,
Pərvanəyəm baxtım ola yanaşım,
Əriyə cismimin a yağı sən də.

1. Məhəmməd

Atadan qalmışam bir öksüz yetim,
Ağa, sən rəhm eylə, murada yetim,
Qapında qul oldum, yolunda yetim,
Bas dedim üstümdə ayağı sən də.

Mən ömrümü verməmişəm bil sənə,
Dörd qara gün əskik olmaz bil sənə,
Molla Cuma sığınıbdır bil sənə,
Bu işdə dalda dur ay yağı sən də.

AMANDI

Hüzuruna gəldim, gözəllər şahı,
Bu xabdan gözlərim oyat, amandı.
Dilin fəsih etmiş qadir Allahı
Şux danış bir neçə ayat, amandı.

Mən içdiyim Xızır Nəbi verəndi,
O səbəbdən bu şad könlüm virəndi,
Şəkkin varsa, qoy qabağa ver andı,
Aradan pərdəni ay at, amandı.

Güləbatın zülfədən bağışla mənə,
Dərməyə bəhərin bağışla mənə,
Oyatdım yuxudan, bağışla mənə,
Cumaya sarmaşıb a yat, amandı.

BÜLBÜL

Bahar oldu düşdü ahu-fəryada,
Həsərsən lələk yüzə sən, bülbül.
Ya gərək canını salasan oda,
Ya gərək əlini yüzəsən, bülbül.

Xızır kimi boylayıbsan dərinə,
Xar yalayır qızılgülün dərinə,

İsmi Pünhan açsa şəfqət dərinə,
Verrəm haqq yoluna yüz əsən, bülbül.

Molla Cuma ümid bağlar hər ayə,
Bir dərindən çıxıb getsin harayə,
Haray etsəm gəlib yetiş haraya,
Yetirdin dərdimi yüzə sən, bülbül.

AY AŞA-AŞA

Bir tər lan baxışlı, kəklik yerişli,
Seyr edir bağları ay aş-aşa.
Həsrətindən mən də odlara düşdüm,
Məşğuldu gözlərim a yaş-aşa.

Dərs alıb əlifdən, o nundan ötdü,
Murğular çalıban onundan ötdü,
Sevdiyimin yaşı onundan ötdü,
Yetibdir on birə a yaş-aşa.

Salıbdı sevdaya bu Cumasını,
Gör necə sevibdir bu, Cumasını,
Axtarıb tapmasa bu, Cumasını,
Gəzərəm dağları, ay aş-aşa.

DÜZ DARA

İsmi Pünhan, o mövlanı sevərsən,
Çəkmə seyrəqubla məni düz dara.
Amandı, sevdiyim, gəzmə pərişan,
Zülflərini gərdanına düz, dara.

İsmi çəkəndə dilim inciməz,
Vəsfini yazanda əlim inciməz,
Gündə yüz zülm etsən halım inciməz,
Mənsur kimi çəkilməşəm düz dara.

Molla Cuma necə dözsün bu dağa,
Bu sitəmə, bu düyünə, bu dağa,
Məcnun edib saldın məni bu dağa,
Ha gəzirəm eniş, yoxuş, düz dara.

AYAĞA DÜŞDÜM

Zənd eylədim indi əğyar xab edər,
İqbalım bəd oldu, ayağa düşdüm.
Gəlsin görüm kim bu dərdə tab edər,
Pərvanəyəm, şamda a yağa düşdüm.

Eşq oduna müdam yanan ya təndir,
Cismim kimi yalavlanmaz ya təndir,
Tutub qolun, kimsə deməz yatandır,
Turabtək yaşlanıb ayağa düşdüm.

Adət budur yar xəbərini yar alar,
Mənim yarım zəif canım yaralar,
Yerbəyerdən sızıldaşar yaralar,
Rəhm eylə Cumaya, ay ağa, düşdüm.

SƏNƏ DƏ

İsmi Pünhan, əyər xəbər alasan,
Yalvarmaqdan candan oldum sənə də.
Şirin dillə soruşmadın halımı,
Nə dərdin var söyləginən, sən, ədə.

Müjgan oxun sinəm üstə şahatdı,
Diyar zülmət, mən piyada, şah atdı.
Yaz dilindən, bir kağız yaz şahatdı,
Hax divanda baxan olar sənə də.

Könül dönsə bu dostluğu atarım,
Yol uzaqdı, özüm bihal, at arım.
Cuma səni sevəndəydi a tarım,
Min iki yüz doxsan iki sənədə.

DİLBƏR

Qulaq as sözümə qaməti ər-ər,
Sərvtək günbəgün boy atan dilbər.
İsmin Pünhan oldu, özünsə ər-ər,
Ətiri damağa buy² atan dilbər.

Doğrayıb ciyərim eylədi bir gəz,
Sallanıb qarşımda nazinən bir gəz,
Şirin-şirin deyib gülsənə bir gəz,
Məni qəm küpünə boyadan dilbər.

Eşqinə düşənlər alacar olur,
Axıban göz yaşım ala car olur,
Aman, oyatmayın, elə car olur,
Cümənin dostudur bu yatan dilbər.

YANIMDA

Gəlirdim duruban səni görübən,
Bir dəstə dəribən gül, gəz, yanında.
Gah tullan çiynimə, gah gir qoynuma,
Gah sarmaş boynuma, gül, gəz yanımda.

Müştağam bağına, meyvə tağına,
O töhfə çağına, dil-dodağına,
Ayna qabağına, gül yanağına,
Al solu sağına, gəl gəz yanımda.

Yüzünə ver sığal, qaşların hilal,
Dodağın təzə bal, sənsən mahcamal.
Gözəlsən bimisal, etmə dilim lal,
Cumanı yada sal, gəl gəz yanımda.

YANARAM

Fərhad kimi cani-sərdən keçmişəm,
Kərəm kimi alışaram, yanaram.
Bir meyvəyəm qədirsizə düşmüşəm,
Ya heyvayam, ya almayam, ya naram.

“Əlif” “bey”dən mən axtaran bu “sat”dı³,
Dost peşmandı, düşmanlara busatdı.
Sərt heyvandım, cilovlayıb bu satdı,
Ya pələngəm, ya aslanam, ya nərəm.

Doqquz ay dolanıb qar qısa düşdü,
Hicranım artdıqca qarğı işə düşdü.
Yəqin Molla Cuma qarğışa düşdü,
İsmi Pünhan məndən sərti, yanaram.

GÖYÇƏK

Göysümdə min dağ var, bir dağ da sən çək,
Götürüb hərlənim, ya dili göyçək.
Kəklük gülüşlüsən, xoş avazı təng,
Göftarı bülbulsən, ya dili göyçək.

Küsmüşəm, layiqmi bu dərdə gülmək,
Görübən aşiqi bu dərdə gülmək,
Könlümü qan etdi bu dərdə gülmək,
Gəzirəm sərgərdan, ya dili göyçək.

Gəşt etdik çölləri divana düşdük,
Kələyə, qovğaya, divana düşdük.
Göstərdin camalın, divana düşdük,
Kərəm et Cumaya, ya dili göyçək.

3. Sat - ərəb əlifbasında hərf: “əbəs” sözünü işlətmək üçün bi hərfdən istifadə edilir.

GÜLƏ-GÜLƏ

Sən niyə peşmansan, xumar gözlü yar,
Həsərətindən qatışmışam külə gəl.
Pərvanəyəm o şöləndə giriftar,
Bülbülünəm, təklif eylə gülə gəl.

Nə Hörmüzsən, nə Xosrovsan, nədir nə,
Nə xifətdir, nə hicrandır nədir, nə.
Nə ördəksən, nə sonasan nədir, nə,
Oynaşmağa çarhovuzlu gülə gəl.

Molla Cuma eşq oduna a yandı,
Butan mənə, istəyim var, a yandı.
İsmi Pünhan dərdim sənə əyandı,
Ağrın alım, dur qarşıma gülə gəl.

OLDUM

("M" əvvəl-axır)

Mələyib ahutək kəməndə düşdüm,
Milinən cigəri yazılan oldum.
Məhəbbət camını Xızrdan içdim,
Məhfuzidə bədbəxt yazılan oldum.

Mətləbimdən gərək xəbər ya suram,
Mürşid gəlsə, sərpayinə ya suram,
Mürği ruhim indi uçar ya suran,
Mehmanam, dünyada yazılan oldum.

Molla Cuma deyər yay iləniyəm,
Mürvətsiz illərin yay iləniyəm,
Məşhuram payızda yay iləniyəm,
Məşəqqət qış gedib yazılan oldum.

AYAĞA DURMAZ
(“Z” əvvəl-axır hər üstə)

Zəhmətim əşərdir, bülbülüm gülsüz,
Zar olur könlümüz ayağa durmaz.
Zabanım bəstədir, dəhanım dilsiz,
Zəncəfil göz yaşım ayağa durmaz.

Ziynəti əlvandır, ya sərə baxmaz,
Ziyankar olanlar ya sərə baxmaz.
Zərrəcə pərvanə ya sərə baxmaz,
Zor elər yatmağa ayağa durmaz.

Zər alan sərrafdır yamanı saymaz,
Zəmində yaxşıdır yamanı saymaz.
Zəbərəcənd dəndandı yamanı saymaz,
Zay Cuma gələndə ayağa durmaz.

HARAY-HARAY
(“Y” əvvəl-axır divani təcnis)

Ya İlahi, sən olasan ayarım haray, haray,
Yar yanında çünki yoxdur ayarım haray, haray,
Yalovlanıb eşqim üstə çox eylədim haqqı-say,
Yel apardınamusumdan ayarım haray-haray.

Yuxlamadım tifil ikən anam çaldı a laylay,
Yandırdı hicran mənim cəsədimi a laylay,
Yuma məhşər divanında xalq duranda a laylay
Yarım sənə dad eyləyir ayarım haray, haray.

Yazıq Cümə oxlanıban yandırdı yeri, göy,
Yağar leysan, bahar fəsli nəbat eylər yeri göy,
Yüz iyirmi dörd min Nəbi hörmətinə yeri göy,
Yaxşı eylə ölən vəqtə ayarım hay-haray.

O ÇAĞ, BU ÇAĞ
(“Q” əvvəl-axır divani təcnis)

Qafil oldum yar halını sormadım o çağ, bu çağ,
Qönçələrim xara qaldı dərmədim o çağ, bu çağ.
Qürrələnib hilal qaşın etdi sinəm müşənbəq,
Qəmzən oxun candan uzaq, görmədim o çağ, bu çağ.

Qəni mövlam yandırırbdır cigərimi dağı, dağ,
Qəvvas olub dəryaları qovuşdurub dağı dağ.
Qeyrət gərək Fərhad cürə sərimizi dağıdağ,
Qəzəl deyib yüz qapına sürmədim o çağ, bu çağ.

Qəzəbindən mən qorxuram oturanda bidamaq,
Qərəz görüb ədalətin istəyirəm bidamaq,
Qəmgin oldu Molla Cuma, gəl eyləyək bidamaq
Qəflət babından yanına girmədim o çağ, bu çağ.

DURMAZ
(“Z” əvvəl-axır ayaqlı təcnis)

Zəhmətim əşəddir, bülbülüm gülsüz,
Zar olur könlümüz, ayağa durmaz.
Zəbanım bəstədir, dəhanım dilsiz,
Zəncəfil göz yaşım ayağa durmaz.
Zəmanə sürməz,
Məhəbbət qırmaz,
Ağlayar az, az.

Zinəti əlvanlar ya sirə baxmaz,
Ziyankar olanlar ya sirə baxmaz,
Zərrəcə pərvanə ya sirə baxmaz,
Zor eylər yanmağa, a yağa durmaz.
Zindəlik qalmaz,
Can geri gəlməz,
Cananı bilməz.

Zər olan səyyahlar ya məni saymaz,
Zəmində paslanar ya məni saymaz,
Zəbərcət dəndanı ya məni saymaz,
Zay Cuma gələndə ayağa durmaz.
Ziyafət qılmaz,
Bir nəzər salmaz,
Xatirin olmaz.

AY, AY
(dodaqdəyməz təcnis)

Tək gəldin cahana, didarı göyçək,
Dəndanı yaqutsan, lələsən, ay, ay.
Sinəndə iylənir ətirli çiçək,
Nərgizsən, narıncsan, lələsən, ay, ay.

Gecə-gündüz adın sənin sindədir,
Gizlin sirrini aşkar eylə, sindədir,
O qaş, o göz, o qılıq ki, səndədir,
Dil gətirər dilsiz lələ sən, ay, ay.

Doğru yarsan canı cana yaxınə,
Ağ əllərin al eyləyər, ya xinə,
Molla Cuma gəl deyəndə yaxına
Xunxarsan, diyərsən, lələsən, ay, ay.

AĞDABANLI QURBAN

Ağdabanlı Qurban 1859-cu ildə Kəlbəcər rayonunun Ağdaban kəndində anadan olmuşdur. Göyçə-Kəlbəcər aşığı mühitinin yetişdirdiyi məşhur saz şairlərindəndir. Mədrəsə təhsili aldığı üçün camaat arasında ona Molla Qurban da demişlər. Divan ədəbiyyatına, ərəb və fars dillərinə, Şərq mədəniyyətinə dərinlən bələd olmuşdur. Aşıq Ələsgərlə və onun qardaşı oğlu Novrəs İmanla yaxın dost olmuşdur. Ağdabanlı Qurban 1934-cü ildə vəfat etmişdir.

DƏR İNDİ YAR

(Dodaqdəyməz gəraylı təcnis)

Yenə yazdı, ay qadası,
Nərgiz, reyhan dər indi yar.
Sədaqətin hər nidası
Dəryalardan dərin di, yar.

Nadan deyər nana nədi?
Nə reyhandı, nə nanədi.
Nən atadı, nan anadı,
Nan hər nicat – dərin di, yar.

Dağdan yenən nə kəkliksən,
Nə turaacsan, nə kəkliksən.
Nə kəkilsən, nə kəkliksən,
Dərd sinəndə dərin di, yar.

Tale nəsə sana sandı,
Aydı, ildi sana-sandı.
Saydığını sana sandı,
Çətin nicat dərin di, yar.

Qurban, ağın qarasına,
Çək atəşin qarasına.
Nə ağına, qarasına,
Dərd dəryası dərin di, yar.

MƏNİ

Tərlandı baxışın, gözün can alan,
De çək qaynağına, di darə məni.
Hərdən şölələnir o gül camalın,
Tel deyir şanəyə: di darə məni.

Züflərin tək olmaz əqrəb, nə də mar,
Çalmaq üçün yoxlayırsan nə damar?
Qaşqabaqdan zəhər deyil, nə damar
Öldür, qoyma həsrət didarə məni.

Yar, gərdəni ər-ər kimi minalə,
Bülbülə gül neylər olsa min alə,
Bir canım var qəmzən istər min alə,
Qurbanam, çəkdirmə di darə məni.

AY AĞA DÜRÜST

Ərzi-şikayətim var qulluğuna,
Mültəfit ol deyim, ay Ağa. dürüst.
Qəribin qürbətdə dəysən qəlbinə,
Barən gözlərindən a yağa, dürüst.

Vəfa edib əsba, ay ara gördüm,
Xəncəl kimi bağrım, a yara, gördüm.
Qəmdən bu sinəmdə a yara gördüm,
Dərd əlindən düşdüm, ayağa dürüst.

Qurban, qıl namazın qəzasın indi,
Gör çərxi-dövranın qəzasın indi.
Yox qohum-qardaşım, qaza sin indi,
Çulğayıb götürə, ay ağa dürüst.

DİDARƏ MƏNİ

Tərlandı baxışın, gözün can alan,
De çək çaynağına, di darə məni.
Hərdən şölələnir o gül camalın,
Tel deyər şanəyə: - Di darə məni.

Züflərin tək olmaz əqrəb, nə də mar,
Çalmaq üçün yoxlayırsan nə damar?
Qaş-qabaqdan qəhr-zəhri, nə damar?
Öldür, qoyma həsrət didarə məni.

Yar, gərdənin ər-ər kimi minalə,
Bülbülə gül neylər olsa min nalə.
Bir canım var, qəmzən istər minalə,
Qurbanam, çəkdirmə di darə, məni.

YARADAN MƏNİ

Qaşların alır can, ay gözü tər lan,
Zənbur kimi şanda yaradan məni.
Kipriklərin silah, sinəm nişanə,
Gizlə, pünhan eylə, yaradan məni.

Qoynundakı nardı biri dalmasa,
Bənzər şamamaya, biri dalmasa.
Qonum-qohum, qardaş biri dalmasa,
Sən özün al qanım, yaradan məni.

Qurbanam, yar üzdən nə qalə canım,
Salıbsan qovğaya, nə qalə canım.
Nə yandır atəşə, nə qalə, canım,
Nə öldür, bu odlu yaradan məni.

AY NƏ GƏTİRDİ

Qələm, sən arifə söylə qanalar,
Baxıb camalına, ay nə gətirdi.
Mən ölsəm dərdindən, kim var qan alar,
Bir əlif, bir bey, nun ay nə gətirdi.

Kim bilir könlümdən ya nə dolandı?!
Canım oda yana-yana dolandı.
Dostlarım mən ilə yana dolandı,
İl keçdi, gün gəldi, ay nə gətirdi?

Dağ başını tutub duman, qar ala,
Gərmiş gəzər, fəsil düşər, qarala.
Qurban yazıq, ha dəftəri qarala,
Yazmağın dəstinə ay nə gətirdi?

A YARA BAX-BAX

Nə müddətədi həsrət qaldım didarə,
Gərmiş uzaq saldı, a yara bax-bax.
Çəkmək istər zülflərindən didarə,
Nainsaf, bimürvət, a yara bax-bax.

Qınamayın məni ellər, obalar,
Tərhan itib, sar yapalaq ov alar.
Qəm qəhr edər, sıxar bağrım ovalar,
Vurar yaram üstə a yara, bax-bax.

Qurbanın sən dağlayıbsan sinəsin,
Əvvəl gərək yar yarını sına-sın,
Bir daş vurdun, şişə könlüm sına-sın,
İstəyir güldürə əyyara, bax-bax.

AY ƏSİR-ƏSİR

Ox kimi sinəmdən keçir qəzadən,
Səməndi sərsəri, ay əsir-əsir.
Sitəmi-zülmüdən, cövrü-cəfadən,
Ürəyim titrəyir, ay əsir-əsir.

Əbru-çəşmim dolub istər, a yağa,
Alışdım eşqindən, yandım, ay ağa.
Xəstə canım sənəm, saldın ayağa,
Elədin zülfünlə, ay əsir, əsir.

Qəm coşur ürəkdən - a daşa, desəm,
Ərzimi sirdaşa, adaşa desəm.
Qurbanam, dərdimi a daşa desəm,
Səs çəkib verməzmi ayə, sirrə-sirr?!

OL SAQİ MİSAL

Məcəzi-məclisə, təri-təcnisə,
Dolandır saqini, ol saqi misal.
Yar dəstində nuş elərəm, acısa,
Doldur stəkana, olsağını sal.

Arif üç hərf ismə sayə tez tapar,
Ruhum irəhmindən saya tez tapar.
Yaram şəfalanıb saya tez tapar,
Zülfündən üstümə ol saqini, sal.

Beyvəfadı - gördüm yarı yandırar,
Yarıb bağrım bütün yarı yandırar.
Eşqin rəhm eləməz, yarı yandırar,
Qurbanı öldürsə ol saqini sal.

AĞALAR MƏNİ

Mərizəm, ərz edim dil, ağla qana,
Möhübbət ataşa a qalar məni.
Yoldaşım Leylisiz sel ala qanə,
Qınamayın, bəylər, ağalar məni.

Çəkibdi səməndin yara bir də min,
Söhbətin söyləyim yara bir də min,
Vurub o sinəmə yara bir də min,
Dərd üzər canımı, a qalar məni.

Naqə dönməz, çəksən gedər ovsara,
Qəsdim budur: şikar olma ov sara,
Qurban ölür, gəl sərini ov, Sara,
Ölsəm kim dəfn edər, ağ alar məni.

A QALANMASIN

Qəvvas cumub dəryalara a dalsın,
Nabələd kənarada, a qalanmasın.
Mərd iyidlər çörək versin, ad alsın,
Namərdə güvənib ağalanmasın.

Keçib üç yüz otuz ay sənəm indi,
Şölələnib gündə, ay sənəm indi.
Yar desə: ləbimdən, ay sən əm indi,
Nəki xəstə həsrət, a qalanmasın.

Qurban qürbət eldə yada saldı yar,
Təbib sənsən, aç yaramı saldiyar,
Hər kim səni məndən ayrı saldı yar,
Öləndə beş ərşin ağ alanmasın.

SİNƏ

Bədən ağ, buxaq gül, camalın şüşə,
Görmədim sinən tək, bir belə sinə.
Hanı mənim kimi kamil bir ovçu,
Maral bərəsində bir belə sinə.

Ya payız tez gələ, ya bağ yetişə,
Məcnunam boynuma ya bağ yetişə.
Ya könül tuş gələ, baxt yetişə,
Elin gözəlinin bir beləsinə.

Fərhadam tuş etdin dağı sinəmə,
Yatıb məhəbbətin tağı sinəmə.
Səndəki, üstündən dağı sinəmə,
Bir belə çəkmisən, bir beləsinə.

Qurban, bu sevdada cavan qalasan,
Canı yar oduna cavan qalasən.
Ömründə əlli il cavan qalasan,
Yetəsən ən gözəl bir belə sinə.

AY AĞA, AĞA

Ey imdada çatan, adı mərd olan,
Sən yetiş fəryada, ay Ağa, Ağa!
Hicranın xəstəsi, həsrət ayazdan,
Nəzər sal qalxsın ayaq-ayağa.

Sal sərini qovğaya, nə qala indi,
Gəldi əcəl, getdin, nə qala, indi.
Dərsiz, dərəcəsiz nə qala indi,
Salarlar gen xələt ay ağa, ağa.

Qurban, xəstə əla anar asini,
Eşidin railin ana rasini.
Qeyznən yandırır, anar a səni,
Qəhrnən ataşı a yağa, yağa.

İNDİ

Şirindi ləblərin, şərab əntahur,
Şəkər nədi, əsəl alışan indi.
Mələk nə məleykə, nə qılmanı-hur,
Sənsən hər gözəldən alışan indi.

Dil zikr elər, yazar dəstin var qaya,
Şirin üçün Fərhad çapar var qaya,
Fürlə nədi, Məcnun, Kərəm, Vərqaya,
Mənəm eşq odunda alışan indi.

Qurban canın dostu sadəgə versə,
Düşüb çölə meylin sadəgə versə,
Hax verməsə, hazar sadəgə versə,
Bitməz mətləb, çatmaz alışan indi.

ONU DE

Gözəl, bu gün bir əcaib görmüşəm,
Halalıdır, haramıdır?! – Onu de!
Qələm nəqş elədi dürrü-gövhər tək,
Hazar-hazar, pənc üstündə, onu de!

Göründü gözümə - yanı aşkara,
Tərk edən dilində, yanı aşkara,
Pünhan duran çıxsa, yanı aşkara,
Nəzər salan şirin canı, onu de.

Təxt üstündə yatım, marın şir əmir,
Baş əyər padşahlar ona şir, əmir,
Qurban da onlarla belə şir əmir,
Sızıldayan baş şam üstə, onu de.

A YARA MƏNDƏN

Müxənnəs, seyraqub, xaini-xəbis,
Nə yaman qandırıp a yara, məndən.
Nəhlətullah-ləyin, şeytani-ilbiz,
Nə dedin, dost kəsdi ay ara, məndən.

Leyli “Məcnun!” – deyib, bu dağı bilər,
İçən zəhrin dağı bu dağı bilər,
Açan ürəyimdə budağı bilər,
Bəlkə çıxa bu can ayara məndən.

Qurban, de taqsırın oldu nə, aya?
Kim inansın, qəsəm edim nə aya?!
Bu ahım qalmasın ilə, nə aya,
Sağalmaz bu düyün, a yara məndən.

A NARIN-NARIN

Dil, zikr elə, nə şirindir yar adı,
Qayın cinmi gəlir, a narın-narın.
Əta qılsa, can təzədən yaradı,
Gah yaxır səqərin, a narın-narın.

Nə alidi, nə alçaqdı a qala,
Yar istəyir yar yanında a qala.
Sənginərsə, eşq ataşın a qala,
Yandırırısan yandır, a narın-narın.

Dərdi-hicran artır həddən yar, aşır,
Çin-çin saçın qəddi dala yaraşır.
Tez yetirsən ağılyanda yara şir,
Qurbandan gizlətmə, a narın-narın.

QALA SİNƏMDƏ

Alagöz Səlvinin düyün-dağından
İstərəm yadigar qala sinəmdə.
İstəməyə fəğan, nalə-ah mənim,
Çürüdər ürəyim qala¹ sinəmdə.

Doğradı zəhri, bax, ağı ürəkdən,
Əritdi, qoymadı yağı ürəkdən,
Yar, alışıdır şam-çırağı ürəkdən,
Eşqin atəşini qala sinəmdə.

Qurban camalına qaldı intizar,
Oxuyub vəsfini eşidən yazar,
Sənsiz dərdim artdı, oldu səd-hazar,
Çal-çarpoz dağların qala sinəmdə.

ÇATHA ÇAT

(dodaqdəyməz təcnis)

Nə yatırsan, aç didarın, de: hasil,
Gəldi əcəl, yetdi sənə çatha çat.
Sındı zəncir, gedərgisən, nə hasil?!
Ha cəhd elə, ha çal çəkic çatha çat

Nay nalə edər, haray yetər, a daşa,
Ağlar didar, yaşın seltək a daşa.
Kazranlar salsalar rəxtin, a daşa,
Dəyər səngə, səs eyləyər çatha çat.

Nikraillər yetişəndə əyana,
Leysan deyər sirr işlərin əyana.
Hazar yeki can ləhətdə, a yana,
Qaynayarsan yağ içində çatha çat.

1. qala - pas

Qurban, sədaqətlə eşit: sin, ayə,
Əzəl gərək yar yarını sinayə.
Əzrail ki, əyləşəndə sinayə
Çəkər çəngəl, solar rənglər çatha çat.

DAL ƏYƏR-ƏYƏR
(dodaqdəyməz təcni)

Diqqətinən nəzər yetir sərəsər,
Gələrsə təcniyə, dal əyər-əyər.
Aşıq həsrət qalsa yara intizar,
Dərdi-hicran qəddin dal əyər-əyər.

Şirin desən şirin gələr yar adı,
Can gedərsə canan təzə yaradı.
Tənə dildən ciyər təzə yaradı,
Qaytarsa yar-yara, dal əyər-əyər.

İşarəynən qandırarsan qananə,
Nə anlıya, nadan desən qananə.
Ha axıtsa didəsindən qan anə,
Gedən gəlsə geri, dal əyər-əyər.

Qurban, sənsiz el ağlıyar, ay yanar,
Eşq ataşın yanar canda, ay yanar,
Xəstə istər yetişərsə, aya, nar,
Alçalı ağaclar dal əyər-əyər.

DALDALA SİN-SİN
(dodaqdəyməz təcni)

Sədəsı, ləhcəsi nə şirin əsəl,
Səs çəkər – qaqqıldar daldala, sin-sin.
Dərs alan dərk eylər sinəyə-sinə,
Dahanda dəndanın daldala, sin-sin.

Saildi sərində sədaqə sinə,
Aydır işıq salan sədaqəsinə.
Alnında telinin sədaqəsinə-
Aşıqi sədrində daldala, sin-sin.

Qurban, xəstə əlin narə tez yetir,
Sızıldar, çəkər ah, narə, tez yetir.
Xaini səqərə, narə, tez yetir,
Hərcayının sirrin daldala, sin-sin.

A DAYAN

(dodaqdəyməz təcnis)

Təcnis tərəzisin irast, asta çək,
El içində hazar, yekdi, a dayan.
Ədalətədi tez alçaldar, tez yıxar,
Hər kəs ayaq ərkanından, a dayan.

İstəkan salıyandı, çayı sənədi,
Yar dəstində şirin saqı sənədi,
Neçə qərnə, neçə hicran sənədi,
Gəzdi gərmiş, gəldi sərə, a dayan.

Qurban, aqil dərək eliyə, qana da,
Əhli-saxa alar səni qanada.
Qisas alan qılinc çala qanada,
Alış qeyrət dəryalara, a dayan!

HÜSEYN BOZALQANLI

XIX-XX əsrlər Azərbaycan aşıq sənətinin görkəmli saz-söz ustalarından Aşıq Hüseyn bütün ömrü boyu (1863-1941) Tovuzda, doğma kəndi Bozalqanlıda yaşamışdır. Yeddi-səkkiz yaşlarında mədrəsədə dini təhsil almış, Qurani mənimsəmiş və ərəb-fars dilləri ilə bağlı bilgilərə yiyələnmişdir. Daha sonra Bozalqanlı Aşıq Məmmədquludan sənətin sirlərini öyrənmişdir. Aşıq Hüseyn bədahətən şeir söyləmək qabiliyyətinə malik olmuşdur. V. Xuluflu, H.Əlizadə, S.Mümtaz, H.Zeynalli, Ş.Rza, Ə.Quliyev, F.Quliyev və başqa tədqiqatçılar aşığın şeirlərini, repertuarındakı dastanlardan örnəkləri yazıya almışlar. Hüseyn Bozalqanlı müasirləri olan Səməd Vurğun, Osman Sarıvəlli, Cəfər Xəndan və Məmməd Rahim kimi tanınmış ədəbi şəxsiyyətlər onun sənətini yüksək qiymətləndirmişlər. Xalq şairi Səməd Vurğunla «Danışaq» rədifli üstə şeirləşməsi bu gün də aşıqların repertuarını bəzəməkdədir. Birinci Aşıqlar Qurultayının (1928) iştirakçısı olan Aşıq Hüseyn Bozalqanlı daha sonra Səməd Vurğunun zəmanəti ilə Yazıçılar İttifaqına üzv qəbul edilmişdir. O, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqına üzv qəbul edilmiş ilk aşıqdır. 1938-ci ildə İkinci Aşıqlar Qurultay ərəfəsində qurultaya dəvət olunmuş Hüseyn Bozalqanlının Hümmət Əlizadə tərəfindən hazırlanmış şeirlər kitabı nəşr edilmişdir. Ona yaxın kitabı çap olunmuşdur.

YA DƏYƏ

Nə lazımdır naqabilə söz deyəm,
Xatırına ya dəyməyə, ya dəyə?
Sizin olsun eyvan, otaq, alaçıq,
Bizə bəsdir ya kölgəlik, ya dəyə.

Pis öylada öyüd versə yaxşı ata,
İyid çıxıb, savar olmaz yaxşı ata,
Kamil oyçu bərəsində yaxşı ata,
Keçirəndə ya dəyməyə, ya dəyə.

Hüseyn deyər, mayıl oldum Gülxara,
Geyinibdi atlas, ziba, gülxara,
Qorxuram ki, qismət ola gül xara,
Bağban ölə, dal budağı yad əyə.

SİNƏSİNƏ

Təbib təbiətdən yazım gələndə,
Saldı qələmini tər sinəsinə,
Dedim elm oxuyam, kamala çatam,
Alim də oxutdu dərsi nəsinə.

Yaxşılar pis işi tərək edə gərək,
Xəstə şəfalansa dərək edə gərək,
Tər gəzən, dünyadan tər gedə gərək,
Tər gül də qoyula tər sinəsinə.

Dönməz namərd mərdə yara yetirsə,
Təbib neştər vurar yara yetirsə,
Hüseyn, həsrət əlin yara yetirsə,
Ölüncə baş söykə tər sinəsinə.

OLA

(ciğalı təcnis)

Könül sevdi gözəllərin xasını,
Qasidin əlində naməlum¹ ola.
Qarşıda naməlum,
Hicran çəkdim naməlum,
Rəqib evin yığılsın,
Yurdun olsun naməlum.
Bir eyvan otaqda sürəm səfasın,
Ağ tər sinəsində nəm əlim ola.

1. naməlum – bükülü, bağlı məktub

Yaxşı olar gözəllərin halalı,
Qəvvas çəkər dəryalardan ha ləli.
Qarşıda halalı,
Sir ver, görsən halalı.
Gözəlin bivəfası
Axır canın hal alı.
Sən də çalış, haqdan dilə halalı,
Haramdan dövlətim, nə malım ola.

Aşıq Hüseyin, dərdir yetər bir yüzə,
Canan gəlsə canım verrəm bir üzə;
Qarşıda bir üzə,
Ördək göldə bir üzə,
Bağban, yad qoyma bağa,
Bir sındıra, bir üzə.
Nüfədən qarışan verər büruzə,
Nə fitnəsi kəsər, nə məlum ola.

AY ATA-ATA
(cığalı təcnis)

Ay bimürvət, aldın şirin canımı,
Müjganın sinəmə ay ata-ata.
Əzizinəm, ay ata,
Oğlun ölür, ay ata.
Başım cəllad əlində
Sözüm keçmir həyata.
Qaşın qürreşidi, camalıncimdi,
Nə gözəl yazılıb ayat-ayata.

Bülbül idin, qondun qeyri dala sən,
Mənim kimi qəm bəhrinə dalasan.
Əziziyəm, dala sən,
Dara zülfün dala sən.

Əlif olan qəddimi
Döndərsən dala sən.
Məcnun kimi məni salıdn dala sən,
Xaraba küncündə a yata-yata.

Yazıq Hüseyin eşq oduna yanar hey...
Qoynundakı turuncudu, ya nar, hey!
Əziziyəm, yanar hey,
Dərdin canda yanar hey.
Tərən könlüm havadan
Sona alıb, enər, hey.
Namərd olan səməndindən enər hey,
Mərd iyidlər minər ay ata-ata.

USTA ABDULLA

Abdulla Rəhim oğlu Namazov 1865-ci ildə Göyçə mahalının Zod kəndində anadan olmuşdur. Usta Abdulla, Zodlu Abdulla imzaları ilə tanınmışdır. Atası el-obada dülgər kimi tanınmış və sazbəndliyi də bacarmışdır. Abdulla da atasından dülgərlik peşəsini, saz düzəltməyi öyrənmişdir. Usta Abdulla Aşıq Ələsgərin ailəsi ilə xüsusi yaxınlıq etmişdir. Aşıq Ələsgərin oğlu Bəşirlə bir oxumuşdur. Növrəs İmanla yaxınlıqları olmuşdur. Gəraylı, qoşma, təcnis, müxəmməs, deyişmələri onun zəngin yaradıcı təbinin olmasını göstərir. Daha çox təcnis ustası kimi tanınmışdır. Göyçədən köçən aşıq (1930) Azərbaycanın ayrı-ayrı kəndlərində bür müddət yaşamış, sonra Gəncədə məskunlaşmışdır. 1943-cü ildə Gəncədə vəfat etmişdir. Qəbri İmamzadə qəbiristanlığındadır.

LEYLİNİ YAZDI

Bihudə dolandım, əfsanə gözdüm,
Canım dost yolunda leylini yazdı.
Etibar kəsilib, ilqar pozulub,
Əvvəlki məhəbbət, Leyli, niyə azdı?

Qəmər qan ağladı, neştər yeridi,
Yaram sızıldayır, neştər yeridi,
Leylinin qoluna neştər yeridi,
Məcnun qanı çöldə Leylini yazdı.

Dost olan dostunu çəkməzdi dara,
Al şananı siyah zülfün di dara.
Həsərət qoymaginən didar-didara,
Görən dost rahindən bəs niyə azdı.

Həya çəkib daldalanma sən ara,
Həqiqi dostunam, kəsmə sən ara,
Abdullanın xəyalını sən ara,
Gəzir şəmsi təki Leylini yaz di!

YARALA MƏNİ

Bir ərzim var qulluğuna rəfiqim,
Gör necə çəkibdir yar ala məni.
Od tutub cismimdə yanar atəşlər,
Seyraqublar qoymur yar ala məni.

Eyləyibsən gül rəngimi sarı sən,
Tər lan oylağına qoyma sarı, sən.
Təbibimsən qollarımı sarı sən,
Demədim neştər vur yarala məni.

İyidin varıdı üz ağı gördüm,
Qəvvavs dəryalarda üz ağı gördüm,
Abdullayam yaxın-uzağı gördüm,
Görmədim tifil tək yar ala məni.

YARAĞINI SƏN

Səhər şikarında, sehri-gülşəndə,
Alıbsan dəstimin yarağını sən.
Şirin danışanda, şirin güləndə,
Qatırsan şərbətə, yar, ağını sən.

Mərdin məclisində nə danəsidi,
Mürğün dəhanında nə danəsidi,
Dost dostdan sirrini nə danəsidi,
Deyərsən sözünün yar, ağını sən.

Həqiqi dostunu sına gedəndə,
Seyrağıb gərdəni Sina gedəndə,
Sənətkar Abdulla sina gedəndə,
Ümid var verəsən yar ağını sən.

SİN ƏSƏR

Oyaq isən çək xədəngin ayağa,
Əlikdisə gəldi keçdi sin əsər.
Eynim yaşı leysan təki ayağa,
Can ayrılar, cəsəd gedər, sin əsər.

Ərşdən aşağıya enəndə yana,
Eşq atəşi cana enəndə yana,
Əzrayıl qeyznən enəndə yana,
Alışar cəsədin yanar sin əsər.

İgid gərək şər işlərdən səksənə,
Qədd əyilsə, deyəcəklər sək sənə.
Sənətkarın sini keçir səksənə,
Sər sərinə gətirəcək sin əsər.

YAD AĞI GƏZƏR

Səyyad olan seyrə çıxar səhraya,
Ya tərlan axtarar, ya dağı gəzər.
Eşqin atəşini salar canına,
Çəkər sinəsinə ya dağı gəzər.

Dildə zikr eyləyən Sinaya gələr,
Ayaqdan can çıxar sinaya gələr.
Əzrayıl qeyznən sinaya gələr,
Yığılar qəssallar yad ağı gəzər.

Dağda seyr eyləyən şir indi hanı?
Dahanda ləzzəti şirindi hanı?
Sənətkar axtarır: Şirindi hanı?
Qatar ləzzətinə yad ağı gəzər.

SAYAD ƏMMƏNİ

Ovçusan gəzirsən dağ damanında,
Sən Allah öldürmə sayadam məni.
Mən gəzirəm Leyli-Məcnun ünündə,
Salma nəzərindən, say adam məni.

Gəzdim, seyr elədim adam içində,
Dəryayi-mühitəm adam içində.
Sayıl olub gəzsəm adam içində,
Seçər el içində say adam məni.

Abdullayam, qaldım yasin içində,
Yaradan saxlasın Yasin içində,
“Əlif” “lam” oxudum yasin içində,
Yetişdim, öyrəndim, səyad “əmmə”ni.

A YAZI BELƏ

Nəzər əyiləndə, iqbal yatanda,
Qananı qanmaza a yazı belə.
Kimin zimistanı nobahar keçdi?
Məni də yandırır a yazı belə.

Öz əlinlə qoysan məni qara sən,
Al üstündən bağlayıbsan qara sən,
Sənsən salan bu zülmətə qara, sən,
Dağıt duman, çisgin, ayazı belə.

Həqiqi dost yandan beləmi keçər,
Kəmərini toqqası beləmi keçər,
Abdullanın ömrü beləmi keçər.
Qışdı dərdü-möhnət, a yazı belə.

YAY İNDİ

Ovçusan, durubsan ov bərəsində,
Qur xədəngin maral keçdi, yayındı.
Əlif qəddin, ay qabağın, gül üzün,
Cəllad qaşın çəkilibdi yay indi.

Ərş üzündə günəş daim üzərmiş,
Müxənnətin dolandığı üzərmiş.
Dərdin məni incidərmiş, üzərmiş,
Ya bu gündü, ya sabahdı, ya indi.

Abdullayam, mail oldum a yaza,
Katib gərək mənim dərdim a yaza.
Zimistanda ilqar verdin a yaza,
A bimürvət, gözləyirəm yay indi.

ELƏ SƏN

(cığalı təcnis)

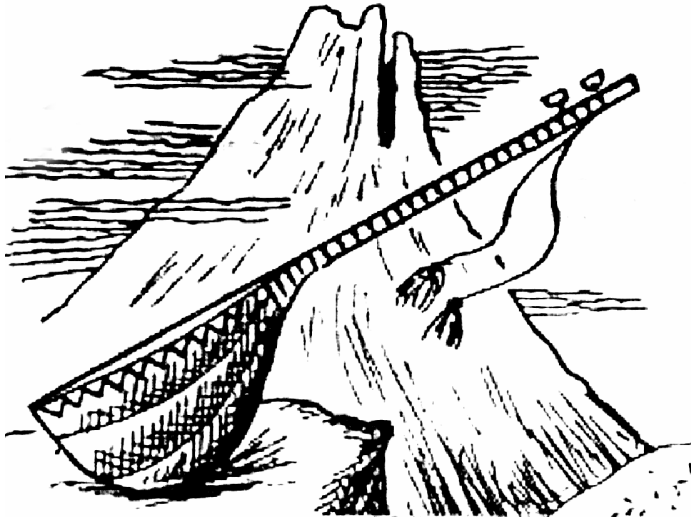
Yaxşılıq, yamanlıq bərcdur dünyada,
Mərdanəsən gəl yaxşılıq elə sən.
Aşıq deyər elə sən,
Oxu dərsin elə sən.
Yamanlığa yaxşılıq,
Gəl həmişə elə sən.

Öz-özünə çox boy verib ucalma,
Çıxammazsan obaya sən, elə sən.

Mərd iyidlər sadə olar yəqindi,
Ürəyimdə qalmayıbdı yağ indi.
Aşıq deyər yəqindi,
Ədalət var yəqindi.

Qapı döyən agah ol,
Döyülər qapın yəqindi.
Göz ağrılar bəduğuru görəndə
Ələ çəkmirsən, ha çıxırsan elə sən.

Dost yolunu gözləyərmə bedasıl,
Bekar yola qulluq edər bəd əsil.
Aşıq deyər bedasıl,
Görünmə sən bəd əsil.
Çətindi ki, həyatda,
Qarşı gələ bedasıl.
Öz qədrini nə bilirsən bedasıl,
Qiyət qoyma obaya sən, elə sən.

QURBAN GÖYÇƏLİ

Aşıq Ələsgərin qardaşı Məşədi Salahın oğludur. Növrəs İmanın böyük qardaşdır. Göyçə mahalının Ağkilsə kəndində anadan olmuşdur. Gözəl səsi və bədahətən şeir deyə bilmək qabiliyyəti ilə sayılıb seçilmişdir. Saz havalarının mahir ifaçısı kimi marağa səbəb olmuşdur. Aşıq Ələsgərin kürəkəni və ən sevimli şagirdlərindən sayılmışdır. Deyilənə görə, Aşıq Ələsgər onun vəfatından sonra əlinə saz almamışdır. Şeirlərinin böyük bir hissəsi unudulmuşdur. Aşıq Qurban gənc yaşlarında 1915-ci ildə vəfat etmişdir.

AY ANA DÜŞƏR

Qürbət eldə baş yastığa gələndə,
Qəribəm yadıma ay ana düşər.
Əcəl yetirəndə, vaxt tən olanda,
Ona Haqq rızası əyana düşər.

Könlüm sim axtarar, nə zərə gələr,
Pərdəli gəzməyən nəzərə gələr,
Elə ki, Əzrayıl nəzərə gələr,
Boşalar qolların, a yana düşər.

Mən xəstəyəm, gəl əlinə ha al əli,
Sərraf gözüm xub tanıyır ha ləli,
Yazıq Qurban, ha sızıda, ha ləli,
Gösrək ki, əlinə, ayə, nə düşər.

ŞAİR NƏBİ

Borçalı mahalının Faxralı kəndində (1873 – 1945) yaşayıb yaratmışdır. Şair Nəbi adı ilə tanınmışdır. “Miskin” təxəllüsü ilə şeirlər yazmışdır. 11-12 yaşlarından nökrçilik etməyə başlamışdır. 1910-cu ilə kimi müxtəlif yerlərdə nökr, çoban, gözətçi, fəhlə işləmişdir. Məclislər aparmış, ətraf kəndlərdə ustad kimi şöhrət qazanmışdır. S.Vurğun Faxralı kəndində olarkən (1955) onun bir neçə şeirini dinləmiş və yaradıcılığının toplanıb nəşr olunmasını kənd ziyalılarna tövsiyə etmişdir. “Telli saz ustaları” (1964) kitabında şeirlərindən nümunələr verilmişdir. “Sığındım mövlaya” (2013) şeirlər kitabı çap olunmuşdur. H.Məmmədov və E.Məmmədli onun ədəbi irsini toplayıb nəşr etdirmişlər. “Mehdi ağa” dastanının yaradıcısıdır.

SARI HEY (cığalı təcnis)

Bu dərsimi həqiqətdən oxudum,
O nədir ki, yaşıl çıxar sarı hey?
Mən aşıqəm sarı hey,
Gül irəngin sarı hey.
Deş bağrımın yarasın,
Məlhəm qoyub sarı hey.
Bahar olu barıncılar barını,
Vədə yetər güldən nara sarı hey.

Bu sözlərim mənasında incəli,
Yeriş eylər dağ üstündə incəli.
Mən aşıqəm incəli,
Kaman qaşın incəli.
Eşqinə töhmət demə,
Ya sınar, yan incəli.
Nə mənzildə qərar tutub dincəli,
Könül uçar ovlağına sarı hey.

Şair Nəbi müştəq oldu bir ələ,
Səfalandı müştəq oldu bir ələ.
Mən aşıqəm bir ələ,
Ələnmişəm bir ələ.
Səyyad öz oylağında,
Bərə kəsə bir ələ.
Ülfət qılıb əlin yetsə bir ələ,
Həsərət ilə qoy boynuna sarı hey.

SƏMTİNƏ
(cığalı təcnis)

Binə qursan sarayların səmtinə,
Arif gətir, nəzər salsın səmtinə.
Mən aşıqəm səmtinə,
Oxu dərsin səmtinə.
Səyyad oldum bərədə,
Kaman qurdum səmtinə.
İzin verin qoşun çəkim səmtinə,
Əhdaz qurum irasdına, səmtinə.
Ustadların dərsi bir ağ rəng olu,
Oxudum dərsimi bir ağ rəng olu.
Əzizim ağ rəng olu,
Qar yağar, ağ rəng olu.
Son mənzilə gedəndə,
Libasın ağ rəng olu.
Dərya təlatümü bir ağ rəng olu,
Mənzilim uzaqdı səmti-səmtinə.

Şair Nəbi, niqab tutub üzünə,
Cərgəsində əllisi nə, yüzü nə.
Mən aşıqəm, yüzünə,
Qələm çəkib yüzünə.
Gözlərin atəşindən,
Şölə düşüb üzünə.
Dörd aynadı, üç xal düşüb üzünə,
Əcəb düzülübdü səmti-səmtinə.

ÇƏKƏR
(cığalı təcnis)

Hər kəs ki, tuş gəldi dərd irahına,
Əridər canının yağını çəkər.
 Əzizim yağını çəkər,
 Yağı yağını çəkər.
 Yadlara sirr söyləmə,
 Sirrin yağını çəkər.
Şehindən şəhdini dada gətirir,
Zənbur çiçəklərin yağını çəkər.

Çağırın cərrahı yarası nədi,
Arasın, axtarsın yarası nədi.
 Əzizim yarası nədi,
 Yarın yarası nədi.
 Bu hicran yarasının,
 İllacı, çarası nədi?
Nə təsəlli tapır, nə də dincəlir,
Sinəsi hicranın dağını çəkər.

Şair Nəbi çarxı, cahanı deyər,
Cəhdlə çalxanar, cahanı deyər.
 Əzizim cahanı deyər,
 Canan cahanı deyər.
 Sidqilən dilək dilər,
 Qadir-Sübhanı deyər.
Gələndə zahirə insanı deyər,
Gedəndə xalatın ağını çəkər.

NECƏ XƏYALI
(dodaqdəyməz təcnis)

Səhər səyahətə dalan aşiqin,
Gələr xəyalına necə xəyalı.
Necə xəyalı,
Xeyir necə xəyalı.
Yağıdır, yaxındır,
Necə xəyalı.
Cəhli-cahat eylər əhli nəzakət.
Açıldı tərsinə necə xəyalı?

Aylarla ah çəkər arada qasit,
Ahızar əhlidi arada qasit.
Arada qasit,
Aralar əxrəti,
Arada qəsit,
Hicran zindanında,
Darada qasid.
Kəşdeyi-kanarda qalsa qan ağlar,
Dalanda dərsinə necə xəyalı?

Cəhdilə cahanda yandı çırağı,
Əzəl izzətinə yandı çırağı.
Yandı çırağı,
Allah nəzər saldı,
Yandı çırağı,
Alışdı cahanda,
Yandı çırağı.
Nəbinin şəninə yandı çırağı,
Səy edər sərində necə xəyalı.

YARAM SAĞALMAZ
(gül qafiyəli təcnis)

Sevdiyim yağıdır qədrimi bilməz,
Etibarı olmaz,
İlqara gəlməz.
Peykanı sinəmdə qurub nişanı,
Kipriyi almaz,
Yaram sağalmaz.

Geyinibdi hər qumaşdan alı var,
Zülflərin cəngində qalmağalı var.
Özüm də bilmədim nə xəyalı var.
Qızıl gül dəstəsində,
Canım qəsdində.
Gülündən gülgəz,
Bu bağda bir gəz.

Şair Nəbi dərsin bu dala düşdü,
Bülbül kəşt eylədi bu dala düşdü.
Yandırma oda,
Ya bari-Xuda.
Edərəm iltimas,
Sən eylə xilas.

ŞAIR ƏBDÜLƏZİM

Şair Əbdüləzim Göyçə mahalının Ağkilsə kəndində (1873 – 1943) yaşayıb yaratmışdır. Aşıq Ələsgərin ortancıl oğludur. Erkən yaşlarından saza - sözə maraq göstərmişdir. Təhsil görməmişdir. Əsas məşğuliyyəti dülgərlik olmuşdur. Qoşma, təcnis, dodaqdəyməz təcnis, cığalı təcnis, divaniləri onun istedadının göstəricisidir. “Şair Əbdüləzim” kimi tanınmışdır. Bir müddət Kəlbəcər rayonunun Yanşaq kəndinə köçmüşdür və 1934-1937-ci illərdə orada yaşamışdır. Şeirləri ayrı-ayrı toplularda nəşr olunmuşdur. Aşıq Ələsgərin qəbri yanında dəfn olunmuşdur.

QALA, SƏN QALA (dodaqdəyməz təcnis)

Niyə şərik çıxdın şeytan şərinə,
Nahaqdan qarışdın qala, sən qala.
Eşq atəşin saldın aşiq sərinə,
Səngisə, ətəklə, qala, sən qala.

Dindirirsən deyir: -yaxşı, - canana,
Həsərtik cahanda yaxşıca nana.
Gedə yetişəsən yaxşı canana,
Əylənə yanında qalasan, qala.

Əbdüləzim keçdi qeyrət, az ardan,
Dil həsrətdi canan gələ a Zardan.
Hicranın qəhrindən, dərddən, azardan,
Çəkdin cəsədinə qala, sən qala.

SƏDRİNƏ SƏRDİ
(dodaqdəyməz, cığalı təcnis)

Səhər-səhər canan seyrə çıxanda,
Dərdi lalə, nərgiz, sədrinə sərdi.
Aşıq deyər sərinə,
Canın əldə səri nə?
Qış aranda can saxla,
Yayda çıxar sərinə.
Çən çəkildi, çıxdı dağlar sərinə,
Sərin-sərin yellər sədrinə əsərdi.

Xəstə dildə zikr eyləyər az ayə,
Çaşqın gəzsən, aqlın gedər a zayə.
Aşıq deyər, az ayə,
İlqar eylə az ayə.
Əcəl gələr, can gedər,
Canan gələr azayə.
Dərd yığılar, ağrı gələr azayə,
Gələndərd əlindən sədrinə əsərdi.

Əbdüləzim, çək dəstini, nə kəs dən,
Dil cahanda incik deyil nə kəsdən?
Aşıq deyər, nə kəsdən,
Dan yellərinə kəs dən.
İndiyədək kişiydin,
Daha indi nakəsdən.
Saqın gəzsə hərəcayıdan, nakəsdən,
Sədəqə iyidin sədri, nə sərdi.

ƏSƏD RZAYEV

Əsəd Əhməd oğlu Rzayev 1874-cü ildə Göyçə mahalının Böyük Qaraqoyunlu kəndində anadan olmuşdur. Atasını Tovuz rayonunun Bozalqanlı kəndindəndir. Yerli bəylərin zülmündən qaçıb Qaraqoyunluya getmişdi. Əsəd on iki yaşına çatanda atası vəfat etmişdi. Atasının vəfatından sonra beş il muzdurluqla məşğul olmuşdur. Aşıq Ələsgərin yanında dörd il şagird durmuşdur.

Aşıq Əsəd 1928, 1938-ci illərdə I və II aşıqlar qurultayının iştirakçısı olmuşdur. Moskvada Azərbaycan incəsənət dekadasında iştirak etmiş və dövlət təltifləri qazanmışdır. H.Əlizadə "Koroğlu" dastanının bir neçə qolunu və xalq dastanlarının bir çox variantlarını XX əsrin otuzuncu illərində Aşıq Əsəddən yazıya almışdır. Aşıq Əsəd əsil Koroğluxan olmuşdur. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü olmuşdur (1939). "Nizami və Afaq" dastanını yaratmışdır. Aşıq Əsədin şeirlər kitabı bir neçə dəfə nəşr olunmuşdur (1939, 1974). Əməkdar mədəniyyət işçisi Aşıq Əsəd 1951-ci ildə vəfat etmişdir.

DÜRÜST OLMAMIŞ

Kamil ovçu durub ov bərəsində,
Atmaz xədəngini dürüst olmamış.
Sərraf olan seçər ləli, gövhəri,
Arayıb dəstində dürr üst olmamış.

Əgər qəvvas isən, axtar adanı,
Göydən yerə neysan yağar, a damı.
Dürüst adam gəzər dürüst adamı,
Nadürüst axtarar dürüst olmamış.

Əsəd bəhri-mühit çaylar toxuna,
Qayıq üzə, ləpə gələ toxuna,
Cürbə istər gölə, şirə toxuna,
Elmi cəm eyləyib dürüst olmamış.

HEY YANAR

Beş gözəlin aşiqiyəm mütəssil,
Könül istər, tapmaz, nara hey yanar.
Zərrəcə görməsəm mah camalını,
Sızıldar bədənim nara hey yanar.

Müsəlman şərqində beşi bilməyən,
Ərşdə yazılan beşi bilməyən,
Vaxtını aldadıb beşi bilməyən,
Məhşərdə cəsədi nara hey yanar.

Xəstə sızıldayar yara yetməsə,
Təbib neşlər vurmaz yara yetməsə,
Şikəstə Əsəd də yara yetməsə,
Xab etməz sübhətək nara hey yanar.

SƏNİ

Dedim könül, durma dağ zirvəsində,
Bir gün düşər edər nə qara səni.
Əlin çatmaz nə bir elə, obaya,
Bürüyər nə ağ gün, nə qara səni.

Yetişməz dostların heç vaxt haraya,
Deyən olmaz görüm getdi haraya.
Gözün digər hər həftəyə, hər aya,
Nə Əli axtarar, nə Qara səni.

Təbib gərək sinəsini o yara,
Açıb ürəyini eylər o yara,
Uzaqdadı, əli çatmaq o yara,
Əsəd, heyran etdi nə qara səni.

AYAĞA SALMAZ

Gəzdim, kəşt elədim yaxın-uzağı,
İndi səfərimdi ayağa salmaz.
Könül zənbur kimi dolanır şanı,
Pərvanə cismimi ayağa salmaz.

Dost gərək ki, yaxşı dostu sinayə,
Alnımıza yazılıbdı sin ayə.
Məhəbbət xəncərin qoysa sinaya,
Dost dostu sındırıb ayağa salmaz.

Bilirsənmi danışırım nə sarı,
Bəxt əyilsə rəngi olar nə sarı.
Abad könül, sən nə sındır, nə sarı,
Haqq kəsməz nəzərin ayağa salmaz.

İstər məni dost yolunda kəs qala,
Əyri çıxsam qur divanı, kəs qala.
İstəmərəm müxənnətdən kəs qala,
Mərd igidlər məni ayağa salmaz.

Əsədin bəxtini salma qəzaya,
Mənim məzarımı kimlər qaziya.
İgid ürcah olsa qəhri-qəzaya,
Mərdlərin mövlası ayağa salmaz.

YA SƏNDƏDİ, YA MƏNDƏ (*cığalı təcni*)

Ala gözlüm, dərdə oldum giriftar,
Dərdə dərman ya səndədi, ya məndə.
Aşıq deyər ya məndə,
Bir sevgim var Yəməndə,

Yaşamasın bədnəzər,
Heç görməsin yaməndə.
Dedim məni qoyma qalım yaməndə,
Dedi təqsir ya səndədi, ya məndə.

Eşq ucundan cünun oldum, ya dəli,
Görən deyər ya divanə, ya dəli.
Aşıq deyər, ya dəli,
Dərd cigərim ya dəli.
Şirin candan keçərəm,
Sənə dəysə yad əli.
Dedim gözəl, sən də tutsan yad əli,
Onda ölüm ya səndədi, ya məndə.

Kim görübdü mənim kimi yananı,
Nə keçirdər eşq oduna yananı.
Aşıq deyər yananı,
Yandırmazlar yananı,
Mərd olanlar gözləyər,
Ya namusu, ya nanı.
Əsəd kimi ar oduna yananı,
Eşq atəşi ya səndədi, ya məndə.

AŞIQ TALIB

Aşıq Talib (1877 – 1979) Göyçə mahalının Ağkilsə kəndində yaşayıb yaratmışdır. Aşıq Ələsgərin ailəsində dünyaya göz açmışdır. Uşaqılıqdan aşığılığa maraq göstərmişdir. Güclü hafizəyə malik olmuşdur. Aşıq Ələsgərin ədəbi irsinin toplanmasında xüsusi xidmətləri vardır. Yaradıcı aşiq kimi sayılıb-seçilmişdir. Ayrı-ayrı toplularda, şeirləri verilmişdir. Aşıq Talibin “Könlüm vətən arzular” şeirlər toplusu (2013) nəşr olunmuşdur.

AY AĞASINA

Ağa nökrini yaxşı saxlasa,
Nökr can yandırar ay ağasına.
Ürəkdə təpər yox, dizdə taqət yox,
Az qalır qalxanda ayağa, sina.

Ha çağırram, cavab vermir ayarım,
Deyən məni gözdən salıb a yarım.
Saxlamışam qeyrət, namus, ay arım,
Salmaram heç yerdə, ay ağa, sina.

Bahar olcaq dağda bitər lala hey,
Qumru dillər qismət oldu lala hey.
Mail olub gözlərinə, Lala, hey,
Talib dəxil düşüb ay ağasına.

SƏN DƏ YAN

Naqafildən bir od saldın canıma,
Alışırım, gəl, oduma sən də yan.
Sənin sirrin ürəyimdə əyandı,
Mənim sirrim olacaqmı səndə əyan?

Tifildi, ağlayır, şir gəzir Alı,
Əlində xədəngi, şir gəzir alı.

Mən görrəm, bu yanda şir gəzir, Alı,
Sən görmürsən, qoy mən atım, sən dayan.

Aşıq gərək bir dinləyə, bir dinə,
Neçə şeylər vacib olub bir dinə.
Aşıq Talıb, inanıbsan bir dinə,
Möhkəm saxla, dolanmayan sən də yan.

NƏ YAZIM İNDİ

Nə huşum düşgündü, nə fikrim cəmdi,
Bilmirəm nə deyim, nə yazım indi?
Dahanım davatdı, dilim qələmdi,
Nə savadım yoxdu, nə yazım indi.

Yetimin sevgisi, ayə, yaxşıdı,
Zikr eylə dilində ayə, yaxşıdı.
Var Quranda əziz ayə yaxşıdı,
Əlif birdi, ayrı nə yazı mindi?

Yapılıb dağların qala sərində,
Sər odu, deyilən qala sərində.
Biçərə Talıbın qal əsərində,
Əzəldən yazılıb, nə yazım indi.

ŞAIR VƏLİ BOZALQANLI

Tovuz rayonunun Yuxarı Bozalqanlı (1880 – 1933) kəndində yaşayıb yaratmışdır. “Şair Vəli”, “Bozalqanlı Vəli” adı ilə məşhur olmuşdur. Uşaqılıq illərində çobanlıq etmişdir. Daha sonra Tovuzda dükan açıb papaqçılıqla məşğul olmuşdur. Bozalqanlı Aşıq Hüseyndən və Xəyyat Mirzədən saz-söz sənətini öyrənmişdir. Xüsusi bacarıq sahibi olan Şair Vəli şeirləri ilə xalq arasında məşhurlaşmışdır. El şairi kimi tanınmışdır. Şair Vəli Tovuzda tanınmış aşıqlarla da deyişmişdir. Ustadı Aşıq Hüseyn Bozalqanlı ilə deyişməsi dillərə düşmüşdür.

AĞ YARA

Yar yanında yaman günahkaram mən,
Kəm baxdım üzünə, oldum ağ yara.
Yarım bəzənibdir əbrü atlasa,
Naxış verir al içində ağ yara.

Fərhad dedi ləblərindi şirin yar,
Yar dəstinlə yaralarım şirin yar,
Könül sevdi mənə oldu şirin yar,
Bivəfasan ilqar versən əğyara.

Mən Vəliyəm, dərdim həddən, yar aşır,
Şahmar zülfün gərdəninə yaraşır,
Qəddinə əbrəşim, ətlas yaraşır,
Layix deyil qara demək, ağ yara.

DAĞIDA BİLMƏZ

Naşı səyyad səhraları dolanar,
Ovu bərəsində dağıda bilməz.
İlqar verib ilqarından dönən yar.
Dilinnən çəkdiyi dağıda bilməz.

Seyraqubda vəfa olmaz sən inan,
Dosta xain baxan tutsun səni nan.
Sar qoşun bağlasa yüz min sarınnan,
Tər lan oylağını dağıda bilməz.

Vəli deyər, bərələrdə sinəsən,
Oxu yetiş pürkamala, sinə sən.
Yaxşı dostu bir tikəynən sına sən,
Tikəni bilməyən dağı da bilməz.

XƏYYAT MİRZƏ

Tovuz rayonuun Bozalqanlı kəndində (1885 – 1922) yaşayıb yaratmışdır. Mollaxanada təhsil almış və orada ərəb, fars dillərini mükəmməl şəkildə öyrənmişdir. Atası onu dərzi yanına şagird qoymuşdur. Dərziyi öyrənməklə yanaşı, onda şeirə, sənətə güclü maraq olmuşdur. Aşıq Hüseyn Bozalqanlı, Molla Cuma, Şair Vəli ilə qarşılaşmaları olmuşdur. “Xəyyat Mirzənin Eldar səfəri” dastan-rəvayəti aşıqlar arasında məşhurdur. Xəyyat (dərzi) peşəsi ilə məşğul olduğundan el arasında Xəyyat Mirzə kimi tanınmışdır.

BAĞLADIM

Başına döndüyüm vəfalı dilbər,
Mən sənənin əhdinə vəfa bağladım.
Götürdüm əlimə eşq orağını,
Dən biçib zülfündən bafa bağladım.

Əziz təbib, bəxtin olsun sənə yar,
Nəf eləsə qara bağrım sənə, yar,
Əbrişimdən libas tikdim sənə, yar,
Zər qofta üstündən bafta bağladım.

Mirzə ismin hərifində var ağa,
Ölüm günü ehtiyacım var ağa,
Bey naqisdir yaza bilməm varağa,
Qafu rey qəlbimdə vafa¹ bağladım.

MƏNİ

Doqquz sinə yetdim, təlib eyelədim,
Səf dolan Quranda sənə sən məni.
Bir bu qədər imtahana çəkirsən,
Qadir Allah, kəm-kəm sınısan məni.

1. “varağ” kəlməsinin ərəb əlifbasındakı hərf düzülüşü

Nə qandırım anlamaza ha lalı,
Sərrafın dəstində gördüm ha lali.
Haramam meydanda mərdin halalı,
İstəsən bilərsən sən asan məni.

Mirzə çətin bu dünyada kam alı,
Leyli-nahar hələ dərsin kəm alı,
Ey ariflər, yoxlar olsan kəmalı
Mərdisən meydanda sına sən məni.

SƏRİNDİ

Səhər-səhər sar qonubdu sərdana,
Bu eyvanın sər kölgəsi sərindi.
Səyyad, sarı bağla bağa girməsin,
Səs eşidər, səda çəkər sər indi.

Səyyad seyr eləyib seydin binasın,
Usta çəkib bu sarayın binasın,
Sürahidən cəngin, sindən binasın,
Malası sin, kafdı, özü sərindi.

Xəyyat Mirzə, rəngin oldu sarı, gəl,
Seyr eyləmə səhralarda, sarı gəl,
Sərsəri dolanma, bizə sarı gəl,
Zər mətahın dost sədrinə sər indi.

YAZI QƏM MƏNİ

Bu dünyada yetişmədim murada,
Yaradan, öldürmə yazığam məni.
Gəşt eyləyib gəzər olsan taparsan,
Gələn qışı qara, yazı qəm məni.

Ərənlər yolunda sabitəm mən də,
Onunçunmu məni salıbsan bəndə,

Varmı mənim kimi vəfalı bəndə,
Tapar yuvasından yazıxan məni.

Mən Mirzəyəm, dağıtdılar qalamı,
Bais budur dost yolunda qalamı,
Sağ əlinlə alar olsan qələmi,
Namələr üstünə yazıb qan məni.

ŞİRİN

Şeir deyib şaha şahnaz oxudum,
Şuri eşitcəyin şad oldu Şirin.
Şahbaz stəkana şəkər salıbdı,
Nuş edən şəriflər şad oldu, Şirin.

Şah əmr etsə, şəhd şana ulaşar,
Şəhər də şövkəti şana ulaşar,
Şərəf saçlarına şana ulaşar,
Cütləşdi tellərin, şad oldu Şirin.

Bəzirganlar bu şəhərdən alı şam,
Yarı olan yardan şərtin alı şam.
Mən Mirzəyəm az qalmışam alışam,
Şər dedi düşmanım, şad oldu, Şirin.

SINANAM İNDİ

(cığalı təcnis)

Qadir Allah özün yaxşı bilirsən,
Dostun pis gününə sinanam indi.

Qarşıda sən ana,
Ağla oğlun, sən ana.
Dosta xain baxanı,
Urcah olsun Sənana.

Düçar olsa mənə düdanə gözəl,
Deyərəm o bacım, sən anam indi.

Günüm şeşbər, həftəm zindan, mülayim,
Yuxuda bazuma düşdü mülayim.

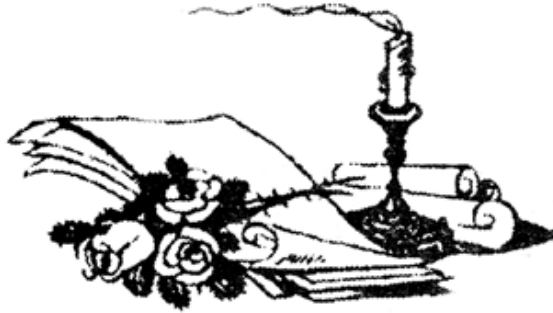
Qarşıda mülayim,
Bir kimsəyəm mülayim.
Hər məclisdə söylərəm,
Mən sözümü mülayim.

Namərd ilə ülfət qılma mülayim,
Mərdə leyli-nahar sılanam indi.

Xəyyat Mirzə, suzən üçün saf alı,
Sağ dəstinlə sağ muzdunu saf alı.

Qarşıda saf alı,
Bağlarda gül safalı.
Bu gün bir gözəl gördüm,
Tər sinəsi səfalı.

Tər lan olan şikarını saf alı,
Səyyadam, bərədə sinənəm indi.

XƏYALLI HƏSƏN

Həsən Məhərrəm oğlu Hacıyev 1885-ci ildə Göyçə mahalının Daşkənd kəndində anadan olmuşdur. Dini təhsil almışdır. Dayısı Hacı Rəhim ona dini elmləri öyrətmişdir. Aşıq Ələsgərin qardaşı oğlu Aşıq Nəcəflə aralarında möhkəm dostluq münasibətləri yaranmışdır. Qoşmaları, gəraylıları, təcisləri, cığalı təcisləri onun bir sənətkar kimi istedadını, şeir bacarığını göstərir. Xəyalli Həsən 1966-cı ildə vəfat etmişdir.

MİN ADA MƏNİ

Sahili görünməz bir ümman idim,
Bölüb eylədilər min ada məni.
Qafil oldum, sir söylədim nadana,
Zalım təşbeh çəkdi min ada məni.

Bağlayıb ciyərim yara, demişəm,
Təbib neştər vura, yara, demişəm,
Başımı payəndaz yara demişəm,
Kəsələr qurbanlıq Minada məni.

Bilən varımı nədi “əlif”, nədi “nim”
Qalmayıbdı nə imanım, nə dinim,
Xəyallıyam, nə danışım, nə dinim,
Deyirlər, bəyənmir Mina da məni.

DALDALA

Nanəcibə dost deməklə dost olmaz,
Aman, könül, sirin demə, daldala.
Əzəl gündən seyraqubun əlindən,
Sinəm üstə sökək durub dal dala.

Ocaq sönüb, səngiyibdi da¹ yanmaz,
Ömür keçər, bir mənzilə dayanmaz,
Dar ayaqda namərd zərbə² dayanmaz,
Mərd igidlər cərgə tutar dal-dala.

1. daha

2. zərbəyə

Xəyallıyam, canım qurban, ay ağa!
Min Düldülü, qalx üstündə ayağa,
Vur kafərin başı düşsün ayağa,
Çəksin süpayımı İbni-Dal Dala.

BİR SİNƏ
(cığalı təcnis)

Səyyad gərək bərə seçə özünə,
Fürsət tapa, bir ovlaya, bir sinə.
Aşıq deyər, bir sinə,
Yüz qüssədi, bir sinə.
Yazıq canım yetməyib
İstəyindən bir sinə.
Eşit, dərdim qoy söyləyim birbəbir,
Əhd bağlayıb, könül verdim birsinə.

Dedim, yarım, bəlkə məni yarıda,
Vəfasız eşqimi qoydu yarıda.
Aşıq deyər yarıda,
Yolum qaldı yarıda.
Dar gündə sınamışam,
Qohumu da, yarı da.
Uzaq etdi məndən dostu, yarı da,
Namərdləri yetişməsin bir sinə.

Xəyallıyam, ha çağırram ağamı,
Müşkülləri asan edən ağamı!?
Aşıq deyər ağamı,
Rəngim bənzər ağamı?
Harayıma hay verməz
Ha səsləsəm ağamı.
Qəssal бүkdü cəsədimi ağamı,
Onda billəm, qoyacaqlar bir sinə.

ŞƏMŞİR QOCAYEV

Aşıq Şəmşir (Qocayev Şəmşir Qurban oğlu) 1893-cü ildə Kəlbəcər rayonunun Dəmirçidam kəndində anadan olmuşdur. Aşıq Ələsgər, Hüseyn Bozalqanlı, Növrəs İman, Ağdabanlı Qurban kimi canlı klassikləri öz gözləri ilə görmüş və onların sənət ənənəsini ləyaqətlə davam etdirmişdir. Atası Ağdabanlı Qurban ərəb və fars dillərinin, şərq ədəbiyyatının incəliklərindən xəbərdar ustad sənətkar idi. Xalq şairi Səməd Vurğun Aşıq Şəmşirin sənətini yüksək qiymətləndirmiş, 1955-ci ilin avqustunda Kəlbəcərdə görüşüb şeirləşmişdir. Azərbaycan aşıqlarının repertuarında Səməd Vurğun – Aşıq Şəmşir münasibətləri barədə çoxsaylı xatirə – rəvayətlər yer alır. Osman Sarıvəlli, Hüseyn Arif, Nəriman Həsənzadə, Zəlimxan Yaqub, Məmməd Aslan, Hüseyn Kürdoğlu, Adil Cəmil, Müzəffər Şükür və başqaları Aşıq Şəmşirə çoxlu şeirlər həsr etmişlər. «Şəmşiri», «Qaragözü», «Şəmşir müxəmməsi» havalarının yaradıcısıdır. Təcisləri onun söz sənətinin incəliklərinə dərinləndən bağlı olduğunu göstərməkdədir.

SƏNƏM

Ayaz aylarında nəfəsin yazdır,
Sənin hüsnün çəmən gülü yay, Sənəm.
Nə qədər tərifin deyilsə azdır,
Kirpiyin ox, qələm qaşın yay, Sənəm.

Sən bircə dərdimi yüz elə, söylə,
Bu əlli dərdimi yüz ilə söylə,
Yüz mahala danış, yüz elə söylə,
Dastan elə, obalara yay, Sənəm.

Şəmşir deyər sənsən dağlar lilləri,
İşləyərmi düşsə topun bir pəri?
Bir mələkdir, bir huridir, bir pəri,
Gözəlliyi yerə-göyə yay, Sənəm.

BU LALA QIZLAR

Birisi bənövşə, biri çəməngül,
Dağlarda açılan bu lala qızlar.
Elə bil yaranıb abü səlsəbil,
Bəzənib yəmənə, bu lala qızlar.

Çox çətindi dəmir ovxar sov ala,
Nə istərsən məni qəmdən sov ala,
Necə cavab verim dərin suvala,
Bir rəhminiz gəlsin bu lala, qızlar.

Şəmşir, yenə çaylar kimi bir daşam,
Sədlər üstədən bir daşmışam, bir də aşam,
Elə sanma ovuclarda bir daşam,
At göyə qolların bulala, qızlar.

AY ADAM İNDİ

İnanma namərdin yalan andına,
Vuracaq özündən, aya, dəm indi.
Gen gündə dost deyər, dar gündə qaçar,
Axtarar girməyə, aya, dəm indi.

Neysan yağar, axar sellər, qar daşı¹,
Ehsan eylə xəstə üçün qar daşı!
Qürbət eldə çox axtardım qardaşı,
Bir kimsə can deməz, ay adam indi.

Dərdim çoxdu, aylar, illər sayılsa,
Şəmşir mərdin qapısında sayılsa²,
Hər kim xalq içində kişi sayılsa,
Məni də sayacaq, ay adam, indi.

1. əriyib sel olar

2. dilənçi

AY AĞA TƏRƏF

Duz kababa, bal qaymağa yaraşır,
Düyü də meyl edir a yağa tərəf.
Müşkül işdə səndən kömək istərəm,
Dur mənə dar gündə, ay ağa, tərəf.

Yenə kələf sarıq tutdu, uc aldı,
Bahar fəsli üç yaşıldı, üç aldı.
Mərd igidlər ad qazandı, ucaldı,
Namərdlər də düşdü ayağa tərəf.

Göz ağlasa, qəm axıdı, yüz yaşa,
Bir qurudan od düşərmiş yüz yaşa.
Şəmşir, daha at möhnəti, yüz yaşa,
Üz tut qara gündən ay ağa tərəf.

YAXŞI QALADI

Qocalıqda canan güldü üzümə,
Tikildi qəlbimə yaxşı qaladı.
Sevindim, fəxr etdim özüm-özümə,
Mərdin gərək eldə yaxşı qala adı.

Gəl sınıq könlünü sarı aşığın,
Rəngi zəfərandı – sarı, aşığın.
Sinəsi yaradı, sarı, aşığın,
Canında eşq odun yaxşı qaladı.

Şəmşir üçün gətir içim yaxşı su,
Yaxşı beydi, yaxşı reydi yaxşısı³.
Günah etməz yaxşılardan yaxşısı,
Xainlərin meyli yaxşı qaladı.

HALAL DADIMI

Uzaqdayam natəmizdən, nakəsdən,
Qoy çəksinlər mənim halal dadımı.
Kani-kəramətdən, bari-xudadan,
Onlardan istərəm halal dadımı.

İnanmaram ha cindərə, harama,
Bəzək-düzək gör yaraşır harama.
Halal xilqət meyl eləməz harama,
Halalam, xəyalım halaldadımı?

Şəmşir, Fərhad üçün bir Şirin gərək,
Tifl əmə anasın bir şirin gərək,
İçəsən şərbətin bir şirin gərək,
Acı olan zəhər halal dadımı?

QARŞI

El sözüdü, var üstünə var gələr,
Yoxsul da meyl edər ay aza qarşı.
Qış dolanar, gələr fəsli-novbahar,
Yaz keçər, yay gələr ayaza qarşı.

Ovçuyam, kamanı, a yayı gördüm,
Yaz belə dolandı, a yayı gördüm,
Cəm oldu on iki ay, ayı gördüm,
Buludlar komlaşdı ayaza qarşı.

Şəmşir, var bu ümmanlarda adalar,
Qəvvas olan dəryalarda ad alar.
Sənət sevən el içində ad alar,
Təcnisimə təcnis a yaza qarşı.

BİR DƏ GÜL

Sən bilirsən nə yara var sinəmdə,
Mənim dərdim beşdi, ondu bir də gül.
Nə zamandı tonqal yanır canımda,
Nə lazımdı məni etmə bir də kül.

Bax tutmuşam əllərimdə bir daman,
Cavan qalar abi-kövsər, bir də mən.
Cənnəti-ələda bir sən, bir də mən,
Mələiklər, bir də bülbül, bir də gül.

Qoca Şəmşir, tapıb səni nə bəla,
Yada düşmür oğul-uşaq, nə bala.
Susamışam ləblərində nə bala,
Gülməlidir, gül dərdimə, bir də gül.

BİLMƏZ

Bir namərdin əli min ev dağıdar,
Min xəbis bir könül tikə də bilməz.
Şər danışar, həqiqətə kəm baxar,
Haqq tərəfə gözün dikə də bilməz.

Lənət xain xəbis, şeytan sözüne,
Nanəcibin özü nədir, sözü nə.
Doğru yolu yoxuş bilər özünə,
Addım atmaq düzə, dikə də bilməz.

Qoy mənzilin, Şəmşir, olsun Minaca,
Yad sirrini min danışa, min aç.
Mərd olanlar çörək verər min aca,
Yüz nakəs verə bir tikə də, bilməz.

İNDİ

Gül gülü çağırdı, çiçək çiçəyi,
Topla yasəməndən yara, dər indi.
Fərhad qayalara külüng çalanda,
Açırdı qayadan yara dərindi.

Qorxuludu ölüm adı, qan adı,
Səməndərin yandı oda qanadı.
Yetişməmiş neştər vurdu, qanadı,
Təbibim naşıda, yara dərindi.

Bizi gözdən bir kənara yar atdı,
Axtarıram mən piyada, yar atdı.
Şəmşiri yaradan bir yol yaratdı,
Birdəmi təzədən yaradar indi?!

QALDI

Qəza qılınc çaldı, qədər də balta,
Hər biri mən üçün yüz yaraq aldı.
Yoxsulluq çəkmişəm keçən zamanda,
Onlardan sinəmdə yüz yara qaldı.

İqbal gərək özü başa a vara⁵,
Göz dikmədim a dövlətə, a vara.
Kərəm Əsli deyə gəzdi avara,
Möhnət bir ona yox, yüz yara qaldı.

Tifilə xoş gəlir ay şirin⁶ dadı,
Açılsa dəhanı ay şirin dadı⁷ .
Şəmşir, o cananın ay Şirindi adı,
Fərhad bu dağları yüz yara qaldı.

5. *gedə*

6. *Ssüdün*

7. *şirin dadar*

GÜLƏ-GÜLƏ YAZ

Oxumuş bülbüllər, nə şəndi bağlar,
Nə gözəl yetişib gülə-gülə yaz.
Bənövşə nərgizi, çəmən çiçəyi,
Demə ki, dərmişəm gülə-gül, a yaz.

Söndü közüm, yoxdu məndən od uman,
Bizdən barat bu ummayır, od uman,
Açılıbdır o qaranlıq, o duman,
Görünür Ay, Günəş, gülə-gülə, a yaz.

Göy göyərçin qonub bağda budağa,
Muğan düzü bəzənibdi, bud ağa;
Bax işrətə, bu arana, bu dağa,
Şəmşir, bu təcisi gülə-gülə yaz.

MİSKİN VƏLİ

Vəli Alı oğlu Bayramov 1894-cü ildə Gədəbəy rayonunun Böyük Qarabulaq kəndində anadan olmuşdur. “Miskin Vəli”, “Miskinli Vəli” adı ilə xalq arasında tanınmışdır. Daşkəsən və Gədəbəy ərazisinə yayılmış Emir soyundandır. Gəraylı, qoşma, təcnis, divani, müxəmməs və s. formalarda şeirləri vardır. Aşıq Şəmşir, Şair Cavad, Yetkin Qəşəmlə dəyişmələri olmuşdur. Yüz illik yubileyi (1997) Gədəbəydə keçirilmişdir. Şeirlərinin böyük bir qismini əks etdirən kitabı ədəbi ictimaiyyətə təqdim edilmişdir. Miskin Vəli 1995-ci ildə vəfat etmişdir.

YENƏ

Baharın əyyamı gələr, başa-baş,
Al, yaşıl bəzənər budaxlar yenə.
Qaynar çiçəkləri, açar gülləri,
Bəzənər yamyaşıl bu dağlar yenə.

Bu sinəmdi, bu yarası, bu dağı,
Ya insaf et, ya dəfn elə, bu dağı¹ ,
Leyli də, Məcnun da gəzmiş bu dağı,
Fərhad Şirin deyib budağlar² yenə.

Vəli ağlar, yandı oda sinəm, ə!
Tifil sızlar, nalə çəkər sinəm³ ,
Bir bivəfa yar əlindən sinəmə,
Çəkildi çal-çarpaz bu dağlar yenə.

1. bu da ağı
2. budur ağlayır
3. sinə əmə

YA TARİX

Qurulub kainat, küllü məxluqat
Dünya sirrin bilən varmı, ya tarix?
Biz naşı ovçuyuq ov bərəsində,
Oxumuzu ya atmarıx, yatarıx⁴.

Ustadımdan dərsim aldım bir sinə,
Biri əlif, biri beydi, birsi nə?
Üç ovum var, çatammadım birsinə,
Mən düşgünəm, yolum uzaq, yat, arıx.

Aşıq Vəli de sözünü hey qala,
Yanan sönər, sönən yanmaz, hey qala,
Müşkül işdi, varlığımız hey qala,
Sığmarıq sin içində yatarıx.

YANARA

Dilim nalə çəkir, yoxdur taqəti,
Dözə bilmir ayrılığa, yanara.
Tükənir qərarı, səbri-dözümü,
Nazlı yardan uzaq düşür yanara.

Əzəl gündən əsir düşdüm yara mən,
Həsət çəkməz ləblərindən yar əmən,
Kimə deyim yaman günə yara, mən?
Aç yaramı başdan-başa, yan, ara.

Vəli, yarat nəsillərə gül əsər,
Bağban ölər, bülbül aqlar, gül əsər,
Layiq olur sənin kimi Güləsər,
Ya heyvaya, ya turunca, ya nara.

BAX-BAX

Arı bal çəkməyə qonar çiçəyə,
Bülbül gül ucundan bu dala bax-bax.
Nar məmələr baş vuranda köynəyə,
Az qalır canımı bud ala⁵ bax-bax.

Əzəl gündən bəxtim oldu zil qara,
Uca dağda yolum düşdü zil qara,
Tökülübdü gərdən üstə zil qara,
Bulud kimi saçlar bu dala bax-bax.

Vəli ağlar nə yar gəldi, nə yazdı,
Ürək dərdli, könül qəmli, nə yazdı .
Yar al geyib nə payızdı, nə yazdı⁶,
Həsərətindən döndüm bu «dal»a bax-bax⁷.

QOYMUŞAM

Yarım yatmamışam qoca dünyada,
Çalışıb, qazanıb qala qoymuşam.
Sinəm aynasına uca dünyada,
Qəmi, qəm üstündən qala qoymuşam.

Toplamışam, gətirmişəm odunu,
Bu ələyi, o tavağı, odunu⁸,
Mən öləndə eşqin sönməz odunu,
Gətir qəbrim üstə qala qoymuşam.

Miskinli Vəlinin yarı Səkinə,
Yaram köz verəndə yarı⁹ Səkinə,
Mənlə dedi, yazdı yarı Səkinə,
Şeirdən pozulmaz qala qoymuşam.

5. *budur ala*

6. *nəyi azdır*

7. «dal» (→) *hərfinə*

8. *o da unu*

9. *yarar*

GƏLDİN

Müşküllər pənahı çatıb dadına,
Düşmüşdüm ayaqdan ayağa, gəldin.
Oda aşna oldun, şama pərvana
Piltə tək yandırdın a yağa, gəldin.

Haq buyurdu, həbib yazdı nə sində¹⁰,
Var əməlim qarşı gələr nə sində¹¹,
Zəlil oldum nəsibimin nəsində¹²,
Sən özün qaldırdın ayağa, gəldin.

Aşıq Vəli, ey gül əkdin, dər yada¹³.
Bir ev tikdim, sonra düşdü dər¹⁴ yada.
Qərq olmuşdum dənizlərdə, deryada,
Şölə verən günəş, ay ağa, gəldin.

AY NƏDƏN, NƏDƏN?

(cığalı təcnis)

Cahanda insanın, həm şirin canın,
Dəyişir səfası ay nədən-nədən?
Aşıq deyər ay nədən?
Nəzərində aynədən,
Qaranlığa gecələr,
İşiq salır ay nədən?
Sirrin, sirr işlərin, narın, nihanın,
Seçir həqiqətin ay nədən-nədən?

10. yaşda

11. qəbirdə

12. tərs işində

13. özgəyə

14. qapı

Can ağrıyar qan axanda yaradan,
Diqqət yetir yaxındadı Yaradan,
Aşıq deyər yaradan,
Aç sarığı yaradan,
Əsdi səhər yelləri,
Nə gətirdi yara dan?
Yaxşı deyən, yaxşı yazan, yaradan,
Nəqş edir sənətin ay nədən-nədən?

Aşıq Vəli açır bağlı dər indi,
Tər çiçəkdi, tər nazik əl, dər indi,
Aşıq deyər dərindi,
Dərya dayaz, dərindi,
Ürək sirli qaladı,
Aç qaladan dər indi.
Sərin sərdən dərrakəsi dərindi,
Nəzərin, diqqətin ay nədən-nədən?

NƏSİNƏ
(cığalı təcnis)

Nəs ildə yarandım, nəş günə düşdüm,
Nəs saatda iras gəldim nəsinə.
Aşıq deyər nə sinə?
Mail oldum nə sinə?
Mən çalışdım düz ola,
İşim getdi nəsinə.
Nə sində nəşindən dərşimi aldım,
Nəs oxudum nəsi yazdım nəsinə.

Altımışda geri düşdüm, nə sindi?
Bəxtim yatdı, işim getdi nəş indi,
Aşıq deyər nəş sindi?
Keçirdiyin nəş sindi?
Xeyir işdi qabaqda,
Gəl danışma nəş indi.
Kamil ovçu nə ox atdı, nəş sindi,
Maral keçdi nəş dayandı, nəş sindi.

Miskinli Vəliyəm deyim nəyə mən,
Nəs yol tutsam, tuş gələrəm nəyə mən,
Aşıq deyir nəyə mən,
Nəs olmadım nəyə mən,
Nəs gəzmirdim, bəs niyə,
Qarşı gəldim nəyə mən?
Nəs bitirdim, nəş yetirdim nəyə mən,
Nəs götürdüm, nəş apardım nəş sinə?

YAXŞI

(dodaqdəyməz, cığalı təcnis)

Sən yaxşı insansan yaxşılıq eylə,
İşindən işıq sal həyata yaxşı.
Aşıq deyər həyata,
Həya eylə həyata.
Yaxşı insan gərəkdi,
Ad qazansın həyata.
Yaxşı nəşhət yaxşı de, yaz əlinlə,
Nəqş eylə tarixə, həyata yaxşı.

El içində eylik eylə hey yara,
Yar sarısa sayalanar hey yara.
Aşıq deyər hey yara,
Sarı, sağalt hey yara,
Əssin səhər yelləri
Sərin gəlsin hey yara.
Əldə nəşdər cərrah yarar hey yara,
Sağaldar, yetirər həyata yaxşı.

Vəli sinəsindən yazdı, yetirdi,
Yazdı, yaraşdırdı, yazdı, yetirdi
Aşıq deyər yetirdi,
Dediyinə yetir, di!
Xəstə sızlar qar istər,
Yaxşı gəldi yetirdi.
Açıldı çiçəklər, yazdı, yetirdi,
Ətirlər saçıldı həyata yaxşı.

TEYMUR MORULLU

Teymur Səfər oğlu Hüseynov 1895-ci ildə Şəmkir rayonunun Morul kəndində anadan olmuşdur. Uşaqlıqdan yaxşı səsi və aşıqlığa həvəsi olmuşdur. Dastanların kamil bilicisi kimi tanınmışdır. Mahir saz ifaçısı kimi sənətkarlar arasında tanınmışdır. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü olmuşdur (1947). Aşıq şeirinin müxtəlif şakillərində qoşma, gəraylı, təcnis, divani, müxəmməs yaratmışdır. Aşıq Teymur təcnis ustası kimi daha çox maraq doğurur. “Teymur dübeyti” saz havasını bəstələmişdir. Aşıq Teymur 1980-ci ildə vəfat etmişdir.

BALA DA

Zəmbur uçar səhraları dolanar,
Nəzər salar çiçəklərdə bala da.
Sən ol qəvvas dəryalarda çalxalan,
Qoy mən olum çaylaqlarda bala da.

Saz götürüb əl vuranda nə simə,
Dalğalanıb mən dönürəm nəsimə,
Bu qəzanın işi gəlir nəsimə,
Heç çəkilmir başımdan bu bala da.

Aşıq Teymur eşq oduna qalana,
Can deyərəm dost qayğına qalana,
Mən gedirəm, sən sağlıqla qal, ana,
Ana üçün dərdi-qəm di bala da.

ÜZƏ-ÜZƏ

Nanəciblər qeybət eylər daldada,
Mərd sözünü deyər a üzə-üzə.
İstəsən tapasan ləli-bədəxşan,
Qəvvas ol dəryada a üzə-üzə.

Sızıldayıb yaralarım qor eylər,
Quru yanar, yaş ağlayar qor eylər.
Xoryad sözü bu sinəmdə qor eylər,
Ömrümün tağını a üzə-üzə.

Teymur, qul ol vəfalı dost var isə,
Beynamusa nə lazımdı varisə.
Naşı bağban bir baxçaya varisə,
Baxtsiz gülü xəndan a üzə-üzə.

NƏ QARƏ
(cığalı təcnis)

Tovuz tamaşalı, maral baxışlı,
Çəkilibdir hilal qaşın nə qara.
Aşıq deyər nə qara,
Qəhr eyləyər nə qara,
Xoş günün tərsə dönüb,
Heç olmaya nə qara.
Pərişanlıq el içində olmaya,
Geyinməyə yar qəddinə nə qara.

Nainsafın qələmi gör nə yazdı,
Dalğalanan təbim indi nə yazdı,
Aşıq deyər nə yazdı,
Nə payızdı, nə yazdı,
Vəfalı dostu görmək,
Böyük nəzir, nə yazdı.
Tülək tərlan oylağından nə yazdı,
Qismətinə yazılıbmış nə qarə.

Çatmamışam mən kamala nadanam,
Səsin gəlir qulağıma nadanam.
Yox aşiq nadanam,
Doğru sözü nadanam.

Hamı deyər aliməm,
Kim deyir ki, nadanam.
Qalmayıbdı dəhanımda nədanam,
Teymur, gözün seçir ağla nə qara.

AY AĞA
(cığalı təcni)

Nobahar fəslində, yaz aylarında,
Buludlar səslənir ay yağa yağa.
Aşıq deyər, ay ağa,
Möhrü göynər ay ağa.
Dağların sinəsindən
Çaylar gedər ay ağa.
Dost yolunda olsun üzün payandaz,
Düşmənnən durginən ayaq-ayağa.

Duman qalxıb bu dağlara yayını,
Gözəl görüm qaşlarının yayını,
Aşıq deyər yayını,
Çək oxuna yayını,
Ay ilnən gərmiş eylər,
Bahar verər yayını.
Bivəfa dost dar günündə yayını,
Mərd igid düşməsin ayaq-ayağa.

Uçdu könlüm quşu qondu yamanə,
Can sənindi sən olginən yamanə.
Aşıq deyər yamanə,
Bu yol gedər yamanə.
Yaxşılara can qurban,
Baş əymərəm yamanə.
Teymur deyər irah eylə yamanə,
Dar günündə qaldır ayaq-ayağa.

XƏSTƏ BAYRAMƏLİ

Bayraməli Abbasəli oğlu Xudiyev 1898-ci ildə Göyçə mahalının Nərimanlı kəndində anadan olmuşdur. El şairi kimi tanınmışdır. Körpə yaşlarında atasını itirmişdir. Güclü təbi, yaradıcı istedadı olmuşdur. Xəstə təxəllüsü ilə şeirlər yazmışdır. Göyçə mühiti onun istedadının parlasına şərait yaratmışdır. Gəraylı, qoşma, təcnis, müxəmməs, divaniləri saz-söz biliciləri arasında geniş yayılmışdır. Ayrı-ayrı toplularda şeirləri getmişdir. “Mənim Göyçəm” (1987) kitabı nəşr olunmuşdur. 1952-ci ildə vəfat etmişdir.

BELƏ YAR

Hilal qaşa əl çəkibdir mələklər,
Müştaq oldum belə nazik belə, yar!
Cəlladımsan al dəstinə xəncəri,
Qara bağrım belə doğra, beyə yar.

Sərrafiyam, nəzər qıllam mən zərə,
Bir maraldır, tər sinəsi mənzerə,
Sevgilimin bənzəri var Mənzərə,
Qəsdə girsə, can almazmı belə yar?

Şəkər əzib həm dodağa, dilə sən,
Xoş arzular, xoş niyyətlər dilə sən,
Mən zəlili saldın dildən-dilə sən,
Bayraməli xəstə düşüb belə, yar!

GÖZƏLƏM İNDİ

Səndən qeyrisinə baxsam, sevgilim,
Bivafa, biilqar gözələ, mindi,
O gülgəz camalın dil açıb deyir,
Huridən, pəridən gözələm indi.

Şahmar zülfün alar canım bir aya,
Bir gözəlsən, bənzəyirsən bir aya,
Mən xəstəyə heç demirsən bir, aya,
Dərman var ləbimdən gözəl? Əm indi!

Şəkərdən, şərbətdən, baldan şirinsən,
Şirin danış, şirin söylə, şirin sən,
Bayraməli Fərhad olsa, Şirin sən,
Dağları yarmağa, gözəl, əmindir.

BİRSİ NƏ

Aşıqlərdə üç şey cəm gərək olsun,
Birsi sazdı, birsi sözdü, birsi nə?
Oğurluq etməsin şairəm deyən,
Şeir yazsın sinəsindən birsinə.

Bağban olub bağça sən əgər olsan,
Bəsləyərsən, becərərsən gərək sən.
Yaxşı dostu yaman gündə gərəksən,
Qiyət qoysan bu sözlərin birsinə.

Bayraməli anlamazı nə danlar?
Hərcayılar nə eşidər, nə də anlar!
Dinə bilməz meydanımda nadanlar,
Yer axtarır hər görəndə bir sinə.

SAYASAN

Mərd igidlər nə nişanda bəllidi,
Arıfsənsə, gərək doğru sayasan.
Səxavətdə, şücaətdə ad ala,
Mən söyləyim, sən astaca sayasan.

Halalsansa, vermə ömrün nə bada,
Nə şərab çək, al əlinə nə badə.

Pis adama yön çevirmə nəbadə,
Binamusu, nanəcibi sayasan.

Bayraməli, əzbər eylə, oxu nan,
Qəm ləşgəri dəldi bağırim oxunan,
Bu taleyi ilahidən oxunan,
Gedərgisən, günlərini sayasan.

BİR ATA

Hər kimsənin istəyi var dünyada,
Mərd igidlər müştəq olar bir ata.
Kamil səyyad gecə-gündüz ov dilər,
Nişan alıb bərəsində bir ata.

Hərcayilik, nalayiqlik nədi, nə?
Arif olan hər məclisdə nə dinə?
Halal dolan qulluq etsən nə dinə,
Təmiz saxla sahab olsan bir ada.

Bayraməli bir gün olar ya dəli,
Bu dərd məni ya öldürü, ya dəli.
Əvvəl gündən hökm elədi yad əli,
Mən zəlili bəsləmədi bir ata.

DƏRDİSƏN, KÖNÜL

İllərlə cövrünü çəkdiyin gülü,
Söylə, rəqiblərimi dərdi, sən, könül?!
Gecə-gündüz qədir bilən həmdəmin,
Fikrisən, zikrisən, dərdisən, könül!

Yüz keşikçi qoyub yar sinəsinə,
Keçsən də barını, yar, sinə-sinə.
Deyirdin bağbanam yar sinəsinə,
Əl uzat barından dər di sən, könül.

Zimistandan çıxar olsaq bir yaya,
Bayraməli istər eşqin bir yaya.
Sərv qamətim vaxtsız döndü bir yaya,
Unut bu möhnəti, dərdi sən, könül.

ƏSLİSƏN MƏNƏ

Sevgilim, gözəllər sultanısan sən,
Mələklər şahının əslisən mənə.
Leylisən, eşqindən Məcnun olmuşam,
Kərəməm, gözəlim, Əslisən mənə.

Nişanın var yasəməndə, süsəndə,
Can alırsan maral kimi süzəndə.
Ləblərindən can dərmanı süzəndə,
Kərəm, əm, demirsən, Əsli, sən mənə.

Çeşmim yaşı dönər ikən bə selə,
Dərdi-dilim yetişməzmi bəs elə.
Ölər Bayraməli, zülmün bəs elə,
Qıl mərhəmət, kərəm əsli, sən mənə.

İSMAYIL SADIQLI

İsmayıl Tağı oğlu Sadıqov 1898-ci ildə Tovuz rayonunun Cilovdarlı kəndində anadan olmuşdur. 1924-cü ildə Əlibəyli kənd ibtidai məktəbində direktor, 1924-cü ildən 1968-ci ilə kimi Tovuz rayonunun müxtəlif kəndlərində direktor, müəllim işləmişdir. İki dəfə “Şərəf nişanı” ordeni ilə təltif edilmişdir. İsmayıl Sadıqlı, eyni zamanda yaradıcılıqla məşğul olmuş, el arasında “Təcnis İsmayıl” adıyla tanınmışdır. İsmayıl Sadıqlı 1982-ci ildə vəfat etmişdir.

QAN DAYANANDA

Ləbin təşnəsiyəm, sirab et məni,
Başqa bir hal olur qanda, yananda.
Al rəngi tündləşir, kömürə dönür,
Sair cisimlər tək qan da yananda.

Göz görsə diyarı xali, sin sanı,
Məxluq çoxdur, azdır xalisin sanı,
Əsilli-nəsilli xalis insanı,
Seçmək mümkün olar qanda, ya nanda.

Bir bax, edir piyadaya zülm atdı,
Bu insafmı, son daşımı zülm atdı?!
Dünya sənsiz Sadıqlıya zülmatdı,
İstəmirəm, gəlmə qan dayananda!

DƏLİ-TƏRSİNƏ

Bir neçəsin gördüm mən öz dövrümdə,
Bəzən qismət olmaz, dəli itər, sinə.
Düz deyil dəlidən dərrakə ummaq,
Ovandı nə bilir dəli, tərsi nə?!

Qoyaraq deyirdi, belə də əlini,
Ovulub sinəm, bax, belə dəlini...
Ruzigar görməmiş belə dəlini,
Dilərimi tər buxaq dəli, tər sinə?

Necə səhmanlıdır görsən əyini,
Nə qayda tutmuşdur gər, sənəyini?
Sadıqlı xeyir-şər, görsə nəyini,
Durmadan qeyd edər dəli-tərsinə.

İNDİKİ NƏ

Niyə bərbad etdin abad könlümü,
Əvvəlki nə idi, ox, indiki nə?!
Bir dünya məhəbbət bəs necə oldu?
Nə üçün çevrildi, ox, indi kinə?

Mürğ-ruhum daha görməz ah, bir dən,
Dərdim artıb minə yetdi, ah, birdən
Bax, beynimə püskürəcək ah birdən,
Vurur fontan kimi oxun dikinə.

Sadıqlı, unutmaz, Şirindi, adını,
Tifil yaxşı bilər şirin dadını,
Heyif, dəhanımın şirin dadını,
Necə əvəz etdi, ox, indi kinə.

HEYİFSİNƏN DƏ

Ey fələk, kənardan etmə tamaşa,
Gəl bax bu xilqətə heyifsin, ən də.
Olmaqla, ölməklə zihəyat birdir,
Heyif, mərd də ölür, heyif, sinən də!

Nəfəs çıxdı, ah süstləşdi, of, əza,
Şadlıq ikən başlanacaq, of, əza,

Ağlar zəmin, asimanda o fəza,
Oldu ağlayan da, heyifsinən də.

Yaranan göy, yaradan göy, göy dindi,
Qara pərdə dəyişilib, göydü indi,
Çaxdı şimşək yer titrədi, göy dindi,
Sadıqlı dərd qaldı, heyif, sinəndə.

BU XARA BAX-BAX

Bülbül cəh-cəh vurur gül ətrafında,
Gülün üstə qonan bu xara bax-bax.
Daxili aləmin örtmüş üstünü,
Parlayır xaricdə bu xara bax, bax.

Zənciri-eşq gör boynumu nə kəsir,
Heç də qalmır çatışmazlıq, nə kəsir,
Qoymur düşə, qarşısını nə kəsir,
Günəş ziyasının, buxara bax, bax.

Sadıqlı, nəzm eylə yaxşı yerində,
Məhsulu bol olur, yaxşı yerin də,
Gör necə əyləşib yaxşı yerində,
Daxilən məlumnən bu xarab, ax, bax.

NƏ DEDİ

Bilirsənmi mən tərsaya nə dedim,
Mənə cavabında tərsa nə dedi.
Dedim: icazə ver gənim dayansın,
Olammaz, yasaqdı tərsanə, - dedi.

Dedim: nahaq verdim sən tək tərsə sir,
Dedi: bir bax, fırtına da tərs əsir,
Dedim: oldum, qəbul eylə, tərs, əsir,
Yox-yox məni doğub tərs ana, dedi.

Sadıqlı, al-qumaş nəyə toxundu?
Sənə yox, əl açsan nəyə toxundu,
Dedim: bəs uğurun nəyə toxundu?
Çətin dəqiqəyə, tərs ana -dedi.

OĞUL, ATANI

Göz bəbəyi kimi saxlamalıdı,
Ata öz oğlunu, oğul, atanı.
Gör necə mütidir oğul ataya,
Ata fərəhlənir oğula, - tanı.

Atginən addımın yaradan kimi,
Əskik yaradıbdı yaradan kimi?
Sayginən atanı yaradan kimi,
Uca tut həmişə, oğul, atanı.

Sadıqlının dərdi var, demək olmaz,
Bir gün əldən gedər, var demək olmaz.
Heç elə oğula var demək olmaz,
Qız himayə edə oğul, atanı.

ÖLÜM DƏ HEYİF

Səni öldürməyəm, rahət olarsan,
Öldürüm də heyif, ölüm də heyif.
Əzab çəkməlisən sən ömrün boyu,
Bir növ azadlıq var ölümdə, heyif.

Hər nə bacarırsan elə, xain, sən,
Vətənə xainsən, elə xainsən.
Sən elə xainsən, elə xainsən,
Sənin kimisinə ölüm də heyif.

Kimini anmısan, kimin anacaq,
Söylə, canı yanar kimin anacaq.
Yüz dəfə tövbə de, kim inanacaq,
Sadıxlı demişdi, öl, ümdə heyif.

QARA DAĞ

Deyirlər həmişə el arasında,
Bir ümidim sənə idi, “Qara dağ”.
Dedim: dolanaram sinəndə sənin,
Sənədəmi yağdı indi qar, a dağ?

Xoş keçmədi nə axşamım, nə danım,
Nə saatım, nə dəqiqəm, nə də anım.
Həqiqəti nə gizlədim, nə danım,
Mən desəm də heç olarmı qara da ağ?!

Sadıqlı, soruşsan, indi, sözü nə,
Həyat qurmaqdadır indisə özünə.
Dedi, düz çıxmadı indi sözü nə,
Niyə çəkdi ağ sinənə qara dağ?

NƏ DAYANACAQ

Ey nazənin, mənə bəsdir alovun,
Nə işıq axtarma, nə də yanacaq.
Fırladır fəzada cazibən məni,
Nə məhvər gərəkdir, nə dayanacaq.

Bağladın zülfüyün yaşıl, tağına,
Bənzər şamamanın yaşıl tağına.
Ya nazü qəmzənə, ya şiltağına,
Gör sövdalı başım, nə dayanacaq?!

Əl əsir, Sadıqlı, yazır, qaralır,
Bax, ətrafı boran alır, qar alır.
İldırımlar vurmuş kimi qaralır,
Cismim bundan artıq nədə yanacaq?

BİR AZ ARALI

Ey dil, gəl vurulma, yanaqda ala,
Tutarsa soldurar bir azar, alı.
Zəhmət çəkər, olan bal təmənnası,
Səy ilə bəsləyər, bir az arı, alı.

Mən atardım, eyləməsəm, oxum, ar,
Gəlməz yaxın, sən yüz əfsun oxu, yar.
Olma “Sənan”, vəfasızdır o “Xumar”,
Dolan vəfasızdan bir az aralı.

Ey Sadıqlı, gətirmişəm su, ala,
Xof etməzsən, ətrafını su ala.
İş aydındır, hacət yoxdur suala,
Sənin də canını bir azar alı.

ƏLİMDƏ NƏ VAR

Gəl əmni bu qədər məzəmmət etmə,
Bir çarə tapmıram, əlimdə nə var?
Qocalıq, əlillik çox əzir məni,
Götürmür, acizdir əlim də, nə var?

Sakit dayan, nə çox danış, nə din az,
Mən duymuram. Nədir işvə, nədir naz.
Yetər artıq, nə danlayış, nə dinaz,
Cismimdə taqət yox, əlimdə nə var?

Mən görürəm, əynindəki don durur,
Sadıqlı buz heykəl kimi don durur,
Hava soyuq, şaxta məni dondurur,
Az qalır ki, düşsün əlimdən avar.

QAŞ QABAQDADI

“Qaş”ceyran çölünə deyirik bizlər,
Bu, Kür vadisidir, “Qaş” qabaqdadı.
Şairlər gözəli mədh eyləyəndə,
Siyah zülf, şəhla göz, qaş qabaqdadı.

Az zəhmətə başa gəlir gül, gül ək,
Heç olmasa oynayarıq gül-gül, ək.
Şirin-şirin gəl danışaq, gül, gülək,
İstənilən məna qaşqabaqdadı.

Demə Sadıqlıya “odun da yoxdu”,
Şükür yandıрмаğa odun da yoxdu.
Düşübdür canıma od, un da yoxdur,
Yoxluqdan acıdır qaş-qabaq dadı.

YAXANA

Bir cümə günündə ilk görüş idi,
Mən şərqə durmuşdum, o günyaxana.
Özümü o qədər qəvi sanırdım,
Baş əyməzdim şaha, o gün, ya xana.

Söz tapmadım, dedim, mən ha keçirdim,
Eşqdən yanırıdım, qəmdən keçirdim,
Sevinclə mən səni gözdən keçirdim,
Nişan da taxmışdım o gün yaxana.

Qulağım səsləndi, Nigar andımı?
Bilir ki, pozmaram, Nigar, andımı.
Yoxsa Sadıqlı tək nigarandımı,
Yüzcə addım getdi, o gün yaxana.

ÖZÜN ÜZ DEDİ

Dedim gir çalxalan e.qin bəhrində,
Bələdsən qabaqca özün üz, dedi.
Güldüm, dedim: gəl mənimlə üzləşmə,
Sən mənə vermişən özün üz dedi.

Dedim: mənle görüşməyi çox dilə,
Dedi: meylin təzə gülə çoxdu ilə.
Dedim: çox danışan düşür çox dilə,
Qoydunuz qaydanı özünüz dedi.

Hüsni ilə lal eyləyibo, lalam,
Dedi: desən çəmənvarda o lalam.
Dedim: bəlkə bir şamama ola, alam,
Axtar tap əlinlə özün üz, dedi.

YARI YAMYAŞIL

Sən çəməndə qızıl gülə bənzərsən,
Yarı al geymişən ,yarı yamyaşıl.
İcazə ver xidmətində dayanım,
Bəlkə bir işinə yarıyam, yaşıl.

Əmrə hazır durrəm bu gündən belə,
Verməsən mürğümə bu gün dən belə.
Varımla, canımla bu gündən belə,
Hər nə dərdin olsa yarıyam, yaşıl.

Daha bil səninlə bir canam, anla,
Atam yox, varımdı bircə anam, anla,
Öz namından başqa bircə nam anla,
Sən de Sadıqlının yarıyam, yaşıl.

NƏCƏF AĞKİLSƏLİ

1900-cü ildə Göyçə mahalının Ağkilsə kəndində anadan olmuşdur. Aşıq Ələsgərin qardaşı Xəlilin oğludur. Bir müddət mollaxanada təhsil almışdır. On altı yaşında atasını itirmişdir. Ailənin böyük uşağı olduğundan evin çətinliyi onun üzərinə düşmüşdür. Aşıq Ələsgərdən sənətin sirlərini öyrənmişdir. Ermənilər Göyçəyə hücum edəndə (1918) Aşıq Nəcəf ailəsi ilə birlikdə Kəlbəcərə köçmüşdür. Əmisi Şair Məhəmmədin ailəsi ilə birlikdə bir müddət orada yaşamışdır. Aşıq Nəcəf 1925-ci ildən aşığığa başlamışdır. Güclü yaradıcı təbi olmuşdur. Aşıq şeirinin ən çətin şəkillərində mükəmməl nümunələr yaratmışdır. Müxtəlif topluslarda şeirləri çap olunmuşdur. Şeirlər kitabı 1998-ci ildə çap olunmuşdur. Aşıq Nəcəf 1968-ci ildə vəfat etmişdir.

A QARA BAXTIM

Muğan səhrasında, yay zamanında,
Məni qərq eylədin a qara, baxtım!
Hicran dəryasında, qəm adasında,
Az qalıbdı xəddim ağara, baxtım!

Gözəl gərək seyraqıbdan yaxınas,
Ağ əllərə xub yaraşır a xına,
İqbal üz döndərib gəlmir yaxına,
Sən niyə yatıbsan, a qara, baxtım?!

Huş dağılıb, ağı başda ay azam,
Əlim tutmur, yar vəsfini a yazam.
Quru yerdə üryan qaldı ay əzam,
Tap gətir, Nəcəfə ağ ara, baxtım!

ALDI

Fələk məni tərki-vətən eylədi,
Həsərət gözüm yolda ay ilə qaldı.
Hicrandan yük tutdu, qəm şələlədi,
Çəkdiyim qovğadı, ay ilə, qaldı.

Qoy boynuma təqsirimi, budara,
Günahkaram, çəkdir məni bu dara.
Yaxın ikən uzaq düşdü, budu, ara,
Daha görüşümüz ay-ilə qaldı.

Aldı sinəm üstün yara, gəlmədi,
Təbib neştər vurdu, yara gəlmədi.
Nə dedin, ay Nəcəf, yara, gəlmədi,
Gözlərim yolunda ayilə qaldı.

UZAĞAM İNDİ

Vəfalı dostuma yalan satmaram,
İlqara doğruyam, uzağam indi.
Əmanət eylədim köhlən atımı,
Nainsaf aldatdı uzağa mindi.

Yar qəddinə geyinibdi sağ alı,
Layiq deyil, qurma mənə sağ alı.
Şəfa tapar yaralarım sağalı,
Qoysan üzüm üstə üz, ağam indi.

Ömür bağın demək olmaz dər, yada,
Eynim yaşın eyləyibsən dərya, da.
Qıya baxıb, qərq edirsən dəryada,
Deyirsən Nəcəfə üz, ağam indi.

BİR İNCƏSİNƏ

Xublar məclisinə güzar eylədim,
Göründü gözümə bir incəsinə.
Dərd tüğyan eylədi, həddini aşdı,
Könül mayil oldu bu incəsinə.

Bağ salıb becərdim, ayə, nə dərdim?
Kimsəm yox gətirəm əyanə dərdim.
Artıbdı canımda, ay ana, dərdim,
Olubdu dağların birincə sinə.

Çox eylər Nəcəfə, ay ağa, bu kar,
Olmaya əzəldən, ay ağa, bu kar?
Yuyar qəssal qəddim, ay ağa bükər,
Aparıb qoyarlar bir incə sinə.

DARA, SƏN DARA

Bağlama hər dosta sən etibarın,
Axtar, səyalını da ara, sən də ara.
Tökülüb gərdənə zülfü-şahmarın,
Al şana dəstinə dara, sən dara.

A bimürvət, heç demirsən bu da ərdi,
Mən çəkirim, heç kim çəkməz bu dərdi.
Mən dərvişəm, mənzilgahım bu dərdi.
Sən şahı-Cəmşidsən, Darasan, Dara.

Al bıçağı, gör dərdimi nədi, yar,
Sakit əyləş, nə el axtar, nə diyar.
Qoy boynuna təğsirini nədi, yar!
Sonra çək Nəcəfi dara, sən dara.

SƏNƏD AL

A bimürvət, mən ha candan olmuşam,
“Əlif” qəddim eləyibsən sən a “dal”.
Bilsə idim etibarın belədi,
Bel bağlayıb çevirməzdim sənə dal.

Var sinəmdə heç kəsilməz a qalım,
Vaxtım çatıb, sin qazdırım, ağ alım.
Bir qulolum qulluğunda a qalım,
İnanmırsan gəl dilimdən sənəd al.

Yazıq Nəcəf, günün keçdi azınan,
Səng əzərdi, indi kəsmir azı nan.
Bel bağlayıb bu fələyə az inan,
Hiylə qurub axır eylər sənə də al.

AL ALA GÖRDÜM

Səhər-səhər canan çıxıb seyrana,
Bəzənib yaşıla, al ala gördüm.
Dəstə-dəstə dərib tutub dəstində,
Sancıbdı buxağa a lala gördüm.

Şölə çəkər, şam yandırar a yağı,
Zəhmət verib incidirsən ayağı.
Yenə gəzir göz önündə a yağı.
Cəsəddən canımı ala-ala gözlərin.

Sən talibsən heç nə dinə, bilmirən,
Yar, məqsədin heç nədi nə, bilmirəm.
Nə danışa, heç nə dinə bilmirəm,
Nəcəfəm, dönmüşəm a lala gördüm.

A YARIM MƏNİ

Nə müddətdi nəzərindən salıbsan,
Salmırsan yadına, a yarım, məni.
Bir canım var sən əlimdən alıbsan,
İncidir qeyrətim, ay arım məni.

Əvvəldən qeyrətə, ya ara bağliyam,
Dərman yoxdu, açam yara bağliyam.
Əgər meylim qeyri yara bağliyam,
Alın, tərə-dırnaq a yarım məni.

Bülbüləm, demirsən bircə gül mənəm,
Süsənəm, sünbüləm, bircə gül mənəm.
Nəcəfəm ağlaram, bircə gülmənəm,
İstəsə güldürər a yarım məni.

TƏRSƏ DAĞI VAR (*döşəmə təcnis*)

Tərsə güzar etdim tərsa seyrinə,
Tər geyib qəddinə, tərsə də ağı var.
Tərsə düçar oldum tərsa qəhrinə,
Tərsanın sinəmdə tərsa dağı var.

Tərsa, gör çeşmimin tərsə nəm üstə,
Tərsə kəs başımı tər sənəm üstə.
Tərsədə dolanır tərsa nəm üstə,
Tər alıb dəstinə tər səd ağı var.

Tər əndamdı, tər köynəkdi, tər sinə,
Tər istər ki, tər köysünə tər sinə.
Tərsə Nəcəf, nə gəzirsən tərsinə,
Tərsənin gəzməyə Tərsə dağı var.

BƏHMƏN NƏRİMANLI

Bəhmən İbrahim oğlu Qarayev 1901-ci il Göyşə mahalının Nərimanlı kəndində anadan olmuşdur. Bu kənd əvvəllər Hüseynquluğağalı adlanmışdır. Yoxsul bir ailədə dünyaya göz açmışdır. Beş yaşında atasını itirmişdir. Mələhətli səsi, bacarığı aşıqlığa gətirib çıxarmışdır. 1928-ci ildən aşıqlığa başlamışdır. Aşıq şeirinin demək olar bütün çeşidlərində örnəklər yaratmışdır. Saz havalarını özünəməxsus üslubu, əlavələri ilə zənginləşdirmişdir. Xalq arasında “Şair Bəhmən” adı ilə də tanınmışdır. Aşıq Bəhmən 1980-ci ildə vəfat etmişdir.

BU DAĞLAR

Üç ay yaydan keçib payız olanda,
Zimistanda düşür qara bu dağlar.
Bu bahar çağında nazlı cananın,
Dərdindən geyinib qara bu dağlar.

Sən zəlil eləmə, yaradan məni,
Müxənnətdi dedim yaradan məni.
Öldürəcək bu dərd, yaradan məni,
Görən deyir baxtı qara bu dağlar.

Ovçusan maralı gördün sinədə,
Əcəl gələr çəkər səni sinə də,
Çarlı-çarpaz səndə gördüm sinədə,
Çəkilib Bəhmənə qara bu dağlar.

A YARA MƏNİ

Dərdi-qəm əlindən cana gəlmişəm,
Sən də incidirsən, a yara, məni.
İşrətli çağında istəkli dostu,
Dar gündə ha dedim ay ara məni.

Bu qəm küdrət mənə çoxdan yaradı,
Ha gəlmir guşimə çoxdan yar adı,
Cəsəd şan-şan oldu çoxdan yaradı,
Bir təbib gərəkdi a yara məni.

Bəhmənə eyləmə sən də naz arı,
Həmişə olubdu səndə nazarı,
Namərdə nə yalvar, sən də nə zarı,
Qoymadı yetirəm o yara məni.

AY ÜZƏ-ÜZƏ

Qəm bəhrindən çıxma bilməm kənara,
Gəzirəm hər yana ay üzə-üzə.
Dərdim çoxdu, sən təbibsən, sən ara,
Əlli də yetirdi a yüzə, yüzə.

İstəyirəm dərdü qəmdən azalım,
Dil çox dedi, mən deyirəm az alım.
A bimürvət, a nainsaf, a zalım,
Alırsan canımı a üzə-üzə.

Bəhmənəm, ürəyim düylü o dağda,
Məcnuna nisbətəm Leyli o dağda.
Bəd əsə, qorxuram zülfü o dağda,
Pərişan tökülüb ay üzə, üzə.

SƏRİ NƏ SƏRDİ

(dodaqdəyməz cığalı təcnis)

Dərdin dəryasına, hicran arxına,
Axan sellər axar, səri nə sərdi.
Aşıq deyər, arxa gəl,
Düsər gətir, arxa gəl.
Səslən dildə, ay ağa,
Dar işlərdə arxa gəl.

Dağlar dayaqlıdı arxa-arkaya,
Sər səri sərində, səri nə sərdi.

Yek qatardan ayrı gəlir sinaqə,
Can gedəndə, cəsəd girər sin aqə.

Aşıq girər sinaqə,
Təhlükədi sin aqə.
Can-canın şikarı,
Xətəng əldə sinaqə.

Xeyli həsrət dil dolandı sinaqə,
Daşdı çaylar, sellər arxa-arkaya,
Xaki hərcayının sərinə sərdi.

Səcər nalə edər, ahən sənginə,
Xəcalət çək, danışırısan sənginə.

Aşıq deyər sənginə,
Yan atəşə, sənginə.
Sən ki, dəngəsərsən
Ərsədə lal sənginə.

İsdirsen indi yenə sənginə?
Bəhmən rən eylər arxa-arkaya,
Əqli də sərində, səri nə sərdi?

NÖVRƏS İMAN

Növrəs İman Məşədi Salah oğlu 1903-cü ildə Göyçə mahalının Ağkilsə kəndində anadan olmuşdur. Aşıq Ələsgərin qardaşı oğludur. Təhsilini Nərimanlı kəndində almışdır. Dini elmlərə dərinlən bələd olmuşdur. Gənc yaşlarından istedadı ilə sayılıb seçilmişdir. 1925-ci ildən aşığılıq etməyə başlamışdır. Müxtəlif məzmunlu şeirləri xalq arasında geniş yayılmışdır. Növrəs İman 1930-cu ildə Göyçədən Azərbaycana gəlmiş və 1932-ci ildən yoxa çıxmışdır. Növrəs onun təxəllüsüdür. Şeirlərinin böyük bir qismi yaddaşlardan yazıya alınmışdır. Tovuz rayonunun Aşağı Ayıblı kəndindən İmanın öz xətti ilə yazdığı bir dəftər tapılmışdır. Təcisləri öz mükəmməlliyi ilə seçilir. Ayrıca kitabı (2001) çıxmışdır.

MARALI DAĞLAR

Kəmənd əldə səyyad ov bərəsində,
Ovçusu da ağlar, maralı da ağlar.
Oxun sədasından, güllə səsindən,
Hürküşüb əyləməz, maralı dağlar.

Mənim dərdim budu, öz bəlası nə?
Gözəl məni saldı öz bəlasına.
Yaranan qiyarmı öz balasına,
Ox dəysə tiflinə, maralı dağlar.

İman, nə dərdin var, yar, a məndədi,
Ləzzəti gözəlin yar əməndədi,
Təzə, köhnə nə var yara məndədi,
Zənbur tək sinəmdən mar alı dağlar.

MƏNDƏN

Vaxt dolandı, gəldi keçdi zamana,
Niyə əl çəkmədin, a yara, məndən?
Nə əcəl gəlmədi yetişəm cana,
Nə xəbər getmədi a yara məndən.

Can deyən Fərhadı, Şirin dahana,
Əsb əlimdə söylər şirin dahana.
Gəlibdi ləblərin şirin dəhana,
Görmüşəm ləblərin a yar, əməndən.

İman qələm çalır, nə xoş səfadır,
Nə nizam qoyulub, nə xoş safadır?
Pərişan xəyalım nə xoş safadır,
Xain bəd qandırar a yara məndən.

YAXŞI DANIŞAR

Bir yaxşı məclisə yaxşı varanda,
Yaxşı söhbət eylər, yaxşı danışar.
Yamanlar yığılıb yaman yozmasa,
Yaxşılar guş versə, yaxşı danışar.

Hər zaman olasan yaxşı yanında,
Yaxşı məclisində, yaxşı yanında,
Yaxşı xidmət etsə yaxşı yanında,
Yaman da öyrənər, yaxşı danışar.

Növrəs İman deyər, bir hilal olsa,
Halaldan törəyən bir halal olsa,
Bir kəsin nütfəsi bir halal olsa,
Musa peyğəmbər tək yaxşı danışar.

YA NANI GÖZLƏ

Sərəfraz gəzirsən büllur otaqda,
Uzaqda oduna yananı gözlə.
Hədyan danışmayan ağır yığnaqda,
Ya namusu gözlə, ya nanı gözlə.

Cəsəd üstdə təsbeh olar ziyada,
İstəyənlər nifrin eylər ziyada.
Məhəbbət əhlinin eşüi ziyada,
Atəşi ürəkdə yananı gözlə.

İman dilində cəm saxlar hasarı,
Kəmənd əldə xədəngini ha sarı,
Çəkəndə nəqqaşı sirr hasarı,
Dedi vaxta təki yananı gözlə.

YASİNƏM AĞLAR

Mənim kür taleyim, bu kəc iqbalım,
Pozulan könlümün yasinəm ağlar.
Günbəgün qarışıq keçən əhvalım,
Dilimdə oxunan yasinəm ağlar.

Qəhrim çoxdu, sən də qurma ayalar,
Əcəl gəlsə, vaxtsız canım ay alar.
Düşəndə yadıma əziz, ayalar,
Ah çəkər gözlərim, ya sinəm ağlar.

Növrəs İman, könlün alsa yar alı,
Geydirib qəddinə qəmdən yar, alı.
Maral südlü, vaxtsız, ovçu yaralı,
Dəyər vaxtı gözlə yasinəm ağlar.

AY ÜZƏR, ÜZƏR

Camalın şöləsi gəzir cahanı,
Necə ərş üzündə Ay üzər, üzər.
Həsərət dolanmağa yandırır canı,
Demə ki, danışar ay üzər, üzər.

Qəmər hüsnün seraqubdan daldala,
Oxuyan sinəmi, çalar “dal” “dal”a,
Sənin fikrin mana gəldi dal-dala,
Tək çəkə bilmirəm, ay üzər, üzər.

Geydim ayağıma hicran çəkməsin,
Qəm başımdan tutub, hicran çəkməsin,
Heç kəs İman kimi hicran çəkməsin,
Axırda ömrünü ay üzər, üzər.

A YARA, MƏNDƏN

Vaxt dolandı, gəldi keçdi zamana,
Niyə əl çəkmədin, a yara, məndən?
Nə əcəl gəlmədi, yetmişəm cana,
Nə xəbər getmədi a yara məndən.

Can deyən Fərhaddı, Şirin daha nə?
Əsb əlində söylər şirin dəh ana.
Gəlibdi ləblərin şirin dahana,
Görmüşəm ləzzətin, a yar, əməndən.

İman qələm çalır nə xoş səfadi,
Nə nizam yoxumdu, nə xoş səf adı.
Pərişan xəyalım naxoş səfadi,
Xain bəd qandırar a yara məndən.

SİN AYƏSİNƏ

Axtaran dərincə dəryalar təkin,
Dərs aldı yetişdi sin ayəsinə.
Çətin yaralıdı, candan əl çəkin,
Sağalar yetişsə sinayə, sinə.

Laçın seyrə çıxar, qaz alar nədən?
Nədən qədər gələr, qəzalar nədən?
Şirincə yaxşıdı qazalar nədən,
Yaxınca gərəkdi sin, ayə, sinə?

Səyyadlar seyr edər dağlar sərində,
Qışda gərmiş eylər dağlar sərində.
Dərd əhli İmanın dağlar sərində,
İstər ki, sinədən sinayə sinə.

QALA, YAR, QALA (*dodaqdəyməz təcnis*)

Nə keçdi cəsədin çətin çəngələ?
Gəl canın ataşa qala, yar qala.
Həsərətindən dərdin yazan dal-dala,
Çəkər sənin təki qala, yar, qala.

İgid girsə cəng içində at alar,
Xədəngini cəng içində atalar.
Çəkər dərd əhlinin dərdin atalar,
Çətindi zindənda qala, yar qala.

Çarx hərləndi, qara gəldi sənə yaz,
Xatalı gərmişdən axtar sən ayaz.
Növrəs İman dərdin desin sənə, yaz,
Həsəti sinəndə qala, yar qala.

NƏ QALA SƏN, SƏN
(dodaqdəyməz təcnis)

Gəldi sərin cəngə, titrər əzalar,
Nə dərdə gələrsən, nə qala sən, sən
Sinən eşqin ataşınnan az alar,
Nə dincəl, ətəklə nə qala sən, sən.

Dərs alanlar zikr eyləyər hər aya,
Gələcəksən, gedəcəksən haraya?
Çağıra Ağasın, yetər haraya,
Nə qala ləşgərin, nə qala sən, sən.

İman, səni kəndi çəkər, ay ala,
Alar canın, həsrət qalar əyala,
Nə səngisən, nə səngərsən a yala
Nə hasar deyilsən, nə qalasan sən.

QEYRİ SİN AYƏ
(cığalı təcnis)

Beş kəlmə sin ilə bir lam içində
On dördün cəmində qeyri sin ayə.

Aşıq dildə sin ayə,

Üç nisbəti sin ayə.

Altı beşə müttəsil

İki tək bir sin ayə.

Səkkiz isdər onu bir lam içində
Bir qətrəsi bənzər qeyri sin ayə.

Dildə əzbər, əldə ləngər bir ayə,
On səkkizdən iyirmidi bir ayə.

Aşıq deyər bir ayə,

Dörd mənzildi, bir ayə.

Altıdan beşi çıxdım,
Yerdə qaldı bir, ayə.
Şux camaldı zikr eylədi bir ayə,
On-üç kəlmə bənzər qeyri sin ayə.

Səd çək, seyr et sehri yasində,
Bir günə təşbehdi sehri yasində.
Aşıq seyri-yasində,
Könül sehri-yasində.
Qırx kənarada, altı əldə,
Ruhum sehri-yasində.
İman qəm bəsləyir sehri yasində,
Üç gülə bəstəyəm, qeyrisi nayə?

DAL ƏYƏR-ƏYƏR

(cığalı təcni)

Çən gəlsə dağlara, yellər əsdirər,
Qış da çətin gəlsə, dal əyər-əyər.
Aşıq deyər əyərdən,
Nə gətirdin Əyərdən,
Laçın getdi şikara,
Gətirərsə əyər dən.
Kəklik səsin qayalardan kəsdilər,
Eşitsə qəddini dal əyər-əyər.

Yəqin kəsər zəhri-zəhri Salsalı,
Qəza cana zəhri-zəhri, sal-salı.
Aşıq kəsər sal-salı,
Yaz qəddinə sal-salı.
Canan canı nəzərdən
Alar yaxşı sal-Salı.
Qəzada qardaşı zəhri Salsalı
Səslədi dilində dal əyər-əyər.

Yazıx canı canan əydi a yana,
Nahax yerdən sirri saldın əyana.

Aşıq deyər əyana,
Dilin eşqi a yana.
Xayın nədən qaralı,
Gəzər eldən a yana?
İman istər cahən gəzə əyana,
Yaralı sinəsi dal əyər-əyər.

HARAYA QƏRƏZ
(cığalı təcnis)

Ərşin sütununda, mehrac evində,
Adəmi yazdılar haraya qərəz?
Mən aşiqəm haraya,
Səda gəldi haraya,
Buyurdu Cəbrailə,
Təklif oldu hər ayə.
Üç min kəlmə gəldi ol mustafaya,
Sürdü səməndini haraya qərəz?

İbtida katiblər ayə yazdılar,
Küllü-kainatı ayə yazdılar.
Mən aşəgam, yazdılar,
Oxudular, yazdılar.
Əmr olundu Osmana,
Ol Qurani yazdılar.
O kim idi mənəm, mənəm söylədi,
Saldılar şahpərin haraya qərəz?

Al əlinə mərd iyidin əlini,
Sərdar gördüm Şahi-Mərdan Əlini.
Mən aşigam Əlini,
İsmi Heydər Əlini.
Darda açğır haraya,
Şahi- Mərdan Əlini.
Növrəs İman , üzümə haqdan əlini,
Çəksələr də səni haraya qərəz.

ƏLİMƏRDANLI NƏCƏF

Nəcəf Alı oğlu Hüseynov 1905-ci ildə Tovuz rayonunun Əlimərdanlı kəndində anadan olmuşdur. 1925-ci ilə qədər dəmirçiliklə məşğul olmuşdur. Saza, sənətə xüsusi maraq göstərmişdir. Aşıq Hüseyn Bozalqanlının yanında Nəcəf iki il (1928-1929) şagirdlik etmişdir. Sonra müstəqil aşıqlığa başlamışdır. Səməd Vurğunun zəmanəti ilə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olmuşdur. R.Rüstəmzadə “Şeirlər” kitabını (1973) nəşr etdirmişdir. Aşıq yaradıcılığında ustad sənətkar kimi tanınmışdır. Əlimərdanlı Aşıq Nəcəf 1946-cı ildə vəfat etmişdir.

Əlimərdanlı Nəcəf “Ay eylər of-of” gedər-gəlməz, gələr-getməz, dildönməz, ayaqlı təcnisin unikal və təkrarsız bir örnəyini yaratmışdır.

AY EYLƏR OF-OF

(gedər-gəlməz, gələr-getməz, dildönməz, ayaqlı təcnis)

Bağban bar bəsləyib bara yetəndə,
Dərəndə meyvəsin eyləməmzi isss...
Yar badə dəstində yara yetəndə,
Dadanda ləzzətin eyləməmzi isss...
Bekar arvad cavan əri qocaldar,
Küsər öz bəxtindən ay eylər of-of!

Çalış hər bir işə yara, yetəndə,
Dərdə əlac olar yara yetəndə,
Həsərət çəkən könül yara yetəndə
Görüş zamanında eyləməmzi isss...
Bir bədəsil çıxsa yaxşı nəsildən,
Görənlər ah çəkib ay eylər of-of!

Elə danış deməsinlər səy sənə,
Bir dərdimi yetirmisən səysənə,
İnsan qəfil yuxusundan səysənə,
Oyanıb yuxudan eyləməmzi isss...

Mərd igidin sərəncamı pozulsa,
Dost görər yurdunu, ay eylər of-of!

Nəcəf deyər, dost qadanı az alım,
İnsafdırmı mən dərdindən azalım.
Sən gələndə biz tərəfə, a zalım,
Həsərət çəkən könül eyləməzmi isss...
Bir səyyad ki, şıkarını bulmaya,
Boylanar dalınca, ay eylər of-of!!!

YARALA MƏNİ

Bir zaman çox idi dövlətim, malım,
Bəzərdi qumaşa, yar, ala məni.
Düşüb tənəzzülə bəd olsa halım,
Tapda, qul adına yarala məni.

Dərin dərya keçdim, bir ada gördüm,
Meymunlar zikr edən bir ada gördüm,
Məcnunam Leylini burada gördüm,
Bu qədər çəkmə gəl, yarala məni.

Qəmdən qala yaptım, hicran hasarı,
Nəcəf, sən tərlansan, sevmə ha sarı.
Mən dedim ki, sınıq könlüm ha sarı,
Demədim təzədən yarala məni.

YAYINAN İNDİ

Seyrağıbdan gələr bizə xatalar,
İstərəm yanından yayınam indi.
Nəsihətədi, belə deyib atalar:
Qış ayı xoş keçə, yayı nəm indi.

Səni görcək sağalıbdı o yaram,
Şux məclisdə həm aşıqəm, əyyaram.

Bivəfayla heç düzəltmə ay aram,
Ya etiqad eylə, ya inam indi.

Nə çəkmisən qara telə o yağı,
Niyə kəsdin məhləmizdən ayağı.
Sən Nəcəfin cəlladısan, a yağı,
Çəkdiñ müjgan oxun, yayınan indi.

AY ARASINDAN

Yar eşqindən oldum səməndə suvar,
Çıxdım bir ölkənin ay arasından.
Dedim gəl insafa, ay gözü xumar,
Qurtarım hicranın ay yarasından.

Çəkmişəm həsrətin bir neçə zaman,
Sevdaı sərimdən heç getməz duman.
Sən gələn yollara olum pasiban,
Keçsin ilqarının ay arasından.

Nəcəf, de sözlərin satılsın baha,
Əyri gözənləri salaq irağa.
Qaranlıq gecələr görməsin daha,
Baş versə buludun ay arasından.

AY GÖZƏL, GÖZƏL

Yer var ki, yol düşüb karvan işləməz,
Dost dərməz güllərin, ay gözəl, gözəl!
Meylim səndən qeyri yarı xoşlamaz,
Sevmişəm xalların ay gözəl, gözəl.

Serağıbın əli yardan boş qala,
Divansız ev görməmişəm boş qala,
İnsafdımı sən uçasan, boş qala,
Sonalı göllərin ay gözəl, gözəl.

Nəcəf deyər, gözüm ay rövşan olsun,
Gün doğsun aləmə ay rövşan olsun,
Sən bizə gələndə ay rövşan olsun,
O cadə yolların ay gözəl, gözəl

İNDİ

Səninçün bəslədim ömrüm bağını,
Gəl əy budağından, üz gilə indi.
Yar yara deyəndə sözün sağını,
Gərək qaş oynaya, üz gülə indi.

Könül gərək çeşmə kimi qaynaya,
Tərhan kimi ərş üzündə oynaya.
Ay sevdiyim, əksin göstər aynaya,
Gör necə bənzəyir üz gülə indi.

Kimə öyüd verdin, eylədin xəta,
Qayıldum haqdan gələn barata,
Nəcəf, sözün yetişmədi isbata,
Çalxan qan bəhrində, üzgünən indi.

AYAZ OLMASA

O şirin sözləri kəsir eyləməz,
Sərində şamalı ay, az olmasa.
Qızılgül açılıb, bülbül oxumaz,
Əgər ki, novbahar ayaz olmasa.

Niyə çəkdin ortalıqdan de, barı,
Günahkaram, təqsirimi de, barı.
Fikir versən bağ gətirər, de, barı,
İl məşəqqət keçib ayaz olmasa.

İzin versən, de qadanı həm alam,
Həm atlazam, həm qumaşam, həm alam,
Nəcəf deyər işıq olar həm aləm,
Yaşı kiçik olub ay az olmasa.

A YARA-YARA

Pünhan sözüm ortalığa yayıldı,
Sirr verdi bivəfa a yara-yara.
Seyrəqib tərəfdən böhtan deyildi,
Qalxdı bədənimdən a yara-yara.

Hərdən qıya baxma, yar əyrisinə,
Ətri gələn gedər yar əyrisinə,
Daha dözəmmirəm yar ayrısına,
Təbibsən, dərmanı ay yara-yara.

Nəcəf, bax cananın sağ almasına,
Bağban ol bu bağın sağ almasına.
Yar gəlsin yaramın sağalmasına,
Naşı təbib istər a yara-yara.

TƏRSİNƏ YAZDI

(cığalı təcnis)

Yön çevirdim doğru raha yetişəm,
Duman yolu aldı, tərsinə yazdı.
Qarşıda tər sinə,
Maral, baxma tərsinə.
Açılıb yaxan bəndi,
Gəl düymələ tərsinə.
Səyyad oldum bir nadana tor qurdum,
Fələk qələmini tərsinə yazdı.

Bilməm nədən döndü qaraya baxtım,
Oxudum dərşimi, qaraya baxdım.

Qarşımda bax yara,
Yaxın ikən bax ara.
Ömrümün hesabına,
Aç dəftəri bax, ara.

Qızılgül açılıb bülbül ötüşməz,
O səbəbdən bildim tərsinə yazdı.

Əzbərimdən mən Nəcəfə yar əli,
Gül uzatdım, uzatmadı yar əli.

Qarşımda yar əli,
Məni qoydu yaralı.
Yarama məlhəm olar,
Əyər dəysə yar əli.

İnsaf eylə, bu dərd məni öldürər,
Təbib dərmanımı tərsinə yazdı.

ŞIXLI MƏHƏMMƏD

Məhəmməd Rəhim oğlu Qocayev 1905-ci ildə Qazax rayonunun II Şıxlı kəndində anadan olmuşdur. Şıxlı Məhəmməd, Dərya Məhəmməd adı ilə tanınmışdır. İbtidai təhsilini anadan olduğu kənddə almışdır. 1919-cu ildə atası Rəhim daşnaklar tərəfindən öldürülmüşdür. 1921-1922-ci illərdə Qazax müəllimlər seminariyasında oxumuşdur. Ailə vəziyyəti ilə əlaqədar o, seminariyanı yarımçıq qoymaq məcburiyyətində qalmışdır. Məlahətli səsi, gözəl şeir demək bacarığı olmuşdur. Şıxlıda Aşıq Səmədin yanında şagird durmuşdur. Daha sonra Sadıq Sultanovun şagirdi olmuş və ondan aşılığın sirlərini öyrənmişdir. 30-cu illərdən aşılığa başlamışdır. Yaradıcı aşıq olmuşdur. Ayrı-ayrı toplularda şeirləri getmişdir. Şıxlı Məhəmməd 1989-cu ildə vəfat etmişdir.

GƏLHAGƏL

(cığalı təcnis)

Ruzuna mane olmaq çətindir,
Qismət olsa əgər kimə gəlhagəl.
Gəl, əzizim, gəlhagəl,
Yoxsul dilər gəlhagəl,
Sağlıq olsun gəlməsin,
Bəd gətirər gəlhagəl.
Tərəqqiynən tənəzzülə düçarsan,
Bəxt yatmağı, bir də var ki, gəlhagəl.

Yaman insanı kəsər, doğrayar,
Zimistanda yellər əsər, doğrayar.
Gəl əzizim, doğrular,
Qılinc kəsər, doğrayar,
Qismət edə yaradan
Doğru yara, doğru yar.
Şirin sözə namərd soğan doğrayar,
Sən namərdin öhdəsindən gəlhagəl.

Məhəmmədəm, yaxın- uzağa baxdım,
Döndüm Gürcüstana, Qazağa baxdım,
Gəl əzizim, a baxdım,
Göz yetirdim, ha baxdım,
Könül, səni yanasan
Sən diyənə ha baxdım.
Çox çağırdım, oyanmadın, a baxtım,
Günüm keçdi bundan sonra gəlhagəl.

GETHAGET
(cığalı təcnis)

Bu dünyanın nəticəsin kim görüb,
Göz torlanır, bel bükülür gethaget.
Əzizinəm, gethaget,
Mənzil uzaq, gethaget.
Təbib çarə qılammaz
Olsan əgər gethaget.
Razı qalma, gəda, gəlhagəl istə,
Kim baxacaq şikayətə gethaget.

Çox olufdu Yusif, Nəcif dünyada,
Çovğun olub, yellər əsib dünyada.
Aşıq, əsif dünyada,
Çək təəssif dünyada.
Haram tikə yeyənlər
Yeyib, qusub dünyada.
Varmı deyən bəxtim kəsir dünyada,
Dönük bəxtim kəsmir daha gethaget.

Bu gördüyüm o tərlandı, hamandı,
O səltənət o sultandı, hamandı.
Aşıq ayə hamandı,
Salım saya hamandı.
And içim ki, o verdi
Ömrüm zaya hamandı.
Səndən sonra həməən dünya hamandı,
Ay Məhəmməd, sən dünyadan getdinget.

YEKHAYEK

(cığalı təcnis)

Bəsləməsən ağac barı verərmi,
Bağman arar budaqları yekhayek.
Yeki məni yaralar,
Gördü gözüm haralar?
Yaman dilə düzülə,
Yaman olan yaralar.
Danışanda şirin dildən öpəsən
Dürlər tökər dodaqları yekhayek.

Alma gördüm heyva narnan baravar,
Gül görmüşəm bağda xarnan baravar.
Aşıq xarnan baravar,
Yağış qarnan baravar,
İnsanda insaf gərək
Namus arnan baravar.
Yazıq canım yaxşı yarnan baravar,
Keş t eyləyə o bağları yekha-yek.

Ay Məhəmməd, o beyvəfa nə dostdu,
Məhəbbətsiz olan dostluq nə dostdu.
Gəl, əzizim, nə dostdu,
Köhnə, təzə nə dostdu?
Yüz il getsə yad olmaz
Bilsən dostun nə dostdu.
Bu bivəfa nə düşməndi, nə dostdu,
Çox çəkibdi çox dağları yekhayek.

O, YAZA – YAZA
(cığalı təcnis)

Əlində qələmi katib gəzirəm,
Danışım dərdimi o, yaza-yaza.
Gəl əzizim, o yaza,
Ona məni o yaza.
Qarşıda qış gəlir
Necə çıxım o yaza.
Xudam qıla kərəm kanı əl ola,
Açılar avalım o, yaza-yaza.

Təbib bilməz yüz söyləsəm azarmı,
Doğru olan yoldan denən azarmı.
Gəl əzizim, azarmı,
Zəhrimarmı, azazmı?
Mən-mən deyən bəxtəvər
Hardan bilər güzarmı.
Bir katib dərdimi bilsə yazarmı
Başa düşə bəlkə o, yaza-yaza.

Ay Məhəmməd, aşıq oldun ellərə
Meydanlarda sazın çaldın ellərə.
Gəl, əzizim, ellərə
Sözüm, sovum ellərə.
Nəyim vardı söylədim,
Dedim qalsın ellərə.
İltimas qıl o, mirzəyə, katibə
Duya məni bəlkə o, yaza-yaza.

AVDI QAYMAQLI

Avdı İsa oğlu Avdiyev 1910-cu ildə Qazax rayonunun Qaymaqlı kəndində anadan olmuşdur. Mollaxana təhsili alıb, ruhani məktəbi bitirmişdir. Dini elmlərə, klassiklərin yaradıcılığına bələd olmuşdur. Erkən yaşlarından saza marağ göstərmişdir. Aşıq Sadıq Sultanovun yanında şagird olmuşdur. Ustad aşıq kimi tanınmışdır. IV aşıqlar qurultayının (1984) iştirakçısı olmuşdur. Aşıq Avdı Qaymaqlının 100 illik yubileyi (2009) respublika səviyyəsində qeyd edilmişdir. “İncəgülü” (2009) şeirlər kitabı nəşr olunmuşdur. “Avdı və Mehriban” dastanı vardır. “İncəgülü” saz havasının müəllifidir. Aşıq Avdı 1988-ci ildə vəfat etmişdir.

AYAĞI GÖZLƏR

Bir zaman ki, səfa sürüb dolandıq,
Kəc baxırsan indi, a yağı gözlər.
Ömür getdi, bu dünyadan nə qandıq,
Cismi-canımız daha ay ağı gözlər.

Mən sənə bülbüldüm, sən mənə bir gül,
Cənnətə bənzərdi hər biyaban, çöl.
Tərəqqi zamanı, birdə tənəzzül
Dostlar başı, düşməni ayağı gözlər.

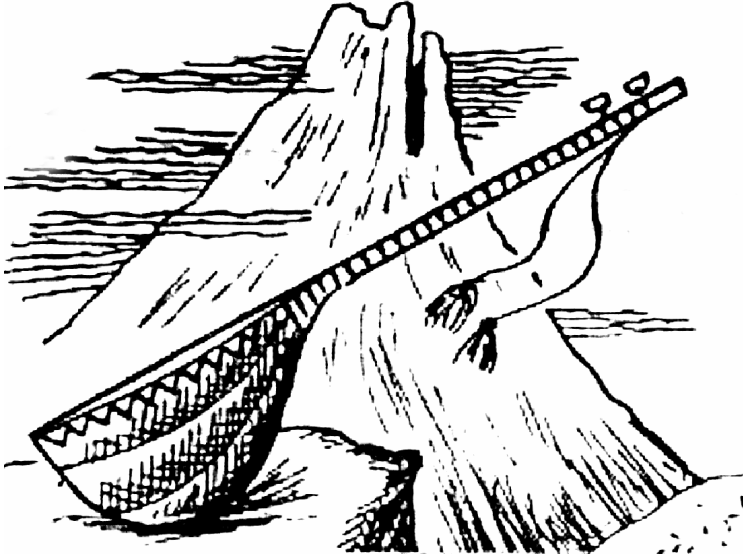
Dostun bir ucaldıb, bir də salanda,
Avdı gəl onu çək bir də sal anda.
Bir nisan insanı gözdən salanda,
Onu incitməyə ay ağı gözlər.

HALALAM, EY GÜL

Əsməsin üstündən acı ruzigar,
Demişəm yanağa ha lalam, ey gül.
Sürmədim səfanı, çəkdim intizar,
Vaxt ola eşqindən hal alam, ey gül.

Bu möhnəti daş da olsa oya nar,
Könlüm, demə səndən başqa o yanar.
Yatan yığval bəs nə vədə oyanar,
Bir gün də görərsən ha lalam, ey gül.

Azca gün keçirdik oldu o da ağı,
Yorulmuşam dolandırma o dağı.
Mürvət et Avdıya çəkmə o dağı
Mən sənin yanında halalam, ey gül.

ƏLİPAŞA FƏĞANİ (DƏMİROV)

1912-ci ildə Şəmkir rayonunun Qaracaəmirli kəndində anadan olmuşdur. Gənc yaşlarından aşıq şeiri tərzində çeşidli poetik örnəklər yaratmağa başlamışdır. Müxtəlif mövzularda yaratdığı gəraylı, qoşma və təcisləri yüksək təbli sənətkar olmasının göstəricisidir. El şairi kimi ustad sənətkarların repertuarında şeirləri geniş yer almışdır. Ə.Fəğani 1975-ci ildə vəfat etmişdir.

NƏ DƏRDİ

Əsli övlad, yaxşı oğlu olanın,
Bu dünyada nə ah-zarı, nə dərdi?
El içində təmiz adı olanın,
Gör nə çəkib, nə becərdi, nə dərdi?

Yaxşı oğul yaxşı saxlar atanı,
Çox görmüşəm atasını atanı,
Gəcnütvəni əmələndən atanı,
O yapdıg nə xanədi, nə dərdi.

Yurdu-yurddan söyləyərlər səyalı,
Nədəndir ki, şux gözəli səy alı.
Bir adam ki, heç olmaya səyalı,
Ey Fəğani o nə zənən, nə də ərdi.

A YAZA-YAZA

Payız təslim oldu boranlı qışa,
Sağlıq olsun çıxmaq a yaza-yaza.
Düşdüm dilə-dişə, həm də alqışa,
Xalqımın xeyrinə a yaza-yaza.

Al əlinə qələm, kağız sən də yaz,
Demirəm ki, mən dərinəm, sən dayaz.

Ömür keçir, məndə qışdı, səndə yaz,
Mən dözümlü borana, ayaz-ayaza.

Yar ülfətin kəsib yandan ötersə,
Neyləyim əhdini pozan o tərsə,
Fəğanı, qocasan, əgər o tərsə,
Meylini ver yaşa, ay az-ayaza.

AYALANMIŞAM

Deyirlər bal tutan barmağın yalar,
Şahidiyəm özüm, a yalanmışam.
Oxuyub kitablar, neçə ayalar,
Sinəm tamam dolub, ayalanmışam.

Səyyah olan gəzər dağı, aranı,
Arif məclisində sözümlü aranı,
Yar ülfətin qırıb kəssə aranı,
Onda fəraq odun ay alanmışam.

Doğru sözümlü əgər keçsə həyata,
Sinəm hədəf, yar oxunu hey ata.
Fəğaniyəm, həsrət qalsam həyata,
Guya olmamışam, a yalanmışam.

ŞAIR HƏŞİM

1912-ci ildə Göyçə mahalının Ağkilsə kəndində anadan olmuşdur. Aşıq Ələsgərin nəvəsidir. Başirin oğludur. Ağkilsə və Qaraqoyunlu kəndlərində müəllimlik etmişdir. İkinci dünya müharibəsində ağır yaralanıb qayıtmışdır. Gənc yaşlarından sazə-sözə marağ göstərmiş və aşıq şeiri tərzində poetik örnəklər yaratmışdır. Göyçənin ermənilər tərəfindən işğalından sonra Qazax rayonunun Musaköy kəndinə köçmüş və bir qədər sonra Daşkəsən rayonunun Bayan kəndində məskunlaşmışdır. 1989-cu ildə vəfat etmişdir.

AY ATA, SƏNSƏN

Həyatın varlığı, didəmin nuru,
Qəlbimin çırağı, ay ata, sənsən.
Gərək gözləyəsən, çata məqamı,
Ovu bərəsində ay atasan sən.

Çox çəkibsən dünya dərdü bəlasın,
Ana olan çox istəyər balasın,
Şərbət qoyun, başı üstədən bal asın,
Bəlkə şirin yuxu a yatasan sən.

Həşim, urcah oldun dərdə, azara,
Daha məni sən az axtar, az ara.
Yetişıbsən, budu, qalıb az ara,
Süvar olacaqsan ay ata sən, sən.

QAR QARA

Sənə dedim, get şikara, ov gətir,
Demədim ki, tər lan itir, qarqa ara.
Təbiət sirrində bir nəzər yetir,
Kim görübdü göydən yağa qar qara.

Dərdim artıb, tab eyləmir sər indi,
Dər gülləri, sədrin üstə sər indi.
Bizim yerin havası çox sərindi,
Qalır köhnə qar, qarışır qar qara.

Eşq ucundan yenə tapıb sər əsər,
Can verənə, Mahir, can ver, sərə-sər.
Qocalıqda əl titrəyər, sər əsər,
İstər yazı “qar”, yazılar “qar” “qara”.

YAR, GÖZLƏ MƏNİ

Çərxi-fələk dərdim yüzə yetirdi,
Gedirəm qürbətə, yar, gözlə məni.
Müxənnətlər vətənimdən itirdi,
Məndən qeyri ləbin, yar, gölə əməni.

Vəfalı dilbərim, həyalı gəl gəz,
Geyin altdan-üstdən hey alı, gəl gəz,
Mən yaylaqda, sən də ha yalı gəl gəz,
Deyəsən görmürsən yar gözdə məni.

Mahir, səndən küsübdümü yar, aya,
Canın tab gətirməz dərdə, yaraya,
Camalının bənzəri var, yar, aya,
Təbibsən, öldürmə, yar, gözlə məni.

A YAZIQ ANA

Daha bəsdı, çəkmə dərdi bu qədər,
Taleyin bəd olub a yazıq ana!
İnsan xəlq olunub faili-muxtar,
Gərək yayı, qışı, a yazı qana.

Qış dolandı, gəldik çıxdıq a yaza,
Çox istəmə, kifayətlən ay aza.
Səhər tezdən özün vermə ayaza,
Təsir eylər yazın ayazı qana.

Yazıq Həşim anlamazdan nə qandı,
Yar, saldığın ortalığa nə qandı.
Necə dəyib o kağıza, nə qandı?
Yazdıqca qarışır a yazı qana.

ŞAİR BƏŞİR SƏMƏDBƏYLİ

Şair Bəşir 1913-cü ildə Tovuz rayonunun Əlimərdanlı kəndinin Səmədbəyli bölgəsində anadan olmuşdur. Erkən yaşlarından sözə, sənətə həvəs göstərmiş və dövrünün tanınmış ustadlarından olan Əlimərdanlı Aşıq Nəcəfə qulluq etmişdir. Yüksək yaradıcı təbi ilə mühitdə sayılıb-seçilmişdir. Rəngarəng mövzularda yaratdığı poetik örnəkləri xalq arasında geniş yayılmışdır. O, 1989-cu ildə vəfat etmişdir.

NƏ DANIM İNDİ

Əlimi üzmərəm mərdlər əlindən,
Namərd ilə yoxam, nə danam indi.
Sənət meydanında, söz bazarında,
Arifəm, düşünmə nədanam indi.

Gözəlin qaş-gözü qara yaxşıdı,
Sinəsi bənzəsə qara yaxşıdı.
Ağ günü gəzməyə qara yaxşıdı,
Qanana söz birdi, nadana mindi.

Bəşir qərar tutmaz yara dəyməmiş,
Təbib neştər vurmaz yara dəyməmiş.
Sinəmdə yer yoxdu yara dəyməmiş,
Nə gecə, nə gündüz, nə danam indi.

ÜZƏ QALDIRAR

Kəsib qara baxtım közə tutanlar,
İlahi yandırmaz, üzə qaldırar.
Haqq yiyəsi çətin dönər haqqından,
Bir gün olar üzü üzə qaldırar.

Qalmışam hicranda, dərya içində,
Kamil bağban bağı dərya içində.

Gövhər olar dərin dərya içində,
Kamil qəvvas girər üzə qaldırar.

Bəşir deyər, nə baxırsan göz ələ,
Çirkin olan əyri baxar gözələ.
Yara vurma yaslı gəzən gözələ,
İnsaf eylə, dərdi yüzə qaldırar.

AD ALAR
(cığalı təcnis)

Yağış yağar sellər axar çayınan,
Dərya daşar dərinləşər adalar.
Qarşıda adalar,
Qəhr eyləyər adalar.
Gözəllərdə qaydadır,
Gül sehrinə ad alar.
Sərini sər işdən kənar eyləyər,
Halal insan hara getsə ad alar.

Könül, yazdın ağ kağızda yarə nə,
Canan gəlsə sayalanar yara nə.
Qarşıda yarə nə,
Dil dəhanda yarə nə?
Yar ki, sənə can deyər,
Sən deyəsən yarə nə?
Can cəsətdə həsrət qalsa yarə nə?
Dərd əlindən dəryalara ad alar.

Səhər seyr edəsən yaxşı yarınnan,
Sağ dəstinlə gəl yaranı yarınan.
Qarşıda yarınan,
Yar tay ola yarınan.
Yandır eşqin oduna,
Həsrət çəkər yar inan.
Sussa ilqarından dönən yarınan,
Bəşir onda xoş xəyala a dalar.

ŞAİR ƏBÜLFƏT

1914-cü ildə Göyçə mahalının Zod kəndində anadan olmuşdur. Məşhur el sənətkarı Usta Abdullanın qardaşı oğludur. Gənc yaşlarından şeirə, sənətə maraq göstərmiş, müxtəlif poetik ölçülərdə poetik nümunələr yaratmışdır. İkinci dünya müharibəsində (1944) vəfat etmişdir. Gəraylı, qoşma, təcnis və s. ölçüdə yazdığı poetik örnəklər aşıqların repertuarında özünə geniş yer almışdır.

GÜLDÜ, NƏ GÜLDÜ

Bu dərddli çağımnda, qəm yığnağında,
Mehrindən açılan güldü, nə güldü.
Sən məni Məcnundan betər ağılatdın,
Düşmənlər üstümə güldü, nə güldü.

Gəl haqqın nahaqdan ara, di baxtım!
Dost ürək mətləbin aradı, baxdım,
Aralıq biilqar aradı, baxdım,
Yar nə bir danışdı, güldü, nə güldü.

At tiri-xədəngin, yar, ala gözdən,
Bu sınıq könlümü yarala gözdən,
Əbülfət doymasa, yar, ala gözdən,
Bülbül nə bülbüldü, güldü, nə güldü?

NƏ SAQİSƏN, YAR

Könül məclisində bir sultan idi,
Durubsan qəsdimə nə saqisən, yar?
Gahdanbir şirinsən, gahdanbir acı,
Gah da heç bilmirəm, nə saqisən, yar!

Xəstəyəm, bu dərdə nəsə qalmışam,
Nə ölüb, nə itib, nə sağalmışam.
Günahkar bir qulam, nəsə qalmışam,
Yetirmə nəsağı, nasaqisən, yar!

Könül pərişandı, nə dağı dağdı,
Bimürvət dünyadı, nə dağı dağdı.
Əbülfət, yolunda nə dağı dağdı,
Xəstəyəm, dərmanı nə saqisən, yar?

HÜSEYN CAVAN

Hüseyn Mikayıl oğlu Əliyev 1916-cı ildə Cənubi Azərbaycanın Kərmədüz mahalının Utu kəndində anadan olmuşdur. “Cavan” onun təxəllüsüdür. Kiçik yaşlarından atasını itirmişdir. Bir yaşında anası ilə Ağdamın Şərəfxanlı kəndinə köçmüşdür. Sonra Dəlməmmədlidə məskunlaşmışlar. Aşıq Ələsgərin qardaşı oğlu Aşıq Musanın yanında şagird durmuşdur (1927-1934). O, 1938-ci ildə Günəy Azərbaycanına köçərək səkkiz il orada yaşamışdır. Təbrizdə Dövlət Dram teatrında direktor müavini işləmişdir. Aşıqlar ansambli yaratmışdır. 1948-ci ildən Goranboy rayonuna köçmüşdür. Zil səsi, ifaçılıq məharəti ilə seçilmişdir. On iki kitabı çap olunmuşdur. “Fərman”, sonra “Cavan” təxəllüsü ilə şeirlər yazmışdır. Azərbaycan aşıqlarının II, III, IV qurultayının iştirakçısı olmuşdur. 1985-ci ildə Goranboy rayonunun Dəlməmmədli kəndində vəfat etmişdir.

MİN AYA BİLLƏM

Bu nə gözəl gündür, nə xoş saatdır,
Bugünkü günümü min aya billəm.
Mənim dərsim verən kamil ustaddır,
Öyrənib əzbərdən min aya billəm.

Yar qəddinə geyinibdi acarı,
Elə bil ki, sızıldayır ac arı.
Arzularım dilim eylər açarı,
Soruşsalar dərdim min aya billəm.

Müxənnətlər öldü məndən qırağa,
Mərdə qoyma, sındır boynun, qır, ağa!
Cavan Hüseyn yar da atmaz qırağa,
Yazılıb yazısı Minaya billəm.

ÇAL, A ÇAL

Aşıq, götür doqquz telli sazını,
Ya “Divani”, ya da “Təcnis” çal, a çal!
Düşmən üçün seç qılıncın sazını,
Əsirgəmə, kəlləsindən çal, a çal.

Yaxşı aşpaz tapır yaxşı düyünü,
Qəmli aşiq, qəlbin neçün döyünü?
Möhkəm bağla, açılmasın düyünü,
Bir ilmək yox, üçün möhkəm çal, a çal!

Nə vaxtacan fələk mənə ax çalar?
Faydasızdır zər-qızıllar, axçalar,
Cavan Hüseyin, qara xəttin ağ çalar,
Deyərlər ki, qoca aşiq, çal, a çal!

ÜZƏ BİLMƏZ *(cığalı təcnis)*

Həqiqətin elmi dəryadan dərin,
Naşı qəvvas orda bil üzə bilməz.
Mən aşiqəm üz barı,
Canan gəldi üz barı.
Azad bağda gül açıb,
Nazlı dilbər, üz, barı!
Kamil bağban açıb bağların dərin,
Namərdlər bağlardan gül üzə bilməz.

Mərifət lazımdır ata-anadan,
Gərək ki, dərk etsin hər ağı nadan.
Aşıq deyər nə danə,
Sirin vermə nadanə.
Axtardım nə gül tapdım,
Viran bağda nə danə.

Könül tapıb həmdəmini nə danə,
Öluncə ayrılmaz, əl üzə bilməz.

Cavanam, bu yerdə gözəldir halım,
Dərs verib mənə də dərin bir alim.

Mən aşıqəm, alimdir,
Zaman mənə alimdir,
Gözüm gördü, şad oldum,
Azad ana elimdir.

Gül-çiçəklə bəzənibdir mahalım,
Xəzan poza bilməz, yel üzə bilməz.

BİMAR İSGƏNDƏR

İsgəndər Şirinov (Bimar Əsgəndər) 1916-cı ildə Tovuz rayonunun Bozalqanlı kəndində anadan olmuşdur. Yüksək təbi ilə mühitdə sayılıb seçilmişdir. Erkən yaşlarından saza, sözə həvəs göstərən İsgəndər ustad elə sənətkarı Aşıq Mirzə Bayramovun yanında şagird durmuşdur. Çeşidli poetik örnəkləri xalq arasında geniş yayılmışdır. Bimar İsgəndər adı ilə bölgədə tanınmışdır. O, 1979-cu ildə Qovlarda rəhmətə getmişdir.

BİR DAŞI

Püsarı xavərim, ey nuri-didəm
Aç mətahın tök bazara bir daşı,
Dəryadan bir qətrə pay olan kimsə.
Bir dayanıb, bir çalxanıb, bir daşı.

Bu sözləri düz deyiblər atalar,
Cahangirlər bədöy seçib, at alar.
Müxənnəti topa qoyub atalar,
Onun zəhrilitatını bir daşı.

Vaxt var idi dizim möhkəm, saç qara,
İndi dönüb qəddim dala saç qara.
Gəl Bimarın tabutuna sanc qara,
Ünvanına sahib eylə bir daşı.

QARAQOYUNLU CAHAD

1917-ci ildə Göyçə mahalının Böyük Qaraqoyunlu kəndində anadan olmuşdur. Aşıq Əsədin yanında şagird durmuş və sənətin sirlərini ondan öyrənməyə başlamışdır. Daha sonra Aşıq Nəcəfin yanında şagird olmuş və bir sənətkar kimi yetişmişdir. Cahad Camal oğlu Nağıyev ikinci dünya müharibəsində qolundan ağır yaralanıb geri qayıtmışdır. El-obada məclislər aparmış və bir sənətkar kimi tanınmışdır. 1988-ci ildə ermənilərin törətdiyi hadisələrdən sonra Şəmkir rayonunun Çardaxlı kəndində məskunlaşmışdır. Aşıq şeiri üslubunda yazdığı gəraylı, qoşma, təcnis, divani və müxəmməsləri yüksək təbli sənətkar olmasının göstəricisidir. 2013-cü ildə vəfat etmişdir.

BİR YARA MƏNİ

Sirdaşım yox, sirr sözümü söyləyəm,
Pünhandan incidir bir yara məni.
Naşı təbib gətirməyin üstümə,
Kamil cərrah gərək, bir yara məni.

Qürbət eldə tikdirmişəm bir qala,
Nahaq yerdən mən də düşdüm bir qala.
Yaxşı dostun ocağını bir qala,
O səndən istəsin bir yar əməni.

Aşıq Cahad, söylə sözün bir aya,
Oxumamış nə bilərsən bir aya.
İnsan oğlu yol salıbdı bir aya,
Tut qolumdan, tapşır bir yara məni.

XASPOLAD MİRZALIYEV

Xaspolad Salman oğlu Mirzaliyev 1919-cu ildə Ağdam rayonuun Abdal kəndində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini Abdalda, orta təhsilini Gülablı kəndində almışdır. Erkən yaşlarından sazə həvəs göstərmişdir. Ustad aşıq kimi tanınmışdır. Gülablı kənd mədəniyyət evinin müdiri olmuşdur. “Nənə qızlar ansamblı”nı yaratmışdır. Azərbaycan aşıqlarının III-IV qurultayının iştirakçısı olmuşdur. “Valeh və Taleh”, “Taleh və Həqiqət”, “Bəxtiyar və Lətafət”, “Zeynəb və Səməd”, “Mahir və Həsərət” və s. dastanları vardır. Şeirlər kitabı çap olunmuşdur. Aşıq Xaspolad 1990-cı ildə vəfat etmişdir.

İNDİ

Xəyal salıb mənə yenə dərinə,
Çalışıram çıxam ay üzə indi.
İndicə düşmüşəm eşqin bəhrinə,
Könül cəhd eyləyir ay üzə indi.

Bağmanıyam, becərirəm bu bağı,
Dostum bağışlayıb mənə bu bağı.
Deyir mənim ilə gəzək bu bağı,
Əl istər barını ay üzə indi.

Xaspoladın eşqi deyil daldalı,
Müxənnətlər söhbət edər daldalı.
Nə vaxtdır gəzirəm yardan daldalı,
Sovqat yoxdur çıxam ay üzə indi.

DAĞI

Əziz dostum, səndən ayrılan gündən,
Dolanıram bu səhranı, bu dağı.
Həm boranam, həm çovğunam, həm qaram,
Neçə rəngə boyamışam bu dağı.

Mərəkədə açdım gövhər bazarı,
Şöhrətə qərq etdi gövhər bazarı.
Saxsı satan gördü gövhər bazarı,
Qırıldı qanadı, qolu, budağı.

Diqqət hesabında tanıdım onu,
Yoldaşına dedi, tanıdım onu.
Ayrılıqdan sonra tanıdım onu,
Çaşqınlıq qəlbimə çəkdi bu dağı.

Coşqun Xaspoladam sər meydanında,
Xəyalım sərdardı sər meydanında.
Tər lan tora düşdü sər meydanında,
Gəzdirirəm sinəm üstə bu dağı.

BAX

Eşqimin mülkünü görmək istərəm,
Baharda dağların başına bir bax.
Sevda diyarına güzar eyləsən,
Hicran kəmərinin başına bir bax.

Hər aşiq dastanın bağlar bir yara,
Cərrah olsa qövr eləməz bir yara.
Hər biilqar vurur mənə bir yara,
Çarəsiz dərdimin başına bir bax.

Çovğun, boran, yağan qara gülərmi?
Şux gözələ çirkin, qara gülərmi?
Nakam qalan, baxdı qara gülərmi?
Sözümdə mənə var, başına bir bax.

Kar eyləməz gücsüz qılınc qalxana,
Səs uclar qalxan dəysə qalxana.
Ər əl açmaz hər yerindən qalxana,
Kəlamını yoxla, başına bir bax.

Xaspolad coşqundu kefli diyarda,
Bazarın açıbdı kefli diyarda.
İşarə anlamır keflidi yar da,
Sevdaı aşıqın başına bir bax.

ALIR
(cığalı təcnis)

Məhəbbət pəncəsin kimsə görməsin,
Mən görmüşəm, zorla candan can alır.
Qarşıda can alır,
Can gəzdirir, can alır.
Cəllad, sənin əllərin,
Necə qıyır, can alır?
Düzgün eşqi hər bir tamdan şirindi,
Qəsd eləyir, şirin candan can alır.

Bil təbiət yaradıbdır insanı,
Yaşatmağa yaradıbdır insanı.
Qarşıda insanı,
Axtararlar insanı.
Allanıbdır iblisə,
İnsan vurur insanı.
Əzrayıl eyləyib fələk insanı,
Şərik çıxır o da candan can alır.

Bahar fəsli əlvən geyir bu dağlar,
Bu səhralar, bu yaylaqlar, bu dağlar.
De, aşiq, bu dağlar,
Bu səhralar, bu dağlar.
Yaz ayları gələndə
Gözəlləşir bu dağlar.
Xaspoladam, oylağımdı bu dağlar,
Göz baxanda, can zövqündən can alır.

QABAĞA
(cığalı təcnis)

Şux gözəllər səyahətə varanda,
Can almağa gəlir qabaq-qabağa.
Qarşıda qabağa,
Sərgar çıxar qabağa.
Mərd ölümdən çəkinməz,
Yalnız çıxar qabağa.
Diksindirəm yaşayışdan, həyatdan,
Nadanla gələndə qabaq-qabağa.

Düzü qoyub, əyri yola getmə sən,
Təklif gəlsə daldan-dala getmə sən.
De aşiq, getmə sən,
Gəl desələr getmə sən.
Bir məclisə varanda,
Gəl yarımçıq getmə sən.
Xeyir şərə dönər, qayıt getmə sən,
Bədnəzərlə gəzsən qabaq-qabağa.

Xaspolad çox sevir, əhli insanı,
Nədən tapır qəza görən insanı.
De, aşiq, insanı,
Axtararlar insanı.
Necə qıyır təbiət,
Torpaq edir insanı.
Axtarıram bir əhli ruh insanı,
Görüşüb əyləşək qabaq-qabağa.

YAXŞI
(cığalı təcnis)

Eşqin dəhşətindən sızlayan aşiq,
Etdiyin xəyalət nə yaxşı-yaxşı.
De aşiq, nə yaxşı,
Aşkar eylə nə yaxşı.
Eşqi canda can deyər,
Həsrlərə nə yaxşı.
İl ayırsa yar yarına çatanda,
Edilən ziyarət nə yaxşı-yaxşı.

Həyat, şöhrət halal olsun qanana,
Dərdli gözən dərdin desin qanana.
De, aşiq, qanana,
Şikayət et qanana.
Şöhrət, izzət, səadət,
Yazılıydı qanana.
Tez düzələr işin düşsə qanana,
Xoş gəldin eyləyər nə yaxşı-yaxşı.

Zərgərlər axtarar zəri, ləl gəzər,
Göz dolanar, yanan əli ləl gəzər.
De, aşiq, ləl gəzər,
Zərgər əli ləl gəzər.
Nakəs qarnın hərleyər,
Səri natiq ləl gəzər.
Xaspolad xəznədir, ləli ləl gəzər,
Xiridar gəzdirə nə yaxşı-yaxşı.

ORUC ƏHMƏDOV

Oruc Vəli oğlu Əhmədov 1920-ci ildə Göyçə mahalının Yarpızlı kəndində anadan olmuşdur. Atası bölgənin tanınmış ustadlarından idi. 1949-cu ildə Aşıq Oruc doğma yurd-yuvasını məcburiyyətdən tərk edərək Gədəbəy rayonunun Zəhmət kəndinə köçmüşdür. Sazı-sözü ilə Gədəbəydə, ətraf regionlarda tanınmışdır. Yaradıcı aşıq kimi həmişə marağa səbəb olmuşdur. Gəraylı, qoşma, təcnisləri aşıqların repertuarında geniş yayılmış, toplularda şeirləri verilmişdir. Aşıq Oruc 1976-cı ildə vəfat etmişdir.

YAR SİNƏ-SİNƏ

O hilal qaşını görəndə gözüm,
Müştaq oldum onun yar sinəsinə.
Laçın tərپənişli, tovuz cilvəli,
Qaldım qulluğunda, yar, sinə-sinə.

Gəzib bu dağları lalə üzəsən,
İnsaf eylə, gəl dərdimi üzəsən.
Busə nədir, qıymayırsan üzə sən,
Xəncərlə bağrımı yar sinə-sinə.

Oruc deyir: “Sən gələndə Yasəmən,
Gah şad olub, gah batıram yasa mən”.
Nitqi, nəfəsindən qopur yasəmən,
O nədir köksündə yar sinə-sinə.

FƏTƏLİ HÜSEYNOV

Fətəli Alı oğlu Hüseynov 1921-cu ildə Tovuz rayonunun Xatınlı kəndində anadan olmuşdur. Çeşidli formalarda xalq şeiri üslubunda poetik örnəklər yaratmışdır. Söza, sənətə bağlı olmuş el şairlərindəndir. Xalq arasında, aşıqların repertuarında şeirləri geniş yayılmışdır. Fətəli Hüseynov 1986-cı ildə dünyasını dəyişmişdir.

DALĞALAN

Aşıq, gəlsən şeir ilə cəng edək,
Dəryasansa daş, daha da dalğalan.
Hər kəs sözü desin sərdən, sinədən,
Yerə girsin sırasından dal qalan.

Ustasansa indi danış ha dərin,
Yəqin inan, yeri yoxdu hədərin.
Gərək gəzək haqqın-haqqın ha dərin,
Coşub onda sinəsindən dalğalan.

Fətəlidə tər dolanar tər gedər,
Kür aşığın kürəyindən tər gedər.
Ya doy gələr, ya sazını tərkd edər,
Yerə girsin əlif qəddi dal qalan.

QOŞUN ƏLİOĞLU

Qoşun Əli oğlu Nadirov 1922-ci ildə Göyçə mahalının Ağkilsə kəndində anadan olub. Mühitin söz, sənət xridarlarını dinlədikcə şeirə, sənətə onda böyük həvəs yaranıbdir. Yeri gəldikcə özü də bu təsirdə müxtəlif biçimlərdə poetik örnəklər yaratmağa başlayıbdir. Rəngarəng mövzularda yazdığı qoşma, gəraylı, təcnis və s. örnəkləri xalq arasında, el sənətkarlarının yaddaşında özünə yer alıbşdır. 1948-ci ildə ailəsi ilə birgə Goranboy rayonunun Əhmədabad kəndinə köçmüşdür. 2010-cu ildə orada vəfat etmişdir.

İNCİSƏN

Göz dəyməsin qamətinə, boyuna,
Gözəllərin gözəlisən, İnci, sən.
Halal olsun həm nəslinə, soyuna,
Ürəyimin teli təki incisən.

Ulduza bərabər, Ayla yarısən,
Şad olaram öz bəxtindən yarısən.
Hansı bəxtəvərin, söylə, yarısən?
Dürdanəsən, mirvarisən, incisən.

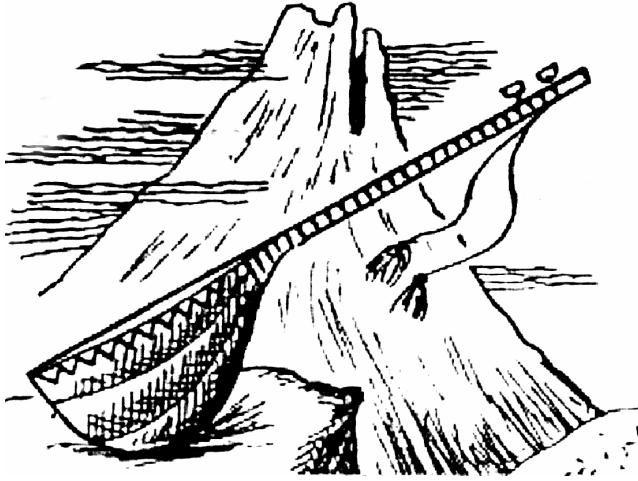
Bülbüllər ötüşür, bağlarda yazdı,
Səndən ilham alıb Qoşun da yazdı.
Daha qocalmışam huşum dayazdı,
Sözümü oxuyub qaytar, incisən.

YAD AĞLAR MƏNİ

Pərvanəyəm şam başına dolannam,
Çataram mətləbə, ya dağlar məni.
Bu dərd ilə düşsəm eldən-ellərə,
Ölərəm vətənsiz, yad ağlar məni.

Yazı yazan, indi bəxtim qara yaz,
Neyləyər Məcnuna şaxta, qar, ayaz?
Tez keçib getsə qış, gəlsə qara, yaz,
Səsləyər səhralar, ya dağlar məni.

Qoşun, qövr eyləyir can, yara ağla,
Dizin üstə qoy can verim yar, ağla.
Mən öləndə öz dəstinlə yaraxla,
Qoyma kəfən bükər yad ağlar məni.

MİKAYIL AZAFLI

Mikayıl Cabbar oğlu Zeynalov 1924-cü ildə Tovuz rayonunun Azaflı kəndində anadan olmuşdur. Gəncliyində «Coşğun», «Əzablı» təxəllüsü ilə şeirlər yazmışdır. Sonralar doğma kəndinin adı olan «Azaflı»ni özünə təxəllüs götürmüşdür. «Azaflı dübeyti», «Azaflı gözəlləməsi», «Azaflı sənəti», «Azaflı dünyası», «Azaflı gəraylısı», «Azaflı himni», «Mikayılı», «Azaflı dağları», «Azaflı bəhri», «Məzahiri», «Azaflı müxəmməsi», «Azaflı gülü» kimi saz havaları vardır. Onun yaradıcılığında təkcə təcnisin 29 növünə təsadüf edilir. «Azaflı və Narınc Xatun» dastanı xalq arasında geniş yayılmışdır. 1961-ci ildə həbs edilmişdir. Ağır zindan həyatı keçirmişdir. IV Aşıqlar qurultayında iştirak etmiş və Aşıqlar Birliyinin sədr müavini seçilmişdir. «Əməkdar mədəniyyət işçisi» fəxri adına layiq görülmüşdür (1989). «Koroğlunun Dərdənd səfəri» onun ifasında (1989) vala köçürülmüşdür. İlk şeirlər kitabı 1987-ci ildə nəşr olunmuşdur. «Qoca Azaflıyam» (2008), «De kimdən kəsüm» (2010), «Zindan məktubları» (2013) kitabları vardır. Mikayıl Azaflı 1990-cı ildə vəfat etmişdir.

YARA DƏRDİ (gəraylı təcnis)

Danışaydın bağda barı,
Yara dərdi, yara dərdi.
Danış aydın bağda barı,
Yara dərdi, yara dərdi.

Hər kim kəsə bu dağ dağı,
Həkim kəsə bu dağ dağı.
Həkim kəsə bu dağ dağı,
Yara dərdi, yara dərdi.

Qoşa-qoşa Azaflı da,
Qoşa-qoşa Azaflıda,
Qoşa-qoşa Azaflıda,
Yara dərdi, yara dərdi.

OYANMADI
(gəraylı təcnis)

Qəlbi daş, qəm ürəyini,
Oy anmadı, oy anmadı.
Qəlbi daş qəmə rəyini,
Oy, anmadı, oy, anmadı.

Yandı canım, o da yandı,
Yandı canım, oda yandı,
Yandı canım, o dayandı,
O yanmadı, o yanmadı.

Azaflı oyatdı, yatdı,
Azaflı oy atdı, yatdı,
Azaflı o, yatdı, yatdı,
Oyanmadı, oyanmadı.

AĞLAR
(cığalı gəraylı təcnis)

Dönük çıxsə yar aşıqə,
Ürək yanar, dil qan ağlar.
Yaradan, ol yar aşıqə,
 Vəfasız yar,
 Könül talar,
 Oda qalar.
Alovlanar, gül qan ağlar.

Əsil aşıq müdəm yanar,
Əhvalını qanan qanar.
Şər axtaran Haqqı danar,
 Qopar məhşər,
 Dava düşər,
 İnlər bəşər.
Çərxi sınar, il qan ağlar.

Azaflının saf niyəti,
Ürəyində məhəbbəti.
Dostuna var sədaqəti,
Ədaləti,
Həqiqəti,
Sədaqəti.
Zalım talar, el qan ağlar.

HAXDAN

Dedim gəl dindirmə dərdli aşığı,
Açanda ağzını açar ah-axdan.
Tez alar versə də həyat işığı,
Zalımdan uzaq ol, aç ara Haxdan.

Dünya nədi, fəza nədi, göy nədi,
Günəşdən isindi, buzdən göynədi.
Ürəyim ağrıdı, yaram göynədi,
Müddətdi gözlərəm a çara Haxdan.

Azaflının baxtı bağlı olmaya,
Fitnə, şər bar verən bağlı olmaya,
Ədalət qapısı bağlı olmaya,
Həmişə əl yetsin açara Haxdan.

ATALAR

Yaxşı insan satmaz yaxşı insanı,
Hikmətini doğru deyib atalar.
Şeytan oğlu istər şeytan olanı,
O düzəlməz, min-min oda atalar.

Qəhər dəryasında çəkər can avar,
Öz yerində dayaq olar cana var.
Yüz sürüyə çoban olsa canavar,
O xaindir, qoymaz, qırar, a talar.

Zaman haqsız, xan kərəmsiz, qul axda,
Çətin qalır yaxşı söz hər qulaxda.
Namərd üçün at da, uzunqulax da
Mərd igidlər köhlən minər, at alar.

Beş, altı, səkkizi, onu gözləsən,
Görməsən inanma, onu gözlə sən.
Ürək, vicdan kimi onu gözləsən,
Satılmayır namus, qeyrət, at al ar.

Verə cilovunu düz ələ dünya,
Yaxşını, yamanı düz ələ, dünya.
Azafı, əbədi düzələ dünya,
Alçaqlara atəş, güllə atalar.

YARAMAZ

Mənim yaram eşq oxundan olubdu,
Aman həkim, elə vurma, yaramaz.
Sinəm odu el dərdinnən olubdu,
Necə deyim çox-çox olan yaram az.

İsmət üçün, qeyrət üçün danış ar,
Milyon yansa əvəz etməz danı şar.
Özündən çox yekə sözlər danışar,
İşə, gücə, xeyrə, şərə yaramaz.

Azafıya verdiyini al, əmi,
Hicran, həsrət ləblərindən al əmi.
Xəlq eyləyən yeri, göyü, aləmi,
Yaratmaya namərd, alçaq, yaramaz.

AY ATAMANDI
(qoşma təcnis)

A dağlar qartalı, kamandar ovçu,
Ov keçdi bərədən ay, at, amandı.
Aləmi dolanan qoca səyyahı,
Yetir mənzilinə, ay at, amandı.

Yaxşı dost yolunda a yana canım,
Dar gündə çəkilməz, a yana canım.
Sənə qurban dedim, ay ana canım,
Anamın dərini ay atam andı.

Azafılı, bərəni xəlvət o kəsdi,
Qara bağrım parça-parça o kəsdi.
Əzəldən dünyada xoşbəxt o kəsdi,
Bəxt onnan oynasa, ay atamandı.

HARAYA GƏLƏ
(cığalı təcni)

Dünyada görmədim dara düşəndə,
Şöhrətin dostlara haraya gələ.
Aşıq haraya gələ,
Bahar hər aya gələ.
Gen günlərin aşnası,
Darda haraya gələ.
Olsa min-min qohum, qardaş, aşna, dost,
Bəlkə yüzdə biri haraya gələ.

Atsa qülləsindən yüz qala məni,
Doğrudan dönmərəm, yüz qala məni.
Aşıq, yüz qala məni,
Yüz il, yüz qala məni.

Haqq yolunda qoy yanım,
Oda yüz qala məni.
Saldı yüz qəzaya, yüz qala məni,
İnnən belə bəxtim haraya gələ?

Azafılı sultanı, ya xanı keçdi,
Könlümü yandırır, yaxanı keçdi.
Aşıq yaxanı keçdi,
Oda yaxanı keçdi,
İnsan oğlu, tanıtma,
Dərdə yaxanı keç di.
Bivəfa dost tutdu, yaxanı keçdi,
Yüz il də gözlərəm, haraya gələ.

YARANDI CANI

(cığalı təcnis)

Atam təbiətin, anam dünyanın,
Hökmü qüdrətindən yarandı canı.
Aşıq yar andı canı,
Yarı yar andı canı,
Yar yardan vəfa gözlər,
Yar da yar andı canı.
Aşiqin, məşuqin, bülbülün, gülün,
Düşərmə dilindən yar andı canı.

Görmüşəm namusu, ara qatanı,
Şərabı, konyakı, araq atanı.
Aşıq ara qatanı,
Söylə ara qatanı.
İnsan olan dünyada,
Vicdan, ar, ağa tanı.
Olmasın bəzzatı, ara qatanı,
Kimi başda gördü, yarandı canı.

Azafılı istəməz dünyam alına,
Qaralar çəkilə, dünyam alına.
Aşıq dünya malına,
Qəhər dünyam alına.
Birdən bal zəhər olur,
Uyma dünya malına.
Gözəli vermərəm dünya malına,
Gözəl var ki, ürək yarandı canı.

DİDƏR DİDƏRDİ

(bir hərf üstə dodaqdəyməz təcnis)

Dahilərin dərdi dəryadan dərin,
Dəhşəti daxili didər didər di.
Dağları dağlarda dağlayar daşı,
Dadını dərindən di dər, di dər di.

Darıxdırar dərin dərə dəyəndə,
Dağılar dirəyi dərə dəyəndə,
Dəli dağdağanı dərə dəyəndə,
Dadını dadanda di dər di dər di.

Dərdini Azafılı diyara deyər,
Dolar dənizlərdə diyara deyər,
Dağlayar didəsin, di yara deyər,
Dələr didəsin, didər, di dər di.

ADAM-ADAMA

(cığalı və əvvəl-axır təcnis)

Aman ellər, bəd olanda zamana.
Axar göz yaşlarım, a dama-dama.
Aşıq deyər adama,
Adəm oğlu adama,

At çörəyi dəryaya,
Ar, namusdan addama.
Ağlımın dəryası ahdan azalsa,
Alnımda düzülər a dama-dama.

Arifi çəkməsin yaradan dara,
Alimi, dahini yaradan dara.
Aşıq yaradan dara,
Ahu yaradan dara,
Allah canı cahanda,
Axı yaradanda ara.
Aya bəndəsini yaradan dara,
Atıbdı zindana, a dama, dama.

Azafılı, hər yana dərdi bu dünya,
An ömrün çiçəyi, dərdi bu dünya.
Aşıq dərdi bu dünya,
Ah-vay dərdi bu dünya.
Axirəti məzara,
Axır dərdi bu dünya.
Azaldar əzabı, dərdi bu dünya,
Ax hörmət eyləsə adam adama.

BAX-BAX

(diltərpənəmər təcnis)

Qəməm, qəmi qıyma ağayi əyyam,
Qoyma yağı boyu ayağa bax-bax.
Baxma bivəfaya, uyma axmağa,
Yıxma həbibini, həm ayağa bax-bax.

Məxfi oxu yey, hey, ayə him, ayə,
Ay hayıf, hamı pak xaki himayə.
Əfiyə yem maya məhvi himayə,
Qoya xam ipəyə, ay ağa, bax-bax.

Azafılı hey yıxıb ov, aya, qoyma,
Havaya boy qoyub, ov aya qoyma.
Bihəya yağıyı o vaya qoyma,
Ya Haqqı, ya imam, ay ağa, bax-bax.

AYAĞI ÜSTƏ
(qıfılbənd cıǵalı təcni)

Mən bir şah görmüşəm dörd ayaq, üç baş,
Əlilə yeriyir, ay ağı üstə,
Aşıq ayağı üstə,
Ağlar ay ağı üstə,
Səkkiz, on bir, on beşi,
Atmaz a yağı üstə.
On iki karvanın üç bəzirganı,
Mənzili altı-beş ayağı üstə.

Kimdi deyər, ocaq odu üç qala,
Qırx dördündən dörd-dörd gedər, üç qala,
Aşıq deyər üç qala,
Yeddi beşdən üç qala.
Başımda var qəm tacı,
Düçar oldu üç qala.
Yüz otuz iki ər tutar üç qala,
Gedəndə heç eylər a yağı üstə.

Azafılı da yazdı bir xana getdi,
İncidən quruldu bir xana getdi.
Aşıq bir xana getdi,
Dedi, bir xana, getdi.
İyirmi dörd iyirmi,
Evi bir xana getdi.
Üç xanın dövləti bir xana getdi,
Ləldən aş, bal, qaymaq, a yağı üstə.

QARA DÜŞƏNDƏ
(cığalı təcnis)

Yalvar yaradana, şahlar şahına,
Dönən ağ gününə qara düşəndə.
Aşıq qara düşəndə,
Ağlar qara düşəndə.
Döst dönər düşmən olar,
Bəxtin qara düşəndə.
Küs öz yığvalından, yazı yazandan,
Taleyinə üzü qara düşəndə.

Zalım istər qanlı yaşlar a damı,
Ev yıxan bəzzatın uçsun a, damı.
Aşıq deyər a damı,
Kimdi dərya adamı?
Yüz namərdə vermərəm,
Bir mərd olan adamı.
Vədəsiz qocaldar yaxşı adamı,
Ürək tağlarına qara düşəndə.

Azafılı, sənindi dərd, qəm, a zar hey,
Naxələf nankoru tutsun azar hey.
Aşıq deyər azar hey,
Saxla namus, az ar hey.
Vəfasıza inanma,
Düz dolanmaz, azar, hey.
Qəza tutsa, gəmin göldə azar, hey.
Qədər yıxar boran, qara düşəndə.

GƏLMƏDİ
(ayaq təcni)

Getdi mehribanım, dinim, imanım,
Görəsən nə oldu, aya, gəlmədi.
O şahım, şahanım, xanım, xaqanım,
Bir günə demişdi, aya gəlmədi.

Cahanı cahandı, candı aşıqın,
Ürəyi şan-şandı, qandı aşıqın,
Min oda qalandı, yandı aşıqın,
Ahım çatdı günə, aya, gəlmədi.

Azafliya haldı, könüldü, ləldi,
Həsərəti mələldi, qəlbimi dəldi.
Bizi yada saldı, naləsi gəldi,
O mənə Qurandı, aya gəlmədi.

AY BATAR-BATAR
(baş və ya qara təcni)

Eşqin sellərinə kim olsa düçar,
Hicran dəryasında ay batar-batar.
Nəhirlər sığanar, qopar tufanlar,
Ayazlı gecələr Ay batar-batar.

Bivəfa gözəli aha ram olsun,
Əsil insan ilə ah, aram olsun.
Xoryada zəhmətim a haram olsun,
Bilmədim əməyim ay batar-batar.

Taleyinə qismət olma qan, qala,
Ağlama, Azaflı, gözdə qan qala.
Yüz min dəfə bəzək vursan qanqala,
Axırda əlinə ay batar-batar.

AYA, QAN EYLƏR
(ikiayaqlı təcnis)

Birdən elə olur hökmü dövrünün,
Çoxlar çoxalanda aza man eylər.
Haqqın dərgahından qaçan azğındı,
Nahaqqın yolundan azan a, neylər.
Bəndədə nə var ki, elə dünyada,
Nə etsə yaradan, ay ağan eylər.

Yer dolanar, Günəş keçər, Ay keçər,
Axşam-sabah ömür keçər, ay keçər,
Saat keçər, həftə keçər, ay keçər,
Əsir dövrən eylər, a zaman eylər,
Tərsinə dönəndə elə dünyada,
Qan tökər bəşəri, aya, qan eylər.

Azafli axtardı, tapa xoş baxtı,
Qəm möhnət sultanı mənə xoş baxdı.
Kimi bədbəxt olar, kimi xoşbaxdı,
Yığval gətirəndə az aman eylər,
Hər kim böyük olsa elə dünyada!
Hər nə eləsə də aya qan eylər!

AY AMAN
(ikibaşlı təcnis)

Könül, həmdəm olma namərd alçağa,
Üzə gülər, daldan vurar, ay aman.
Tarixləri fəsil-fəsil varaqıla,
Nələr deyir çərxi-dövrən, ay aman.
Hər zaman-zaman.

Kişi odur halal çörək qazana,
Əlin uzatmaya özgə qazana.

Yüz min lənət dosta quyu qazana,
Yaman yaman olar, yaman, a yaman.
Hər zaman-zaman.

Azafliyam, doğru mən düzdən düzəm,
İnci söz kəlamı mən düzdən düzəm.
Torpağam, səhrayam mən, düzdən düzəm,
Səmayam, ulduzam, Günəş, Ayam, an.
Hər zaman-zaman.

AH ÇƏKƏR, AX-AX
(dodaqdəyməz, gedər-gəlməz təcnis)

Yazda çiçəklərdən çələng eyliyən,
Ətrini şəhdindən eylər-eylər uf. (nəfəsçəkmə)
Yellər şığıyanda ləçəklər qaçar,
İnciyər can-canda, eylər-eylər uf. (nəfəsçəkmə)
Gedəndə dağların cahı-cəlalı,
Axarı çağlayar, ah çəkər, ax-ax.

Gah şeş atar, gah yek atar zər əllər,
Gah xeyir qazanar, gah da zərəllər.
Gətirəndə xəznə-xəznə zər əllər,
Əllərdən gedəndə eylər-eylər uf. (nəfəsçəkmə)
Selnən gələn yelnən gedər, hal alı,
Nadanı dağlayar, ah çəkər ax-ax.

Aşıq axtaranda yarı gecələr,
Şirindi şəkərdən yarı gecələr.
Dərd canı, ciyəri yarı gecələr,
Tələşlər içində eylər-eylər uf. (nəfəsçəkmə)
Azafli gəzəndə gəncliyi halı,
Hərdən qan ağlayar, ah çəkər, ax-ax.

AY AĞA, HEY-HEY

(dodaqdəyməz, diltərpənməz, zindanı, dilsiz təcnis)

Haqqı ağa, haqqa axa həqiqi,
Ağ yağı ağıya, a yağa, hey-hey.
Yağı qıyı heyya-heyya, ax... ahı,
Ahı qıy yağıya ay ağa, hey-hey.

Qağa yaxı haya ay haya-haya,
Axa, axa aha ay haya-haya.
Yağı əyə-əyə, ay haya-haya,
Ey aqeyn, yığı ayağa hey-hey.

Ey Azafılı, ağı yaxı ay ah ey,
Qəhqəh yağı, ey hey, ya hey, aya hey,
Heyi yeyə, yeyi heyə, aya hey,
Ağa-ağa-ağa, ay ağa hey-hey.

ATANI SAYMAZ

(“Z” hərfi üstə əvvəl-axır təcnis)

Zatı naxələfdə etibar olmaz,
Zayıf oğul ana, atanı saymaz.
Zalımda, namərddə namus, ar olmaz,
Zər nadana çatsa, atanı saymaz.

Zəhərli dünyadan kam alı ay az,
Zəmbur əfsəlindən kam alı ayaz.
Zərraf məclisində kamalı ayaz,
Zilə kamanını atanı saymaz.

Zəmində, Azafılı, ayağı təmiz,
Zaman çırağıyam, a yağı, təmiz.
Zay nadan nə qanır, ay ağı təmiz,
Zərbinən dağları atanı saymaz.

HARAYA XUDA
(ikiayaqlı cığalı təcnis)

On səkkiz min aləm yaradan səbəb,
Çəkdi ağ, al, yaşıl a qara-qara.
Qərəl qoydu ilə, hər aya xuda,
 Aşıq oldum haray a,
 Dörd fəsilə, hər aya.
 Azafılı qalsa darda,
 Dost da gəlsin haraya.
Yaradanım imdad etsin haraya,
Düşəndə tufana a qara-qara.
Atar cəsədini haraya xuda?

Adəm oldu atam, Həvvəay ana,
Altmış il aralı düşdü a yana.
 Aşıq oldum, ay ana,
 Qoyma canım a, yana.
 Əzablı İlahi
 Atmagine a yana.
Dörd kitab dünyaya gəldi ayan a,
Yazıldı Qurana a qara-qara,
Cəm oldu içində hər aya xuda.

Azafılı bəxtinə Nəsimi keçdi,
Həllacı mənsurnan Nəsimi keçdi.
 Aşıq Nəsimi keçdi,
 Bahar nəsimi keçdi.
 Əzablı qəm sazını
 Dərdin nəsimi keçdi.
Elə ki əcəlin nəsimi keçdi,
O gündə deyərlər ağ ar, ağ ara,
Gələ Əli, Rəsul haraya, xuda.

YAZA-YAZA
(divani dodaqdəyməz təcnis)

Gəldi keçdi qış ayları, çatdı a yaza, yaza,
Yar yarına şirin-şirin deyə a yaz a yaza.
Əsə-əsə həsrət çəkən canı canan qəhrindən,
Tale yazan xaliq dərdin salsın, ay az, ay aza.

Gələ-gələ, ey can, səni qəza nəş aya saldı,
Xəstə idin, nə sirdaşın gəldi, nə saya saldı.
Nə sayıldı, nə ayıldı getdi, nə saya saldı,
Tale gedən illərinən keçdi, ay, aza yaza.

Hərcayını, şər qadını el atəşə a qalar,
İstər cahan şahı sayıl, əcəl gələr ağ alar.
Azaflını agah edin, neylədi ki, ağalar,
Qər q etdiniz dəryalara qara ayaz, ayaza.

DÜNYADA
(divani təcnis)

Azərbaycan övladıyam, atam, anam dünyada,
At sinədən dərdi-qəmi, at, amanam dünyada.
Əzəlindən qara gəldi bəxtimizin qisməti,
Bəlkə, bəlkə indən belə a tam anam dünyada.

Kim istəyər ömrü üçün nalə, a dad alasan,
Saf məhəbbət, təmiz vicdan, təmiz ad, ad alasan,
Həyatında sevinəsən, ləzzət, a dad alasan,
Haqq yolunda özün oda atam, anam dünyada.

Azaflı, sən gecə-gündüz çalış, qoyma iş qala,
Çox da hakim qardaşındı, sənə kəsər iş, qala.
Kim istəyər vətəninə yadlar gələ işğala,
Elin üçün, yurdun üçün atamanam dünyada.

ƏLİ ZƏRKƏNDLİ

Aşıq Əli 1927-ci ildə Göyçə mahalının Zərzibil (Zərkənd) kəndində anadan olmuşdur. Aşıq Ələsgərin qardaşı Məşədi Salahın nəvəsidir. Erkən yaşlarından aşıq sənətinə böyük maraq göstərmişdir. Aşıq Talıbın və Aşıq Nəcəfin yanında sənətin sirlərini öyrənmişdir. 1942-ci ildə Göyçədən köçüb Goranboy rayonunun Qızılhacılı kəndində məskunlaşmışdır. Həyatının mühüm bir hissəsini Naftalan şəhərində yaşamışdır. 1990-cı ildə Naftalan şəhərində vəfat etmişdir. Yüksək təbi, istedadı ilə sayılıb-seçilmişdir. Aşıq şeirinin müxtəlif şəkillərində poetik örnəklər yaratmışdır.

BİRCƏ ÜZ MƏNƏM

Dönmərəm sözümdən, düz ilqarımdan,
Belə doğulmuşam, bircə üz mənəm.
Dostluğun ən gözəl nemətlərindən,
Ölərəm, əlimi bircə üz mənəm.

Ehtiyatlı dolan, açma dər yada,
Bağça mənimkidi, iylə, dər ya da,
Bivəfa, biilqar üzən dəryada,
Alova yanaram, bircə üz mənəm.

Dost bilmişək mən özümə Kamalı,
Ağlı olan bu dünyada kam alı,
Azalıb Əlininağlı, kamalı,
Təcnişi yazmağa bircə üz mənəm.

NARA CANIMI

A bimürvət, niyə haqsız, günahsız,
Yandırdın ataşa, nara canımı?
Çərxi-fələk səndə bu nə adətidi,
Həsrət qoydun bir cür nara canımı.

Pünhan durub çəkilsən nə yana?
Qoyma canım nə alısa, nə yana.
Arzulayıb dilin mana nəyi ana?
Nə yoxla qəlbimi, nə ara canımı.

Aşıq Əli, üzünü tut cahana,
Adətdir ki, canı gərək can ana.
Xəstəyəm gözlərim gəzir canana,
Aram etmir çəksəm nara canımı.

YARA MƏN

Bivəfa, nainsaf, ay zalım dünya,
Səndən aldım çox sağalmaz yara mən.
Mənim ahu-naləm ərşə dayanar,
Xeyir görməz ləblərindən, yar, əmən.

Yaxşı canı gərəkdir ki, can ana,
Xəstə sızıldayar, deyər: “can, ana”!
Bu gündə ki, əlim çatdı canana,
Şükür Haqqa, gərək oldum yara mən.

Naşı bağban gülü bağdan dərdimi?
Aşıq Əli o görünən dərdimi?
Ürəyimdən atmaq üçün dərdimi,
Sığınmışam böyük olan yara mən.

SALEH QARAQOYUNLU

Saleh Əhməd oğlu Həsənov 1927-ci ildə Göyçə mahalının Bala Qaraqoyunlu kəndində anadan olmuşdur. İkinci dünya müharibəsinin törətdikləri səfətlər səbəbi ilə ailəsi Gədəbəy rayonuna köçmüşdü. Bir müddət sonra isə Tovuz rayonunun Düyərli kəndində məskunlaşmışdır. Həyatının mühüm bir hissəsini Goranboy rayonunun Qızılhacılı kəndində yaşamışdır. Goranboy rayonunun mədəniyyət evində çalışmış və aşıq bölməsinə rəhbərlik etmişdir. Sənətin sirlərini Aşıq Ələsgərin oğlu Aşıq Talıbdan öyrənmişdir. Ayrı-ayrı toplularda çap olunan və aşıqların repertuarında səslənən şeirləri onun istedadlı sənətkar olmasının göstəricisidir. Aşıq Saleh 1975-ci ildə vəfat etmişdir.

AY YARI BİR DƏ

Aşıq, al sinənə sədəfli sazı,
Çağır avaz ilə ay yarı bir də.
Bilirsənmi, sənə var ərkinazı,
O dostun eyləyər ay yarı bir də.

Hərdən oxuyursan “Alagöz”ləri,
Deyirlər, əzizim, ala gözləri,
Çəkirdi məni də ala gözləri,
Dedim, qəmi bölək, ay yarı bir də.

Mən bülbüləm, o da güldü, gül məzə,
Çağır gəlsin, qoy versin o gül məzə.
Saleh deyər, qarşı gəldim gülməzə,
Pərişanam, yetir əyyarı bir də.

ÇAL VAXTI GÜLÜ

Hər məcnun aşiqin bir Leylası var,
Sən də ki, sevirsən çal vaxtı gülü.
Əzəldən sərində eşq havası var,gt
Nadanlar da sənə çal vaxtı gülü.

Kimə and içmişdin, ay andı gördü,
Çoxdu əməllərin a yandı, gördü.
Bağın bağbanı var, ayandı, gördü,
Üzmək istəyirsən çal vaxtı gülü.

Gördünmü oğlanı, tellidi, sazdı,
Onu yetişdirən Tellidi, sazdı.
Nə gözəl sədəfli tellidi, sazdı,
Saleh, al sinənə, çal, vaxtdı, gülü.

MİN AYƏ, PƏRİM

Eşqin havasıdı, yoxdu çarası,
İstəyirsən oxut min aya, pərim.
Ölənədək ilqarımdan dönmərəm,
Gözlərəm, dözərəm min aya, pərim.

Bağban olub, bağdan aldım yüz barı,
Ürəyimdə kədər çosdu, üz barı.
Hər ikimiz indi duraq üzbarı,
And içmək nə lazım Minaya, pərim.

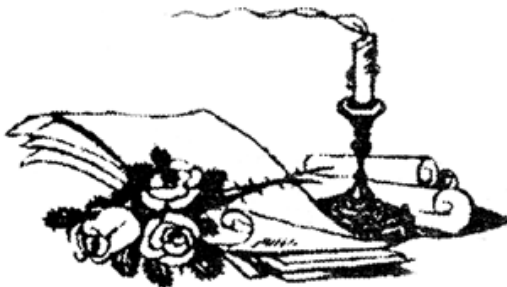
Nə gözəl fəsildir, Saleh, de, yazdı,
Elm çox dərində, Saleh dayazdı.
Bu yeni təcni Saleh də yazdı,
Apar ver saxlasın Minaya, pərim.

SƏN ARA DÜZGÜN

Nə zamandı keçib yarın vədəsi,
Hesab eylə düzgün, sən ara düzgün.
Atası, anası, varmı kimsəsi,
Bəlkə də, kəsmisən sən ara düzgün.

Gəldi yenə bahar, qar ayazıdı,
Alnıma yazılan qara yazıdı.
İndiki səfərim Qarayazıdı,
Axtar cananı, sən ara düzgün.

Saleh dilə gətədi, səni andı yenə,
Bu dağın adı Sənandı yenə?
Niyə ayaqladın sən andı yenə,
Zalım, qeyrətə gəl, sən ara düzgün.

İMRAN HƏSƏNOV

İmran Mehbalı oğlu Həsənov 1928-ci ildə Göyçə mahalının Ağbulaq kəndində anadan olmuşdur Göyçəli Aşıq Məhərrəmdən sənət dərsi almışdır. Gənclik illərindən Tovuz köçüb və buradakı saz-söz mühitində püxtələşmişdir. Zil və saqraq oxu tərzilə məşhur olan aşıq Əsəd Rzayev ifaçılıq üslubunu mənimsəmişdir. Xalq arasında “Koroğlu aşığı”, “Koroğluxan” kimi tanınmışdır. Azərbaycan aşıqlarının III (1961) və IV (1984) qurultaylarının iştirakçısı olub. Oxuduğu mahnılar və söylədiyi dastanlar Azərbaycan aşıqlığının qızıl fonduna daxildir. Əməkdar Mədəniyyət İşçisi fəxri adına (1967) layiq görülmüşdür. Aşıq İmran 2000-ci ildə Tovuz şəhərində vəfat etmişdir. Bir neçə şeir kitabı işıq üzünə görmüşdür. Aşıq İmran “Solmazı”, “Səlminazı”, “İmran divanisi”, “İmran gözəlləməsi” kimi saz havaları da bəstələnmişdir.

YADDAŞI

İşarədən anlayardı hər sözü,
Çətinləşir, deyən, dostun yaddaşı.
Tərəqqidir, tənəzzüldür, ya nədir,
Gedə-gedə ünsiyyətlər yaddaşı.

Dost kuyinə gərək inci düzəsən,
Düz yol göstər, qoy düz getsin, düzə sən,
Şükür haqqa, çıxdınsa da düzə sən,
Özün saldın öz yadına yaddaşı.

Niyə olsun haqsız işlər dostlara,
Çətin olar dünya xalı, dost ara,
Həsənzadə, ərək elədin dostlara,
Qoy saxlasın duz-çörəyi, yaddaşı.

HEY NADAN SƏRİN
(cığalı təcnis)

Dərdə qalar, dərd artırar, hey yanar,
Çəkər cəzasını hey nadan sərin.

Aşıq deyər, hey sərin,
Danış dərdin hey sərin.
Ayaq gedir, neyləsin,
Xətasıdı hey sərin.

Hər saat nə dəqiqədə ayrıldı,
Salar sınaq altına hey nadan sərin.

İşrət alan xəta çəkər nə haqdan,
Halal istər əlin açar nə haqdan.

Aşıq deyər, nə haqdan,
Kölgə olar, nə haqdan,
Kainatda əzəldən
Yaranandı nə haqdan?

Yazılındı sənə çatan nə haqdan,
Yorsa da ayağı hey nadan sərin.

Cəhli çəkən cəsədinə can alar,
Həqiqətdən danışanlar “can” alar.

Aşıq deyər, can alar,
Can canandan can alar.
Satın olsa həyatda,
İnsan yenə can alar.

Həsənzadə sənətindən can alar,
Yaradan yaşayar hey nadan sərin.

CƏLAL QƏHRƏMANOV

Cəlal Məhəmməd oğlu Qəhrəmanov 1928-ci ildə Qazax rayonunun Kəmərlı kəndi ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Orta təhsillidir. Aşıqlığın sirlərini Aşıq Avdı Qaymaqlıdan öyrənmişdir. Aşıq şeirinin müxtəlif şəkillərində qoşma, gəraylı, divanı, təcnisləri vardır. “Calaloğlu” saz havasının yaradıcısı Aşıq Cəlal Qəhrəmanovdur. Aşıqların III qurultayının iştirakçısı olmuşdur (1961). “Sədəfli saz məni dindir” şeirlər kitabı çıxmışdır (1992). Özünəməxsus ifa tərzı, çalgısı ilə həmişə diqqət mərkəzində olmuşdur. Aşıq Avdı, Aşıq Kamandar, Aşıq Sadıq Avdı oğlu ilə deyişmələri vardır. “Qaratel və Aşıq Calal” dastanının yaradıcısıdır. 1978-ci ildə vəfat etmişdir.

HARAYA ÇATAR

(cığalı təcnis)

Ər insanın qaydasıdır əzəldən,
Əgər darda qalsan haraya çatar.

Gəl ay aşiq haraya,
Ağlın getdi haraya?
Canana can qıyanlar,
Axır yetər haraya.

Hər kəsin canı sağ, qanı sağdısa,
Yaşayar hər ilə, hər aya çatar.

Nadanlar qanandan ala qanacaq,
Ağılsız nə qandı, nə də qanacaq?

Gəl ay qşiq qanacaq,
Dərdi qanan qanacaq,
Nadanlardan kənardır,
Yaxşı ağıl, qanacaq.

Ağıldan çaş ha çalış ki, qanacaq,
Cəhdin hədər gedər, haraya çatar?

İncədə deyirlər, ah İncə ləldir,
İncə işiq saçır, nə cah-cəlaldir!

Gəl İncə ləldir,
Nə cah-cələldir,
İncə çay axır,
Axdıqca laldır.
İncə Dərəsində Aşıq Cələldir,
Sədəsi haradan haraya çatar?!

GETHAGET
(cığalı təcnis)

Əgər bəxtin üz döndərib yan keçsə,
Əldə turalcağın gethaget olar.
Gəl ay aşıq, gethaget,
Toya-şana gethaget.
Əyri işdən kənar gəz,
Doğru yola gethaget.
Tamaha baş əyib, vara qul olma,
O səndə əylənməz, gethaget olar.

Mərdə öz vətəni, eli şirindi,
Dostun dostu şirin dili şirindi.
Gəl ay aşıq şirindi,
Halal zəhmət şirindi.
Vəfasızdan dost olmaz,
Vəfalı dost şirindi.
Dost ayağının gəlhagəli şirindi,
Ara pozulanda gethaget olur.

Oğru-əyri olma, halal yaşa sən,
Halal zəhmətindən hal al, yaşa sən.
Gəl ay aşıq, yaşa sən,
Öz elində yaşça sən.
Cavanlığı keçirtdin,
Çatdın yarı yaşa sən.
Aşıq Cəlal, axır yüz də yaşasan,
Köçhaköçün gələr, gethaget olar.

ŞİRİN DİLDƏDİ
(cığalı təcnis)

Əsil kökü möhkəm olan dostluğun,
Ən şirin neməti şirin dildədi.
Gəl ay aşiq, dildədi,
Acı-şirin dildədi.
Söz qəlbinə dəyməsin,
Ürək deyil, dil dedi.
Eli sevib eldə ucalan kəsin,
Adı dodaqlarda, şirin dildədi.

Varlıdır ucaldı bir ona görə,
İki beşlik atdı bir ona görə.
Gəl aşiq ona görə,
Hirslənmə ona görə.
Kora gör demək olmaz,
Gözü yox, o nə görə?
Bir-birini sevdilər bir ona görə,
Fərhad ürəklərdə, Şirin dildədi.

Arzu etdin bir cahı, bir cəlalı,
Dindirə bilmədin sən bircə lalı.
Gəl aşiq, bir Cəlalı,
Qoy gəlsin bir Cəlalı.
Dilliyə nə desən de,
İncitmə bircə lalı.
El var olsun yaşadar bir Cəlalı,
Onun sazı-sözü şirin dildədi.

SƏLİM SİNƏDƏFTƏR

Səlim Novruz oğlu Həsənov (Səlim Sınədəftər) 1928-ci ildə Tovuz rayonunun Düz Cırdaxan kəndində anadan olmuşdur. Şeirləri el arasında geniş yayılmışdır. Müxtəlif biçimlərdə yazdığı poetik örnəkləri aşıqların repertuarında özünə yer almışdır. Şeirləri onun istedadının parlaq göstəricisidir. Səlim Sınədəftər 1982-ci ildə vəfat etmişdir.

AYAĞA SALMA

Eşqin zəncirini boynuna dola,
Güləllər yaraşmaz, ayağa salma.
Yarandın həyatda mübariz dolan,
Özünü həyatda ayağa salma.

Mərifət gülünü mərd igid dəri,
Açıqdı süfrəsi mərd igiddəri.
Adın zəliliyəm mərd igiddəri,
Heç vaxt nəzərindən, ay ağa, salma.

Səlim, yar demədi yazıq əm məni,
Gələn qışı qara, yazı qəm məni.
Hicran atəşində yazığam məni,
Qovrulub bişərəm ayağa salma.

AY DÜZƏ-DÜZƏ

(cığalı təcnis)

Ağ kağız üstündə gəzir əllərim,
Şirin misraları ay düzə-düzə.
Aşıq deyər, ay düzə,
Ahu çıxar ay düzə.
Yanar haqqın çırağı,
Şölə salar ay düzə.

Kotan nə bilir ki, qayış nə çəkir,
Çıxanda səhrəyə ay düzə-düzə.

Xənnas əmələndən müdam alçalar,
Vıcdan əzabından rəngim al çalar.

Aşıq deyər, al çalar,
Xəzan dəyər alçalar.
İnsan olan dünyada,
Ucalar, gah alçalar.

Hamı bir olarsa qiymət alçalar,
Fikir ver əyriyə, ay düzə-düzə.

Səlim, mətləbini versin İlahı,
Xoryada tezliklə versin il ahı.

Aşıq deyər, İlahi,
Yetiş dada, İlahi.
Dost üzündən çəkmişəm,
Ay, gün nədi, il ahı

Hamiya qəlbincə versin İlahi
Gəzək sınıq könül ay düzə-düzə.

RƏSUL QOVLARLI

Rəsul Məmməd oğlu 1928-ci ildə Tovuz mahalının Qovlar kəndində anadan olmuşdur. Şair Rəsul, Rəsul Qovlarlı imzaları ilə mahalda tanınmışdır. Zəngin təbi ilə mühitdə sayılıb seçilmişdir. Müxtəlif mövzularda yazdığı qoşma, gəraylı və təcisləri ustadların repertuarında özünə yer almışdır. O, 1999-cu ildə vəfat etmişdir.

AY ANA HAQQI

Əl tərpedib bir iş görmək istəsən,
Gətir ürəyinə ay ana haqqı.
Yorulmaz deyiblər düz yolnan gedən,
Haqdan üstün bilmə, ayə, nahaqqı.

Günahgar üçündür zindan da, dar da,
Nə etibar olar o qəlbi darda.
Yaqin bil ki, qalmaz çətində, darda,
Hər kim ki, sidq ilə ay ana haqqı.

Rəsul, hörmət görsən bir ağır borcdu,
Bir xəsdə dincəlməz bir ağır borcdu.
Övladın çiyində bir ağır borcdu,
Atanın zəhməti, ay ana haqqı.

ZÜKÜR BAYRAMLI

Zükür Bayramlı 1928-ci ildə Tovuz rayonunun Bayramlı kəndində anadan olmuşdur. Təbli el şairlərindəndir. Şeirləri xalq arasında geniş yayılmışdır. Aşıqların repertuarında vaxtaşırı səsləndirilir. Müxtəlif mövzularda yazdığı qoşma, gəraylı və təcnisləri zəngin istedadının göstəricisidir. O, 1987-ci ildə vəfat etmişdir.

O XALA MƏNİ

Bir de görüm nədir qəsd-i-qərəzin,
Həs-rət qoymağdımı o xala məni?
Nə çəkmişən çilləsinə kamanı,
Demirsənmi süzə o xala məni?

Yaxşı toxuyursan dərməni sən-sən,
Bir dadlı meyvəyəm, dər məni sən-sən.
Soyuqdəymənin ki, dərməni sənsən,
Nazik əllərinlə oxala məni.

Zükür deyər, kömək versə yaradan,
Qurtararam bu sağalmaz yaradan.
Mənim sözüüm neyçün gəlir yara dan.
Əzəldən öyrədib o xala məni.

YARA ŞAN OLA

Sıldırım dağ yolu kimə gərəkdə,
Mən gəzdiyim odu yar aşan ola.
Təbibin zəhməti hədəd gedərdi,
Xəstə zəif ola, yara şan ola.

Guruldama, ya damcıla, ya da dam,
Gümanadı yar busəsin ya dadam.
Yüz oğul yığıla, yüz də yad adam,
Xoş saatda, gündə yara şan ola.

Zükür deyər, ayaq basma don qara,
Qofta yaşıl, sinə bəyaz, don qara,
Düz düzə rast gələ, donqar donqara,
Sevgi sevgisinə yaraşan ola.

TƏR SİNƏSİNƏ

O nainsaf gözəl istilənibdi,
Axır buxağından tər sinəsinə.
Hərə bir camala aşiq olubdu,
Mən də aşiq oldum tər sinəsinə.

Kamil bağban nə becərdi, nə dərdi,
Bundan belə nə qüssəsi, nə dərdi?
Nə eyvandı, nə bacadı, nə dərdi,
İnsafdırmı gedə tər sinə-sinə?

Zükür deyər, o yaqutdur, o yamən,
Ovçu kamil olsa, tapmaz oy aman.
Bir iş var ki, o yaxşıdı, o yaman,
Ov düz keçsə, ovçu tərsinə sinə.

AYAX AYAX HA

(dodaqdəyməz, dildönməz təcnis)

Yağı qoya şeş ayı şah yaşıyaq,
Qəza uzaq qaça, a yaxa, a yaxa.
Çayçı çayı süzə, aşçı aşa yağ,
Əsas işə keçək, ayax ayax ha.

Ağ kağıza yaxşıca yaz siyahı,
Yeki qışı, yeki yazı siyahı.
Çəkəcəksə heç qayığı, səyyahı,
Çək qayığı çaya, ay axa, ay axa.

A yazıçı, o yazıyı yaxşı yaz,
Eh, ya zağı çox, sayca yaxşı az.
Zükür, sayə çək, xaka xah, yaxşı yaz,
İşiq saça-saça, ay yaxa, yaxa.

YUSUF SƏDƏRƏKLİ

Sədərəkli Yusif adı ilə mühitdə tanınmışdır. O, 1928-ci ildə Şərur rayonunun Sədərək kəndində anadan olmuşdur. Rəngi ağ olduğuna görə sağlığında ona Ağ Aşıq da deyirdilər. Söylənilənlərə görə, XVIII əsrin məşhur sənətkarı Ağ Aşığın nəslindəndir. Özü də söhbətlərində Ağ Aşığın nəslindən olduğunu xatırlatmışdır. Güclü yaradıcı təbi olmuşdur. Qoşma, gəraylı və təcnisləri aşıqların repertuarında geniş yer almışdır. Sədərəkli Yusif 1996-cı ildə vəfat etmişdir

HA DÜZƏ-DÜZƏ

Bahar zirvələrdən qarı endirər,
Ağır sel yerişər ha düzə-düzə.
Çoban tütək çalar qaya başında,
Hesablar sürünü ha düzə-düzə.

Kamil bağban gözəl bağlar yaradı,
Yar dilində şirin gələr yar adı.
Mənim sinəm tənə sözdən yaradı,
Könlüm həsrət qaldı ha düzə-düzə.

Yusif, vaxtdı ürəyindən od ala,
Öz bülbülü daha qonmur o dala.
Sığınırsan sığınınən o dala,
Namusla möhübün ha düzə-düzə.

İSMAYIL MAHİR

İsmayıl Bahan oğlu Nağıyev (İsmayıl Mahir) 1928-ci ildə Göyçə mahalının İnakdağı kəndində anadan olmuşdur. Uşaqkən ata-anasını itirmiş və böyük bacısının (Zivər) himayəsində yaşamışdır. Aşıq Talıbın və Aşıq Nəcəfin yanında şagird olmuş, sənətin sirlərinə yiyələnmişdir. Aşıq şeirinin müxtəlif biçimlərində poetik örnəklər yaratmışdır. "İsmayıl və Qəmzə" dastanı vardır. Şeirlərinin mühüm bir hissəsi "Mahir" təxəllüsü ilə xalq arasında yayılmışdır. Səzbənd kimi də tanınmışdır. 1993-cü ildə Gəncədə vəfat etmişdir.

ELƏ DAĞAM MƏN

Yurdumun əbədi ağ günləri var,
Qardaşdan sinəsi elə dağam mən.
Əriyib süzgəcdən, saf süzülmüşəm,
Daha ərimərəm, elə dağam mən.

Sən elə gözəlsən, elə gözəlsən,
Vətənə yaraşıq, elə gözəlsən,
Nə eləsən mənə, elə, gözəl, sən,
Dözərəm dərdinə, elə dağam mən.

Mahirəm, yazanam, yaradanam mən,
Bir sirrim qalmayıb, yara danam mən,
Qürbətə düşəndə, yar adı anam mən,
Vətəndə həmişə elə dağam mən.

ATA ÇATMADIM

Deyirlər, ulaq min ata çatınca,
Ha sürdüm ulağı ata çatınca.
Ulaq yük üçündür, at minmək üçün,
Ulağın yükünü ata çatmadım.

Yön çevir düz haqqa, sən elə yalvar,
Aşa bilmədiyin sən elə yal var,
Sən elə arxalan, sən elə yalvar,
Deməzsən, arzuma, ata, çatmadım.

Dərs alın, öyrənin, halaldan qanın,
Sən nə qandın, mən də ha laldan qanım?
Mahirəm, var bir mərd halaldan qanım,
Namərdin adına ata çatmadım.

HAQVERDİ TALİBOĞLU

Haqverdi Talib oğlu Ələsgərov 1930-cu ildə Göyçə mahalındakı Ağkilsə kəndində anadan olmuşdur. Aşıq Ələsgər ocağının istedadlı nümayəndələrindəndir. Yüksək təbi, yaradıcı qabiliyyəti ilə sayılıb-seçilmişdir. Sənətin sirlərini atası Aşıq Talibdən öyrənmişdir. Ermənilərin Göyçəni işğalından sonra 1988-ci ildə Daşkəsən rayonunun Bayan kəndinə köçmüşdür. 2018-ci ildə vəfat etmişdir.

OYANA, BƏLKƏ

Səmimi qardaşa yetir salamı,
Kağız, yolun düşdü o yana, bəlkə.
Könül sarayımın tacıdarıdı,
Pərişan halıma o yana bəlkə.

Dost yolunda astanadı dərdə sər,
Fikrim çoxdu, tab eyləmir dərdə sər,
Huşum çəşir, eləyəndə dərd əsər,
Yüz dəfə deyirəm “oy, ana”, bəlkə.

Bilmirəm, Haqverdi qara baxtdımı,
Yoxsa, fələk ona qara baxtdımı?
O da haraylasın qara baxtıma,
Qəflət yuxusundan oyana, bəlkə.

DƏMDƏMİ, QARDAŞ

Gəlirəm halından xəbərdar olam,
Söylə, məxməri çay dəmdəmi, qardaş?
Aqilin aqillə tutar söhbəti,
Qəmli-qəmli gəzər, dəm dəmi, qardaş.

Səndən uzaq olsun qəm, ə, hayıfsan,
Dəyməsin köksünə qəmə, hayıfsan.

Heç vaxt meydan vermə qəmə, hayıfsan,
Qəm qəmi gətirər, dəm dəmi, qardaş.

Ruhun məlhəmidi, qəmdə də meylər,
Vaxtsız köç eyləsəm, qəm dədəm eylər.
Qardaşın arıfdı, qəmdə dəm eylər,
Sanma Haqverdini dəm dəmi, qardaş.

A DADA HARAY

(cığalı təcni)

Anamız Göyçənin hər nemətindən,
Könlüm istəyir ki, a dada hər ay.

Aşıq deyər, a dada,
Körpə istər a “dada”.
Yaxşı iş baş ucaldar,
Şöhrət gələr ada da.

Çəkirəm vətəndə qürbət əzabı,
Həsərətdi dahanım a dada, haray!

Qürbət eldə ha qovrulur, ha yanım,
Xəstə düşsəm, kəsən olmaz ha yanım.

Aşıq deyər, ha yana,
Cismim oda ha yana.
Dərddi dəryayi-qəmdi,
Yön çevirrəm ha yana.

Yoxdu bir həmdəmə, dostum, həyanım,
Sərgərdan qalmışam adada, haray!

Ay Haqverdi, demə dərdin yara, dan,
Xəbərsizdi sənə deyən yarıdan.

Yox aşıq, yaradandı,
Axan qan yaradandı.
Köməksizin dayağı,
Dünyanı yaradandı.

Köməksizəm, nəzər əymə, yarıdan,
Dar günümdü, yetiş a dada, haray!

TAPDIQ XATINLI

Tapdıq Zeynalabdin oğlu (Tapdıq Xatınlı) 1930-cu ildə Tovuz rayonunun Xatınlı kəndində anadan olmuşdur. Gənc yaşlarından şeirə, sənətə həvəs göstərmişdir. Müxtəlif mövzularda xalq şeiri üslubunda poetik nümunələr yaratmışdır. Xalq arasında yayılan gəraylı, qoşma, təcnisləri və s. onun sənət istedadının göstəricisidir. Region məclislərində aşığılar Şair Tapdıqın şeirlərinə tez-tez müraciət edirlər. O, 1988-ci ildə dünyasını dəyişmişdir.

A ÇALA-ÇALA

Qartal kəşt eyləyər dağlar başında,
Gərrib qanadını a çala-çala.
Qartal öz ovunu harda görərsə,
Şığıyıb caynağın a çala-çala.

Dərdim tüccarına bir kəsə baxdı,
Ovçu ov dalınca bir kəsə baxdı.
Hərənin çıxıbdı bir kəsə baxdı,
Kimi də qalıbdı a çala-çala.

Tapdıq deyər, söz bağından söz dərin,
Ustad deyən məna dərin, söz dərin.
Yazan gərək fikirləşə söz dərin,
Katib qələmiylə a çala-çala.

AY OVA-OVA

Kamil ovçu yenə kəsib bərəni,
Dikibdi gözünü ay ova-ova.
Qiymadı ceyrana özü qaçırtdı,
Əlini soyuqda ay ova-ova.

Köhnə məsgənidir dağlar ceyranın,
Hürkütsən dəstəsi dağlar ceyranın.
Ox dəysə sinəsi dağlar ceyranın,
Ağlayar gözlərin ay ova-ova.

Ovçuyam gəzirəm ov deyib kişi,
Namərdin ciyarın ov deyib kişi.
Tapdıq, familini ov deyib kişi,
Qadında deyilir ay ova-ova.

ŞAİR HAXVERDİ

Şair Haxverdi 1930-cu ildə Tovuz rayonun Culovdarlı kəndində anadan olmuşdur. Erkən yaşlarından şeirə, sənətə maraq göstərmişdir. Aşıq şeiri tərzində maraqlı poetik örnəkləri ilə tanınmışdır. Xalq arasında, aşıqların repertuarında şeirləri mütəmadi özünə yer alır. Şair Haxverdi imzası ilə yazıb yaratmışdır. O, 2000-ci ildə vəfat etmişdir.

XIRDA-XIRDA

Nə çıxar fikirdən, qəmdən, qüssədən,
Söhbət et, gün keçsin a xırda-xırda.
Yüz namərd içində bir mərd olarsa,
Seçilib çıxacaq a xırda-xırda.

Unutma bu nəsiəti gəl, lələ,
Güman etmə var hər zaman gəl ələ.
Bənnaçısan narın qumun gəl ələ,
Hayıfdı getməsin a xırda-xırda.

Haxverdini ha cızda sən dirəyə,
Demə hər oyunda versin di rəy ə.
Qanmayanı bağlayasan dirəyə.
Tökəsən samannı a xırda-xırda.

KAMANDAR ƏFƏNDİYEV

Aşıq Kamandar 1932-ci ildə Borçalı mahalının Kəpənəkçi kəndində anadan olmuşdur. Aşıq Sadıq Sultanovdan, Aşıq Əmrah Gülməmmədovdan, Dərya Məhəmməddən sənətin sirlərini öyrənmişdir. Yüksək ifaçılıq qabiliyyətinə malik ustadlardan olmuşdur. “Ceyhun” imzası ilə şeirlər yazmışdır. Ayrı-ayrı toplularda şeirləri getmiş və kitabı nəşr olunmuşdur. Dastançı aşıq kimi daha çox tanınmışdır. Aşıq Kamandar Əfəndiyev 2000-ci ildə vəfat etmişdir.

CANANA CANI

Canan can dilədi şirin dililə,
Könül əsir etdi canana canı!
De ürək neyləsin neçə il ilə,
Gərək dost yolunda can ana canı.

Ata haray çəkdi: ay oğul, haray,
Anana nəzər sal: ay oğul, hər ay,
Ana car eylədi: ay oğul, haray,
Dedi: canan aldı, can, ana, canı.

Ay Kamandar, söylə dərdin di yara,
Şad olarsan, getsən hansı diyara,
Bu meydanda dərdimizi de yara,
Canan əsirgədi canana canı.

OD ALAR YANAR

Bülbül öyünməsim xoş avazınan,
Mənim avazımnan od alar yanar.
Oynamasın bivəfanın nazınnan,
Hicrannan payını od alar yanar!

Zənbur cəhd eyləyər bal, aya düşər,
Atanın şöhrəti balaya düşər.
Bir bala ucundan bəlaya düşər,
Neçə eyvan-otaq od alar yanar!

Ceyhuna əzizdi bağça-bağla yar,
Töhfə verim, al dəsmala bağla, yar!
Mərd olan mərdinən peyman bağlayar,
Namərd alovlanır od alar yanar.

DAĞLARA SARI

Ürək havalandı, sanki bir quşdu,
Çırpındı, döyündü, dağlara sarı.
Yazı, yayı getdi, payız yetişdi,
Üfüqdən töküldü dağlara sarı.

Xəzan vurdu, yaşıl nədi, göy nədi,
Şimşək çaxan göylərimdi, göy nədi.
Var bədənim, elə kəsdi, göynədi,
Sinəm sinə gərdi, dağlara sarı!

Ceyhunun gözündə bir ana döndü,
Bir ana borcunnan bir ana döndü,
Könül laylasından bir ana döndü,
Məcnun tək üz tutdu dağlara sarı.

SƏN ATAM İNDİ

Necə ki, çox sevir ana övladı,
O əziz anamdı ,sən atam indi.
Südün bir dadı var, kökün bir dadı,
Başımın tacısan sən, atam, indi.

Mərd iyidin meyli əsli atadı,
Qeyrətsizin üzərinnən at adı.

Ömür boyu unudulmaz atadı,
Ana süd veribsə sənə tam indi!

Gün yayılıb o dağlara, al-açıx,
Ceyhun qurub yaylağında alaçıx.
Busə verdi yar ləbinnən, ala, çix,
Gələn qardaşımdı, sən ata min di!.

SƏRASƏR İNDİ
(dodaqdəyməz, cığalı təcnis)

Yazın illətindənçağladı sellər,
Dağlar al geyindi sərasər indi.

Aşıq deyər sərasər,
Osu dərsin sərasər.
Sər ucaldar insanı,
Ağıl olsa sərasər.

Sərinə incilər dolsa sərasər,
Tac alar sənətin sərasər indi!

Sərgərdar qalanın səri sərindi,
Sərsəri sər qatar, səri -sərindi.

Aşıq deyər sərindi,
Sər yaylaqlar sərindi.
Sər kişinin önünnə,
Sər tacını, sər indi.

Nadanın cəhlindən dolan sərində,
Od alar cəsədin sərasər indi.

Kamandar əsirdi əsərə qarşı,
Əsərlər oxudu əsərə qarşı.

Aşıq əsərə qarşı,
Əsər əsərə qarşı,
Nadannan ziyan gələr,
Əsil əsərə qarşı.

Yolunda can qoyan o sərə qarşı,
Aç könül odasın sərasər indi.

DAL-DALA
(*cığalı təcnis*)

Dost-tanış seçilər seyirdə-şərdə,
Qəm dağıdar sinə gərər dal-dala.
Aşıq deyər dal-dala,
Bulud oynar dal-dala.
Namərdə ağız açma,
Sirr sözünü daldala.
Haqqa, ədalətə tor qura bilməz,
Yüz müxənnət cəhd eyləyər dal-dala.

Aman, lələ, deyim dərdim, yaz indi,
Payız ötdü, qış köhnəldi, yaz indi.
Aşıq deyər yaz indi,
Oxu dərsin, yaz indi,
Ötür şeyda bülüllər,
Budu gəldi yaz indi.
Bekar dostum, gördü gözdən yazındı,
Yaman gündə pünhanlandı dal-dala.

Od-alovdan libas geyib atalar,
Qəhər çəkib, qəm də yeyib atalar.
Aşıq deyər atalar,
Polad geyər atalar,
Ataların yurdunu,
Abad elər atalar.
Ay Kamandar, gözəl deyib atalar:
Dağ oynadar el dayansa dal-dala.

BƏHMƏN VƏTƏNOĞLU

Bəhmən Vətənoğlu 1932-ci ildə Kəlbəcər rayonunun Seyidlər kəndində anadan olmuşdur. Seyidlər kənd orta məktəbində oxumuşdur. Kolxozda fəhlə (1951-1955), kənd kitabxanasında müdir (1955-1960) işləmişdir. BDU-nun tarix fakültəsində oxumuşdur (1960-1965). Seyidlər kənd orta məktəbində direktor (1967-1993) olmuşdur. Qarabağın ermənilər tərəfindən işğalından sonra Gəncəyə köçmüşdür (1993). Bəhmən Vətənoğlu 2004-cü ildə vəfat etmişdir.

YAXŞIDAN ALDI

Quşlar nəgmə dedi bahar gələndə,
Qaranquş torpaqdan yaxşı dən aldı.
Kərəm Əslisindən, Fərhad Şirindən,
Lələ ilhamını Yaxşıdan aldı.

Bir tər lan şığıdı o başdan yenə,
Dürr sözlər süzüldü o başdan yenə,
Oyanıb gördüm ki, o başdan yenə,
Üfüqlər qızarıb, yaxşı dan oldu.

Bəhmən, ömrümüzü bizdən kim aldı?
Səpəndə toxumu pis dən kim aldı?
Axı qismətimi pisdən kim aldı?
Ölüm də payını yaxşıdan aldı.

İSMİXAN DİDƏRGİN

İsmixan Müseyib oğlu Məmmədov 1933-cü ildə Göyçə mahalının Ağkilsə kəndində anadan olmuşdur. Altı yaşında olarkən atası vəfat etmiş və çətinliklərlə dolu həyat keçirmişdir. Orta məktəbi Zod kəndində bitirmişdir. 1957-1962-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində təhsil almış və doğma kəndi Ağkilsədə müəllim kimi fəaliyyət göstərmişdir. Erkən yaşlarından şeirə, sənətə həvəs göstərmişdir. Aşıq şeiri tərzində gəraylı, qoşma, təcnis və s. nümunələr yaratmışdır. Məlum 1988-ci il hadisələrindən sonra Ağkilsəni tərk edərək Daşkəsən rayonunun Bayan kəndində məskunlaşmışdır. 1994-cü ildə vəfat etmişdir. Aşıq Ələsgərin qardaşı nəvəsidir. Növrəs İmanın bacısı oğludur.

BİR AYƏ SÖYLƏ

Ay nainsaf, sənə ilqar eyləyib,
Vədə vermədikmi bir aya, söylə.
İl də keçdi peymanına gəlmədin,
Demədin: dərdini bir, ayə, söylə.

Bu dostluqdan könül doymaz, yarımaz,
Mən çox sevdim, heyif sevdi yarım az.
Bir insan ki, dərsin ala yarım, az,
Zikr edə bilərmə bir ayə söylə?

İsmixanam, urcah oldum dərdə mən,
Qəm evində pəncərə də, dər də mən.
Harda görsən mənim kimi dərd əmən,
Öyrət ki, dərdini bir Aya söylə.

NƏDƏNDİ
(cığalı təcnis)

Üç mətahın tamarzısı, acıyam,
Kimsə bilməz nə nemətdi, nə dəndi.
Mən aşığam, nədəndi,
Danışmırsan nədən di.
Mən ha sənə qurbanam,
Bu dönüklük nədəndi?
Həmdəm üçün naləm ərşə dayanır,
Dost duymayıf əfğanımı nədəndi?

Üç sevgi var bir ürəkdə bir dənə,
Bir qardaşdı, bir övladdı, bir də nə?
Mən aşığam, bir dənə,
Şəkkın olar birdən ə!
Könül sevən dünyada,
Bir dənədir, bir dənə.
Könlüm quşu müştəq olub bir dənə,
Nə acıdı, nə şirindi, nə dəndi.

Yaxşı dolan, baxma iblis sözüne,
Kişi gərək sərhəd qoysun sözüne.
Mən aşığam, sözüne,
Şirin-şəkər sözüne.
Nakəslərin dünyada
Özü nədir, sözü nə?
İsmixanın təzə düşür sözü üne,
Görən deyir saçındakı nə dəndi?!

NƏ DARA MƏNİ
(cığalı təcnis)

Qərib bir mehmanam, a gözü xumar,
Nə toxun, nə incit, nə dara məni.
Mən aşığam, nə dara,
Dost düşməsin nə dara.
Tam etmədi dünyanı,
Nə Cəmşid şah, nə Dara.
Hal əhliyəm, gözəl, sanma yabançı,
Namusa, qeyrətə, nə ara məni.

Hərdən süzüləndə ala gözlərin,
Az qalır canımı ala gözlərin.
Mən aşığam, Alagöz,
Çəkmə məni ala, göz!
Qəməzən yükünü çəkən,
İnciyərmi, alagöz!
Yoxsa çəkir məni ala gözlərin,
Salıb kəməndinə, nə dara məni?

İsmixanam, yolum düşdü yad elə,
Nələr etdin, eləməzdi yad elə.
Mən aşığam, yad elə,
Yad ölkəyə, yad elə.
Dedim mənə sirdaş ol,
Sağlığımda yad elə.
Mən öləndə yaddan çıxart, yad elə,
Nə ağla, nə axtar, nə ara məni.

İNCƏ-İNCƏ
(cığalı təcnis)

Xublar məclisinə düşdü güzarım,
Könül müştəq oldu bir incəsinə.
Aşıq deyər, bir incə,
Olmaz səntək bir incə.
Dərdim artdı, çoxaldı,
Oldu dağlar birincə.
Canım alır bir qaş, bir göz, bir incə,
Bir də Gülüstanın birincə sinə.

Aşıq olan sevda vura, göz ala,
Yanaq lalə, buxaq bəyaz, göz ala.
Aşıq deyər: göz ala,
Kirpik qara, göz ala.
Əzrayıl aman verməz,
Şirin canım göz ala.
Qaş dartıla, kirpik çaxa, göz ala,
Ovçu bərəsində bir incə sinə.

İsmixan həsrətdir bir ay üzünə,
Baxıb həsəd çəkir bir Ay üzünə.
Aşıq deyər: ay üzdə,
Qaraxallar ay üzdə.
Namərd insafa gəlməz,
Ay ətəklə, ay üzdə.
İpək tellər düşər bir ay üzünə,
Çilənər, tökülər bir incəsinə.

MURAD NİYAZLI

Murad Babaxan oğlu Həsənov 1933-cü il Göyçə mahalının Aşağı Şorca kəndində anadan olmuşdur. O, 1948-ci ildə Şəmkir rayonuna köçmüşdür. 1954-1959-cu illərdə Aşıq Məhəmməd Rzayevin yanında şagird olmuşdur. Dastanları, ustadların yaradıcılığını, saz havalarını mükəmməlliklə mənimsəmişdir. 1962-ci ildə Şəmkirdə aşıq ansambli yaratmışdır. Aşıq İdris, Aşıq Mansır, onun qardaşı Aşıq Mirzə, Aşıq Oqtay və başqaları onun dəstəsində olmuşlar. Aşıq şeirinin müxtəlif şəkillərində söz düzüb qoşmuşdur. “Muxtar bəy” adlı dastanı vardır. Bu dastan xalq arasında “Qaçaq Süleyman” adı ilə yayılmışdır. Murad Niyazlı Türkiyə, İran, İraq və s. ölkələrdə konsertlər vermişdir. “Murad gilənarı” saz havasının müəllifidir. 2004-cü ildə Şəmkirdə vəfat etmişdir.

MƏNİ

(gəraylı təcnis)

Qəm içində yetişmişəm,
Vaxtdan ötür, dər də məni.
Odlar qoynunda bişmişəm,
Sayıl etmə dərdə məni.

Yar qəlbin yara bağlayar,
Ah çəkər, yara bağlayar.
Tükənməz yara bağlayar,
Hicran çəkib dərd əməni.

Ovun gəzir, sin, a dağlı,
Yoxla onu sına dağlı.
Niyazı da sinədağlı,
Kim salıbdır dərdə məni.

BAX-BAX

Günü-gündən hicran çəkib soluram,
Bir aç sinəmdəki bu dağa bax-ax.
Bülbül xəstə, gül vəfasız, xar aşna,
Gəlibdir qonubdur budağa bax-bax.

Kəc yaranan, kəc dolandı, yolda aşdı,
Hava tutqun, ruzigar bəd, yol daşdı.
Yaxşı saxla, yaman gündə yol daşdı,
Sürmə səməndini bu dağa, bax-bax.

Ey Niyazlı, açma sirri yara, dan,
Can qurtarmaz qövr eyləyər yaradan.
Gün xoş keçər, nəzər salsa yaradan,
Söylədim dərdimi bu dağa, bax-bax.

İNDİ

Məcnun kimi bir Leylinin üzündən,
Dərd birdir canımda ay yara, mindi.
Yaman məni yad elədi yaxşıdan,
Hərcayi dilbərə ay yaram, indi.

Əl gətirmir, xoş keçməyir həyatım,
İstəyirəm dost-tanışa hay atım.
Tanrı ruzi yetirərmə, ha yatım?
Bundan uzaq olsun, ay aram indi.

Ey Niyazlı, etibar gəz, dost ara,
Bel bağlama şirin dilli dostlara.
Kim tor qurur, deyir düşsün dost dara,
Əlindən doğrayam, ay yaram indi.

DÜZ QALA

Bir quş ola əyriləri dənləyə,
El içində doğru qala, düz qala.
Yavaş-yavaş dadandırıb dənləyə,
Namərd səni çəkməlidir, düz qala.

Atam gedib anam üçün ala şal,
Üstü güllü, yerliyi gül – ala şal.
Zay nəsilədən yaxşı olar, Alaş, al,
Bəlkə onda qədd-qamətin, düz qala.

Mən ki, çoxdum, necə qaydım azalım,
İnsaf eylə, qoy dərdini az alım.
Niyazlını bu ocağa, a zalım,
Demədimmi, qalayanda düz qala.

MƏNİ

Vəfalı dostlarım bir an unutmaz,
Dürüst tək anlayıb qandisa məni.
Yol göstərib başa salmaq çətindir,
Zalımdan törəyib, qansız əməni.

Küsdürmüşən çağır gəlsin Almazı,
Təbibsənsə sürt yarama al, mazi.
Ciyərimə toxundurdun almazı,
Qorxuram öldürə qan, sıza məni.

Aşıq Murad, daşyanda sirr daşı,
Hər bir daşdan ağır gələr sirr daşı.
Candan əziz saxlagınən sirdaşı,
Satıb qul eyləmə qansıza məni.

YASİNƏ
(cığalı təcnis)

Şəriət əhlisən islam dinində,
Sidqin bağla əlif, lama, yasinə.

Yox aşiq, yasinə,
Sat mətahın yasinə.
Alışmışam yanıram,
Bax sinəmin yasına.

Əlif qəddin, cim camalın, mim ağzın,
Sim içində qafu, lamdı, yasinə.

Bağ salmışam meyvəsindən hey dərin,
Dosta gərək açıq olsun, hey dərin.

Aşq deyər hey dərin,
Çək dayazı, hey dərin.
Dağ günündə çağırısan,
Dada yetər Heydərin.

Zəhmət çəkib əgər görsən, hey tərini,
Halal maya qismət olar yasinə.

Aşiq Murad, el içində hay atım,
Mənasını duymaq üçün həyatın.

Aşiq deyər həyatın,
Gözləməyin, hay atın.
Taleyindən incimə,
Yaxşıdırsa həyatın.

Həqiqətin sür dalınca həyatın,
Vaxtın gələr, ömrün gedər yasinə.

TƏRSİNƏ
(cığalı təcnis)

Qaşı cəllad, gözü yağı, günahkar,
Gördüyün danışma tərsi-tərsinə.
Mən aşıqəm, tərsinə,
Tər əndamdı, tər sinə.
Yaxşı sözün qanmaza,
Ovandı nə, tərsi nə?
Mən can dedim, heç bilmirəm niyə sən?
Səhv anladın belə tərsi-tərsinə?

Eşit məni, dosta qurma hay alı,
Namərd güdər ha süfrəni, ha yalı.
Aşıq deyər həyalı,
Hala axtarhəyalı.
Vəfalı gül əndama,
Bəzənibdir həyalı.
Kamil ovçu, nə kəsibsən, ha yalı,
Qoymaq olmaz belə tərsi-tərsinə.

Qurma Niyazlıya ala bəzənmiş,
Yarala könlümü, al, a bəzənmiş.
Aşıq ala bəzənmiş,
Gəlir ala bəzənmiş.
Əmanətin məndədir,
Buyur, ala bəzənmiş.
Bir yaşıl örpəyə, ala bəzənmiş,
Çaldı qılıncını tərsi-tərsinə.

MƏNİ
(cığalı təcnis)

Sərraf gətir qiymətimi kəs, ara,
Yoxlamaq istəsən ayə, tam məni.
Aşıq ayə, tam məni,
Oxu ayə, tam məni.
Yolum xeyli uzaqdır,
Gözlə ay atam, məni.
Atan namərd, sən müxənnət, kəs ara,
Görünmə gözümə, ay atam mənim.

Demədimmi, gətir mənə simsarı,
Qoşmaq üçün ağ yaxşıdır, sim sarı.
Aşıq deyər sim sarı,
Al sazına, sim sarı.
Bədəsil yad axtarar,
Əsil gəzər simsarı.
Qövr eyləyər bədənimdə sim sarı,
Qoymur sübhə kimi, ay yatam məni.

Səbəb nədir belə çəkdi qanadı,
Sızıldaşdı yaralarım qanadı.
Aşıq deyər qanadı,
Bil namusu, qan adı.
Mərd igid çörək verər,
Namərd, meylin qanadı.
Sənsən Murad Niyazlının qanadı,
Amandı unutma, ay atam məni.

ƏKBƏR CƏFƏROV

Əkbər Zərbalı oğlu Cəfərov 1933-cü ildə Tovuz rayonunun Bozalqanlı kəndində anadan olmuşdur. Sənətə balabançılıqla başlamışdır. O, 1955-ci ildən aşıq kimi məclislərdə çalıb oxumuşdur. Aşıq Hüseyn Bozalqanlının bacısı oğlu Qədir İsmayılovdan sənətin sirlərini öyrənmişdir. Moskvada valları buraxılmış, Avropa, Amerika, Türkiyə və İranda lent yazıları yayılmışdır. Məşhur Amerika musiqişünası professor Alan Lomaks: «Mən həyatım boyu çox yerlər gəzib çox gözəl səslər eşitmişəm. Ancaq Əkbər Cəfərovun səsi qədər məlahətli, gözəl və şaqraq səs eşitməmişəm». O, 1969-cu ildə Əməkdar Mədəniyyət İşçisi adına layiq görülmüşdür. Aşıq Əkbər Cəfərov 1990-cı ildə vəfat etmişdir.

QAR ALDI

Qışın firqətindən ağ geydi dağlar,
Yağdı üstü-üstdən qarı qar aldı.
Şaxta düşdü, buz bağladı bulaqlar,
Su deyın ağzına qarı, qar aldı.

Unutmayın gözəl keçən bu çağı,
Vur namərdin ürəyindən bıçağı,
Dedim günüm heç olammaz puç, ağı,
İncidi sözümdən qarı, qaraldı.

Əkbər, demə hava indi ayazdı,
Şirin ömrü tale mənə a yazdı,
Bir də gördüm qış dolandı, a yazdı,
Günəş vurdu dağın qarı qaraldı.

YARALAR MƏNİ

Alışiban od içində yanırım,
Haçan əl uzadıb yar alar məni?
Ey nigar, yanında nədir günahım,
Dərdindən tutubdur yaralar məni.

Elə baxma qaşlar altdan, a gözlər,
Birdən görər anan-atan, a gözlər.
Sevdiyini birdən atan a gözlər,
Kirpiyin ox tək yaralar məni.

Əkbərəm bir zaman təzəydim, tərdim,
Eşqin bağçasını suvardım, dərdim.
Sevgilim, dünyada olarmı dərdim,
Üstündə dörd yerə yaralar məni.

GÖZDƏR MƏNİ (*cinas gəraylı*)

Əzəl gündən vurğun edib,
Gözdər məni, gözdər məni.
Hər görəndə sanki deyir,
Göz – dər məni, göz – dər məni.

Nələr yatır, qala, səndə,
Dosta mehman qalasan da.
Yarım oda qalasan da,
Gözlər məni, gözlər məni.

Əkbər yandı gözdər – idi.
Kirpiklərdə göz dəridi.
Sevgilimin gözdəridi,
Göz dərməni, göz dərməni.

ƏSGƏR ELQAM

Əsgər Mənaf oğlu Kərimov 1934-cü ildə Goranboyun Qarapirimli kəndində anadan olmuşdur. Aşıq Hüseyn Cavanın yanında şəyird durmuşdur. Ustadların yaradıcılığını mükəmməl mənimsəmişdir. Xalq dastanlarının bilicilərindən sayılır. Çeşidli şeirləri ilə xalq arasında tanınmışdır. “Ömür keçdi, gün keçdi” şeirlər kitabının müəllifidir. Hazırda Qarapirimli kəndində yaşayır.

SÜR SƏNƏM

Siyah səməndini saldın səhmana,
İncimərəm sinəm üstə sür sənəm!
A zalım, yanına gəldim amana,
Bu dövrən sənindi, sən də sür, sənəm!

Səda gəldi səyyadına, sən də din,
Varmı görən səndə iman, səndə din?
Elə mənə ağlamağı sən dedin,
Karvan keçməz torpağına sürsə nəm.

Sitəm gördüm sinəm oda yaxandan,
Qorxum yoxdu ya sultandan, ya xandan,
Əsgər əl götürməz sənin yaxandan,
Ta qopunca məşhər günü Sur, sənəm!

BİRİNCİ GƏLİN

Dünya gözəlləri gəlsə bir yerə,
Gözəllər içində birinci gəlin.
Üç gözəllik haqq əliylə verilib.
Biri üz, biri göz, bir inci gəlin.

İncimərəm xidmətində durunca,
Qiymətin var o, Musanın Turunca.
Şüştərin bənzəyir Misri-turunca,
Dişlər Hindistanın birinci¹ gəlin.

Yetməz sənə bir fəryadım, bir dadım,
Bir məsləkim, bir məramım, bir dadım.
Çox yalvardım, turuncundan bir dadım.
Demədim Əsgərdən bir inci, gəlin.

MAHMUD MƏMMƏDOV

Mahmud Qasım oğlu Məmmədov 1935-ci ildə Göyçə mahalının Ağbulaq kəndində anadan olmuşdur. 1948-ci ildə ailəsi ilə birgə Tovuz rayonuna köçmüşdür. Aşıq İmran Həsənov zil səsini, sazla həvəsini nəzərə alıb yanına şagird götürmüşdür. Aşıqların III-IV-V və VI qurultaylarının iştirakçısı olmuşdur. Onun söylədiyi “Koroğlu” və “Abbas-Gülgəz” dastanı Azərbaycan televiziyasının qızıl fondunda saxlanılır. 2020-ci ildən vəfat etmişdir.

AY YORNUX MARAL

Xəflənib çıxırsan hərdən talaya,
Burda da ovçu var, ay yornux maral.
Süzdürüb gözünü, çəkmə özünü,
Qaşı kaman, qabax ay yornux maral.

O xoş baxışında min cür əsər var,
Sənin həsrətindən məndə əsər var.
Salmısan çöllərə məndə əsər var,
Bir günün mən üçün, ay yornux maral.

Usdad qulluğunun nəyi kam alam,
Eşqin sevdasında mən də kam alam.
Vüsala yetişəm, mən də kam alam,
Qismət ol Mahmuda, ay yornux maral.

ƏLİ HƏNDİ

Əli Həndi oğlu Paşayev 1936-cı ildə Tovuz rayonunun Qaraxanlı kəndində anadan olmuşdur. Sənət aləmində Əli Həndi oğlu imzası ilə tanınmışdır. Müxtəlif mövzularda yazdığı poetik örnəkləri xalq arasında geniş yayılmışdır. O, 2019-cu ildə vəfat etmişdir.

ADAM-ADAMA

Al-əlvan geyinib gələndə bahar,
Xalçalar toxuyar a dama-dama.
Qol-qanad açanda şirin arzular.
Bülbül gülə yetər, adam-adama.

Mərd analar mərdi doğar birinci,
Xain gözlər onu görcək bir inci.
İgid çıxar vuruşmağa birinci,
Namərd daldalanar a dama-dama.

Ay Həmdoğlu olan yerdən ov, ara,
Did, parçala xəsis qəlbin ov, ara.
Heyif o dövlətə. heyif o vara.
Yığasan göl ola a dama-dama.

BALA-BALADI

Könül qürrələnib cavanam demə,
Gəncliyin köcü də bala baladı.
Çalış yerini bil böyük, kiçiyin,
Böyük ki böyükdü, bala baladı.

Çəkə-çəkə çiçəklərdən şirə mən.
Ana gördüm döşlərindən şir əmən.
Vurulmadım şir balası şirə mən.
Dedim hər canlıya bala baladı.

Həmdoğlu da əyri hörməz hasarı,
Uçacaqdı ayrılərin hasarı.
Mən bilirəm bal verəndi hası arı,
Ləzətt çəkib verirəm bala bal adı.

XALIQVERDİ BOZALQANLI

Xalıqverdi Məmməd oğlu Namazov 1937-ci ildə Tovuz rayonunun Bozalqanlı kəndində anadan olub. Sözə-sənətə həvəsi onu Dəmirçi Aşıq Hüseynin yanına gətirib çıxarmışdır. Ustad sənətkar Xalıqverdinin sənət bacarığını nəzərə alıb yanına şayird götürmüşdür. Xalq arasında aşıq şeiri tərzində yazdığı poetik örnəkləri geniş yayılmışdır. Çeşidli mövzularda yazdığı qoşma, gəraylı, təcisləri bunun bariz örnəyidir.

AY BELƏSİNƏ

Hurilər, pərilər can deyər sənə,
Kef çəkib çatasan ay beləsinə.
Dilim dəhanımdan az qalır çıxax.
Nə deyim görəndə ay beləsinə.

Tikdirib ağ xara, bəzənib ala,
Qaş qara, göz qara, çəkməyə ala.
Yapışib qolumdan boynuna ala,
Çəkilib pünhana ay belə sinə.

Xalıqverdi, əl çək daha yamandan,
Elçi gəlib İran, Turan, Yaməndən.
Düzəlib sinəsi yaqut, yaməndən,
Dosta qismət ola ay belə sinə.

ƏDALƏT NƏSİBOV

Əməkdar incəsənət xadimi ustad sənətkar Ədalət Nəsimov 1939-cu ildə anadan olmuşdur. Görkəmli solo saz ifaçısı, saz havalarının mahir bilicisidir. Atası Məmmədali kişi sazda çalıb-oxumağı çox yaxşı bacarmışdır. Ədalət Nəsimov erkən yaşlarından saza həvəs göstərmiş və sənəti atasından öyrənmişdir. “Yeddi oğul istərəm” filminə Aşıq Ədalət “Yanıq Kərəmi” saz havasını ifa etməklə daha da məşhurlaşmışdır. “Yanıq Kərəmi”, “Ruhani”, “Misiri”, “Cəlili”, “Saritel” saz havalarının misilsiz ifaçısı kimi tanınır. Parisdə, Londonda, Moskvada, Bakıda dəfələrlə ifası lentə alınmış, qızıl fonda daxil edilmişdir. Beynəlxalq folklor festivallarında (1959, 1965, 1974, 1980) təmsil olunmuş, yüksək mükafatlara layiq görülmüşdür. YUNESKO-da nadir ifaçılar seriyasından qızıl valı və diski buraxılmış, sənəti ilə bağlı kitab və məqalələr yazılmışdır. Aşıq Ədalətə yüzlərlə şeir həsr olunmuşdur. Ayrıca ifaçılıq məktəbi yaratmış sənətkarlardandır. Repertuarında yüzə yaxın saz havası, əllidən çox dastan, dörd minə yaxın aşıq şeiri mövcud olmuşdur. 2017-ci ildə vəfat etmişdir.

İNDİ

Ana xilqətindən zühr olan zaman,
Verdi tərbiyəni ay atam, indi.
Bu dünyanın nazı-nemətlərindən,
Qaldı dəhanımda aya tam indi.

Soydurasan müxənnətin dərşini,
Dar məzara göndərəsən dərşini,
Kim alıbdı hər elmdən dərşini,
Seçibmi Quranda ayə tam indi.

Geyinibdi yar qəddinə yar ağı,
Şərbətədi Ədalətə versən, yar, ağı.
Götürüb əlinə oxu, varağı,
Müxənnət sərşinə ay atam indi.

HƏYATA

Ovçu qardaş, görən gedir yol hara,
Dağ tilsimdi, çəhlim axtar, yol ara.
Aramızda bir cığır var, yol, ara,
Od, qor qonşusuyuq həyəət-həyəətə.

Dərəni çən, dağ başını qar aldı,
Şər qarışdı, yenə hava qaraldı.
Atım arıq, qanım yaman qaraldı,
Yol uzaqdı, hay de gedək, hay, ata.

İmkan ola, əlim çata ağ telə,
Ədalətəm, həna qoyam ağ telə.
Bir şəhəri üç həriflə akt elə,
İsbat olub sözüm keçsə həyata.

YARA DƏR DEDİ

(cığalı təcni)

Açıldı təzə tər lalələr yenə,
Qəbim dilə gəldi, yara dər dedi.
Mən aşıqəm yara dər,
Açılacaq yara dər.
Canansız can nə lazım,
Canı şirin yar edər.
Hicran dərdi sinəsini yaralar,
Sağalar gələrsə yara tər dedi.

Qədərindən artıq istə yara sin,
Yar eşqilə yar işinə yarasın.
Mən aşıq yar yarasın,
Dağla dilin yarasın.
Danışanda haqq danış,
Haqq işinə yarasın.

Xainləri Haqq sıradan çıxarar,
Yenidən yaxşını yaradar dedi.

Eşq əlindən cəsəd canda a yandı,
Qadir Allah sirlər sənə əyandı.

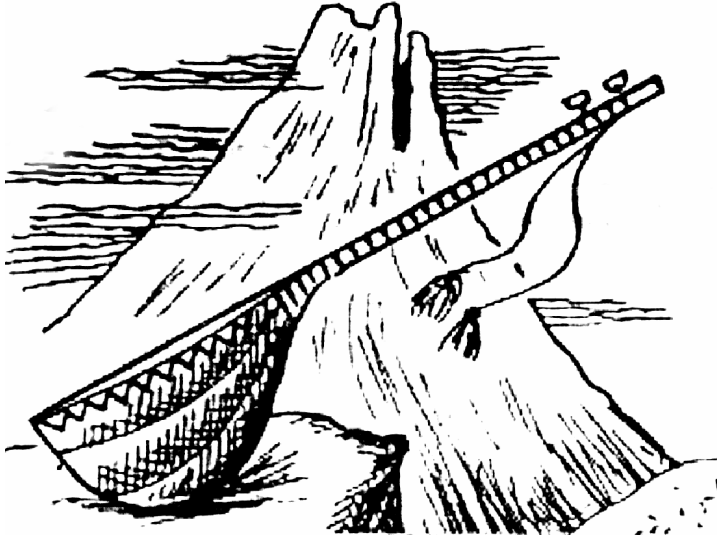
Aşıq deyər həyandı,

Xəyal sənə həyandı.

Sən ki, atdın ilqarı,

Necə içdin hey andı.

Dədə dostun axtaranda, gəzəndə,
Qalsa səhrələr da yara dar dedi.

ZİYAD BAYRAMOV

Ziyad Bayramov 1939-cu ildə Gürcüstanın Zalqa rayonunun Ərcivan Sarvan kəndində anadan olmuşdur. Saza-sözə bağlı el sənətkarlarındanır. Mühitdə şirin ləfzi, özünəməxsus üslubu ilə seçilib-sayılır. Aşıq şeiri tərzində də örnəkləri vardır. Müxtəlif mövzularda yaratdığı qoşma, gəraylı, təcnisləri buna nümunədir. Onun təcnisləri də diqqətçəkicidir.

NƏ QALDI-QALDI
(cığalı təcnis)

Adəmdən Hatəmə, Hatəmdən bizə.
De, nələr yarandı nə qaldı-qaldı.
Aşıq deyər nə qaldı.
Nə qovğadı, nə qaldı?
Beyvec oğul atası.
De, yurdunda nə qaldı?
Ömrüm boyu namərd dosta qul oldum,
Zəhmətim özümə qaldı-nə qaldı.

Yazda dağlar gül çiçəkli, havalı,
Şan bağlayar, zənbur yığar ha balı,
Aşıq deyər havalı,
Yayda yaylaq havalı,
Mərd başını dik tutmaz,
Namərd gəzər havalı.
Sağırın guşunda vursan qavalı,
Soruşar: nə haydı, nə qaldı-qaldı?

Axdı neçə çaylar bulandı, keçdi,
Aşıqlər odlara qalandı, keçdi,
Aşıq dolandı keçdi,
Dövrən dolandı keçdi,
Aşıq məşuq yolunda,
Oda qalandı keçdi.
Ay Ziyad, deyərlər, filan da getdi,
Sözlərin yadigar qaldı-nə qaldı.

AY YAXA - YAXA
(cığalı təcni)

Boylanır aləmə küsgün baxışla,
Dağların başında ay yaxa-yaxa.
Aşıq deyər ay yaxa,
Günəş doğa, ay yaxa,
Dara düşsən, namərd dost.
Verməz sənə ay yaxa.
Aşiqin qəlbində, eşqin məşəli,
Əridər cismini ay yaxa-yaxa.

Dost olmağa yaxşı igid soy arar,
Təbib dərddə, dərman üçün soy arar.
Aşıq deyər soy ara.
Əsil axtar, soy ara,
Nakəs dostan gen dolan,
Kəsilibdir soy, ara.
Səyyad düşər ov dalınca ov arar,
Dağların qoynunu ay yaxa-yaxa.

Dost bulanda qoy xəlbirə, ələ, bax,
Nakəs səni qoy salmasın ələ, bax.
Aşıq deyər ələ bax,
Uzat əlin ələ bax.
Uyma yağlı dillərə,
Düşmənlər, ələ, bax.
Dar məqamda uzadılan ələ bax,
Ay Ziyad, yan tutma ay yaxa-yaxa.

UMBAY AXUNDOV

Umbay Sadiq oğlu Axundov 1940-cı ildə Laçın rayonunda anadan olmuşdur. 1984-cü ildən Laçın rayon aşıqlar ansamblının rəhbəridir. Aşıq Şəmşir və Mayıs Gəncəli kimi ustad aşıqlara qulluq etmişdir. Azərbaycan aşıqlarının IV və V qurultaylarının iştirakçısıdır. V qurultayda Aşıqlar Birliyi İdarə Heyətinin üzvü seçilmişdir. Aşıq Ədalət Axundovla birgə söylədiyi «Şah İsmayıl və Gülzar» dastanı (1987) videolentə alınmış və Azərbaycan Televiziyasının qızıl fonduna daxil edilmişdir. Qoşma, gəraylı, təcnis, divani və müxəmməs kimi çoxsaylı poetik örnəklər düzüb qoşmuşdur. “Laçında dillənən saz” (1989) və “Mən belə yaşadım” (2012) kitablarının müəllifidir.

YARI YAŞ İNDİ
(gəraylı təcnis)

Dedim, qoyma gözdən axa,
Leysan ola, yar, yaş indi.
Geri döndü, üz çevirdi,
Gəndən keçdi, yar yaşındı.

Bu bağdan bir yarı dərdim,
Düşündürmür yarı dərdim.
Bütövləndi yarı dərdim,
Həs-rət təkən yar yaşındı.

Dərd başa yağan doludur,
Dolduqca qəlbi doludur.
Umbayyam, qəlbim doludur,
Olmuşam yarı yaş indi.

GÜLLÜ GÜLDÜ
(gəraylı təcnis)

Mən yazığa bu günümdə,
Güllü güldü, Güllü güldü.
Çəmənzar nəyimə lazım,
Güllü güldü, Güllü güldü.

Titrədirsən hər simi tək?
Titrədirsən Nəsimi tək.
Titrədirsən nə simi tək?
Güllü güldü, Güllü güldü.

Umbay ağlar bu diyarda,
Umbay, ağlar bu diyar da.
Umbay, ağlar budu yar da,
Güllü güldü, Güllü güldü.

YASİN DƏ GƏLDİ

Ayeyi-Qurana meyil bağladım,
Keçdim surələri, yasin də gəldi.
Namərd mərdin xoş gününə gəlmədi,
Gözlədi, gözlədi yasında gəldi.

Müqəddəsdir Xorasan da, Nəcəf də.
Haqq bağlayan qapılara nə cəftə?
Əli, Vəli, Məmməd, Həsən, Nəcəf də,
Bu yaman günümdə Yasin də gəldi.

İnsan oğlu hər məclisə yarıya,
Yaxşı təbib məlhəm eylər yarıya.
Aşıq Umbay, ömrün endi yarıya,
Bir də görəcəksən yasin da gəldi.

AY ATAM

Məhəbbətin dərdi yaman ağırdı,
Qoymayıbdı gecə-gündüz a yatım.
Bəxt oyana, taleh gülə üzümə,
Bu gözələ eşq kəməndin ay atam.

Saxlamaz dəryalar, yar ada belə,
Gör necə yaraşır yar ada belə.
Yaradan gözəli yarada belə,
Bənzəri var Günəşə tam, Aya tam.

Umbay deyər, zalım dünya, nəyin saf?!
Vara uyan gözəllərdə nə insaf?!
Mənə belə zülm elədi nəinsaf,
Kərəm eylə, yetiş, dada, ay atam.

CAVAN ALAY

Cavan Alay (Alay Məmməd oğlu Səmədov) 1942-ci ildə Tovuz rayonunun Əlimərdanlı kəndində anadan olub. El şairi kimi tanınmışdır. Aşıq şeirinin müxtəlif şəkillərində dillər əzbəri olan poetik örnəklər yaratmışdır. Rəngarəng mövzularda yaratdığı şeirlərin bir qismini təcnislər tutur. O, 1996-cı ildə dünyasını dəyişmişdir.

A YARA-YARA

Könül pərvaz edib uçmaq istəyir,
Bu hicran dağını a yara-yara.
Əgər ki, əlimdə olsa əlacım,
Yetirrəm əğyara a yara-yara.

Ustaplardan kamil alsan dərşini,
Soyarsan söz ilə düşmən dərşini.
Ariflərin sən bilməsən dərşini,
Sözünən vurarsan a yara –yara.

Məftun Alay həmdəm olur yar ilə,
Ayrı düşsə dözə bilməz yar ilə.
Çox da işvə-naz eyləmə yar ilə,
Vuracaq qəlbinə a yara-yara.

YARALAR MƏNİ

Şeyda bülbül fəğan etmə bu bağda,
Nalən xəncər olub yaralar məni.
Təbibsiz xəstəyəm qürbət məkanda,
Qoymaz dincəlməyə yaralar məni.

Hanı mən bədbəxdə gələ gülsəba,
Açdıra eynimdə qönçə gülsəda.
Namərd nəzir verər üzümə gülsə də,
Mərd razı olmaz ki, yaralar məni.

Gözəl qaşa sürmə çəkər, ya xına,
Bimar canım uzaq düşüb yaxına.
Tovuzlu Alayam qoymur yaxına,
Bəs nə vaxtı qoynuna yar alar məni?

NƏ YARƏ GƏLSİN

(cığalı təcnis)

Ay hazarat, yenə işrət çağıdır,
Namərd bilmir mərdə nə yarə gəlsin.
Mən aşıqəm, nə yarə,
SİNƏM ÜSTƏ NƏYARƏ.
Yar ələ neştər alıb,
Yaralarım nə yarə.
Yar gəlməsə xəstə könül sağalmaz,
Yar gəlsə istərsə nə yarə gəlsin.

Çox çalışdım dost yolunda ay ağa,
Gördüm dostlar baş deyirlər ayağa.
Mən aşıqəm, ayağa,
Bir fərman ver ay ağa.
Dərd vəfasız başından,
Leysan kimi a yağa.
Xudam daşı namərdlərə a yağa,
Haqdan zikr eyləyib nə yarə gəlsin.

Cavan Alay sözlər havaya getsin,
Candan ağrıların havaya getsin,
Mən aşıqəm, havaya,
Adəm ilə Havaya,
Günahsız bəndələri,
Tuş olmasın havaya.
Kasıblıq, xəstəlik havaya getsin,
Nə dost, düşmənə, havaya getsin.

AYƏSİNƏ BAX

(cığalı təcnis)

Abu-atəş, xaki-badın içində,
Zalım bəxtəfərin ayəsinə bax.
Aşıq deyər ayəsin,
Aqibətdir ayə sin.
Tülək tərən gəlməmiş,
Barəsində ayə sin.
Arıfsənsə zər nımtənə içində,
Gör necə bənzəyir ayə sinə bax.

Naşı sərraf gövhər deyər sənginə,
Amma bilməz mətahında səngi nə.
Mən aşıqəm sənginə,
Daşqın çaylar sənginə.
Yar olsan da fanisən,
Yerə, göyə sən günə.
İnanmırsan aç gözünü qəflətdən,
Keyqubad mülkünün ayəsinə bax.

Cavan Alay, dərd əhlisən oda var,
Naşı gəzmə dəryalarda oda var.
Aşıq deyər oda var,
Eşq əhlisən oda var.
Axtar qəlbim içində,
Məhəbbətin oda var.
Arif olub bu sözləri duymasan,
Axtar şeiryyətin ayəsinə bax.

SARIYNAN
(dodaqdəyməz təcnis)

Sərdar kəsdə sər işlərin sərindi,
Sərdən yanar eşq atəşinə yarınan.
Qeydə qalsan qeyrətini sər indi,
Yanan eşqin sınan yerni sarıynan.

Əzəldən də yar qeydinə qalansan,
Qeyzə gəlsən yar qəhrinə qalan sən.
Qınansan da yar yanında qal asan,
Sınan deyil yara kannan sarınnan.

Yazıq Alay yar–yar dedi calandı,
El içində yar danışdı, yar andı.
Yarda getdi əğyarlarnan yarandı,
Deyəcəklər tər lan gəzdi sarınnan.

SƏRRAF ŞURİYYƏ

Şuriyə Həsən oğlu Hacıyev (Sərraf Şuriyə) 1942-ci ildə Basarkeçər rayonunun Daşkənd kəndində anadan olmuşdur. Sənət aləmində saz-söz əhli kimi tanınmışdır. Şeirləri xalq arasında, aşıqların repertuarında geniş yayılmışdır. Qoşma, gəraylı, təcniləri mükəmməl sənət örnəyi kimi istedadının göstəricisidir. 2015-ci ildə vəfat etmişdir.

YAXŞI YAR

Aman təbib üzdən vurma neştəri,
Yaram dəyib, dərindən yar, yaxşı yar.
Könül düşüb bir şirinin eşqinə,
Deyən yoxdu Bisutunu yaxşı yar.

Yazıq canım eşq oduna ha yandı,
Baş açmadım eşqin səmti ha yandı.
Dar günümdə bilirəm ki, həyandı
Yaxşı qohum, yaxşı qardaş, yaxşı yar.

Şuriyəyəm, geydi tər sinə sarı,
Yol aldı yarıdan tərsinə sarı.
Qoyuldu məzara tərsinə Sarı,
Qibləsində dəfn olundu Yaxşı yar.

HEY QALA-QALA

(Dodaqdəyməz təcnis)

Qoy yeri ürəkdə nişana qalsın,
Eşqin ocağını hey qala-qala.
Hilal qaşlarına can sadağadı,
Həsəti könüldə hey qala, qala.

Soruş hərdən sinədəki dağ nədi,
Aşıq cəkər həsrət nədi, dağ nədi.
Döyüş günü dərə nədi, dağ nədi,
Gərəkdi qurasan hey qala, qala.

Şuriyəni nişan qoydun yar ağa,
Axdı qanı üzü döndü yar, ağa.
Öz əlinlə çək cəsədi yar, ağa,
Göndər xaka canda hey qala-qala.

ULDUZ SÖNMƏZ

Ulduz Əsgər qızı Quluyeva (Ulduz Sönməz) 1945-ci ildə Gədəbəy rayonunun Kərimli kəndində anadan olmuşdur. Əməkdar mədəniyyət işçisi (2008), Prezident təqaüdcüsüdür (2016). Asaf Zeynallı adına musiqi məktəbinin muğam sinifini bitirmişdir (1969). Aşıq Pəri məclisinin ilk yaradıcılarından biridir. Azərbaycan aşıqlarının IV-V-VI qurultayının nümayəndəsi olmuşdur. Yaradıcı aşıqdır. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin idarə heyətinin üzvüdür.

AY GÜLƏ DÖNÜR

Təsəlli tapmıram bu gen dünyada,
Sevinçimin ömrü ay gülə dönür.
Qoca təbiətin sərt qasırğası,
Qandaldan ötüşür, ay, gülə dönür.

İstərəm ki, yar bağırınan gül üzüm,
Deyən yoxdu, bircə danış, gül, üzüm.
Ona görə həsrətindən gülüzüm,
Vədəsiz saralan, ay, gülə dönür.

Ulduz, ömür ötür, yaşı yandırır,
Quru öz oduna yaşı yandırır.
Gözlərimdən axan yaşı yandırır,
Közərir sinəmdə, ay, gülə dönür.

DALDALA

(cığalı təcnis)

Qoşa xallar düzülübü yanaqda,
Yadlar görər pünhan eylə daldala.
Aşıq deyər dal-dala,
Aşkar etmə daldala.

İlqarını görməmiş,
Durma dostla dal-dala
Həmdənim yox bir gün dara düşəndə,
Çətin gündə onla duram dal-dala.

Bu dərd mənim varlığında od qalar,
Həsərətindən ürəyimdə od qalar.
Aşıq deyər od qalar,
Alov söner, od qalar.
Sənin bircə baxışın,
Ürəyimdə od qalar.
Kərəm yanar, kül içində od qalar,
Həsərətli aşiqər yanar dai-dala.

Üzün dönər dönüb gedən yara bax,
Qismətdimi heç yaxşı yar, yara, bax.
Aşıq deyər yara bax,
Dərindədi yara bax,
Neşdər vurma, yoxla sən,
Yetişdimi yara bax!
Ulduz deyər, sən vurduğun yara bax,
Sinəmdədi qövr eyləyər dal-dala!

YAD ELƏ MƏNİ
(cığalı təcnis)

Dəli-dolu ərköyünəm a zalım,
Qıyarsanmı düşəm yad elə məni.
Aşıq deyər yad elə.
Yad ölkəyə, yad elə,
Mənə nələr elədin,
Eləməzdi yad elə.
Öz dərdimi özüm çəkə bilmirəm,
Axtar ürəyimdə yad elə məni.

Çəkirsən çilləni atırsan oxu,
Ya kənardan ötə, ya dələ məni.
Aşıq deyər ya dələ,
Əlin vermə yad ələ.
Gözlə xumsu-zəkətin,
Bir nəzir ver yad ələ.
Çağırram adını, amin, ya Əli,
Ələbaxan etmə yad ələ məni.

Ormanlar içində bir səyyaham mən,
Görsə qorxar, pələng, ya dələ məni.
Aşıq deyər ya dəli,
Ya divanə, ya dəli.
Xəzan vurur baxçamı,
Əgər dəysə yad əli.
Öz əhdinə sadıq Aşıq Ulduzam,
Vermə öz əlindən yad ələ məni.

ELXAN MƏMMƏDLİ

Elxan Hüseynqulu oğlu Məmmədli 1946-cı ildə Borçalı mahalının Bolnisi rayonunun Faxralı kəndində anadan olmuşdur. O, 1969-cu ildən Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində “Bulaq”, “Ustadnamə”, “Sazın-sözün sehrində”, “Saritel”, “Gözəlləmə” kimi verilişlərin əsas müəlliflərindən biri və aparıcısı olmuşdur. “Azərbaycan aşıq şeirində təcnis” mövzusunda namizədlik dissertasiyası yazmışdır. “Təcnis sənətkarlığı” (1998), “Şair Nəbi Borçalı: həyatı, mühiti, sənəti” (2014) monoqrafiyaları, “Azərbaycan folklor külliyyatı. Dastanlar”, XX kitab, (2012), “Borçalı folklor örnəkləri”, I kitab, (2013), “Borçalı folklor örnəkləri. Dastanlar”, II kitab, (2013) və s. kimi kitabların toplayıcısı, tərtibçisi, ön söz və qeydlərin müəllifidir. Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, Əməkdar mədəniyyət işçisidir.

GÖZ ƏLDƏN GEDƏR

Arif məclisində, sərraf yanında,
Söhbət gül camallı gözəldən gedər.
Doymaq olmaz ağ buxaqdan, sinədən,
Gözlərə baxmaqdan göz əldən gedər.

Dərdimi göz töküb oyana dedim,
Çəkilsin qarşımdan o yana dedim.
Yatmış yarım bəlkə oyana dedim,
Oyanmaz, məni də gözəl dəng edər.

Dayanmadım çox da dedi o “dayan”,
Üz çevirdi getdi məndən o da yan.
İndi Elxan, Səməndər tək oda yan,
Gözəllər səni də gözəl dəng edər.

AYƏ GÜNBƏGÜN

Haqqdan səda gəldi, biz islam olduq,
Endi Məhəmmədə ayə günbəgün.
Peyğəmbər kamalı özü yar oldu,
Ayıldıq, oyandıq, ayə, günbəgün.

Ulu babaların od dadan oldu,
Nadanı sözüynən oddadan oldu.
Mənim də taleyim odda dan oldu,
Şöləsi yayıldı Aya günbəgün.

Ay Elxam ömr etdin ay bu cahanda,
Sənə ilham verdi ay bu cahanda.
Gəl demə təkcədi Ay bu cahanda,
Bizə nur çiləyən ayə, Gün, bə gün.

HAŞIM QUBALI

Haşım Səfdər oğlu Balakışiyev (Haşım Qubalı) 1946-cı il oktyabrın 26- da Quba rayonunun Rəngidar kəndində anadan olub. Şirvan aşıq mühitinin görkəmli simalarındandır. Zəngin söz və havacat repertuarına malikdir. Aşıq Əsrəf Qubalı və Barat Əhmədoğlunun şagirdi olmuş, sənətin sirlərini onlardan öyrənmişdir. Dastançı aşıq kimi tanınır. Bir çox saz havaları və dastanların yaradıcısıdır, IV-V-VI aşıqlar qurultayının iştirakçısı olmuşdur. Əməkdar mədəniyyət işçisidir (2016).

DAŞA DAŞ

Bəxtin oyaq olsa, taleyin gülsə,
Ruzin axıb gələr Haqqdan daşa–daş.
Bəxtin yatsa, olsa çayın içində,
Əl atsan, yapışacaq daşa-daş.

Qəlbən səni sevən varsa, sev incə,
Nəvazişlə qərq et onu sevincə,
Nazı səndən nəsə deyib sevincə,
Yar sərt olub sənə bənzər, daş, a daş.

Qonşusuyuq hər ikimiz nəzərin,
Yox qiyməti nə qızılın, nə zərin,
Haşım deyər, yaman bəddi nəzərin,
“Maşallah” sız demə çatlar daş-adaş.

DƏR

Başqa ürəyinə daşıma məni,
Mən cəhənnəm, o insanı incidər,
Sən məni dərədə viran etmişən,
Barı o insanı incə-incə dər.

Göyər, çinim, səpim sənə yeni dən,
Saçlarım ağarır, gəzmə yəni dən,
Girsən, ürəyimə işdi yenidən,
Kədərime dəymə, gəl sevincə dər.

Bülbül gedib, görürsən ki, gül zardı,
Nazla ötən ya sənsən, ya Gülzardı,
Haşımı sinəsi sözlə gülzardı,
Gəl ora cəvahir, mərcan, inci dər.

YOLLA CAN

Zalım qızı, keç sinəmin üstündən,
Tapdalanmaq yola, həyat yola can¹.
Bulaq yolu olum, su daşı, gözəl,
Əzilməkdən inciyibdir yol haçan?

Öyrənibdir təzə-təzə yar oxu²,
Al sazını eşidəcək yar, oxu,
Qərq eyləsə səni qana yar oxu,
Əvəzində nigarına yolla can.

Haşım, qıyma, narazılıq yaramaz,
Göndər gizli yara heyva, yara nar,
Torpaq olduğunu bir gün yar annar,
Gədib-gəlməz o mənzilə, yolla can³.

GÜLƏ TƏK

Bülbül istər yaxınlaşsın söz açsan,
Cəh-cəhiylə sübh azanı gültək.
Girib yatan ləçəklərin içində
Görən yoxsa, bağda qalsa güllətək.

1. *yolla can*

2. *oxumaq*

3. *can yolla*

İnsaf gəzmə ya ağada, ya xanda,
Düymə bağla gülüstan var yaxanda,
Elə gül ki, gülsün xına yaxan da,
Kim istər ki, öz başına gülə tək.

Aşıq Haşım, o cavandı, sən əmi,
Özünə tay tutmagineñ Sənəmi,
Tənə oxu yetişmədi sənəmi?
Kim görüb ki, bəyənidir gül ətək?

QARACAN BORÇALI

Qaracan İsa oğlu Kərimli 1947-ci ildə Borçalı mahalının Marneuli (Sarvan) bölgəsinin Təkəli kəndində anadan olmuşdur. Aşıq sənətinin sirlərini 12 yaşından öyrənməyə başlamışdır. Əvvəlcə həmkəndlisi Aşıq Mustafadan sənətin sirlərini öyrənmiş, sonra Aşıq Əmrah Gülməmmədovdan dərs almışdır. “Xalq yaradıcılığı” Ümumittifaq festivalının laureatı (1990, 1991) olmuşdur.

QARALANDA

(cığalı təcnis)

Gözəlim, gözümə nur çilələndi,
Qamətin uzaqdan qaralan anda,
Aşıq qaralan anda,
Qəmdən qaralananda,
Bu bazardan bir gedir,
Ağla-qara alan da.
Soldu güllər, dərd qəmimdən ələndi,
Əhval da qaralır qan qaralanda.

Sal qayalar qərinələr yaşadı,
Çatma dağlar gözəllərin qaşdı,
Aşıq deyir qaşdı,
Can alanım qaş, idi,
Barmağına yaxşı bax,
Qəlbim üzük qaşdı.
Seyrangahım Lalə dağın qaşdı,
Köç etdim başını qar alan anda.

Var-dövlətlə çoxu ömür qazıdı,
Fərsiz övlad haqq payıdı, yazıdı.
Aşıq deyər yazıdı,
Könlüm könül yazıdı.

Qəm atından enmirəm,
Bu nə qismət, yazıdı.
Ay Qaracan, bir zamanlar yaz idi,
Yazılan da mənəm, qaralanan da.

SIRALANDI, GƏL
(dodaqdəyməz cığalı təcnis)

Dərdi-sər əlindən axdı qanlı yaş,
Deşildi yaralar, sızalandı gəl.
Aşıq sızalandı gəl,
Çaylar sızqalandı, gəl.
Eşqindən yanan aşiq,
Atəşsiz qalandı, gəl.
İllərlə intizar xəstə yatanın,
Kədər sinəsində sıralandı, gəl.

Tanrı yazan, alınlarda sətirdi,
Eşq əhliyə əsən yellər ətirdi.
Aşıq deyər ətirdi,
Seç, ya teldi, ya tirdi.
Əslini danan gəda,
Əsli-zatın itirdi.
Ayrılıq həsrəti təngə gətirdi,
Əl-əldən, can-candan aralandı, gəl.

Alasan dərđini dərđin qananın,
Qalasan qeydinə yaradan canın.
Aşıq yaradan canın,
Sağla yaradan canın,
Sədaqəti tez itər,
Sızqalı canhacanın.
Yad ellərdə yanan qul Qaracanın,
Qara saçlarına qar ələndi, gəl.

MƏMMƏD MƏCİDOĞLU

Məhəmməd Məcid oğlu Abdullayev (Məmməd Məcidoğlu) 1947-ci ildə Goranboy rayonunda anadan olmuşdur. Aşıq şeiri üslubunda poetik örnəkləri vardır. El şairi kimi mahalda tanınmışdır. Müxtəlif biçimlərdə yazdığı qoşma, gəraylı, təcisləri el arasında geniş yayılmışdır.

ODA BƏSİMDİ

Elə bildim girirəm yar qəlbinə,
Yar ayırar orda oda bəsimdi.
Bu dərd ilə tərک eyləsən dünyanı,
Nəşim əgər alsa od, a bəsimdi.

Dünya, aləm dolansa da tərsinə,
Məhəbbətin ovandı nə, tərsi nə.
Hər sevənə qismət olmaz tər sinə,
Kərəm kimi yansın oda, bəsimdi.

Sevən bilər, ürək niyə yaradı,
Tel-tel olar eşidəndə yar adı.
Məmməd, qəlbin gör bir nəyə yaradı,
Yar dağ çəksə, inan oda bəsimdi.

YAXALAR SƏNİ
(dodaqdəyməz təcnis)

Həyat dediklərin teldən asılı,
Əcəl səsziz gələr yaxalar səni.
Çıxartsan əynindən geydiklərini,
Xilas edən deyil yaxalar səni.

Cahanda iz salır hər yaşayan da,
Tələs, itirdiyin hər yaşa yan, da.
Xeyrə-şərə yara sən yaşayanda,
Yaxşılıq dəryası yaxalar səni.

Ətəyindən əgər atsan daşı yar.
İnan, desən sal qayanı, daşı yar.
Canan, Məmməd dağı yarar, daşıyar,
Atəşə ha yandır, yax, alar səni.

FİRÜDDİN KƏRƏMOĞLU

Firuddin Kərəmoğlu Bağırov (Firuddin Kərəmoğlu) 1949-cu ildə Gədəbəy rayonunun Kilsəli kəndində anadan olmuşdur. Regionda aşıq sənətinin layiqli davamçılarındanadır. Sazı-sözü ilə mahalda tanınmışdır. Ustadların yaradıcılığını yüksək səviyyədə mənimsəmişdir. Aşıq şeir tərzində də yazıb-yaradır.

GƏLHAGƏL
(*cığalı təcnis*)

Aşıq qardaş, cavan saydın “gəl”- dedin,
Sinədən de bu meydana gəlhagəl.
Aşıq deyər gəlhagəl,
Sür səməndin gəlhagəl.
Gah qaldırar insanı,
Gah endirər gəlhagəl.
Hansı quşdur bir ağacda sızlayar,
Yetişincə bir murada gəlhagəl?

Xəstə düşən tələb eylər qarı xar,
Dost yolunda cəfalar çək qarı xar.
Aşıq deyər qarı xar,
Dağlar saxlar qarı xar.
İgid dünya sirr bilsə,
Yeri gələr qarıxar.
Fikrin çaşar, kəlmən itər, qarıxar,
Çağırarsan kamil ustad gəlhagəl.

Kərəmoğlu, çətin candan dərd ənə,
Şəcər dallarından tamı dər dənə.
Aşıq deyər dərdə nə,
Əlac eylər dərd ənə.
Arifsənsə aç xəzinə,
Ya kənar dur dərddən, ə.
Çəksəm səni imtahana dərdə - nə,
Əlac eylər inildərsən gəlhagəl.

GƏLƏR
(Dodaqdəyməz təcnis)

İlahi yar olsa, ruzi çox olsa,
Tarlalar göyərər gözəl dən gələr.
Nəsilə xəcalət, kişiyə xətər,
Nə gəlsə ağılsız gözəldən gələr.

Yaxşıdır yarına yar yaraşanda.
Arı sızıldayar, yarıyar şanda.
Əzizlər, oxşayar yarı yar şanda.
Şirincə sözləri gözəldən gələr.

Aşığa istəkli Yaxşı yarandı,
Ürəkdə yaxşı yar yaxşı yar andı.
Ustası yaranı yaxşı yarandı,
Xəstəyə yaxşılıq göz, əldən gələr.

URFAN ƏLİ

Əli Abuzər oğlu Quliyev 1950-ci ildə Tovuz rayonunun Əlimərdanlı kəndində anadan olmuşdur. Səkkiz yaşından saz çalmağa başlamışdır. 25 yaşından müstəqil aşıqlıq etmişdir. Hüseyn Bozalqanlı adına Aşıqlar Muzeyinin ilk direktoru olmuşdur. On səkkiz il oraya rəhbərlik etmişdir. “Dilqəmi”, “Ruhani” saz havaları onun ifasında dövlət televiziyası və radiosunun qızıl fonduna salınmışdır. Haqqında sənədli filmlər çəkilməmişdir. “Sözdən pənah gətirmişəm” (2000), “Sazlı- sözlü dünyam” (2004), “Tanrı payı tellu sazım” (2007), “Qəm daşıyan dərviş oldum” (2012) adlı şeir kitabları vardır. “Urfan Əli” imzası ilə tanınır. Əməkdar mədəniyyət işçisidir (2008).

BİRƏ MƏN

Yaralarım duz basmışam gecələr,
Yatmamışam axşamdan ta birə mən.
Elm öyrənib ustadların dilindən,
“Beş” almışam, almamışam “bir”ə mən.

Sınıq könlüm hörəmməzsən bir ələ,
İki qarpız sığışan döy bir ələ,
Ola bilməz, yüz xəlvirlə bir ələ,
Dərdi-qəmi mənim kimi bir əmən.

Sən Günəşsən, Əli parlaq Ay, adaş,
Həsərətindən həftəm oldu ay, adaş,
Xan Murğuzda bir çeşməyəm, ay adaş,
Gəl doyunca dodaq söykə bir əm, ən.

GÜLƏ MƏN

Eşq əhlini qəmli gördüm həmişə,
Görmədim ki, bir ürəklə gülə mən.
Nəzər saldım bülbül nalə çəkəndə,
Baxıb gördüm, xar qonubdu gülə mən.

Bahar fəsli gül qoxuyan o yada,
Salam verdim, nələr saldı o yada,
Meylim quşu yatdım, yarım oyada,
Dərdim açam o sevdiyim Gülə mən.

Mən Əliyəm, nə bağçamda gül ola,
Nə də qonub, bülbül gülə, gül ola,
Gül toxunub xalçalara gül ola,
Heyran qalan hər naxışa, gülə mən.

AZ ADAM KİMİ

Ələk-vələk etsən əhli-dünyanı,
Axtarıb taparsan az adam indi.
Düşsən dəryalara, itib- batarsan,
Çalış, damla-damla aza dam, indi.

Mərdlər yığnağıdı mərd igid dəri,
Könlümün gülünü mərd igid dəri,
Namərd dünyasında mərd igiddəri,
Yada salan olar, az adam indi.

Gəl, Əliyə dil oxuma min cür, ə,
Tay olarmı tavar saza min cürə,
Tanrının hökmü var hələ min cürə,
Kim deyir, həyatda azadam indi?!

ÜZƏ SƏN

Eşqə düşdüm o xatalı gözündən,
El içində məni saldın üzə sən.
Sevənlərdə günah etmək qaydadır,
Nə tez çəkdin günahımı üzə sən.

Məcnun oldum sən Leylinin üzündən,
Gəl üzümə sevgi yağsın üzündən.
İstədim bir busə alım üzündən.
Siyyah zülfün niqab etdin üzə sən.

Dönük çıxdın, bitdi sənli gecələr,
Sənsiz ruhum xəyalınla gecələr.
Əhdim budu tənha qalib gecələr,
Əli kimi qəm bəhrində üzəsən.

QAR ALAR MƏNİ

Mərd tutub əlindən basar bağına,
Namərd bəd danışar qaralar məni.
Göydə simuzərdən taxtım bəzənə,
Yerdə boran alar, qar alar məni.

Hanı yaxşı kimi yaxşı görmürəm,
Yaman çox görürəm, yaxşı görmürəm.
Yaxşı seçəmmirəm, yaxşı görmürəm,
Deyəsən ta basır qaralar məni.

Əliyəm, qılıncın çəkən Əzrayıl,
Əksimi gözüne çəkən Əzrayıl.
Hamıyı torpağa çəkən Əzrayıl,
Bir gün də həyatda qaralar məni.

MƏRDİ MƏRD ANA

Dostum, bu beş günlük fani dünyada ,
Namərd kəsi namərd, mərdi mərd ana.
Namərd yıxsə mərdi bağıslayan döy,
Mərd yıgsə bağışlar mərdi mərdana.

Sinəm dolu, söhbət şirin, söz dərin,
Söz bağımdan inci dərin, söz dərin.
Mərd olan mərdanə deyər sözdərin,
Çünki, mərd doğubdu mərdi mərd ana.

Əliyəm, düşməne vermə qalx anı,
Sıyır qılıncını, götür qalxanı.
Sən vur yıxılanı, mən də qalxanı,
Dayanaq meydanda mərdi-mərdana.

CABBAR LAÇINLI

Cabbar Qasım oğlu Cabbarov 1950-ci ildə Laçın rayonun Ağbulaq kəndində anadan olmuşdur. Erkən yaşlarından saz-a-sözə həvəs göstərmişdir. Mahalda sənəti ilə tanınıb seçilmişdir. “İşıqlı” aşıqlar ansanblını yaratmışdır. Azərbaycan aşıqlarının V-VI qurultaylarının iştirakçısı olmuşdur. Aşıq şeirinin müxtəlif şəkillərində poetik nümunələr yaratmışdır. Zəngin musiqi repertuarı vardır. Sazbəndlilə də məşğul olur. Solo - saz ifaçısı kimi tanınmışdır.

YUXA DAYANDIM

Qəm-möhnətin, ayrılığın üzündən,
Vətən torpağında, yuxa dayandım,
Təcnis bayatını, kündəyə qatıb,
Nazıldib-nazıldib, yuxa da, yaydım.

Tər çiçəkdən şirə çəkən arıyam,
Vətənimin, namusuyam, arıyam,
Getdim görəm, girov sazı, arıyam,
Anamın sacına, yuxa da, yaydım.

Cabbar deyər, baxdım ata sözünə,
Dastan edib, yazdım, çatdı, söz ünə,
Cahil-nadan, nə biləcək, sözü nə,
Oxuyub ellərə, yuxa da, yaydım.

NƏ ZƏRƏ MƏNİ

Nankor bədəsilə ömür çürütdüm,
Almadı bir dəfə, nəzərə məni.
İstədim səmada parlayıb yanam,
Saldılar həm gözə, nəzərə məni.

Mənası var, qənsərinə, qoy, ala,
Qarşı gəlsə, yan çevirib, qoy ala,
Nazlı gözəl, sağ canını, qoy, ala,
Dolandır başına nəzər əməni.

Hardadı tapasan, nə gözəl indi,
Doymadı dünyada nə göz, əl, indi,
Baxtım düşübdü, nə gözəl, indi,
Dəyişməz yaquta, nə zərə, məni.

Seçmişəm zənginin yaşıl-alını,
Cabbar, itirərmə nəsəl, Alını.
Tələ yazısında, əsil, alını,
Dərgahdan yaratdı nə zərrə məni.

AY ATA-ATA

Zaman keçir qərinələr dolanır,
Ömürdən günləri ay, ata-ata,
Bu yolda gah salır min bir bəlaya,
Gah daşqın sellərə, ay, ata-ata..

Hamiya əvəzdi, ana, yaxşıdı,
Övlad əsl ola, ana, yaxşıdı,
Düşə xoş saata, ana, yaxşıdı,
Yaradan mindirər, ay, ata-ata.

Nə tapacaq, Cabbar, atom düzəldən,
Hər nə tapsan, tapacaqsan düz əldən,
At pisliliyi, yaxşılığı düz əldən,
Olgunan bəşərə ay, ata-ata.

O XALA MƏNİ

Ay bimürvət niyə? Qəsdimə durdun!
Namərd yayın çəkə, ox, al məni.
Vallah ölümümdən qorxan döyüləm,
Həsərət qoymaginən, o, xala məni.

Kəsmə vaxtsiz, budağımı, quruyar!
Quru doğra, quru yandır, quru, yar,
Xəstə canım, əl dəyməsə, quruyar,
Səbabdır, bir azca oxala, məni.

Məmən şamamadı tağı, üzümə,
Söykə qoy giləsi, dəysin üzümə,
Əl uzadıb, üz bağladım, üzümə,
Xata olar, görsə o, xala məni.

Cabbar, sənətinlə qoydun nişana,
Toydan qabaq biz gedərdik nişana,
Hədəfinin son mənzili, nişana!
Dəyişmək olarmı, oxa, ləməni.

HARAYA GƏLƏ

Vətən itirmişəm, yurd itirmişəm,
Məktublar ünvensız, haraya gələ?
Ürəyim istiyir, gözüm yol çəkir,
Bəlkə o sevdiyim, ha, Raya gələ.

Ata, anam elə bilsin, yara üz,
Təbib meşətər vura, gərək yara üz,
Qəm gölündə necə deyim, yara, üz,
Dar günümdə, bəlkə haraya gələ.

Cabbar deyir, eyib açma, dal-dala,
Hər meydanda, çəkilmədim dal-dala,
Fürsət vermə, rəqibini dal, dala,
Inama həftəyə, hər aya gələ.

HA ÇALA

Ustad görməyinin işi kəm qaldı,
Çətin gəlib, Əmrah ola, ha, çala,
Xudunun əlindən çıxan saz kimi,
Həmi ötə, pərdəsiz də, ha, çala.

Dəyirmançı oldun, pər də, saxladım,
Suyunun səmtini, pərdə, saxladım,
Dənçiyə can dedim, pərdə saxladım,
Ata bilib, səcdə qıldı, ha, çala.

Cabbar deyər, qəlbə dəymək min qandı,
Elə var, bir verdiyin min qandı,
Başaparan bədöy gördüm, min, qandı,
Dərdə keçsin, bələn aşsın, ha, çala.

ATAMI İNDİ

(cığalı təcnis)

Qarlı dağlar yaylaqları görəndə,
Elə bil tapıram atamı indi.

Aşıq deyər atamı,
Qarlı dağlar atamı,
Gədiklərdə izi var,
Zirvədə gəz, atamı

Anamın xörəyi yadıma düşdü,
Dəydi damağıma a, tamı, indi.

Ata-ana, bacı-qardaş köməksiz,
Can əlindən yolun saldı Qarqara.
Aşıq deyər qarqara,
Yaman saldı qarqara,
Yağı yolunu kəsdi,
Şivən saldı Qarqara!
Rüzgarından qarışmışdı qar-qara,
Ana balasını atamı indi!

Cabbar deyər, arxa durdu qansıza,
Mindi taxta yenə döndü qansıza!
Aşıq deyər qansıza,
Rast gəlmişik qansıza!
Xalqı taxta satanın,
Gözlərinə qan sıza!
Min fitnə əkənin, min qan tökənin,
Bilinmir, hesabı, a, tamı, indi.

SƏYYAD MƏMMƏDLİ

Səyyad Məmmədli 1950-ci ildə Gədəbəy rayonunun Qasımlı kəndində anadan olmuşdur. Şeirə, sənətə gənc yaşlarından maraq göstərmişdir. Aşıq şeiri üslubunda müxtəlif səpkili poetik örnəklər yaratmışdır. Yaradıcılığında ara-sıra təcnislərə də müraciət etmişdir. Təbli el şairlərindəndir.

YAR-YARA BAĞLAR

Heç kimin ünvanın döyməsin hicran,
Dərd əkər, qəm yeyər, yar yara bağlar.
Oğul saya salmaz, qızı yan keçər,
Son gündə ümidin yar yara bağlar.

Al bıçağı doğra belə, yar belə,
Soyuqladım küpə saldı yar belə.
Həsrətindən qədd əyilib yar belə,
Təbib təbib olsa yüz yara bağlar.

Xəyal səməndini çapar hər yana,
Səyyad, su deyil ki, axa hər yana.
Sevən ürək dönüb baxmaz hər yana,
Məcnuntək könlünü bir yara bağlar.

BİR QALA MƏNİ

Bir elin oğluyam, yad bilib atma,
Apar ocağına bir qala məni.
Zaman, dövran mənə analıq olub,
Salıb bir qorxuya, bir qala məni.

Darda qalsan çağır hoya Əlini,
Kimsəsizə bir uzatsan əlini.
Özünün var, sıxma özgə əlini,
Bir sına, bir yoxla, bir qala məni.
Haqqım tapdalandı, axdı göz yaşım,

Qurusuz da, lələ, çox yanıb yaşım.
Səyyadam, altmışı haxladı yaşım,
Təçnisdə hesab et bir qala məni.

BAŞDA AN MƏNİ

Arif məçlisində, qanan yanında,
Ayaqda düşünmə, başda an məni.
İstəsən keçməsin ovun bərədən,
Gərək oyadasan o başdan məni.

Dil yorulmaz, bir qammaza qan de sən.
Nahaqdan baş kəsib tökmə qan de sən.
Cəllada tay olub sən də qan desən,
Qala ocağına bu başdan məni.

Ağır olur qız cehizi, yurd daşı,
Qərib yerdə qoyma darda yurddaşı.
Səyyadın Kəbəsi, piri yurddaşı.
Yaradan yaradıb bu daşdan məni.

TƏRSİNƏ

Səyyad olub bir tərlana tor qurdum.
Fələk qələmimi çaldı tərsinə.
Əzəl gündən mənə yazı yazanın,
Baş açmadım doğrusu nə, tərsi nə?

Gözəllər düzülüb yan-yana baxdım,
Bir məni saya sal oyan, a baxdım.
Ov keçdi bərədən, o yana baxdım.
Gedib qismət oldu çala tər sinə.

Yatmışdım røyada bir ada gördüm,
Səyyad, ibadəti bir ada gördüm.
Yatmışdı aşığı burada gördüm,
Yaxşı qibləsinə, aşiq tərsinə.

ZİYƏDDİN BORÇALI

Ziyəddin Məmməd oğlu Əliyev (Ziyəddin Borçalı) 1950-ci ildə Borçalı mahalının Kürüstü Keşəli kəndində anadan olub. Erkən yaşlarından aşıq sənətinə həvəs göstərib. İlk ustadı “Borçalı bülbülü” Xırdı Məmməd olub. Sonra Aşıq Kamandarın yanında şagird durmuşdur. Marneuli şəhər mədəniyyət evinin işçisidir. İncəsət festivalının iştirakçısı olmuş (1997, 2004) və “Qırzımızı Diplom” la tələf edilmişdir. Gürcüstanın “Şərəf” medalına layiq görülmüşdür (2001). Üç kitabı nəsr olunub.

ÇATA-ÇAT

(Dodaqdəyməz təcnis)

Könül, ilqarına sadıq olginən,
Ürək sındırsan, sınırsan çata-çat.
Eşqin atəşindən kənar olginən,
Alışarsan, odlanarsan çata-çat.

Dost-dostun adını ansa yaxşıdı,
Halal olsa əsli, ənsa yaxşıdı.
Taleyin ən gözəl ansa yaxşıdı,
Sayılırsan, sınıanarsan çata-çat.

Ay Ziyəddin hər gün, hər an, hər ayla,
Dilində zikir eylə, haqqı harayla.
Aran yoxdu nə səs-küyə, harayla,
Öz-özünə hey yanarsan çata-çat.

“SİN” AYƏSİNDƏ

Dərsimi “Əlifdən” “Sinə” yetirdim,
Qafil sehirləndim “Sin” ayəsində.
“Sin” “Nur” a bağlanıb, “Sini” yaradıb,
Çox sirlər yazılıb, “Sin” ayəsində.

Nikbin ol, könül, hər gün ah eyləmə,
Gözəldi sözlərin kütah eyləmə.

Yalan qeybət edib, günah eyləmə,
Cavab verəmməzsən, “Sin” ayəsində.

“Sin” sirlidi , “Sin”i yazsan “Sin” üstə,
Mərhumun nişanı gərək “Sin” üstə,
Ay Ziyəddin çək səfanı, “Sin” üstə,
Həsərət qalacaqsan, sinəyə “Sin” də.

AY HAYIF
(Cığalı təcni)

Ayrı düşdü allı-güllü yaylaxdan,
Doğma yurddan köçdü ellər, ay hayıf.
Aşıq, ellər ay hayıf,
Köçdü ellər, ay hayıf.
Bu ömürdən, bu göndən,
Əsdi yellər ay hayıf
Boynu bükük qaldı tər bənövşələr,
Vaxtsiz soldu açan güllər, ay hayıf.

Düşəndə yadıma keçən o çağlar,
Eynimin yaşları sel kimi çağlar.
Aşıq, sel kimi çağlar,
Yaşın sel kimi çağlar.
Getdi, daha qayıtmaz,
Ələ gəlməz o çağlar.
Üzdən iraq qaralıbdı ocaqlar,
Meydan açıb soyuq yerlər, ay hayıf.

Naşı Səyyad, daha gecdi, nə fayda,
Ovun həsrətindən keçdi, nə fayda.
Aşıq, keçdi, nə fayda,
Daha hecdi, nə fayda,
Ellərə olan oldu,
Keçdi keçi, nə fayda.
Ay Ziyəddin, yaşın keçdi nə fayda,
Geri dönməz ötən illər ay hayıf.

MƏMMƏD İLQAR

1951-ci ildə Qazax mahalının İncə dərəsində Aslanbəyli kəndində anadan olub. Aşıq şeiri tərzində çeşidli poetik örnəklər müəllifidir. Şeirləri aşıqların repertuarında özünə geniş yer almışdır. İstedadlı təcnis ustadı kimi tanınır. Mövzu rəngarəngliyi ilə seçilən qoşma, gəraylı və s. biçimli şeirlərində mühüm bir hissəni təcnislər tutur.

NƏ GÖZƏL ÇƏKİR

İlahi! Belə də gözəl olarmı?
Kimdi qələm çəkən, nə gözəl çəkir?!
Üz-üzə, göz-gözə sehlənmişik,
Nə mən göz çəkirəm, nə gözəl çəkir.

Günay gözlüm, gözəllikdə bircəsən,
Bu güllükdə bir mən olum, bircə sən,
Gül üstündə arıya bax, bircə sən,
Gör gülün nazını nə gözəl çəkir?

Salma sən Məmmədi gözündən, gözəl,
Gözüm gözmü görüb, gözündən gözəl!
Mən ölmüş neyləyim ki, gözündən, gözəl,
Nə bir könül doyur, nə göz əl çəkir?!

ELƏMİ DAĞLAR

Yönü Vətən sarı, qərrib bir qoca,
Bayatı çağırır: Eləmi dağlar.
Necə göynəməsin, güşümləməsin,
Çəkilib köysünə eləmi dağlar?

Dedim de dərini sən, əmi – bilmir,
Bilmir harda qalıb sənəmi, bilmir.

Baxtamı qarğasın, sənəmi, bilmir,
Viranə obaya, eləmi, dağlar?

Tutmaz eldən ayrı, tutmaz ömür dən,
Məmməd İlqar ummaz elsiz, ömürdən.
Obasız olumdan, elsiz ömürdən
Ölüm urvatdıdı, eləmi dağlar?!

ƏN GÖZƏL

Ən gözəl dərdimsən dərdlər içində,
Eləmi düşmüşəm dərdə mən, gözəl!
Dərd gözəl çəkilir – əgər gözəlsə,
Gözəl dərd diləsən, dərdəm – ən gözəl!

Sərdim gülşənini dərdə mən ömrün,
Dər, gülüm, gülünü dər də, mən - ömrün
Hər günü ölümdü dərd əmən ömrün –
Ölərmə sən kimi dərd əmən, gözəl?!

Məmməd, könül sevdi, kimə nə, dərdi
Özgə kim sevirər ki, mənə dərdi?..
Bilməm bu sevginin kimə nə dərdi? –
Mənə dərd gözəldi, dərdə mən gözəl!

ARABİR ADDA

Adına pərvanə adlar içində
Bir ad da var, gülüm, ara bir ad da.
Əritdim arımı odlar içində,
Nə qoşum-qondarım ara, bir ad da.

Eşqə nə tərəzi, nə qədər – olsa,
Qailəm nə qəza, nə qədər olsa!
Dərdindən dəlilər nə qədər olsa –
Ara taleyini, ara, bir adda!

Məmmədəm, bu eşqin ömrü yolunda
Varam ki, bitməsin ömrü, yolun da!
Addamac eylədim ömrü yolunda –
Adda, ömrüm-günüm, arabir adda!

DƏRDİNDƏN BELƏ

Ay gözü göyçəyim, gözün hardadı –
Dən salıb saçıma dərdin, dən belə.
Yeriyən, danışan ölüyəm sənsiz –
Kim ölər mənimtək dərdindən belə?

Dərd oxuna nişangahdı sinəm də,
Dərd əlindən ha gizlənəm, sinəm də.
Nə dərd desən, yuvalanıb sinəmdə –
Bir bala sərçənin dərdindən belə.

Tapşır gözlərinə ilqara gəlsin,
Qıyma ki, ay qara, il qara gəlsin.
Gələn dərdin Məmməd İlqara gəlsin –
Neynər dərdli kəsə dərd, indən belə?!

A GÖYÇƏK

Göyçək günlər gözləməkdən üzöldüm,
Gələcəkmi göyçək günlər, a göyçək?
Cənnətdiklər çəkəmmədi cəfanı,
Culadılar – sən çəkərsən, a göy, çək.

Fağır canım bir də dönüb baxdı nə...
Nolayıdı bir cünunun baxtı, nə?
Görən dedi, göydən düşüb baxtına,
Mələkdisə, mələyini a göy, çək!

Məmməd İlqar, baxma bağrın yaradı,
Ad çəkməsən, bu söz nəyə yaradı?
Beşcə göyçək hərfdi – olub yar adı,
Dörd göyçəyin axırında “a” göyçək.

ƏDALƏT İNDİ

Sarılib sazına çalxanır yenə,
Bir dəli dəryadı Ədalət indi!
Saz alıb sənətdə “mənəm” deyən kəs,
Dur çıx meydanına Ədalətin di!

Yetir dar ayaqda yenə saz dada,
Hər naşı barmaqda gəlməz saz dada.
Sözdə də sərrafdı, qara sazda da –
Bu qərar haqqındı, ədalətindi!

Saz var – Məmməd İlqar, var bu dünya da,
Söz var – əl çirkidi var, bu dünyada.
Bir təxti-səltənət var bu dünyada –
O da ustadımız Ədalətindi!

BAŞ-BAŞA DÜŞMƏZ

Qan qana düşəndi, ürək ürəyə,
Yüz təbib yığıla, baş başa düşməz.
Baş var başa çıxıb, başbilən kimi,
Hayıf, başa layiq baş, başa düşməz.

Dərdə tərəzidi – çəkən ürək var,
Var olsun hər dərdi çəkən ürək, var!
Başın bəlasını çəkən ürək var –
Başa nə gələcək – baş başa düşməz...

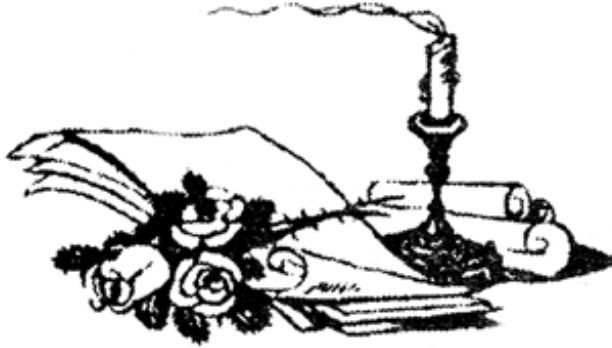
Məmməd, haqqı çağır, çat dada sən də,
Bu haqqın yolunda çatda da, sın da!
Yeddi başın ola – çatdadasan da,
Arzun qismətinlə baş-başa düşməz.

QURUYAR İNDİ

O zaman yaş idim, yara bilmirdin,
Qurudub həsrətin, quru yar indi.
Neçə yol tor qurdun – uymadı könül,
Yaman havalıdı, qur, uyar indi. –

“Haray!” desəm, dağ yarılar, düz əsər...
Ta o baxt da başım üstədən düz əsər.
Yağış kəsdi, sər zülfünü, düzə sər –
Öpər xəyallarım, quruyar indi.

O Məmməd deyiləm – el əhsən deyən,
Bir tabım qalmayıb elə sən deyən...
Elə sən çağıran, elə sən deyən
Qarağat koluyam quru, yar indi!..

AYDIN ÇOBANOĞLU

Aşıq Aydın Çobanoğlu 1951-ci ildə Tovuz rayonunda dünyaya göz açmışdır. ADU-nun filologiya fakültəsini bitirmişdir. Gənc yaşlarından xalqın sevimli sənətkarına çevrilən Aydın Çobanoğlu aşıq şeir şəkillərinin müxtəlif formalarında gözəl nümunələr yaratmışdır.

YARI YAR

Xeyli vaxtdır heç düşmürəm yadına,
İnsaf elə unudarmı yarı yar.
Atalar sözüdür “Dostunla tən gəl”,
Əgər dostsan, qismətini yarı yar.

Şər ocağı nə ətəklə, nə qala,
Fitnə-feldən nə bürc olmaz, nə qala.
Namərdlərdən az qalıb ki, nə qala?
Mərd can atar haqq işinə yarıyar.

Mənasızdı eniş, yoxuş düz olsa,
Dünya qopar hər deyilən düz olsa.
Çobanoğlu, könül ki, var, düz olsa,
Ləzzət çəkər yar yarından yarıyar.

YADA MƏN

Baş açmıram bu dünyanın işindən,
Dünya azıb öz yolunu, ya da mən.
İlişdinsə qurtarmazsan dilindən,
Nə biləcək el qədrini yad əmən?

Yaman yerdə elə dəydi yad daşı,
Silinməzdir 90-nın qan yaddaşı.
Öyrənmişəm mən qazanım yad daşı!
Elə bil ki, borcluyammış yada mən.

Çobanoğlu ərsiz qalmış odalar,
Anaların fəryadından od alar.
Mən susduqca, xam xəyala o dalar,
Elə sanar bir sağmalam yad əmən.

MƏN

Ay insafsız, neçə gündür həsrətəm,
Şirin ləblərinin busəsinə mən.
De, bir nə vaxt gəlib qulaq asaram,
Kəhgəşan qəlbinin bu səsinə mən?

Dərd əlindən sinəm şan-şan yaradı.
Şöhrətimdi, vüqarımdı yar adı.
Yeganə ümüdim ancaq yaradı,
Bilirəm sağalar busəsin əmən.

Aydın deyər, düşün fikrə dal, dala,
Çək başımı, şər böhtandan daldala.
Gözəl olur düzələndə dal-dala,
Mələk misallı yar busə, sinə, mən.

TƏCNİS QURBAN

Həvilov Qurban Yusifoğlu (Təcnis Qurban) 1951-ci ildə Goranboyun Qızılhacılı qəsəbəsində doğulub. Erkən yaşlarından (16 yaşından) şeirlər yazmağa başlayıb. Mətbuat səhifələrində vaxtaşırı şeirləri çap olunub. Yaradıcılığının mühüm hissəsini təcniləri təşkil edir. Xalq arasında da təcnis ustadı kimi tanınıbdır. Hal-hazırda Qızılhacılı qəsəbəsində yaşayır.

GÖYDƏN ƏLƏ (*cinas gəraylı*)

Yer şumladım, toxum əkdim,
Gəlir gəlmir göydən ələ.
Ey İlahi, qismətimi,
Tök başımdan, göydən ələ.

Sünbül sütül, qır yığ ələ,
Demədim ki, qır yığ ələ,
Nə döy, sovur, qır yığ, ələ,
Üt ocaqda, göy dənələ.

Qurban, tər tök, daş kəs, ayə,
Üstün gələr daş kəsəyə,
İbadət et daş-kəsəyə
Nə düşəndi göydən ələ?!

YAŞ DAYANAR (*cinas gəraylı*)

Qəm çəkənin gözlərində
Yaş dayanar, yaş dayanar?!
Qəm yerini sevinc tutsa,
Yaş dayanar, yaş dayanar.

Odun, közün üstə gələ,
Odun-közün üstə gələ,
Odun közün üstə gələ,
Yaş da yanar, yaş da yanar.

Qurban bir gün ağla gedər,
Qurban, bir gün ağla, gedər,
Qurban bir gün ağla gedər,
Yaş dayanar, yaş dayanar.

YAXŞI DA VAR
(cinas gəraylı)

Bu dünyada, əzizlərim,
Pisdən uca yaxşı da var.
Dili baldan şirin olar,
Nə istəsən yaxşıda var.

Ağlar gözüm nəm anası,
Nə sən düşmə, nə mən ası,
Cins olmasa nə mənası,
Bala verər yaxşı davar.

Qurban, şirin gəzmə kalda,
Gülünc deyil gəzmək alda.
Çox da gunah gəzmə kalda,
Ya toxumda, ya xışda var.

DİDƏR DƏ

Təcnisdən bağ saldım, qoşmadan hasar,
Söz bağımın meyvəsini di dər də!
Divanidən alınmayan qalam var,
Gir içəri, dayanma sən di dərdə!

Xoşladığım biri yaydı, bir də yaz,
Dərya kimi çalxalanmaz bir dayaz,
Naşılara demə, dərman bir də yaz,
Loğmansansa çarə eylə di dərdə!

Yusiföglü, çox dartınıb yaxalar,
İstəmədim, ağa qara yaxalar.
Qartal ovu caynağında yaxalar,
Dimdikləyib parça-parça didər də!

AY AĞA, AĞA!

Dərd alır canımı, qıyma, cavanam,
Səni səsləyirəm, ay Ağa, Ağa!
Cəsədimi qəssal yuyar, təmizlər,
Bükülər cəsədim ay ağa, ağa!

Qalmasın fələyin daş üstə daşı,
Qoymadı ki, qoyam daş üstə daşı.
Zalım dedi, daşı daş üstə daşı,
Qoy çıxım qaradan ay ağa, ağa!

Yaratmısan məni də sən, nə danım,
Xoşa gəlmir nə axşamım, nə danım,
Qurban ölsə sevinəcək nadanım,
Səbəbkar ol qalxım ayağa, Ağa!

NƏRİMAN ASLANOĞLU

Nəriman Abbas oğlu Aslanov 1953-ci ildə Gədəbəy rayonunun Arıqıran kəndində anadan olmuşdur. Aşıq Sədi Abbasovdan sənətin sirlərini mənimsəmişdir. Daha sonra beş il (1980-85) Aşıq Hüseyn Saraclıdan dərslər almışdır. Müxtəlif səpkili poetik örnəkləri, gəraylı, qoşma, təcnisləri aşıqların repertuarında özünə yer alır.

AY ATA –ATA

Fələk qaytararmı köçəni geri,
Həsərətəm üzünə ay, ata-ata.
Gör neçə vücudlar xak oldu getdi,
Soyuq məzarlarda a yata yata.

Əl tutan bizlərə yenə yad oldu,
Fərqi yox gözlərim güldü, ya doldu
Dost, qohum mənimlə yaman yad oldu
Kölgəsin üstümdən ay ata ata

Aslanoğlu öz dostunu sına, sən,
Qəlbi bir şüşədir qoyma sına, sən,
Ovçcu tək bərələrdə sinəsən,
Dürüst nişan alıb, ay ata ata.

NƏ ÇALAM İNDİ

Könlümün evini tikə bilmirəm,
Mismar tapammıram, nə çalam indi.
Dosta tələ qurub quyu qazmıram
Nə çökəyim yoxdu, nə çalam, indi.

Cavan olammaram birdə təzədən,
Həsərət qaldım geyəmmədim təzədən,

Yeni düşür saçlarıma təzə dən,
Nə cavan deyilməz, nə çalam, indi

Yaman bəd gəlibdi Məmməd, il qara,
Bu il həsrət qaldı Məmməd İlqara
Nəriman dost deyir, Məmməd İlqara,
Desin telli sazımda nə çalam indi.

A YAĞI, YAĞI
(cığalı təcni)

Həsrət qaldıq qəndə, çaya, ərzaqa,
Doyunca yemədik ay yağı, yağı.

Aşıq deyər, a yağı,
Qəsd edirsən, a yağı.
Bel ağrıyır duranda,
Tərpədəndə ayağı.

Qara bağrım nahaq yerə tapdanır,
Bezdirib xalqımı a yağı, yağı

Cavandı ki, gözü gözələ baxır,
Azaldıqca qazanc göz, ələ baxır.

Aşıq deyər gözələ,
Tərif söylə gözələ,
Füsrət vermə yağıya,
Sən başına köz ələ,

Belə getsə hey baxacaq göz ələ,
Olacaq qazancım ay ağı -ağı.

Aslanoğlu, istəyirki yar ala,
Deməz gözəllərə qəlbim yarala,

Aşıq deyər yar ala,
Apar qəlbim yarala,
Dərdin tüğyan edəndə,
Gözəl, göycək yar ala

İnsan gərək mərifətli yar ala,
Tapınca beş arşın ay ağı, ağı.

GİLEYLİ BƏYLƏR

Bəylər Hüseyn oğlu Hüseynov (Gileyli Bəylər) 1953-cü ildə Beylaqan bölgəsinin Eyvazallar kəndində anadan olmuşdur. Söz, sənət aləmində Gileyli Bəylər imzası ilə tanınır. Şeirləri vaxtaşırı mətbuat səhifələrində çap olunur. Aşıq şeiri tərzində yazdığı gəraylı, qoşma, təcnisləri ustad sənətkarların repertuarında özünə yer almışdır. Bir neçə şeir kitabının müəllifidir.

DƏRDƏ MƏN

Bir arzuma yetməmişəm dünyada,
Zəhmət çəkib, çox tökmüşəm tərdə mən.
Təbibim naşıldı, dərmanım köhnə,
Dərd həməndi, dərd həməndi, dərd həməndi.

Yaxşı kəsər iti ülgüc, sağalmaz,
Allah bizə sağ can verər, sağ almaz.
Yüz təbib gəlsə də yenə sağalmaz.
El demişkən uşaq ikən dərd əmən!

Gileyini kim yaradıb, o, yana,
SİNƏM altı yaman göynər oy, ana!
Tutubdur yaxamdan, getmir o yana,
Qırx ildir ki, yalvarıram dərdə mən.

BAŞA QOY

Bir ürəkdə min arzu var, min istək,
Saf arzular fələk, çatsın başa qoy!
İnsan oğlu kədər, qüssə bilməsin,
Qəza-qədər toxunmasın başa qoy!

Dərya deyib tərfləmə hər çayı,
Halal sayma hər çörəyi, hər çayı!

Başa çıxsə min tor qurar hərəcayı,
Kim layiqsə onu tapıb başa qoy!

Ağlamaqdan gözdə yoxdur yaş daha,
Nalə çəksəm yanaq olmaz yaş daha.
Ay Gileyli, artır ötür yaş daha,
Saç ağardıb, daha olub baş ağ, oy!

QURBANA QURBAN

Şairlər içində öz imzası var,
Bənzəmən bir özgə Qurbana Qurban.
Boğazdan yuxarı söz qoşanların,
Qoy olsun hamısı Qurbana qurban.

Mən səni məclisdə birinci saydım,
Adları sayanda birinci saydım.
Dəryada, qiymətdə bir inci saydım.
Sən buna layiqsən Qurban, a Qurban.

Gileyli, düz danış, söhbət açanda,
Bülbüllər oxuyar güllər açanda.
Dost qapısın dost ürəklə açanda,
Kəsilər, qarışar, qurbana qurban.

AY BALA-BALA

(Cığalı təcni)

Gün günə qovuşur, həftə düzəlir,
Olur həftələrdə ay bala-bala.

Aşıq deyər: ay bala,

Ömür gedir ay bala.

Min dərdin dərmanındı,

Qonağım ol ay bala.

Yüz illərdir göy üzündə dolanır –

Günəş aram-aram, ay bala-bala.

Tez oyanar qızarmamış ana dan,
Gəl anadan üz döndərmə a nadan.
 Şair deyər ana, dan,
 Sırr sözünü ana, dan.
 Dünyada əziz nə var –
 İnsan üçün anadan?
Sağlığında çəkər dərdin, bəlasın,
Deyər son nəfəsdə: - ay bala, bala...

Bax Gileyli, qartal vuran qıya sən,
Asan deyil vurmaq belə qıy asan.
 Şair deyər qıyasın,
 Anaya can qıyasın.
 Ara sözü ev yıxar –
 İnanma hər qıya sən.
Hansı övlad ana qədrin bilməsə,
Görüm onu tapsın ay bəla, bəla.

GƏRƏK
(Cığalı təcni)

İnsan gərək səcdə edib, baş əyə,
Doğulduğu elə, elata gərək.
 Aşıq deyər el ata,
 Biz övladıq, el ata.
 Köməksizə kömək ol –
 Yaxşılığı elə ta.
Hər oğul atası oğul sayılmaz,
Onu ata bilə, el ata gərək!

Allah, köməyə çat, ya dadımıza,
Qansaq qorxar deyər yad adımıza.
 Aşıq deyər ya dada,
 Köməyə çat, ya dada.

Şirin sözə aldanıb –
Doğma dedik yada da!
İgidi balatək basa bağına –
Qorxağı qoynundan el ata gərək!

Sür atını ya arana, ya dağa,
Torpağında qoy olmasın yad ağa!
Aşıq deyər yad ağa,
Zalım olar yad ağa.
İgidin goru çatlar –
Onu büksə yad ağa!
Ay Gileyli, nanəciblər el sevməz,
Onu mindirməsin el ata gərək!

ZİRƏDDİN QAFARLI

Zirəddin Əhməd oğlu Qafarlı 1955-ci il yanvarın 19-da Tovuz rayonunun Azaflı kəndində anadan olmuşdur. Ondan çox şeir kitabının müəllifidir. Şeir, sənət aləmində kifayət qədər tanınmışdır. Təcnis formasında da vaxtaşırı qələmini sınımışdır. Rəngarəng mövzuda yazdığı poetik örnəkləri geniş oxucu kütləsinin həmişə marağında olmuşdur. Hazırda Sumqayıt şəhərində yaşayır.

DAŞIYAN BELƏ

Bir gör necə yanır gözümün yaşı,
Yansan, a başımın daşı, yan belə!
Əlinlə asılıb sinəmdə daşlar,
Daşı bu daşları, daşı-yan belə...

Dördyol ayrıcında bir yol daşıyam,
Mən də bu yolların bir yoldaşıyam.
Gərək bu yolları bir yol daşıyam-
Görsünlər daşıyar daşıyan belə!

İş yadigar qalar, dur qarış, qalar...
Qarış ki, gör kimdi bu qarışqalar.
Həyatdan ölümə bir qarış qalar
Kimdi bu ölümü daşıyan belə?!

Pul əl çirkidirsə, qəm qəlb kiridir,
Nə əl doyan oldu, nə qəlb kiridi.
Kiri, ay Zirəddin, bəsdi, kiri di!
Bu “kef” səninkidi daşı, yan belə.

ƏBÜLFƏT SARIOĞLU

Əbülfət Sarı oğlu Məmmədov 1955-ci ildə Ağdərədə anadan olmuşdur. Şeirləri vaxtaşırı mətbuat səhifələrində çap olunmuşdur. Müxtəlif səpkidə yazdığı poetik örnəkləri oxucular tərəfindən rəğbətlə qarşılanmışdır. Yaradıcılığında təniz formasında da qələmini sınamışdır. İki kitabı dərc olunmuşdur. 2013-cü ildə vəfat etmişdir.

O YANA

Doğma yurdum qucağından aralı,
Kaş biləydin nələr çəkdim, oy, Ana.
Çiçəyinə xain, xilaf çıxanın,
Yolu düşün cəhənnəmdən o yana.

Qarı düşmən at oynadır bu dağda,
Sınəmizə çəkilərmiş bu dağ da.
Sarı bülbül, elə oxu budaqda,
Bəlkə yatan duyğularım oyana.

Sarıoğlu, dar ayaqda elə sin,
Qartal dağda necə sinir elə sin.
Ulu Tanrı özü zülüm eləsin,
Süngüsüylə köksümüzü oyana.

AZ QALA

Öz qəlbimin odu mənə bəs eylər,
Dərdin alım o ocağı az qala.
Az yaşımda nələr çəkib bu başım,
Düşməmişəm az qovğaya, az qala.

Ömür keçdi, saça düşdü əzəl dən,
Sönən eşqə vermək olmur əzəl dən.
Sənət yolu nahamarmış əzəldən,
Səndələyib yıxılmışam az qala.

Ey Əbülfət, gəzmə nadan kəs ilə,
Sadiq yarla sən vədəni kəs ilə.
Pisin kökü yer üzündən kəsilə,
Qalanda da heç olmasa az qala.

YUSİF AĞBULAQLI

Yusif Abbas oğlu Hüseynov 1957-ci ildə Göyçə mahalının Ağbulaq kəndində anadan olmuşdur. Aşıq şeiri üslubunda rəngarəng mövzuda yazdığı qoşma, gəraylı, təcnisləri geniş oxucu auditoriyasında rəğbətlə qarşılanıb. Sənətkarların repertuarında da özünə yer alıb. Aşıq üslubunda qələmə aldığı digər şeirləri kimi təcnisləri də öz dolğunluğu ilə seçilir.

AY BELƏSİNNƏN

Səndən söhbət açar bütün məxluqat,
Bir namə alasan ay beləsinnən.
Ömür yaşamağı duyub biləsən,
Bu fani dünyada ay, beləsinnən.

Göz gözə dəyəndə deyəm: gül, gözəl,
Gülə toxunmaya bədnəzər göz, əl.
Nazlansa bu mələk, çiçək, gül gözəl,
Bəhsə girə bilməz Ay beləsinnən.

Yusif Ağbulaqlı, gülü narın üz,
Dil badam içidir, dodaq narın üz.
Üzünə toxuna belə narın üz,
Bəxtin qoşalaşa, ay belə sinnən.

AY AĞA YANDI

Bir gün eşidəcək ellər, obalar,
Dostlar büküldüyüm ay ağa yandı.
Ömür alovlandı, bəxtim alışdı,
Köksümdə bir ocaq ay ağa yandı.

Şər çəkdi şər sözü, xeyir yar adı,
Xain doğulandan qəlbi yaradı.
Dost əlin uzatdı işə yaradı,
Düşmən özü düşdü ayağa, yandı.

Xəstəyə lazımdır ya heyva, ya nar,
Yandırar cismini ya atəş, ya nar.
Dedim: alışdırma Yusifi, yanar,
Piltə tək saldılar a yağa məni.

ƏLÖVSƏT SALDAŞ

Əlövsət Sarı oğlu Məmmədov (Əlövsət Saldaş) 1957-ci ildə Kəlbəcər rayonunun Çərəkdar kəndində anadan olmuşdur. Aşıq şeiri üslubunda yazdığı poetik örnəklər sənətsevərlər arasında geniş yayılmışdır. Müxtəlif biçimlərdə olan qoşma, gəraylı, təcisləri mövzu əlvanlığı ilə seçilir.

HAYANDI

Mən fəqirdən əsirgəmə qadası,
Baxışların ürəyimdə hayandı.
Ayrı düşsək nə bilərəm gəzdiyim,
Nə diyardı, nə məkandı, hayandı.

Mələkmisal, yer üzünə gəlməsən,
Xain gözə, bəd nəzərə gəlmə sən.
Qəlbim küsər harayıma gəlməsən,
Sənin kimi kəmsəxadan hayandı.

Soruşma, Əlövsət, saçda nə dəndi,
Solur zənim, nə sünbüldü, nə dəndi.
Əylənmədin, vəfasız yar, nədəndi?
Dəli könlüm eşq oduna ha yandı.

FİRƏDDİN VƏTƏNOĞLU

Firəddin Məmmədov (Firəddin Vətənoğlu) 1958-ci ildə Goranboy rayonunun Kələk kəndində anadan olmuşdur. Şeirə, sənətə erkən yaşlarından maraq göstərmişdir. Aşıq şeiri üslubunda çeşidli poetik örnəklər qələmə almışdır.

DAŞ DAŞI

Yaz yağışı dərələrə səs salar,
Coşar sellər, minər belə daş daşı.
Halal olsun bu dünyada qazancın,
İstəyirsən kürəyində daş daşı.

Yoxla dostu, vurub belə dişə sən,
Sağlam olar qulluq etsən dişə sən.
Dəyirməndə o daşları dişə sən,
Un üyünməz möhkəm sıxsə daş daşı.

Bil alınmaz Haqq adlanan haqq qala,
Ay Firəddin, nahaqq gedə haqq qala.
Kim istəsə nainsafdan haqq ala,
Alanacan kəsər belə daş daşı.

ƏSLİSƏN

Nazlı yarım bilirsənmi dünyada,
Əsli-zatı əslizadə əslisən.
Dərdim olmaz, əgər yansaq odda bir.
Bu sevgidə Kərəm mənəm, Əsli sən.

Mənə xoşdur elə sənin yar ədan,
Sənsiz vallah, mən ölərəm yaradan.
Nə xoş bizi yaradıbdır yaradan,
Bax, bu eşqin surəti mən, əsli sən.

Vətənoğlu qurban olsun ay üzə,
Qoyma belə dərdin çıxsın ay üzə.
Səni görçək çıxa bilmir ay üzə,
Gözəllərin, göyçəklərin əslisən.

TALIB HƏSƏNOĞLU

Talib Həsən oğlu Məmmədov 1958-ci ildə Tərtər rayonun İrəvanlı kəndində anadan olub. Validəyləri 1948-ci ildə Dərələyəz mahalının Qaraqaya kəndindən deportasiya olunaraq bura köçüblər. Gəncə inşaat texnikomunu bitirib (1988). Hal-hazırda İrəvanlı kəndində yaşayır.

AY ANA

Bu böyük, möhtəşəm, ulu dünyada,
Sən ayrıca bir dünyasan, ay ana.
Qəlbindəki hərarəti, şefəqi
Verə bilməz goydə Günəş, Ay, ana.

Özgə mənə min can deyə, ha yana,
Çatmaz səntək qayğıkeşə, hayana.
Səndən ayrı üz tutmuşam hayana,
Həsərətindən günüm olub ay, ana.

Zəmanətsən sən Talibin ömrünə,
Bu mənəni duymayanın ömrü nə?
Qadir olsam calayardim ömrünə
Tükənməz gün, sonsuz həftə, ay, ana.

ATASAN

Böyüklük var, əzəmət var adında,
Ata-şərəf, ata-şöhrət, ata- san.
Varsa, sınar düşmənin də, yadin da,
Düşən yerdə qardaşı da ata san.

Əgər qəlbə ata, qardaş yeri var,
Bir aləmdir, bu aləmə yeri, var.
Yaxın-uzaq qınayarsa, yeri var,
Üz döndərib hansı birin atasan?

Talib, Haqqa rəğbət bəslə, haqqı say,
Ömürdə ən şərəfli yol - haqqı say.
Böyük bərcdur boynundakı haqqı- say,
Unutma ki, üç övlada atasan.

ƏLİSƏN

(el şairi Əli Qurbanova)

Şirin söhbətinlə, şirin sözünlə
Süzüb açdın ürəyimə Əli, sən.
Əl uzatdım, tanış olam özünlə,
Çox səmimi qarşıladdın Əli sən.

Dədə Şəmşir aldı getdi üst adı,
Neçə aşiq, neçə şair ustadı.
Söz mülkünə Məmməd Aslan ustadı,
Sən tanrının sığal verən əlisən.

Kəlbəcərdə tanınsa da iz indi,
Dədə Ələsgərin izi izindi.
Bunu danmaq bilməyənlə izndi,
Talib bilir, sən Göyçəli Əlisən.

O DA XOŞ

Könül, cah-cəlallı şah sarayından
Zəhmətinlə tikdirdiyin oda xoş.
Özgə fərəhlənməz fərəh payından,
Sirdaşınla bölsən olar o da xoş.

Sınamadan dost söyləsən yada sən,
Məqam gələr ya o dönər, ya da sən.
Hansı evdə düşürsənsə yada sən,
Qızın orda ocağa xoş, oda xoş.

Ömrün yolu eniş, yoxuş, duz, kəsə,
Talib, peyman kəsən gərək düz kəsə.
Halal kəsə, aqıl kəsə, duz kəsə
Ömrün boyu bir üz göstər, o da xoş.

ƏYİLSİN
(divani təcni)

Heyran olsa hər kəs əgər sazın, sözün dadına,
Səcdə etsin Ələsgərə, sənətinə əyilsin.
Hər sınaqda söz aşığın, aşıq sözün dadına,
Yetişdi ki, qarşısında naşı sınısın, əyilsin.

Sənətiylə ad qazandı, qaldı Ələsgər dədə,
"Haqq aşığı", "El aşığı", "Ustad Ələsgər", "Dədə",
Ol xudadan hasil oldu qüdrət Ələsgərdə də,
Haqqa şəkki olan kəsin işi Haqdan əyilsin.

Söyləyəndə haqqı söylə Talib, nöqsan sözdü şər,
Hədsiz olsa, yersiz olsa dəyərimdən söz düşər.
Vaxt olar ki, el içində sözlərindən söz düşər,
Dediyindən nə xəcil ol, nə daldalan, əyil, sin.

ƏDALƏT QOŞUNOĞLU

Ədalət Qoşun oğlu Nadirov 1958-ci ildə Goranboy rayonunun Əhmədabad kəndində anadan olmuşdur. Şeirə, sənətə erkən yaşlarından maraq göstərmişdir. Dövrü mətbuatda vaxtaşırı poetik örnəklərindən nümunələr çap olunmuşdur. Daha çox xalq şeiri üslubunda yazıb yaratmışdır. Gəraylı, qoşma, təcnis və s. biçimlərdə yazdığı şeirləri xalq arasında rəğbətlə qarşılanmışdır.

DƏRDDƏNDİ DƏRDDƏN (*Bəhmən Vətənoğluna*)

Ustad, dərd mindisə, dərdi min dedin,
Dərddərim daha da dərddəndi, dərddən.
Tapılmaz çarədi dərdimin dedin,
Göyərək çoxalır, dərd dəndi, dərd dən.

Dərsiz olmaq üçün dərdi didərdim,
Arsızlıqdan qorxub dərdi di dərddim.
Dərddi xalqımızın dərddi dərddim,-
Dərddinin mayası dərddəndi, dərddən.

Dərddi axtarırdın əsil dərddi sən,
Ədalət, de görək nədən dərddisən?
Vətənsiz yaşamaq böyük dərddi sən,
Otur Bəhmən ilə dərddən, di dərddən.

CAN ANA, A YAR

Gərəkdir sevənlər biri-birini,
Can deyib dindirə, can ana, a yar.
Sevdim sən tək vəfalının birini,
Qoy olsun vəfasız canana, ay ar.

Hurisən, mələksən, ya bir incisən,
Hər cür gözəllikdə sən birincisən.
Sahib dur qəlbimə al birinci sən,
Qoyma qalsın ayrı canana, a yar.

Yar odur ki, öz yarına can ata,
Gözəllər əlindən gəldim cana ta.
Ədalətəm, sizə qurban can, ata,
Qeyrətim, canımsız can ana, a yar.

MƏHƏRRƏM HÜSEYNLİ

Məhərrəm Hüseyn oğlu Hüseynli 1959-cu ildə Tovuz rayonunun Qaradağ kəndində anadan olmuşdur. Aşıq Əkbərin, Aşıq İmranın, Azaflı Mikayılın, Aşıq Yusif Yusifovun, Xatunlı Ələkbər Ələsgərovun və digər aşıqların səsinin seyrinə və şirin ləhcələrinə, dastan aparıcılığına diqqət və meyil göstərmişdir. Azaflı Mikayıl şəyirdlik etmişdir. Ondan çox şeir kitabı işıq üzü görmüşdür.

TƏR SİNƏ MƏNİ

İki ürək bir bədəndə tən yarım,
Möhnətdən qurtarsın tər sinə məni.
Ey mənim nazəndə, sevimli yarım,
Amandır, anlama tərsinə məni.

Tapdı yanaqları lalə, al məni,
Gövhər mənəm, sərraf sənsən, al məni,
Bir kəlmədən anla məni, al məni,
Qoy özünə çəksin tərsinə məni.

Məhərrəm sən cananı ay andı,
Eşqindən ah eylədi, ay yandı,
Mənim eşqim təkcə sənə ayandı,
Ağladı tər bədən, tər sinə məni.

YAD ELƏ

Dəli könül, səbirli ol, qəmlənmə,
Səni yad edəni sən də yad elə.
Ömrə zərbədi qəhər, qəmlənmə,
Qəmiin faş etmə, qərib, yad elə.

Tez qocaldım, yaşın bu dörd onunda,
Nazın çəkdim o gözəlin, onun da,
Dünən keçən saatımızın onunda
Qohumlaşdım mənə ögey, yad ilə.

Bu sinəmə o çəkmişdi bu dağı,
Bülbül gələr, əyər güldə budağı,
Məhərrəm divanə sevsə bu dağı,
Meyil salar ya dodağa, ya dilə.

SƏNƏM AL

Dedim, oğul, müdriklərdən bəhlən,
Çalış deyilənə eylə sən əməl.
Bax onda təkərin getməz köndələn,
Halal seçib götür olsun sənə mal.

Çətin işdi ömür bir də yarana,
Kimsə can söyləməz ürək yarana,
Çox həssadı dost, mehriban yar, ana,
Məsləhətli, nəcəbətli sənəm al.

Məhərrəmə müqəddəsdi atalar,
Qoca arvad cavan, yaxşı at alar,
Məni qoyub tufənglərdə atalar,
Doğru yaşat deyəcəyəm sənə amal.

TƏRSİNƏ MƏNİ

Həyatı kəm duyan xain kimsələr,
Tərs anıb, tərs bilib tərsinə məni.
Xoflu, xisləti pis, sözcül çənələr
Bəzəmək istəyir tərsinə məni.

Binadan olmuşam kədər, qəm əmən,
Deyirlər çox dözümlü ağır qəmə mən.
Öyrəncəkli oldum axır qəmə mən,
Qorxutmur sevincin tərsinə məni.

Məhərrəm də sevdiyini ay andı,
Yalan yerə and içmədi, ay andı,
Yar eşqi ilə alovlandı, ay yandı,
Özünə bağladı tər sinə məni.

ŞAHNİYAR MİKAYILOĞLU

Şahniyar Mikayıl oğlu Əliyev 1959-cu ildə Gədəbəy rayonunun Böyük Qaramurad kəndində anadan olmuşdur. Mahalda aşiq kimi tanınmışdır. Erkən yaşlarından sazə həvəs göstərmiş, ustadların yaradıcılığını, saz havacatlarını mükəmməlliklə mənimsəmişdir. Aşıq sənətinin incəliklərini ustad Mikayıl Azaflıdan öyrənmişdir. Yaradıcı aşiqdir. Müxtəlif biçimlərdə yazdığı poetik örnəkləri aşıqların repertuarında özünə yer almışdır.

O GÖZƏLİNDİ

Gözəllər içində iki qız gördüm,
Gördüm qara gözlər o gözəlindi.
Dedim, cəllad olub əlsə neylərəm,
Bu yazıq canımı o gözəl indi.

Dəqiqə saatla dolanır bir gün,
Əzəldən yaranıb o gözəl bir gün.
Dünya cənnət olar başıma bir gün,
Baxıb sığal cəksə o göz, əl indi.

Kəklik. turac dursa qaşda gözəldi,
Şahniyar, üzükdə qaş da gözəldi.
O, qızda kirpik də, qaş da gözəldi,
Bəxti yeyin olsun o gözəlin di.

CAHANGİR SƏNANOĞLU

Quluyev Cahangir Sənan oğlu 1960-cı ildə Gədəbəy rayonunun Çayrəsullu kəndində anadan olmuşdur. Sənət dərslərini əvvəlcə ustad aşıq olan atası Sənan Quliyevdən almışdır. Sonradan Aşıq Sədi, Aşıq Mahmud Məmmədov və Aşıq Kamandar Əfəndiyevdən bəhrələnərək ustad aşıq mərtəbəsinə qədər yüksəlmişdir, Yaradıcı aşıqdır. İranda, Türkiyədə beynəlxalq aşıq festivallarında laureat adını almışdır.

MƏRDİMƏZAR

Arsızlar baş alıb gedir həyatda,
Arsıza da versən ey Mərdim, az ar.
Farsı bir alxış var, qoy deyim, Allah,
Nə ah göstərməsin, nə mərdiməzar.

Gözəllikdə təkdi bizim Sərəncam,
Gözəlliyə Xudam verib sərəncam.
Gözəllik xatadı, qılsın sər əncam,
Gözəl qucsa, qucmaz tez mərdi məzar.

Cahangir, gözəlin yeri başdadı,
Ağlı topuqda yox, ağlı başdadı.
Hayıf vüsal ötdü, həsrət başdadı,
Kor olsun gözlərin, ay mərdiməzar.

YARDI

Ağsaqqal, ağbirçək deyir yar-yara,
Yarın da “Təcili yardım”ı yardı.
Sual-cavab olur bəzən arada,
Dözən hər zəhmətə yardımını?- Yardı.

Hansı dərdi de, insanlar çəkmədi,
Oğru baxmaz bu başmaqdı, çəkmədi.
Haramxorlar haramdan əl çəkmədi,
Yetimə yığılan yardımını yardı.

Ay Cahangir, salam vermə ötəri,
Sənan oğlu, ərnlə yarış, öt əri.
Yar sevənlər aşıqindən ötəri,
Dərin dəryaları yardımını? Yardı.

GÜL MƏDİNƏ
(cığalı təcni)

Həsretindən can atəşə qalandı,
Gülmək layiqdisə, di gül Mədinə.
Aşıq deyər qalandı,
Qal düşünüb, qal andı,
Gələni yola salıb,
Dünya özü qalandı.
Məhbususan, gözüm sənin qalandı,
Q qalada solmaz heç gül, Mədinə.

Nadan kəslər özün ərşə çəkəndi,
Elin gözü tərəzidi, çəkəndi.
Aşıq deyər çəkəndi,
Dərd də dərdi çəkəndi.
Bir rəssam tək gözlərim,
Hey rəsmini çəkəndi.
Din-imansız cəzanı, çək ən di,
Dedim qulluq eylə, gəl gülmə dinə.

Cahangir, dağların eşqi, yarı su,
Cənnətə döndərib o diyarı su.
Aşıq deyər yarı su,
Yarı bulaq, yarı su.
Su səpdim ki, ayılda,
Ayıltmadı yarı su.
Dar günündə yarı odam, yarı su,
Şad günündə mənim bir gülmədin, ə.

AĞAMURAD İSRAFİLOV

Ağamurad Balamurad oğlu İsrafilov 1964-cü ildə Şamaxı rayonunun Mərzəngəli kəndində anadan olmuşdur. Sənətə yeniyetmə çağlarından həvəs göstərmiş və dörd il Aşıq Rza Qobustanlının yanında şəyird durmuşdur. Məmmədağa Babayev ifaçılıq məktəbinin layiqli davamçısıdır. Qədim Şirvan havalarının və muğamların mahir bilicisi və istedadlı dastan ifaçısıdır. Aşıqlar Birliyi Şirvan bölgəsinin sədridir. Əməkdar mədəniyyət işçisidir.

BƏLKƏ

Xeyli vaxtdı soraq yoxdu yarımndan,
Güzarımı salım o yana bəlkə.
Canıma od düşüb gizli yanıram,
Mən kül olam sonra o, yana bəlkə.

Söz ümmandı çəkər səni dərinə,
Ehtiyat et, vermə özün dərinə.
Yar sinəsi behişt, gülün dər innə,
Qəflətdən talehin oyana bəlkə.

Yar həsrətin çəkdim can oldu yarı,
Heç vaxt əyilməmiş haqqın əyyarı.
Aşıq Ağamurad vəsf eylər yarı,
Yanağı lalə tək boyana bəlkə.

BƏHMƏN DƏLİDAĞLI

Bəhmən Bağman oğlu Bağşəliyev (Bəhmən Dəlidağlı) 1964-cü ildə Kəlbəcərin Şahkərəm kəndində anadan olmuşdur. Aşıq şeiri tərzində gənc yaşlarından poetik örnəklər düzüb qoşmuşdur. Şeirləri ayrı-ayrı qəzet, jurnal səhifələrində çap olunmuşdur. Yaradıcılığında vaxtaşırı təcnislərə də müraciət etmiş və qələmini bu formada da sınıamışdır. Bir neçə şeir kitabının müəllifidir.

QAZAN, AY QAZAN

Ayağım altında nə axtarırsan,
Ayağım altını qazan, ay qazan.
Naşı bazarının qazancı olmur,
Sərraf bazarında qazan ay qazan.

Az qala bu oda, az qala məni.
Tuş eylə az dərdə, az qala məni.
Tüstün kor etmişdi az qala məni
Sən də nə qaynayır qazan, ay qazan.

Səndən Dəlidağlı yazdı oxundu,
Qorqudun sazında cəngi oxundu.
Dartılan yayındı, süzən oxundu,
Belə xan olmusan Qazan, ay Qazan.

GÜLLÜ GÜLLÜDÜ

Gözəllər içində bir gözəl gördüm,
Güllüyə tay yoxdu, Güllü Güllüdü.
Təbiət elə bil xalı toxuyub,
Bu yallar yamaclar güllü güllüdü.

Aynəbənd otaqlar pərdə-pərdədi,
Saxla hörmət üçün pərdə pərdədi.

Saz da, tar da baxsan pərdə pərdədi,
Gül vuran barmaqlar güllü güllüdü.

Görüb Dəlidağlı neçə bahar, yay,
Göstər hünərini bu ox, bu da yay,
Aşıq, bu təcisi oxu elə yay,
Güllü cinasları güllü güllüdü.

CIRHACIR

Babamın bir arabası var idi,
Təkərləri cırıldardı cırhacır.
Cəhrəsiylə böyümüşəm nənəmin,
Qulağında səsi qalıb cırhacır.

Nübarını təzə-təzə dər yazın,
Hər nə dərsən öz vaxtında dər yazın.
Vəl yıxılır səsi gəlir dəryazın,
Biçənəkdə cırcırma cırhacır.

Dəlidağlı, sərin oxu, sərin de,
Şairlərə sinənizi sərin, de.
Get dağlarda sərinlik gör, sərin de.
Boz aranın yaz ayları cırhacır.

BƏXTİYAR ABBAS

Bəxtiyar İsmayıl oğlu Abbasov (Bəxtiyar Abbas) 1965-ci ildə Gədəbəy rayonunun Leşkər kəndində anadan olmuşdur. Aşıq sənətinə erkən yaşlarından həvəs göstərmiş, ustadların yaradıcılığını böyük həvəslə mənimsəmişdir. Özü də bu təsirdə poetik örnəklər yaratmışdır. Müxtəlif biçimlərdə yazdığı qoşma, gəraylı, təcnis və s. bunun göstəricisidir.

YENİDƏN BAĞLA

Bala, biz əkənlər bara gəlmədi,
Bəslə sünbülləri, yeni dən bağla.
Yaralı torpağa məlhəm unutma,
Açıb yarasını yenidən bağla.

Vətən baxçasında qoy olsun gül şən,
Salınan yurdlarda ömür sür gül, şən.
Bir daha peşiman olmasın Gülşə ,
Əhdini ocağa yenidən bağla.

Doyurmur xəzəri aralı dağlar,
Başı yad əllərdə aralı dağlar,
Tarixdən utanıb ar alı dağlar,
Bəxtiyar telinə yeni dən bağla.

DAŞ DAYANAYDI

İlahi, istərdim bütün arzular,
Suda durulaydı, daşda yanaydı.
İçimdən püsgürən üsyandan, oddan,
Torpaq tablaşaydı, daş dayanaydı.

Əsiri olmadım bütün dərdlərin,
Qoymayın dağılsın büküm dərdlərim.
Özümlə gedəcək bütün dərdlərim.
Qəbrimin üstündə daş dayanaydı.

Görmədin gözəl ay, düz gün, Bəxtiyar,
Girdin çox gözlərə, üzgün Bəxtiyar.
Sənə fərqləməz düzgün Bəxtiyar,
İndi qəbul eylə, daşlayan, ay di..!

ADİL CƏFAKEŞ

Adil Ziyadxan oğlu Quluyev (Adil Cəfakəş) 1966-cı ildə Laçın rayonunun Şeymanlı kəndində anadan olub. Şeirləri 1980-ci illərdən dövrü mətbuatda çap olunur. “Bir ağı de, ay ana”, “Yolçu, hara gedirsən” və “Ağam alidi” adlı təcnislər kitabının müəllifidir. Sinəsi dolu olan şair həm də gözəl saz ifaçısıdır. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin üzvüdür.

AY AZAD İLƏ

Bir neçə ildir ki, Adil Cəfakəş,
Möhkəm dostluq edir ay Azad ilə.
Düzgün etibarın, vəfasın görüb,
Baxıb qibtə edir Ayaz Adilə.

Heç vaxt ölməz güllə dəyən yaradan,
Zülmət qaçar, gecə çıxar yara dan.
Yalvarıram sən ey ulu Yaradan,
Vəfalı bir gözəl a yaz Adilə.

Kənar gəzib mənə vurur o yara,
Cəhd edir ki, bağrım başın o yara.
Çoxdu elə qızlar, gedin o yara,
Deyin naz eyləsin ay az Adilə.

Aşıq hikmət görüb qaş adlı yayda,
O qaşın hökmünə acizdi yay da..
Cismini yandırır istilər yayda,
Qışda təsir edir ayaz Adilə.

Ər danışsan günün olar ay Adil,
Heç üstünə şəfəq saçmaz Ay, Adil.
Sən həmişə dua edib ay Adil,
Taledən qisməti ay aza dilə.

BİR DƏNƏYƏM MƏN

Əvvəlin mən deyim, sonunu sən de,
İkidə sənliyəm, birdə nəyəm mən?
Lap nə qədər gözəl olsa yanımda.
Bil, sənsiz yalqızam, bir dənəyəm mən.

Ərimişəm, qalmayıbdı a yarım,
Sürəcəyim ömrüm olub a yarım.
Qəbulumdu hər nə desən, a yarım,
Bir “axmaq”, bir “dəli”, bir də nəyəm mən?

Gülüm fərq qoy əzazilə, Adilə,
Nə qaldı ki, deməyəsən Adilə.
Çağırırsan hər an bir cür ad ilə,
Birdən “əşi”yəm mən, birdən “ə”yəm nən.

AŞIQ NƏSİB *(Kor Nəsibə)*

Mən yazığı ağlar qoydun beləcə,
Həsət qaldım sənin kimi gözələ.
Dedim bulaq çeşmə elə təbimi,
Demədim ki, gölməçələ gözələ.

Yanaqda gül, başında da qıdanı,
Fələk vursun şad günümü qıdanı.
Xoş günümü ruha verən qıdanı,
Qəlbim umur, odur baxır göz ələ.

Bu Nəsibin sinə başı yaradı,
Ürəyimdə xoş olubdur yar adı,
Bahar məni bay elədi, yaradı,
Sınan könlüm barı sözlə gözələ.

ƏLƏDDİN BİLALOĞLU

Ələddin Bilal oğlu Məmmədov 1968-ci ildə Goranboy rayonunun Ballıqaya kəndində anadan olub. Anadan olduğu Ballıqaya kəndi 1990-cı ilin 13 yanvar gecəsi fitnəkar ermənilər tərəfindən yandırılmışdır. Məcburiyyət qarşısında ailəsi Goranboy rayonunun Qızılhacılı qəsəbəsinə köçmüşdür. Hal-hazırda orada yaşayır. El şairi kimi regionda tanınmışdır. Xalq şeiri üslubunda yaratdığı poetik örnəkləri aşıqların repertuarında özünə geniş yer almışdır.

BİRDƏ YAZIMDI

Dostum, nə bilirsən kim nələr çəkir,
Sən görən bu dərdim bir dayazımdı.
Həs-rətəm loğmana, şəfalı ələ
Görünən cəsədim, bir də yazımdı.

Sinə dəftər deyil açım, a yazım
Çaşdırmasın kimsə məni ay azım
Canda qərar tutub qışım ayazım
Məndən qaçan yayım bir də yazımdı.

Ələddin açmadı nə dərdi sər-di
Dost üçün bağından nə dərdi sər-di
Çoxda qəm etmirəm nə dərdisər-di
Alnıma yazılan birdə yazımdı.

ALMAYA GÖZƏL

Nə gözəl çəkilib qələmin sən-in,
İlahi vergidir al maya gözəl.
Həs-rət qoyma məni zalımlar şahı,
Qoynunda nar, üz-də almaya gözəl.

Qıymırsanmı bircə damcı sevincə,
Səndə mənim kimi belə sev incə.
Keşgə bizim sevilincə sevincə,
Üstümüzü bulud almaya gözəl.

Ələddin qalıbdı dar ayagına,
Qismətim yenibdi dər ayağına.
Ya cəlladtək çəkdir dar ayagına,
Verdiyin sevgini alma ya gözəl.

QALA YAR YARA

A tər lan baxislim, a qara gözlüm,
İnsafdırmı həsrət qala yar yara.
Yaradandan mənim bir diləyim var,
Ayrılıq olmaya qala yar yara.

Sevən ürək yardan ötrü Qars alar,
Görsə lazım dolu tökər, qar salar.
O qorxmaz ki, odlanar ya qarsalar,
Sinə üstə ocaq qalayar yara.

Dön mənə bax, qoy görünsün üz görüm,
Mən dəryayam, sənə qəvvas üz, görüm.
Ələddinəm səndə gözəl üz görüm,
Atıb getmə məni qal a yar yara.

QANQALA ÇƏKƏR

Oğul atasına, ya babasına,
Damarında damcı qan qala çəkər.
Na'mərddən, naqisdən törəyənlərin
Var bədənindəki qan qala çəkər.

Özü qanmaz, körpəsini nə danlar?
Dərdin çəkməz nə axşamlar, nə danlar.

Kəsilə başından belə nadanlar,
Axar dörd yanına qan qala çəkər.

Ay Ələddin, bağban olan gül əllər,
Zəhmət çəkər, bağ becərər gül əllər.
Bağça bağdan xəbərsizlər güləllər.
Nə toxum əksələr qanqala çəkər.

BUDA YAZ
(cığalı təcnis)

Çox deyərdin qışın bir baharı var.
Açılıbdı çəmən çiçək, buda yaz.
Aşıq deyər buda yaz,
O dayazdı bu dayaz.
Fəsilləri hədər vermə
O qışındı, buda yaz.
Boynu bükük bənövşədən, nərgizdən,
Əl götürmə dəsdə-dəsdə buda, yaz.

Belə olur təbiətin qəralı,
Çiçək solar çəmənliklər qaralı.
Aşıq deyər qəralı,
Dağ başını qar alı.
Dağlardan ayrı düşdüm,
Qəlbim yaman qaralı.
O gölləri buz bağlayıb, qar alı,
Biləmməzsən o dayazdı, bu dayaz.

Sözlərimdən gəl incimə yarım, sən,
Bu dünyadan köçənəcən yarımсан.
Aşıq deyər yarı sən,
Necə sevdin yarı, sən.
Eşqin hədər getməsin,
Sevdiyindən yarı sən.
Ey Vətənim, yarım mənəm, yarım sən,
O dağlarnan Ələddinə buta yaz.

CAVANŞİR QƏNBƏR

Cavanşir Qənbər oğlu Abdullayev 1968-ci ildə Gədəbəy rayonunun Hacılar kəndində anadan olmuşdur. Gənc yaşlarından saza, sözə həvəs göstərmiş və aşıq şeiri üslubunda müxtəlif səpkidə poetik örnəklər yaratmışdır. Şeirləri mətbuat səhifələrində vaxtaşırı çap olunmuşdur.

YAD ELƏ

Ay insafsız, gəl sən məni yada sal,
Heç olmasa gülə-gülə yad elə.
Yaranandan mənim bəxtim belədir.
Xatırlamır, yaxın belə, yad elə!

Dedim: od ol, mən şam olum, a zalım,
Bas bağına isit məni azalım,
Demədim ki. yar dərdini az alım,
Kim deyər ki, sən doğmamı yad elə?

Bir şəklin var, yar sinəmi o dağlar,
Hərdən baxıb, Cavanşiri oda ağlar,
Bizsiz qaldı çəmən-çiçək o dağlar.
İsinmədim, yad obaya, yad elə!

YARIYAM İNDİ

Qismət mənimkidi, bəxt mənimkidi,
Tək canı fələklə yarıyam indi.
Bir ömrü yaşadım yarımadım ki,
Çətin bundan belə yarıyam indi.

Dərdim dərd gətirdi, azalmadı ki,
Payımda nağıl yox, az almadı ki,
Dərdimi gözəllər az almadı ki,
Bax indi biriylə yarıyam indi.

Cavanşir, insanı yarıdan ola,
Gecə sübhədən keçə, yarı dan ola,
Hər şey tən bölünə, yarıdan ola,
Çətindir ömürdən yarıyan indi.

CAHANDAR ƏKBƏROĞLU

Cahandar Əkbər oğlu Cəfərov (Cahandar Əkbəroğlu) 1971-ci ildə Tovuz rayonunun Bozalqanlı kəndində anadan olmuşdur. Sənətin sirlərini atası məşhur aşıq, ecazkar səsə malik olmuş, aşıq sənətinə əvəzsiz töhvələr vermiş, Əməkdar mədəniyyət işçisi Aşıq Əkbər Cəfərovdan öyrənmişdir. Cahandar Əkbəroğlu H.Bozalqanlı adına “Varislər” ədəbi birliyinin üzvüdür. Hal-hazırda Aşıq Əsəd Rzayev adına 7- illik musiqi məktəbində saz sənətinin sirlərini uşaqlara öyrətməklə məşquldur.

AYANAM İNDİ

Saysan bu dünyanın dərdi qurtarmaz,
Ancaq mənim dərdim, ay ana, mindi.
Uğursuz illərdə ötdü gəncliyim,
Nə fayda alışam, a yanam indi.

Məni başsız qoydun ay atam erkən,
Mən də bəxtim kimi a yatam erkən.
Bulud pərdə çəkdi aya tam erkən,
Qaldıq zülmətlərdə, ay anam, indi.

Cahandar arından ax ara düşdü,
Qisməti axardan axara düşdü.
Bildim, qönçə niyə a xara düşdü,
Dünyanın işindən ayanam indi.

ATAMI

Neyləsəm də ömrə düşən qismətin,
Dəhanımda şirin olmur a tamı.
Əzəl gündən yoxsa görən taleyim,
Suvar olub bəd, uğursuz atamı.

Önüm zülmət, işıq salmır yanmı şam,
Ya düz yoldan qıraqmışam, yanmışam.
Bəs deyilmi yarı ömrü yanmışam,
Bəxtim məni yenə oda atamı.

Cahandara imdad səndən, ay ağa,
Qoyma gözüm leysan tökə a yağa.
Qohum-qardaş salardımı ayağa,
Əcəl vaxtsız almasaydı atamı.

AĞLAYAN MƏNİ

Ağlasam könlümü ovutmaq çətin,
Hələ görməyibsən ağlayan məni.
Həsretin canımda köçsəm dünyadan,
Nə fayda sonradan ağla-yan məni.

Hicrindən yaralar bağlayar canım,
Neşter vur, məlhəm qoy, bağla, yar canım.
Ölürəm, özün bük, bağla yar, canım,
Ol öz əllərinlə ağlayan məni.

Cahandar, dərd oldu ay ömrüm-günüm,
Zülmət gecələrə ay, ömrüm-günüm.
Bu gün yan halıma, ay ömrüm-günüm,
Öləndə çox olar ağlayan məni.

AY ARI GETDİ

Saçıma dən düşdü, ürəyimə qəm,
Demək ömür payı a yarı getdi.
Aldı gəncliyimi vəfasız həyat,
Qocalığa doğru a yarı get di.

Nədəndi səbrimin bu daşhadaşı,
Sübhəcən qəm yükün daşıha daşı.
Ömür sarayımın söküldü daşı,
Heç oldu qiyməti ayarı getdi.

Cahandar, neçədir zamanın sanı,
Heç vaxt olanmadın zaman insanı.
Elə pis dəyişdi zaman insanı,
Pozuldu əxlaqı, ay arı getdi.

ÇƏKİNDİ
(cığalı təcnis)

Könül, demədimmi uyma kələyə,
Şeytan fitnə-fəsadından çəkin di.
Aşıq deyər çəkindi,
Əyri yoldan çəkindi.
Nəsihət qanmayan,
Möhnət yükün çək indi.
Görürsənmi peşmanlıqdan fayda yox,
Nadanlığın cəzasıdır çək indi.

Zülmət hakim olar günəş yaxanda,
Eşq dərdidir şəmi oda yaxan da.
Aşıq deyər yaxanda,
Gözəl, gözüm yaxanda.
Sahibini gözləyir,
Bir çüt qönçə yaxanda.
Pərvanə atəşə canın yaxanda,
Nə yanmaqdan qorxdu, nə də çəkindi.

Cahandaram yar dərdini yar andı,
Sevən kəsə müqəddəsdir yar andı.
Aşıq deyər yar andı,
Yalan olmaz yar andı.

A bimürvət sinəmdə,
Qövr edən eşq yarandı.
Sevgimizdə ədavətlər yarandı,
Sevən qəlbim bu sevdadan çəkindi.

ELƏYƏM-ELƏ

Hər dona girməyi bacarmadım heç,
Bax necə varamsa eləyəm, elə.
Nə olsun kasıbam, dövlət, var üçün,
Gərək yaltaqlıqımı eləyəm elə.

Haqqın ocağında canım ha yana,
Qul ollam vəfalı dostu, hayana.
Fəxr etdim elimnən getsəm ha yana,
Nə haqqım nankorluq eləyəm-elə.

Deyilməz hər kəsə, kimə Cahandar,
Kimə ömür dardı, kimə Cahan dar.
Sorsalar qurbandı kimə Cahandar,
Deyin bu vətənə, eləyəm, elə.

NAMİQ ZAMAN

Namiq Zaman oğlu Zamanov (Namiq Zaman) 1971-ci ildə Laçın rayonunun Zağaltı kəndində anadan olub. Qorçu kənd orta məktəbində (1979-1987), Bakı şəhər 5 saylı kimya-biologiya təmayüllü məktəbdə oxuyub. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiyetinin kimya-biologiya fakültəsində (1989-1994) təhsilini davam etdirmişdir. Həmin ildən ixtisası üzrə müəllim işləyir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Mingəçevir bölməsinin üzvüdür. "Səni düşünürəm" adlı şeirlər kitabı (2000) çap olunub.

GÜL SİNƏSİNƏ

Çilə hey uzanır, bahar da gəlmir,
Bitib kol dibində gül, sinə-sinə.
Gecikir bülbülü, – baharda gəlmir,
Həsrətdən xal düşüb gül sinəsinə.

Bələnib ətrinə bal, sinəsində,
Pətəyə döndərir bal, sinəsin də.
Möcüzə yaşadır bal sinəsində –
Arını ram edib gül, sinəsinə.

Ötər kəpənəklər – gül dərər kimi,
Kimi cəfa çəkər, gül dərər kimi.
Ruhu əzizləyər, güldürər kimi,
Öpüb-qoxulanar gül sinə-sinə.

İki cahan xəlv edildi bir "ol!"a
Nə xoşdur ki, inandığın bir ola.
Sevdiyimlə ömür yolum bir ola,
Baş əyəm, üz sürtəm gül sinəsinə.

GƏLHAGƏL

Gah sevinclə, gah kədərlə ötüşdüm,
Nə müddətdir bu yolları gəlhagəl.
Sandım ki, qüssədən-qəmdən ötüşdüm,
Bəxtimə qonaqmış, demə gəlhagəl.

Vəfalı görmədim bu yer üzündə,
İsti baxışlarım dondu üzündə!
“Görüşək” deməyə yoxdu üzün də;
Yalvarıb demə ki: “yənə gəl ha, gəl”.

Könlüm sevməz çalhaçalı, qapımı
İnanmıram, bu həmin ki qapımı?! –
Öz əlinlə bağlamısan qapımı
Açammazsan, innən belə gəl, ha gəl!..

AY DOLANA, DOLANA

Vüsəl gəzir bölünəndən yarıya,
Yer başına Ay, dolana-dolana.
Kaş sevənlər sevdiyindən yarıya,
İl xoş keçə, ay dolana, dolana.

Min-min gözəl duyğu yatır içində,
Badə tutub şərəfinə için də –
O gözəl də bu gözəllik içində
Naz-qəmzəylə ay dolana, dolana.

Sızlayıram sinəmdəki yaradan,
Necə deyim üzdü məni yar, ədan?!
Qollarıma kərəm edə Yaradan,
İncə belə ay dolana, dolana.

GƏRƏKSİZ

Qana-qana gün öldürər bəxtikəm
Yaşamağın nə mənası, gərəksiz?!
Hökm eyləyib, niyə yazdı bəxti kəm,
Kim dedi ki, “bu dünyaya gərəksiz”?!

Dar günündə heç atarmı yarı yar,
Rüsxət yoxsa, kim ömürdən yarıyar?
Hər kimin ki, bəxti oyaq, yarı yar,
Ömrü yaşar o, “bəlkə”siz, “gərək”siz.

Dostlar, həyat deyildiyi kimi var:
Kimi qədr-qiymət gəzir, kimi var.
Namiq təkdi bu fənada, kimi var? –
Darıxmağa qoymayasız, gərək siz!..

ALTAY MƏMMƏDLİ

Altay Ələddin oğlu Məmmədov 1972-ci ildə Gədəbəy rayonunun Şınıx mahalının Düzrəsullu kəndində anadan olmuşdur. Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, ADMİU-nun “Aşıq sənəti” kafedrasının dosenti, Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin sədr müavini. Gənc yaşlarından Aşıq Əkbərəin, Aşıq İmranının, Aşıq İsfəndiyarın, Azaflı Mikayılın, Aşıq Kamandarın və başqa aşıqların ifasını maraqla dinləyərək sənətin incəliklərinə bələd olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetini bitirmişdir. Otuzdan çox hava ifasında yazularaq qızıl fonda daxil edilmişdir. Aşıq sənətinin UNECKO-ya qəbulu zamanı 2009-cu ildə Fransada luvr muzeyində, Strasbruqda uğurlu çıxışları olmuşdur. Ölkəmizdə keçirilmiş I və II beynəlxalq aşıqlar festivalının laureatıdır.

BU DAĞI GÖZLƏ

Kamil ovcu olsan ov bərəsində,
O dağa nəzər sal, bu dağı gözlə.
Bülbülü axtarsan nəğmə səsində,
Səhərin danında budağı gözlə.

Dara düşən hey çağırar, oy ana,
Yatan bəxdin oyanmaya, oyana,
Sən bu yana, fələk çəkə o yana,
Sinəne çəkilən bu dağı gözlə.

Altay, mərdin zəhəri də bal dadı,
Mın bir dərddin dərmanı da baldadı,
Üzdən yüz bəzəsin, verməz bal dadı,
Namərd süfrəsində budu, ağı gözlə.

OX ATAN GÖZƏL

Oda qatıb göz yayıyla müjganı,
Kaman qaşlarınnan ox atan gözəl.
Eşqin dəryasına çulğayıb məni,
Etdi haqq aşiqi o xatan, gözəl.

Qismətində süfrədimi, dərdimi,
Ruhun ordan istəyini dərdimi?
İllər ilə səndən gələn dərdimi,
Nə olar, bircə gün oxat an, gözəl.

Dedim: gəl, elçi get mənə sən, əmi,
Dedi ki, bu qismət görən sənəmi?
Altayam, vermədi sən tək sənəmi,
Ox anan zalımdı, ox atan, gözəl.

HA SARI-SARI

Tər lan oylağında bay ola bilməz,
Zaman başa çəksə ha sarı-sarı.
Bir gözələ bəlgə oldu gördüm ki,
Şümşad barmağının hasarı sarı.

Bu dünyada şaxta da var, nar da var,
Min şəfa, min hikmət, dastan narda var.
O hansı gözəldi dastannarda var,
Geymişdi əyninə ha, sarı-sarı?

Altay, səni nə yaxşı ki, yar anı,
Namərd olan yaltaq olub yaranı.
Fələyin qılıncı vuran yaranı,
Sağaltmaq çətindi, ha sarı-sarı.

İSA QARAXANLI

İsa Qaraxanlı 1976-cı ildə Təbrizdə anadan olmuşdur. Ustadların yaradıcılığını, mühitin dastan ənənəsini dərindən mənimsəmişdir. Məharətli çalğısı və oxu tərzilə söz-sənət aləmində tanınmışdır. Aşıq şeirinin müxtəlif çeşidlərində örnəklər yaradır. Şeirləri, o cümlədən təcnisləri aşıqların repertuarında özünə yer almışdır.

QARA BAX

Dağın başı duman olar, qar olar,
Ucalarda dumana bax, qara bax.
Deyirlər ki, getməginən dağlara.
Dağa çıxsan duman alar qara bax.

Gözəl məkan, gözəl yerdir əzəldən,
Gözəl quşlar gəşt eyləyər əzəl dən.
Yaranmışa söyləyiblər əzəldən.
Gözəl yerdi, gözəl yurtdu Qarabağ.

Aşıq İsa, o gördüyün maral a,
Ovsunçular əllərinə mar ala.
Nəzər saldım gəndən genə Marala,
Ağ sinədə gözəl olur qara bağ.

VAQIF FƏDA

Vaqif Suliddin oğlu Xanlarov (Vaqif Fəda) 1980-ci ildə Dərələyaz mahalında, Əzizbəyov rayonunun Köçbək kəndində anadan olmuşdur. 1988-ci ildə dədə-baba yurdunu tərk etmək məcburiyyətində qalmış Şuşaya köçmüşdür. Çox gənc yaşlarından sözə, sənətə həvəs göstərmişdir. Aşıq şeirinin müxtəlif şəkillərində qələmini sınımış və maraqlı poetik örnəklər, o cümlədən də təcnislər yaratmışdır. Şeirləri mətbuat səhifələrində, toplularda çap olunmuşdur. 1993-cü ildən Yevlax şəhərində yaşayır.

ALINA

Bilməyəsən qəza adı, qan adı,
Xəyanət sındırar qolu, qanadı,
Birdə gördün sevən qəlbin qanadı,
Vəfasızın uyma hiylə, alına.

Gedəmməsən gedilməyən yolu, dur,
Yolçu da var, o uduzur, yol udur,
Bu dünyanın qaydasıdır, yoludur,
Sən inanma hər səfərin alına.

Çalış, hər iş, hər əməlin ola çağ,
Qaçılmazdır hər qəza, hər olacaq.
Vaqif Fəda, bil ki, o da olacaq,
Yazan Tanrı nə yazıbsa alına.

YARA DAN

Dərd vardır ki, yıxar gücü dağı da,
Vay o gündən qəlbi yıxa, dağıda,
Xırda-xırda görərsən hər dağı da,
Sızıldama hər ağrıdan, yaradan.

Tellərini ya oxşayıb, ya dara,
Doğmanı sev, nə özgə, nə yad ara,
Qoyma düşsün ya hicrana, ya dara,
Dərdin olsa, yara gizlət, yara dan.

Hər kəs olmaz gözəllikdən baş açan,
Kim söyləmər bu ayağa, başa can?
Sən gözəlsən ayağacan, başacan,
Vaqifi də, şair edib Yaradan.

ŞƏHRİYAR QULUYEV

Şəhriyar Allahyar oğlu Quluyev 1980-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Ağrı-acılı tale onun da yaddaşına öz izini qoymuşdur. Şeirlərində də bu həmişə özünə yer almışdır. Aşıq şeirinin çeşidli biçimlərində maraqlı poetik örnəklər yaradır. Şeirləri dövrü mətbuatda çap olunmuşdur. Hazırda Goranboy rayonunun Aşağı Ağcakənd qəsəbəsində yaşayır.

DƏYMƏMİŞ

Sevdim bir gözəli yandım odlara,
Məcnuna mənimtək yara dəyməmiş.
Kaş ki, görməyəydim mən yar dağını,
Öləydim Əzrayıl yara dəyməmiş.

Arzular sonsuzdur, ömürsə yarı.
Alqış eləyən çox, xoşbəxt ol yarı.
Tanrım qismət edib elə bir yarı,
Qopardır qaysağın yara dəyməmiş.

Şəhriyar olsada cərrah a, hə, kim?
Bacarsa göylərə gərək ah əkim.
Bu yar tək bir cərrah varmı, a həkim,
Insanın qəlbini yara, dəyməmiş.

GÖZƏL

Gəl saxla əlini, tərپətmə bir an,
Qara saçlarını darayan gözəl.
Bu görkəmdə sən necə də gözəlsən,
Həmişə saçını dara, yan, gözəl.

Sınıbdı könlümün qolu-qanadı,
Yalvarram, gəl çəkmə bir də qan adı.
Atdın müjgan oxun qəlbim qanadı,
Könlümün tellərin darayan gözəl.

Şəhriyar, neçədir bu qızın yaşı?
Qurunun oduna yandırır yaşı.
Kəsmir gözlərimin axan qan-yaşı,
Alış eşq odunda, dara, yan, gözəl.

ARZU BAXIŞOĞLU

Arzu Baxış oğlu Nağıyev (Arzu Baxışoğlu) 1982-ci ildə Gədəbəy rayonunun Şıx bəlgəsinin Mor-Mor kəndində anadan olmuşdur. Göz açdığı ailədə sözə, sənətə böyük maraq olmuşdur. A.Baxışoğlu da ilk poetik örnəklərini aşıq şeiri tərzində düzüb qoşmuşdur. Rəngarəng biçimlərdə yazdığı gəraylı, qoşma və təcnisləri onun yaradıcı qabiliyyətinin göstəricisi olaraq uğurlu təsir bağışlayır.

DAĞLARA SARI

Qışda ağ geyinər, baharda yaşıl,
Payızda yaraşar dağlara sarı.
Yayda da qonağı başından aşır,
El köçü yol alar dağlara sarı.

Dünyanın vüqarı Tanrı bəzəyi,
Əməlinlə sərvətini bəzə, yi.
Dağlar yaraşığı qaya bəzəyi,
Qartaldı qoymayın dağlara sarı.

Bahardı çiçəyi dər indi, Arzu,
Mənimçün bağlandı dər indi, Arzu.
Dağların yarası dərindi, Arzu,
Gəl apar könlümü dağlara sarı.

DƏRD ƏSƏR İNDİ

Görməyə çıxmışdım Göyçə yolunu,
Gördüm ki, Göyçədən dərd əsər indi.
Həsərət qandallayıb sıxıb qolumu,
Bilmirəm dözərmə dərdə sər indi?

O görünən doğma vətən yolumu,
Canım dağlar, balan səndən yol umu.
Daş-kəsəklər bağlamasın yolumu,
Yoluma çiçəklər dər də sər indi.

Kəsibdilər bərələri, bəndimi,
Silibdilər nişanımı, bəndimi.
Şair Arzu, möhürlədim bəndimi,
Adını qoymuşam dərd əsər indi.

QILMAN İMAN

Qılman İman oğlu Həsənli (Qılman İman) 1986-cı ildə Bərdə rayonunun Yeni Daşkənd kəndində anadan olmuşdur. Yaradıcılığa erkən yaşlarından maraq göstərmişdir. Aşıq şeiri tərzində qoşma, gəraylı, təcisləri vardır. Müxtəlif səpkilərdə yazdığı bu poetik örnəklər xalq arasında maraqla qarşılanmışdır.

SƏNƏMİ GÖZLƏR

Gözü yolda qalan divanə, könlüm,
Həsərin çəkdiyi Sənəmi gözlər.
Sən Allah yazığam insafın olsun,
Zülm etmək qalıbdır sənəmi gözlər?

Çox baxma saçıma göz dən salacaq,
Kırpik sünbül tutub, göz dən salacaq.
Vallah belə getsə gözdən salacaq,
Bu oğrun baxışla Sənəmi gözlər.

Könlüm ondan ötrü bəzənmiş oda,
Anlamır sevgimi, duymayırsən da.
Neçə Qılmanları yandırır oda,
O mina boylular, sənəmi gözlər.

AZ QALA

Sinəm üstə bu həsrətin odunu,
Ay insafsız, insaf eylə, az qala.
Duşmən hucum çəksə daldalanmağa,
Bu yerlərdə az burc gördüm, az qala.

Bədirlənib göydə Günəş, Ay gözəl,
Ömrümüzdən ötür həftə, ay gözəl
Elə baxdın mən yazığın, ay gözəl,
Ruhu candan ayrılmışdı az qala.

Bəzənibdi gör necə də odu yar,
Qılman yanır, söndürməyir odu yar.
Deyirlər ki, qar borandır o diyar.
Gedirsənsə tez qayıt gəl, az qal, a.

TOĞRUL İBRAHİMOV

Toğrul Hüseyn oğlu İbrahimov 1988-ci ildə Gədəbəy rayonunun Ataxal kəndində anadan olmuşdur. Saz sənətinə erkən yaşlarından həvəs göstərmişdir. Aşıq kimi bölgədə sazı, sözü ilə tanınmışdır. Repertuarında çoxlu sayda ustad sənətkarların ədəbi irsi yer alır. Aşıq şeiri tərzində özü də maraqlı poetik örnəklər yaradır Rəngarəng mövzuda yazdığı qoşma, gəraylı və təcnisləri bunun örnəyidir.

AY ANA BİLƏR

Sizin pəncərədən bizi güdən var,
Keçsəm bu dalandan a yana bilər.
Ürəyində dəfn etdiyin sirr deyil,
Balanın dərini, ay ana bilər.

Zaman səni perik saldı yad ilə,
Tutdu səni ya sərvətə, ya dilə.
Görsəm səni bu şəhərdə yad ilə,
Alışar varlığım a yana bilər.

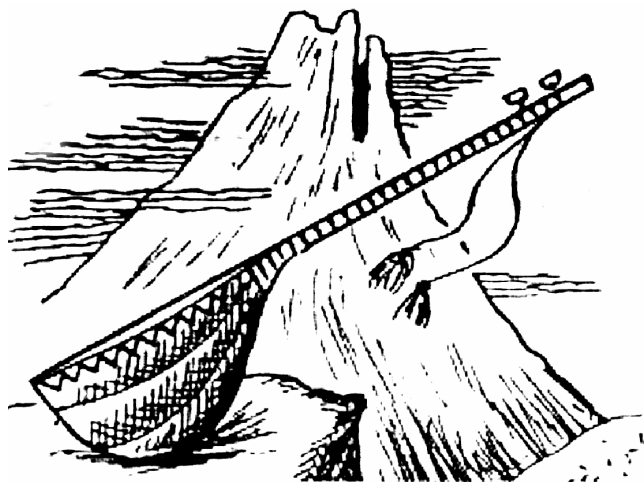
Yüz özünü öyüb desin o “mənəm”,
Toğrul bilir, əfsanədir o “mənəm”,
Sağ qulağın cingildəsə, o mənəm,
Kim səni mənim tək ay ana bilər.

GƏL MƏNƏ SARI

Bəzənib-qurşanıb hər axşam səhər,
Yolumun üstünə gəlmə nə sarı?
Kirpiyin peykandı, sinəm nişana,
Yağdır oxlarını, gəl mənə sarı.

Səndən əzəl ömür boran, qarıdı,
Bəyaz sinən quzeylərin qarıdı.
Arzularım ürəyimdə qarıdı,
Qulac qollarını, gəl mənə sarı.

Qəribdi, güzarı düşüb yad elə,
Gəndən keçir yaxın belə, yad elə.
Heç olmasa, sən Toğrulu yad elə,
Şad eylə könlümü, gəl mənə sarı.

ƏCNƏBİ SÖZLƏR LÜĞƏTİ

- abdal* (ə) – ağlını itirmiş
abi-həyat (f-ə) – dirilik suyu
ahən (f) – dəmir
badi-səba (f-ə) - səba yeli, səhər yeli
badi-sərsər (f-ə) – qumlu, şiddətli külək, qasırga
bəqa (ə) - əbədi, daimi olan
bərq (ə) – parlaq işıq
bərqi-əhmər (ə) - qırmızı işıq
bəst (f)- 1. Pənah yeri, sığınacaq, ziyarətgah. 2. Bağlı, 3. Döşənmə
bəzırganlar (ə) – tacirlər
bidəxa (f-ə) – dərmonsız, əlacsız
bihudə (f) - boş
bisəmər (f-ə) – xeyirsiz, dəyərsiz
bitab (f-ə) - tabsız
busə (f) - öpüş
bülənd olmaq (f) – qalxmaq, yüksəlmək
büryan olmaq (f)- alışıb yanmaq
cəbr (ə) - əzab-əziyyət
cəng (f) - savaşıq
cənnətülməva (ə) – cənnət mənzili, cənnət kimi yer
cida salmaq (f) – ayrı salmaq
cihad (ə) – müqəddəs müharibə
çəşm (f) - göz
çəşmə (f)- bulaq
çəşmi-xumar (f) - xumar gözlü
damən (f) - ətək
danəndə (f) - alim
dari-fəna (ə) – fani dünya
dəhan (f) - ağız
dəhr (ə) – dünya, zaman, dövr
dər (f) – qapı
dərdimənd (f) – dərdə yetən, haraya çatan
dəstinlə (f) - əlinlə

- didar* (f) - görüş
didə (f) - gözün bəbəyi
dilxun (f) - ürəyi qanlı
dudi – ah (f) – ahın tüstüsü
eyn (ə) - göz
əbrişin (f) - qıvrım
əbrü-kaman (f) – qaş kaman, kaman qaşlı
əfkəri (ə) – fikri, dərd-qəmi
əflakə (ə) - fələklər, göylər
əfzəl (ə) – üstün, daha gözəl
əhmər (ə) – qırmızı
əxi (ə) - qardaş
əxtər (f) – ulduz, bəxt, tale
ələm (ə) – qara bayraq
əndəlib (ə) - bülbül
ərbayi-ənasir (ə) – dörd ünsür
ərş (ə) – göy üzü
əsəl (ə) - bal
əşkbar (f) – göz yaşsı seli
əşki-al (f) - qanlı göz yaşsı
əttar (ə) - ətir satan
fanus (ə) – qədim əl fanarı
fəraq (ə) - ayrılıq, hicran
firdovsi-ələda (ə) – cənnət bağında
giranbar (f) – göz yaşsı tökən
giryən (f) – ağlar, gözü yaşsı
göftar (f) – söhbət edən
guşuna (f) - qulağına
hidayət (ə) - doğru yol
hilal (ə) - ay
hüsnü-vəcahət (ə) – hüsnün gözəlliyi
xab (f) - yuxu
xaki-payına (f) - ayağın torpağına
xakisar (f) - yerlə bir
xanə (f) - ev
xar (f) - tikan

- xədəng* (f) - ox
xəyyat (ə) – dərzi
xəzan (f) – payız, yarpaq tökümü
xirədmənd (f) – düşüncəli, ağıllı, bilikli, alim
xırxa (f) – dərviş kürkü
xoryada (f) – alçaq adam, ləyaqətsiz
xub (f) – gözəl
xuban (f) - gözəllər
xudkeş (f) – işi yaxşı gedən
xunxar (f) – qaniçən
idbar (ə) - çirkin
iltimas (ə) - xahiş
iltifat (ə) – rəhm, mehribanlıq, lütf
imran (ə) - tuti, gözəl səsli quş
istiqna (ə) – etinasızlıq, ağır davranma
kar (f) - iş
keysu (f) – gözəl
kəbir (ə) - böyük
kəzzab (ə) – yalançı, yalan danışan
kibr (ə) – hiylə
kuh (f) – dağ, qaya
kuyuna (f) - ətrafına, çevrəsinə
külbeyi-hicran (ə) – hicran otağı
qadiri-qəffar (ə) - Allah, Tanrı
qafa (ə) – baş, beyin
qəflə (ə) - karvan
qəmər (ə) - ay
qəsəm (ə) - and
qəssal (ə) – meyit yuyan, mürdəşir
Leyli-nahar (ə) - gecə-gündüz
Ləhni-Davud (ə) – Davud peyşəmbərin gözəl səsi, şirin dili
olduğuna işarədir
ləhzə (ə) - dəfə
ləm (ə) - işıq
ləşərik (ə) – şəriki olmayan
ləşkər (f) - qoşun

- libas* (ə) - paltar
lisan (ə) - dil
mah (f) - ay
mahi -ənvər (f-ə) – nurlu, işıqlı ay
mahi –təban (f) – açılmış ay
mar (f) - ilan
matəmdar (ə) - yas içində olan
məlal (ə) – dərd, qəm
məğrib (ə) - qərb
məşriq (ə) – şərq
mətah (ə) – az tapılan dəyərli mal
mötədil (ə) - orta
mövzun (ə) - əla, düzgün, gözəl
mur (f) – qarışqa
muraz (ə) – murad, dilək
muş (f) - tük
müəttər (ə) - ətirli
müənbər (ə) - ənbər ətirli
müjgan (f) - kirpik
müğ (f) – atəşpərəst, şərabsatan
mükəddər (ə) – kədərli
münəvvər (ə) - işıqlı
mürdə (f) - ölü
mürəssə (ə) - qaş-daşla, cəvahiratla bəzədilmiş
mürğiruhum (f) – könül quşu, ruh quşu
müsəlsəl (ə) – silsilə, düzüm-düzüm
müstəhəqq (ə) – ləyaqətli, layiq
müttəsil (ə) - daimi, hər zaman
naçaq (f) - kefsiz, əhvalsız
namə (f) - məktub
namidar (f) – adlı-sanlı, şöhrətli
nalə (f) - ağlar
nan (f) – çörək
natəvan (f) – zəif, gücsüz
nar (ə)– od
neştər (f) – iynə

- nəqqaş* (ə) – nəqş edən, rəssam
nihan (f) – gizli, qapalı
niqab (ə) – üz örtüyü
nimtənə (f) - don, üst paltar
nisab (ə) – son hədd,
nisfi (ə) - yarı, yarısı
nümayan oldu (f) – aydın, aşikar oldu, üzə çıxdı
pasiban (f) – yaxın, həmdəm, qoruyan, keşik çəkən
payəndaz (f) – yerə döşənmiş
payibənd (f) – ayağı bağlı
pərimi (f) - qanadını
pəsənd (f) – bəyənmə, bəyənen
pəs etmək (f) – azaltmaq, bitirmək
piran (f) - qoca
piranələr (f) - müdrik qocalar
pust (f) - dəri, dərviş ayaqqabısı
pünhandə (f) - gizli
püstani-rəna (f) - gözəl sinə
rah (f) - yol
rəhni-mürvət (ə) – mürvətli olan
rəxti-vücuda (f) – bədən boyu
rəvan (f) – asan, axıcı
riza (ə) – razılıq
rizq (ə) – ruzi, yemək, çörək
rizvan (ə) – cənnət, cənnətin bağbanı, behişt
röya (ə) - yuxu
rubənd (f) – üz örtüyü, niqab
ruyi-zəmin (f) – yer üzü
saqi (ə) – şərab paylayan, aşıq ədəbiyyatında mənəvi mey gətirən
nurani dərviş
sayə (f) - kölgə
seyrəqib (f) – it rəqib, əğyar (aşıqların dilində bu söz seyrəğib, seyrəqub, seyrəqib, seyrəgub və s. şəkillərdə səslənir ki, biz də poetikliyi qorumaq üçün mətndə olduğu kimi saxladığımız)
səg (f) - it
Səlsəbil (ə) – behiştə axan çay

- səməndər* (f) – alov quşu
sənə (ə) - il
səng (f) - daş
səngisar (f) – daşa basmaq, daş-qalaq etmək
sər (f) – baş
sərdar (f) - başçı
sərgəşteyi- aləm (f) – aləmi heyran edən
səyyad (ə) - ovçu
sin (ə) – məzar, qəbir
sitəmkar (f) – sitəm edən, əziyyət verən
siyahıpuş (f) – qara geyimli, qara örtüklü
siyah (f) - qara
süxəndan (f) – söz bilicisi, söz sərrafları
şahimərdan (f) – Həzrət Əli
şamu-səhər (f) – axşam-sabah
şəşi cihat (f) – altı cəhət
şəbistan (f) – gecə gəzintisi
şəbnəm (f) -şeh
şəbi-yelda (f) - ən uzun gecə
şəddə (ə) - 1. ərəb əlifbasında təkrar olunması lazım gələn samitlərin üzərinə qoyulan işarə, 2. bəzəkli parça növü
şərif (ə) – şərəfli, şərəf gətirən
şərm eyləmək (f) - utanmaq, həya eyləmək
şəkərfəşan (f) - qənd, şəkər saçan
şəmistan (ə) – odluluq yeri
şikar (f) – ov
şikvə (ə) - şübhə, güman, şikayət
şükufəli (f) – çiçəkli
tar olmaz (f) – qaralmaz, qaranlıq olmaz
təbibinə naşı (ə) – naşı təbib
təriq (ə) - yol
təvalla (ə) – səy, təşəbbüs
tifil (ə) - uşaq
tiğ (f) - ülgüç
üryan (ə) - şılpaq, paltarsız
üzaz (ə) – yanaq, üz

- virid* (ə) – eyni bir şeyi həmişə təkrarlama
yeksan (f) – dağılmış, səpələnmiş
zəban (f) - dil
zəbərçəd (ə) – bahalı cəvahirat
zəhmər (ə) – acıq, qəzəb
zəkət (ə) – təmizlənmə, yoxsullara verilən pay, illik gəlirin onda biri
zənbur (f) –arı
zənən (f) – qadın
zərd (f) – zəhər
zəvvar (ə) – Həcc ziyarətinə gedən yolçu
zikri-girdikar (ə) –xəyallar aləmində olan
zimistan (ə) - qış
ziyadə (ə) - artıq
zülfi (f) – saç
zünnar (ə) - keşişlərin belinə bağlanan kəmər

ARXAİK SÖZLƏR

- aba* – böyük bacı
adna axşamı – cümə axşamı
al – hiylə
alçaq – təvazökar adam
arı – təmiz, duru
arqırı – artıq-əsgik
ayıtmaq – demək, söyləmək
bayqu – qızılquş, quşların şahı
bəkləmək – gözləmək
bəlgə - nişan
bənək – xal
bulmaq – tapmaq
buta – nişan
çarvadar – qoyun taciri
Çələb- Tanrı
çilə - əziyyət, çətinlik
çuğul – satqın
dal – budaq
dalda – gizlin yer
döşləmək – qabağına qatıb qovlamaq
döşürmək – yığmaq, toplamaq
duş – yuxu
eşi – tayı, oxşarı
əsrək – havalanmış, sərxoş
əyə - sahib, yiyə
gap etmək – söhbətləşmək
göyü – kürəkən
güz- payız
hız – tez, sürətli
Hu – sufi dərvişlərin Allaha verdikləri rəmzi adlardan biri
ismarlamaq – sifariş etmək, xəbər göndərmək
issiz – yiyəsiz, sahibsiz
kəndi – özü

kov deyil - hesab deyil
kötü – pis, bəd
köy – kənd, oba, oymaq
qamın – güclü, qüvvətli
qamu – hamı
qatı yay – möhkəm, sərt yay (oxun yayı)
qızılciq – zoğal
qonuşmaq – danışmaq
qutlu – uğurlu
ləlimək – yalvarmaq, sürünmək
löyün-löyün – növbənöv
maç – öpüş
naçağ – xəstə
sayrı – xəstə
sayrışmaq - səpələnmək
suç – günah
şülən – şadlıq, yeyib-içmə məclisi
tamu – cəhənnəm
teylmək – kəsmək, deşmək
uçmaq – cənnət
us- ağıl, huş
varmaq – getmək
yazğı - ərizə
yazı – çöl
yılmaq – yenilmək, məğlub olmaq

MÜNDƏRİCAT

<i>Aşıq təcnisləri (ön söz - Məhərrəm Qasımlı)</i>	3
QURBANİ	
Yara üz.....	11
Yar ala məni.....	12
Bir də yaz.....	12
Ay əsər indi.....	13
İndi.....	13
Bir dala.....	14
Xal-xala.....	15
Pərim.....	15
LƏLƏ	
Cinaslı bayatılar.....	16
ABBAS TUFARQANLI	
Gülgəz indi.....	18
Gül, Pəri.....	19
Ha mən deyiləm.....	20
Dərd ayağından.....	20
Nə qələm indi.....	21
Halısan barı.....	21
Ay ağa, haray.....	22
Varağını gör.....	22
Göz ala.....	23
AŞIQ ABDULLA	
Neylər.....	24
SARI AŞIQ	
Cinaslı bayatılar.....	25
CİNASLI EL BAYATILARI	33
ORDUBADLI KƏRİM	
Ayaza qarşı.....	42
XƏSTƏ QASIM	
Sənəm al.....	43
Həmayıl oldu.....	44
Tər gülər, Sənəm.....	45

Yayı nur.....	45
Yayılan məni.....	46
Bir incə.....	47
Çaphaçap.....	47
Ahular məni.....	48
Ay hayıf-hayıf.....	49
Üzhaüz.....	50
Görüncə.....	51
<i>VARXIYANLI MƏHƏMMƏD</i>	
Bağları.....	52
Ya “dal”a.....	53
<i>MÜCRÜM KƏRİM</i>	
Ha bular, bular.....	54
<i>XƏSTƏ HASAN</i>	
Bax birisinə.....	55
Bir günəş.....	56
Gözəl.....	56
Qara hey.....	57
<i>MƏHƏMMƏD BƏY AŞIQ</i>	
Sənəm.....	58
<i>AĞ AŞIQ ALLAHVERDİ</i>	
Ayə məndədi.....	59
<i>MƏLİKBALI QURBAN</i>	
Gör.....	60
Gərək.....	60
Nədir.....	61
<i>ALI QIZILVƏNGLİ</i>	
Ay belə sinə.....	62
Ayaq almasın.....	63
Dolandı.....	63
Budağı seçər.....	64
Yaraşan məni.....	64
<i>ŞAIR MƏMMƏDHÜSEYN</i>	
Könül.....	65
Var üstə məndən.....	66
Başabaş.....	66

Dolanar.....	67
Yaşa yar.....	67
HÜSEYN ŞƏMKİRLİ	
Dürüst dər məni.....	68
On beş il.....	69
Çata-çat.....	69
Nə bilər.....	70
Qıj-qıj.....	70
Nə aləm indi.....	71
Qərəz.....	71
AŞIQ ƏLƏSGƏR	
Ayağa Qarqar.....	73
Ay ana, ana.....	74
Ay üzə, üzə.....	74
A yəməndədi.....	75
Biri “sin”.....	76
Nə qanam indi.....	76
Həmayıl eylə.....	77
Sini-sin.....	77
Dal-dala.....	78
Narın üz.....	79
Çata-çat.....	79
Ay eylər qıj-qıj.....	80
Götürüb sazımı mərdü mərdana.....	81
Başa-baş.....	82
PADARLI ABDULLA	
Qarabağ.....	83
A sayələndi.....	84
ZABİT	
Cinas bayatılar.....	85
MUSA AĞKİLSƏLİ	
De bir üz, bir üz.....	86
Ağlar.....	87
Mənnən.....	87
Əyər-əyər.....	88

ŞENLİK ÇILDIRLI

Bir yara.....	89
Bir yana.....	90
Yasını gözlər.....	91

MOLLA CUMA

Sən də.....	92
Amandı.....	93
Bülbül.....	93
Ay aşa-aşa.....	94
Düz dara.....	94
Ayağa düşdüm.....	95
Sənə də.....	95
Dilbər.....	96
Yanımda.....	96
Yanaram.....	97
Göyçək.....	97
Gülə-gülə.....	98
Oldum.....	98
Ayağa durmaz.....	99
Haray-haray.....	99
O çağ, bu çağ.....	100
Durmaz.....	100
Ay, ay.....	101

AĞDABANLI QURBAN

Dər indi yar.....	102
Məni.....	103
Ay ağa dürüst.....	103
Didarə məni.....	104
Yaradan məni.....	104
Ay nə gətirdi.....	105
A yara bax-bax.....	105
Ay əsir-əsir.....	106
Ol saqi misal.....	106
Ağalar məni.....	107
A qalanmasın.....	107
Sinə.....	108

Ay ağa, ağa.....	108
İndi.....	109
Onu de.....	109
A yara məndən.....	110
A narın-narın.....	110
Qala sinəmdə.....	111
Çatha çat.....	111
Dal əyər-əyər.....	112
Daldala sin-sin.....	112
A dayan.....	113
HÜSEYN BOZALQANLI	
Ya dəyə.....	114
Sinəsinə.....	115
Ola.....	115
Ay ata-ata.....	116
USTA ABDULLA	
Leylini yazdı.....	118
Yarala məni.....	119
Yarağını sən.....	119
Sin əsər.....	120
Yad ağı gözər.....	120
Sayad əmməni.....	121
A yazı belə.....	121
Yay indi.....	122
Elə sən.....	122
QURBAN GÖYÇƏLİ	
Ay ana düşər.....	124
ŞAİR NƏBİ	
Sarı hey.....	125
Səmtinə.....	126
Çəkər.....	127
Necə xəyalı.....	128
Yaram sağalmaz.....	129
ŞAİR ƏBDÜLƏZİM	
Qala, sən qala.....	130
Sədrinə sərdi.....	131

ƏSƏD RZAYEV

Dürüst olmamış.....	132
Hey yanar.....	133
Səni.....	133
Ayağa salmaz.....	134
Ya səndədi, ya məndə.....	134

AŞIQ TALIB

Ay ağasına.....	136
Sən də yan.....	136
Nə yazım indi.....	137

ŞAİR VƏLİ BOZALQANLI

Ağ yara.....	138
Dağıda bilməz.....	138

XƏYYAT MİRZƏ

Bağladım.....	140
Məni.....	140
Sərindi.....	141
Yazı qəm məni.....	141
Şirin.....	142
Sınamam indi.....	142

XƏYALLI HƏSƏN

Min ada məni.....	144
Daldala.....	144
Bir sinə.....	145

ŞƏMŞİR QOCAYEV

Sənəm.....	146
Bu lala qızlar.....	147
Ay adam indi.....	147
Ay ağa tərəf.....	148
Yaxşı qaladı.....	148
Halal dadımı.....	149
Qarşı.....	149
Bir də gül.....	150
Bilməz.....	150
İndi.....	151
Qaldı.....	151

Gülə-gülə yaz.....	152
MISKİN VƏLİ	
Yenə.....	153
Ya tarix.....	154
Yanara.....	154
Bax-bax.....	155
Qoymuşam.....	155
Gəldin.....	156
Ay nədən, nədən.....	156
Nəsinə.....	157
Yaxşı.....	158
TEYMUR MORULLU	
Bala da.....	159
Üzə-üzə.....	159
Nə qarə.....	160
Ay ağa.....	161
XƏSTƏ BAYRAMƏLİ	
Belə yar.....	162
Gözələm indi.....	162
Birsi nə.....	163
Sayasan.....	163
Bir ata.....	164
Dərdisən, könül.....	164
Əslisən mənə.....	165
İSMAYIL SADIQLI	
Qan dayananda.....	166
Dəli-tərsinə.....	166
İndiki nə.....	167
Heyifsinən də.....	167
Bu xara bax-bax.....	168
Nə dedi.....	168
Oğul, atanı.....	169
Ölüm də heyif.....	169
Qara dağ.....	170
Nə dayanacaq.....	170
Bir az aralı.....	171

Əlimdə nə var.....	171
Qaş qabaqdadı.....	172
Yaxana.....	172
Özün üz dedi.....	173
Yarı yamyaşıl.....	173
<i>NƏCƏF AĞKİLSƏLİ</i>	
A qara baxtım.....	174
Aldı.....	175
Uzağam indi.....	175
Bir incəsinə.....	176
Dara, sən dara.....	176
Sənəd al.....	177
Al ala gördüm.....	177
A yarım məni.....	178
Tərsə dağı var.....	178
<i>BƏHMƏN NƏRİMANLI</i>	
Bu dağlar.....	179
A yara məni.....	179
Ay üzə-üzə.....	180
Səri nə sərdi.....	180
<i>NÖVRƏS İMAN</i>	
Maralı dağlar.....	182
Məndən.....	183
Yaxşı danışar.....	183
Ya namı gözlə.....	184
Yasinəm ağlar.....	184
Ay üzər, üzər.....	185
A yara, məndən.....	185
Sin ayəsinə.....	186
Qala, yar, qala.....	186
Nə qala sən, sən.....	187
Qeyri sin ayə.....	187
Dal əyər-əyər.....	188
Haraya qərəz.....	189
<i>ƏLİMƏRDANLI NƏCƏF</i>	
Ay eylər of-of.....	190

Yarala məni.....	191
Yayman indi.....	191
Ay arasından.....	192
İndi.....	193
Ayaz olmasa.....	193
A yara-yara.....	194
Tərsinə yazdı.....	194
ŞIXLI MƏHƏMMƏD	
Gəlhagəl.....	196
Gethaget.....	197
Yekhayek.....	198
O, yaza – yaza.....	199
AVDI QAYMAQLI	
Ayağı gözlər.....	200
Halalam, ey gül.....	200
ƏLİPAŞA FƏĞANİ (DƏMİROV)	
Nə dərdi.....	202
A yaza-yaza.....	202
Ayalanmışam.....	203
ŞAİR HƏŞİM	
Ay ata, sənsən.....	204
Qar qara.....	204
Yar, gözlə məni.....	205
A yazıq ana.....	205
ŞAİR BƏŞİR SƏMƏDBƏYLİ	
Nə danım indi.....	207
Üzə qaldırar.....	207
Ad alar.....	208
ŞAİR ƏBÜLFƏT	
Güldü, nə güldü.....	209
Nə saqısən, yar.....	209
HÜSEYN CAVAN	
Min aya billəm.....	210
Çal, a çal.....	211
Üzə bilməz.....	211

BİMAR İSGƏNDƏR

Bir daşı.....213

QARAQOYUNLU CAHAD

Bir yara məni.....214

XASPOLAD MİRZALIYEV

İndi.....215

Dağı.....215

Bax.....216

Alır.....217

Qabağa.....218

Yaxşı.....219

ORUC ƏHMƏDOV

Yar sinə-sinə.....220

FƏTƏLİ HÜSEYNOV

Dalğalan.....221

QOŞUN ƏLİOĞLU

İncisən.....222

Yad ağlar məni.....222

MİKAYIL AZAFLI

Yara dərdi.....224

Oyanmadı.....225

Ağlar.....225

Haxdan.....226

Atalar.....226

Yaramaz.....227

Ay atamandı.....228

Haraya gələ.....228

Yarandı canı.....229

Didər didərdi.....230

Adam-adama.....230

Bax-bax.....231

Ayağı üstə.....232

Qara düşəndə.....233

Gəlmədi.....234

Ay batar-batar.....234

Aya, qan eylər.....235

Ay aman.....	235
Ah çəkər, ax-ax.....	236
Ay ağa, hey-hey.....	237
Atanı saymaz.....	237
Haraya xuda.....	238
Yaza-yaza.....	239
Dünyada.....	239
ƏLİ ZƏRKƏNDLİ	
Bircə üz mənəm.....	240
Nara canımı.....	240
Yara mən.....	241
SALEH QARAQOYUNLU	
Ay yarı bir də.....	242
Çal vaxtı gülü.....	243
Min ayə, pərim.....	243
Sən ara düzgün.....	244
İMRAN HƏSƏNOV	
Yaddaşı.....	245
Hey nadan sərin.....	246
CƏLAL QƏHRƏMANOV	
Haraya çatar.....	247
Gethaget.....	248
Şirin dildədi.....	249
SƏLİM SİNƏDƏFTƏR	
Ayağa salma.....	250
Ay düzə-düzə.....	250
RƏSUL QOVLARLI	
Ay ana haqqı.....	252
ZÜKÜR BAYRAMLI	
O xala məni.....	253
Yara şən ola.....	253
Tər sinəsinə.....	254
Ayax ayax ha.....	254
YUSUF SƏDƏRƏKLİ	
Ha düzə-düzə.....	255

İSMAYIL MAHİR

Elə dağam mən.....256
Ata çatmadım.....256

HAQVERDİ TALİBOĞLU

Oyana, bəlkə.....258
Dəmdəmi, qardaş.....258
A dada haray.....259

TAPDIQ XATINLI

A çala-çala.....260
Ay ova-ova.....260

ŞAİR HAXVERDİ

Xırda-xırda.....262

KAMANDAR ƏFƏNDİYEV

Canana canı.....263
Od alar yanar.....263
Dağlara sarı.....264
Sən atam indi.....264
Sərasər indi.....265
Dal-dala.....266

BƏHMƏN VƏTƏNOĞLU

Yaxşıdan aldı.....267

İSMİXAN DİDƏRGİN

Bir ayə söylə.....268
Nədəndi.....269
Nə dara məni.....270
İncə-incə.....271

MURAD NİYAZLI

Məni.....272
Bax-bax.....273
İndi.....273
Düz qala.....274
Məni.....274
Yasinə.....275
Tərsinə.....276
Məni.....277

ƏKBƏR CƏFƏROV

Qar aldı.....278

Yaralar məni.....279

Gözdər məni.....279

ƏSGƏR ELQAM

Sür sənəm.....280

Birinci gəlin.....280

MAHMUD MƏMMƏDOV

Ay yornux maral.....282

ƏLİ HƏNDİ

Adam-adama.....283

Bala-baladı.....283

XALIQVERDİ BOZALQANLI

Ay beləsinə.....284

ƏDALƏT NƏSİBOV

İndi.....285

Həyata.....286

Yara dər dedi.....286

ZİYAD BAYRAMOV

Nə qaldı-qaldı.....288

Ay yaxa – yaxa.....289

UMBAY AXUNDOV

Yarı yaş indi.....290

Güllü güldü.....291

Yasin də gəldi.....291

Ay atam.....292

CAVAN ALAY

A yara-yara.....293

Yaralar məni.....293

Nə yarə gəlsin.....294

Ayəsinə bax.....295

Sarıynan.....296

SƏRRAF ŞÜRİYYƏ

Yaxşı yar.....297

Hey qala-qala.....297

ULDUZ SÖNMƏZ

Ay gülə dönür.....	298
Daldala.....	298
Yad elə məni.....	299

ELXAN MƏMMƏDLİ

Göz əldən gedər.....	301
Ayə günbəgün.....	302

HAŞİM QUBALI

Daşa daş.....	303
Dər.....	303
Yolla can.....	304
Gülə tək.....	304

QARACAN BÖRÇALI

Qaralanda.....	306
Sıralandı, gəl.....	307

MƏMMƏD MƏCİDOĞLU

Oda bəsimdi.....	308
Yaxalar səni.....	308

FİRUDDİN KƏRƏMOĞLU

Gəlhagəl.....	309
Gələr.....	310

URFAN ƏLİ

Birə mən.....	311
Gülə mən.....	311
Az adam kimi.....	312
Üzə sən.....	312
Qar alar məni.....	313
Mərđi mərđ ana.....	313

CABBAR LAÇINLI

Yuxa dayandım.....	314
Nə zərə məni.....	314
Ay ata-ata.....	315
O xala məni.....	316
Haraya gələ.....	316
Ha çala.....	317
Atamı indi.....	317

SƏYYAD MƏMMƏDLİ

Yar-yara bağlar.....	319
Bir qala məni.....	319
Başda an məni.....	320
Tərsinə.....	320

ZİYƏDDİN BORÇALI

Çata-çat.....	321
“Sin” ayəsində.....	321
Ay hayıf.....	322

MƏMMƏD İLQAR

Nə gözəl çəkir.....	323
Eləmi dağlar.....	323
Ən gözəl.....	324
Arabir adda.....	324
Dərdindən belə.....	325
A göyçək.....	325
Ədalət indi.....	326
Baş-başa düşməz.....	326
Quruyar indi.....	327

AYDIN ÇOBANOĞLU

Yarı yar.....	328
Yada mən.....	328
Mən.....	329

TƏCNİS QURBAN

Göydən ələ.....	330
Yaş dayanar.....	330
Yaxşı da var.....	331
Didər də.....	331
Ay ağa, ağa.....	332

NƏRİMAN ASLANOĞLU

Ay ata –ata.....	333
Nə çalam indi.....	333
A yağı, yağı.....	334

GİLEYLİ BƏYLƏR

Dərdə mən.....	335
Başa qoy.....	335

Qurbana qurban.....	336
Ay bala-bala.....	336
Gərək.....	337
ZİRƏDDİN QAFARLI	
Daşıyan belə.....	339
ƏBÜLFƏT SARIOĞLU	
O yana.....	340
Az qala.....	340
YUSİF AĞBULAQLI	
Ay beləsinən.....	341
Ay ağa yandı.....	341
ƏLÖVSƏT SALDAŞ	
Hayandı.....	342
FİRƏDDİN VƏTƏNOĞLU	
Daş daşı.....	343
Əslisən.....	343
TALİB HƏSƏNOĞLU	
Ay ana.....	344
Atasan.....	344
Əlisən.....	345
O da xoş.....	345
Əyilsin.....	346
ƏDALƏT QOŞUNOĞLU	
Dərddəndi dərddən.....	347
Can ana, a yar.....	347
MƏHƏRRƏM HÜSEYNLİ	
Tər sinə məni.....	349
Yad elə.....	349
Sənəm al.....	350
Tərsinə məni.....	350
ŞAHNİYAR MİKAYILOĞLU	
O gözəlindi.....	351
CAHANGİR SƏNANOĞLU	
Mərdiməzar.....	352
Yardı.....	352
Gül mədinə.....	353

AĞAMURAD İSRAFİLOV

Bəlkə.....354

BƏHMƏN DƏLİDAĞLI

Qazan, ay qazan.....355

Güllü güllüdü.....355

Cırhacı.....356

BƏXTİYAR ABBAS

Yenidən bağla.....357

Daş dayanaydı.....357

ADİL CƏFAKEŞ

Ay azad ilə.....358

Bir dənəyəm mən.....359

Aşıq Nəsib359

ƏLƏDDİN BİLALOĞLU

Birdə yazımdı.....360

Almaya gözəl.....360

Qala yar yara.....361

Qanqala çəkər.....361

Buda yaz.....362

CAVANŞİR QƏNBƏR

Yad elə.....363

Yarıyam indi.....363

CAHANDAR ƏKBƏROĞLU

Ayanam indi.....364

Atamı.....364

Ağlayan məni.....365

Ay arı getdi.....365

Çəkindi.....366

Eləyəm-elə.....367

NAMİQ ZAMAN

Gül sinəsinə.....368

Gəlhagəl.....369

Ay dolana, dolana.....369

Gərəksiz.....370

ALTAY MƏMMƏDLİ

Bu dağı gözlə.....371

Ox atan gözəl.....	372
Ha sarı-sarı.....	372
İSA QARAXANLI	
Qara bax.....	373
VAQİF FƏDA	
Alına.....	374
Yara dan.....	374
ŞƏHRIYAR QULUYEV	
Dəyməmiş.....	376
Gözəl.....	376
ARZU BAXIŞOĞLU	
Dağlara sarı.....	377
Dərd əsər indi.....	377
QILMAN İMAN	
Sənəmi gözlər.....	378
Az qala.....	378
TOĞRUL İBRAHİMOV	
Ay ana bilər.....	379
Gəl mənə sarı.....	379
ƏCNƏBİ SÖZLƏR LÜĞƏTİ	381
ARXAİK SÖZLƏR	388

AŞIQ TƏCNİSLƏRİ

Texniki redaktoru,
və dzayneri:

Namiq VƏLİOĞLU

Mətni yığanlar:

Nurlana ALLAHMANLI

Korrektor:

Zahirə HACIYEVA

Yığılmağa verilib: **10.04.2022**

Çapa imzalanıb: **28.04.2022**

Fiziki çap vərəqi: **51**

Kağız formatı: **70x100**

Tiraj: **1000**

Kitab “ADMİU-nin mətbəəsində
ofset üsulu ilə çap olunub.

Ünvan: Bakı şəhəri Zərdabi, 39^a